

วารสารศิลปศาสตร์ราชวมงคลสุวรรณภูมิ

Journal of Liberal Art of Rajamangala University of Technology Suvarnabhumi

P-ISSN: 2586-9825

ปีที่ 1 ฉบับที่ 3 (กันยายน-ธันวาคม 2562)

Vol.1 No.3 (September-December 2019)

วัตถุประสงค์

วารสารศิลปศาสตร์ราชวมงคลสุวรรณภูมิ เป็นวารสารวิชาการมีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมการศึกษา ค้นคว้า และเพื่อเผยแพร่บทความวิจัยและบทความวิชาการแก่นักวิจัย นักวิชาการ คณาจารย์ นักศึกษาในระดับบัณฑิตศึกษา ในมิติทางด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ด้านอุตสาหกรรมท่องเที่ยว และบริการ และสหวิทยาการ ลักษณะของบทความที่จะนำลงตีพิมพ์ ได้แก่ บทความวิจัย (Research Article) บทความวิชาการ (Academic Article) บทความปริทรรศน์หรือบทวิจารณ์วรรณกรรม (Review Article) บทวิจารณ์หนังสือ (Book Review)

บทความที่ได้รับตีพิมพ์จะต้องได้รับความเห็นชอบจากกองบรรณาธิการก่อนตีพิมพ์ ได้ผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิกลั่นกรองบทความ (Peer Review) อย่างน้อย 2 ท่าน ที่มีความเชี่ยวชาญในสาขาวิชาที่เกี่ยวข้อง ในลักษณะปกปิดรายชื่อ (Double blind Peer Review) เปิดรับบทความทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดยรับพิจารณาตีพิมพ์ต้นฉบับของบุคคลทั้งภายในและภายนอกมหาวิทยาลัย ผลงานที่ส่งมาจะต้องไม่เคยเสนอหรือกำลังตีพิมพ์ในวารสารวิชาการใดมาก่อน

ทัศนะและความคิดเห็นที่ปรากฏในบทความในวารสารศิลปศาสตร์ราชวมงคลสุวรรณภูมิ ถือเป็นความรับผิดชอบของผู้เขียนบทความนั้น และไม่ถือเป็นทัศนะและความรับผิดชอบของกองบรรณาธิการ

วารสารศิลปศาสตร์ราชวมงคลสุวรรณภูมิ มีกำหนดออกเผยแพร่ปีละ 3 ฉบับ

ฉบับที่ 1 เดือนมกราคม-เมษายน

ฉบับที่ 2 เดือนพฤษภาคม-สิงหาคม

ฉบับที่ 3 เดือนกันยายน-ธันวาคม

คณะกรรมการอำนวยการ

1. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ว่าที่ร้อยเอก ดร.ธนู ทดแทนคุณ	คณบดีคณะศิลปศาสตร์
2. อาจารย์ ดร.สัมพันธ์ สุกใส	รองคณบดีด้านบริหารและพัฒนาระบบ
3. อาจารย์วันดี ศรีสวัสดิ์	รองคณบดีด้านวิชาการและวิจัย
4. อาจารย์ศุภชาติ เสถียรธนาสาร	รองคณบดีด้านพัฒนานักศึกษา
5. อาจารย์วาสนา มะลินิน	รองคณบดีประจำศูนย์นันทบุรี
6. อาจารย์ ดร.นันทยา คงประพันธ์	รองคณบดีประจำศูนย์สุพรรณบุรี
7. อาจารย์ชนิดาภา กระแจะจันทร์	หัวหน้าสำนักงานคณบดี

บรรณาธิการ

1. อาจารย์ ดร.จิตาภา เร่งมีศรีสุข	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ

กองบรรณาธิการ

1. รองศาสตราจารย์สายหยุด อุไรสกุล	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ
2. อาจารย์ ดร.สัมพันธ์ สุกใส	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ
3. อาจารย์ ดร.สมพงษ์ เกษานุช	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ
4. อาจารย์ ดร.ทิวา ใจหลัก	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ
5. พระครูใบฎีกาอภิชาติ ธรรมสุโข, ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
6. พระปลัดสมชาย ปโยโค, ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
7. อาจารย์ ดร.อภิษฎา ศรีเครือทอง	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์
8. รองศาสตราจารย์ ดร.อภิรัตน์ จันทะนี	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
9. พลอากาศตรี ดร.นภัทร์ แก้วนาค	วิทยาลัยการทัพอากาศ กองทัพอากาศ
10. รองศาสตราจารย์ ดร.ธัชชนันท์ อิศรเดช	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
11. ดร.จิตติมา พักเพียง	องค์การบริหารส่วนจังหวัดราชบุรี

ผู้ทรงคุณวุฒิภายนอก

1. ศาสตราจารย์ ดร.บุญทัน ดอกโธสง	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
2. ศาสตราจารย์ ดร.จำนงค์ อติวัฒนสิทธิ์	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ผู้ทรงคุณวุฒิภายนอก (ต่อ)

3. รองศาสตราจารย์ ดร.เสรี วงษ์มณฑา	มหาวิทยาลัยพะเยา
4. รองศาสตราจารย์ ดร.เทิดชาย ช่วยบำรุง	สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์
5. รองศาสตราจารย์ ดร.อภิรักษ์ จันทะนี	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
6. รองศาสตราจารย์ ดร.สมาน งามสนิท	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
7. รองศาสตราจารย์ ดร.ชลอ รอดลอย	มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
8. รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุยะพรหม	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
9. รองศาสตราจารย์ ดร.รัชชนันท์ อิศรเดช	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
10. รองศาสตราจารย์ ดร.สัญญา เคนาภูมิ	มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
11. รองศาสตราจารย์ ดร.ภักดี โพธิ์สิงห์	มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
12. รองศาสตราจารย์ ดร.ภาสกร ดอกจันทร์	มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
13. รองศาสตราจารย์ ดร.ธวัชชัย ด้วงคำ	มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
14. พลอากาศตรี ดร.นภัทร์ แก้วนา	วิทยาลัยการทัพอากาศ กองทัพอากาศ
15. นาวาอากาศหญิง ดร.อุษา โพนทอง	กรมวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีกลาโหม
16. พระปลัดสมชาย ปโยโค, ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
17. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สิริวัฒน์ ศรีเครือดง	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
18. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธิดา หนัมนี่	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
19. รองศาสตราจารย์ ดร.รัตน์ ปัญญาภา	มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี
20. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สัญญาศรณ์ สวัสดิ์ไธสง	มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร
21. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. โชติ บดีรัฐ	มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม
22. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปัญญา คล้ายเดช	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
23. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ตามใจ อวิรุทธโยธิน	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์
24. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ภักดิ์ กัลยาณมิตร	มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์
25. ดร.กิตติศักดิ์ เจริญสิทธิประเสริฐ	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
26. อาจารย์ ดร.ณัฐ แก้วเจริญไพศาล	มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
27. อาจารย์ ดร.อภิษฎา ศรีเครือดง	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์
28. อาจารย์บรรลพ ลาวัณย์เลิศสกุล	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์
29. ดร.จิตติมา พักเพ็ญ	องค์การบริหารส่วนตำบลราชบุรี
30. พระครูใบฎีกาอภิชาติ ธรรมสุโข, ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
31. พระมหาเกรียงศักดิ์ อินทปญโญ, ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
32. ดร.ภาส ภาสสัทธา	ผู้เชี่ยวชาญด้านกฎหมาย

ผู้ทรงคุณวุฒิภายใน

1. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ว่าที่ร้อยเอก ดร.ธนู ทดแทนคุณ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ
2. รองศาสตราจารย์สายหยุด อุไรสกุล มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ
3. รองศาสตราจารย์ ดร.โกศล จิตวิรัตน์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ
4. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สาลิษฐ์ บุษมี มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ
5. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ดวงจันทร์ สีนโพธิ์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ
6. ผู้ช่วยศาสตราจารย์เนาวรัตน์ อินทรประสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ
7. ผู้ช่วยศาสตราจารย์นันทวดี วงษ์เสถียร มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ
8. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ลัดดาวัลย์ สำราญ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ
9. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.มนตรี สังข์ทอง มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ
10. ผู้ช่วยศาสตราจารย์สมบัติ ศิริจินดา มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ
11. ผู้ช่วยศาสตราจารย์นิตยา ปุระชาติ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ
12. ผู้ช่วยศาสตราจารย์แจ่มจันทร์ บุญโญปกรณ์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ
13. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ณัฐวิภา วิริยา มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ
14. อาจารย์ ดร.นันทยา คงประพันธ์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ
15. อาจารย์ ดร.จิตาภา เร่งมีศรีสุข มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ
16. อาจารย์ ดร.สมพงษ์ เกษานุช มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ
17. อาจารย์ ดร.สัมพันธ์ สุกใส มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ
18. อาจารย์ ดร.ธารณี นวสันธิ์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ
19. อาจารย์ ดร.ธนภูมิ ปองแสงี่ยม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ
20. ว่าที่ร้อยตรี ดร.ธนรัตน์ รัตนพงศ์ธระ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ
21. อาจารย์ ดร.เบญจพร เชื้อผึ้ง มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ
22. อาจารย์ ดร.ทิวา ใจหลัก มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ
23. Mr. Arnel Dave A. Jimenez มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ

จัดเตรียมต้นฉบับ

1. อาจารย์นิสาชล ตรีไพบูลย์
2. อาจารย์ชนิตาภา กระแจะจันทร์
3. อาจารย์กังสดาล ญาณจันทร์
4. อาจารย์พรทิพย์ ช่วยเพล
5. อาจารย์จิราณีย์ พันมูล

ตรวจสอบบทคัดย่อ ภาษาอังกฤษ

1. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ดวงจันทร์ สิ้นโพธิ์
2. อาจารย์จ๊กกเมธ พวงทอง
3. Mr. Arnel Dave A. Jimenez
4. Ms. Aura Mendoza Siojo
5. อาจารย์ออมวจี พิบูลย์
6. อาจารย์ ดร.ทิวา ใจหลัก

ตรวจรูปแบบและพิสูจน์อักษร

1. อาจารย์นันทิ เพชรบุรี
2. อาจารย์ฐานะมนตร์ กลิ่นจันทร์แดง
3. อาจารย์จุฬารัตน์ ชัยพิทักษ์
4. อาจารย์ชาลินี สำราญอินทร์

ดูแลระบบวารสาร

1. อาจารย์ ดร.สัมพันธ์ สุกใส
2. อาจารย์ ดร.จิตาภา เร่งมีศรีสุข
3. อาจารย์วาสนา มะลินิน
4. อาจารย์ ดร.สมพงษ์ เกษานุช
5. นายเอกชัย นาคถนอม
6. นายจิระวุฒิ สารธรรม

ออกแบบปก : นายจิระวุฒิ สารธรรม

จำนวนพิมพ์ : 120 เล่ม

เจ้าของ : คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ
เลขที่ 60 หมู่ 3 ถนนสายเอเชีย (กรุงเทพฯ-นครสวรรค์) ตำบลหันตรา
อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13000
โทร. 035-709208, โทรสาร. 035-709208 <http://www.arts.rmutsb.ac.th>

พิมพ์ที่ : อยุธยาดีไซน์

บทบรรณาธิการ

วารสารศิลปศาสตรราชชมงคลสุวรรณภูมิ คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ เป็นวารสารวิชาการมีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมการศึกษา ค้นคว้า และเพื่อเผยแพร่บทความวิจัย และบทความวิชาการแก่นักวิจัย นักวิชาการ คณาจารย์ นักศึกษาในระดับบัณฑิตศึกษา ในมิติทางด้านสังคมศาสตร์ สหวิทยาการด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ตลอดจนถึงการท่องเที่ยวและการโรงแรม

วารสารศิลปศาสตรราชชมงคลสุวรรณภูมิ จัดทำขึ้นปีละ 3 ฉบับ ฉบับนี้เป็นฉบับที่ 3 (ปีที่ 1 ฉบับที่ 3 กันยายน-ธันวาคม 2562) มีบทความจำนวน 8 เรื่อง ประกอบด้วยบทความวิจัยจำนวน 7 เรื่อง และบทความวิชาการ จำนวน 1 เรื่อง

อนึ่ง ความคิดเห็นจากบทความวิชาการหรือรายงานการวิจัยแต่ละเรื่องที่น่าสนใจในวารสารฉบับนี้ เป็นความเห็นจากผู้เขียนหรือผู้วิจัย กองบรรณาธิการมีหน้าที่จัดพิมพ์และเผยแพร่เพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นทางวิชาการแก่สังคมเท่านั้น

กองบรรณาธิการวารสารศิลปศาสตรราชชมงคลสุวรรณภูมิ หวังเป็นอย่างยิ่งว่าบุคลากรทั้งในสถานศึกษาและสถานประกอบการ ตลอดจนผู้สนใจโดยทั่วไป จะได้รับสาระประโยชน์จากวารสารฉบับนี้

ดร.จิตาภา เร่งมีศรีสุข

บรรณาธิการ

วารสารศิลปศาสตร์ราชมงคลสุวรรณภูมิ

Journal of Liberal Art of Rajamangala University
of Technology Suvarnabhumi

สารบัญ

บรรณาธิการ (ข)

บทบรรณาธิการ (ช)

บทความวิจัย : Research Article

- ความสัมพันธ์ของสมาชิกในครอบครัวกับสุขภาพจิตของวัยรุ่นไทย 207
THE RELATIONSHIP AMONG FAMILY MEMBERS AND MENTAL HEALTH
OF THAI ADOLESCENTS
พรทิพย์ ช่วยเพล และอภิษฎา ศรีเครือตอง
- แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านบางแม่หม้ายตำบลบางใหญ่ 221
อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี
GUIDELINES FOR COMMUNITY-BASED TOURISM DEVELOPMENT AT
BANG MAE-MAI BANG YAI BANG PLA-MA SUPHANBURI PROVINCE
ธง คำเกิด และวัชรพันธ์ แสนสิทธิ์
- ศักยภาพชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของชุมชนตำบลท่าคา จังหวัด 233
สมุทรสงคราม
THE COMMUNITY POTENTIALITY IN ECOTOURISM MANAGEMENT IN
THAKHA DISTRICT SAMUTSONGKHRAM PROVINCE
จิราณีย์ พันมูล, วโรทัย สมมิตร และอนุสรณ์ แซ่จันทร์
- ผลสัมฤทธิ์การจัดกิจกรรมการเรียนรู้มารยาทไทย : บทบาทสมมติ 247
ACHIEVEMENT IN ORGANIZING THAI ETIQUETTE LEARNING ACTIVITIES:
ROLE PLAY
พระมหาอาณนัท อานนุโท, ลัญญา สดประเสริฐ, ผุสดี จิระวัฒนกิจ,
พระมหาสงคราม จันทร์ท่าศิริ และพระคทา สคารโว
- ปัจจัยส่วนประสมการตลาดที่ส่งผลต่อการเลือกเดินทางท่องเที่ยวเจษฎา เทคนิค 257
มิวเซียม
MARKETING MIX FACTORS AFFECTING THAI TOURISTS TRAVELING TO
JESADA TECHNIK MUSEUM
ศราภรณ์ แต่งตั้งลำ

สารบัญ (ต่อ)

บทความวิจัย : Research Article

- การพัฒนาระบบภูมิสารสนเทศศาสตร์เพื่อการจัดการแหล่งท่องเที่ยว
ในจังหวัดอุตรดิตถ์

GEOGRAPHIC INFORMATION SYSTEM DEVELOPMENT REGARDING TO
TOURIST ATTRACTION MANAGEMENT IN UTTARADIT PROVINCE

พระครูวิธานประติษฐ์, พระสุนทร กิตติธโร และศักดิ์ดา หอมหวาน

267
- การศึกษาสำรวจแหล่งท่องเที่ยวของจังหวัดอุตรดิตถ์

A STUDY OF TOURIST ATTRACTIONS OF UTTARADIT PROVINCE

พระครูสุจิตพัฒนพิธาน, พระครูวิหารกิจจานุยุต และพระปัญญากรโมลี ดร.

283

บทความวิชาการ : Academic Article

- บทบาทผู้นำกับกระบวนการพัฒนาชุมชน

LEADERSHIP ROLE AND COMMUNITY DEVELOPMENT CONCEPTUAL

สมพงษ์ เกษานุช, ธนู ทดแทนคุณ, เบญจรงค์ พิณสะอาด, ลัญญา เคนาภูมิ,
ชินนภา หนั่นแดง และเกษรา ผาทอง

293

ภาคผนวก

คำแนะนำสำหรับผู้เขียน	ฎ
ตัวอย่างการเตรียมต้นฉบับบทความวิจัย	ท
ตัวอย่างการเตรียมต้นฉบับบทความวิชาการ/พิเศษ/ปริทรรศน์/ปณิณกะ	บ

ความสัมพันธ์ของสมาชิกในครอบครัวกับสุขภาพจิตของวัยรุ่นไทย

THE RELATIONSHIP AMONG FAMILY MEMBERS AND MENTAL
HEALTH OF THAI ADOLESCENTS

พรทิพย์ ช้วยเพล

Phornthip Chuayphen

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ

Rajamangala University of Technology Suvarnabhumi

อภิษฎา ศรีเครือตอง

Apisada Srikrueadong

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์

Rajamangala University of Technology Rattanakosin

E-mail : Phornthip.ch@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ของสมาชิกในครอบครัวที่มีต่อสุขภาพจิตของวัยรุ่นไทย ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณ ข้อมูลที่ใช้ศึกษาเป็นข้อมูลทุติยภูมิจากการสำรวจสถานะทางสังคม วัฒนธรรมและสุขภาพจิต (ความสุข) คนไทย พ.ศ. 2557 ดำเนินการสำรวจโดยสำนักงานสถิติแห่งชาติ กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้เป็นวัยรุ่นที่มีอายุระหว่าง 15-24 ปี จำนวน 3,840 คน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติพรรณนาและการวิเคราะห์ถดถอยเชิงเส้นแบบพหุ

ผลการวิจัยพบว่า วัยรุ่นไทยมีคะแนนสุขภาพจิตเฉลี่ยอยู่ที่ 33.27 คะแนน ความสัมพันธ์ของสมาชิกในครอบครัวที่มีผลต่อสุขภาพจิตของวัยรุ่นในเชิงบวก ได้แก่ ด้านการใช้เวลาทำกิจกรรมร่วมกัน นอกบ้านกับสมาชิกครอบครัวอย่างมีความสุข ด้านการพูดคุยปรึกษาหารือหรือตัดสินใจร่วมกันด้วยเหตุผลในเรื่องสำคัญของครอบครัว ด้านการแสดงออกถึงความรัก ความเข้าใจ เอื้ออาทรเอาใจใส่กับสมาชิกในครอบครัว ด้านการทำหน้าที่ตามบทบาท หรือความรับผิดชอบของตนเองในครอบครัว และด้านการเข้าร่วมกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับครอบครัวตามลำดับ ส่วนด้านความรู้สึกขัดแย้งไม่พอใจ ไม่พอใจ ใช้ความรุนแรงในการแก้ปัญหาของครอบครัว พบว่า มีความสัมพันธ์เชิงลบกับระดับสุขภาพจิต นอกจากนี้ยังพบว่า เพศ ระดับการศึกษา ลักษณะของครอบครัว และระดับสุขภาพกาย มีผลต่อระดับสุขภาพจิตของวัยรุ่นไทยอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับความเชื่อมั่น $p \leq 0.05$ ในการศึกษาครั้งนี้แสดงให้เห็นว่าการทำกิจกรรมร่วมกันในครอบครัวส่งผลต่อระดับสุขภาพจิตของวัยรุ่น จึงมีข้อเสนอแนะว่าควรมีการสนับสนุนให้ครอบครัวทำกิจกรรม

คำสำคัญ : ความสัมพันธ์ของสมาชิกในครอบครัว, สุขภาพจิต, วัยรุ่นไทย

ABSTRACT

This study aimed to investigate the relationship among family members and mental health level of Thai adolescents. This quantitative research obtained secondary data from the Survey on Conditions of Society, Culture and Mental Health (Thai Happiness) conducted by the National Statistical Office in 2014. The samples were 3,840 adolescents aged 15 – 24 years. Data were analyzed by using descriptive and multiple linear regression analysis.

The results show that Thai adolescents have an average mental health score at a high level (33.27 points). Types of relationship among family members that positively affect adolescents' mental health the most are 'Having happy family time together for outdoor activities', 'Discussing or engaging on important issues for the family', 'Loving, understanding and supportive behavior for family members', 'Being a well-behaved members of the family', and 'Taking part with family members for any kind of family activities'. However, Emotional conflict or use violence in solving family problems. has negative relationship with mental health. Age education family characteristics and level of physical well-being are found to have statistically significance related to mental health of adolescents at $p \leq 0.05$. This study recommends family members doing activities together or build good relationships within the family. To reduce the stress of adolescence can lead to mental health problems.

Keywords: The relationship among family members, Mental health, Thai adolescents.

บทนำ

สุขภาพจิตนับว่าเป็นปัญหาที่สำคัญของประเทศไทย ถ้าบุคคลใดมีสุขภาพจิตที่ดีย่อมเกิดประโยชน์ต่อสังคมและเป็นที่พึ่งพาของบุคคลอื่นได้ ในทางกลับกันหากบุคคลใดมีปัญหาสุขภาพจิตจะส่งผลกระทบต่อครอบครัว บุคคลรอบข้างและสังคม จากรายงานการสำรวจสภาวะทางสังคม วัฒนธรรม และสุขภาพจิต พ.ศ. 2561 พบว่า คนไทยอายุ 15 ปีขึ้นไป มีคะแนนสุขภาพจิตเฉลี่ยเท่ากับ 31.56 คะแนน จากคะแนนเต็ม 45 คะแนน เมื่อพิจารณาคะแนนเฉลี่ยสุขภาพจิตตามช่วงวัย พบว่า ช่วงวัยสูงอายุที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไป เป็นช่วงวัยที่มีสุขภาพจิตดีที่สุด (31.71 คะแนน) รองลงมาคือ ช่วงวัยทำงานที่มีอายุตั้งแต่ 25-59 ปี (31.60 คะแนน) และช่วงวัยรุ่นที่มีอายุตั้งแต่ 15-24 ปี มีคะแนนสุขภาพจิตต่ำสุด (31.22 คะแนน) (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2561)

แม้ว่าคะแนนเฉลี่ยสุขภาพจิตของช่วงวัยรุ่นไม่น่าเป็นที่กังวล แต่ช่วงวัยรุ่นนั้นยังเป็นที่น่าสนใจ เนื่องจากเป็นช่วงวัยหัวเลี้ยวหัวต่อที่ต้องเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงในด้านต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นด้านร่างกายและจิตใจ การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวอาจส่งผลให้วัยรุ่นมีอารมณ์แปรปรวนหรือภาวะเครียดได้ง่าย ซึ่งก่อให้เกิดปัญหาสุขภาพจิตตามมา สถาบันครอบครัวเป็นตัวแทนทางสังคมที่สำคัญในการทำหน้าที่อบรมขัดเกลาทางสังคมแก่วัยรุ่นมากกว่าสถาบันอื่น ๆ อย่างเช่น โรงเรียน กลุ่มเพื่อน หรือสื่อต่าง ๆ เนื่องจากเป็นสถาบันแรกที่ทำให้การอบรมเลี้ยงดูบุตรหลาน ถ่ายทอดวัฒนธรรม เจตคติ และค่านิยมต่าง ๆ ซึ่งจะช่วยให้เด็กเกิดการเรียนรู้ทางความคิดและการกระทำต่าง ๆ จากประสบการณ์ที่ได้รับจากสถาบันครอบครัว (งามตา วรินทร์านนท์ และคณะ, 2553) นอกจากนี้ยังมีการศึกษาพบว่าความสัมพันธ์ในครอบครัวส่งผลอย่างยิ่งต่อสุขภาพใจของวัยรุ่น (mental well-being) กล่าวคือ หากวัยรุ่นหรือสมาชิกในครอบครัวมีความสัมพันธ์อันดีต่อกัน ไม่ว่าจะเป็นการทำกิจกรรมร่วมกัน การร่วมรับประทานอาหารและให้คำแนะนำเมื่อเจอปัญหาจะส่งผลให้สุขภาพทางใจของวัยรุ่นอยู่ในระดับที่ดี หากเป็นไปในทางตรงข้าม จะทำให้วัยรุ่นมีสุขภาพทางใจในระดับที่ลดลง (Isarabhakdi and Pewnili, 2015) อย่างไรก็ตามเมื่อเข้าสู่วัยรุ่น ปฏิสัมพันธ์ของวัยรุ่นร่วมกับคนในครอบครัวจะลดน้อยลง แต่วัยรุ่นจะให้ความสำคัญกับกลุ่มเพื่อนมากขึ้น การกระทำหรือการแสดงออกในวัยรุ่นจึงมีการเปลี่ยนรูปแบบการเรียนรู้ วัยเด็กที่เริ่มต้นการเรียนรู้จากครอบครัวเปลี่ยนมาเป็นการเรียนรู้จากกลุ่มเพื่อนแทน วัยรุ่นคล้อยตามพฤติกรรมของกลุ่มเพื่อนและแสดงออกให้ตนเองรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่ม และถึงแม้ว่าการอยู่ในกลุ่มเพื่อนจะทำให้มีสถานะจิตใจดี แต่วัยรุ่นบางคนก็สามารถมีปัญหาทางจิตใจได้เช่นเดียวกับผู้ใหญ่ นอกจากนี้วัยรุ่นเมื่อเกิดความเครียดอาจจะไม่แสดงออก ซึ่งพ่อแม่จะต้องเอาใจใส่ต่อพวกเขาอย่างใกล้ชิด (วิทยากร เชียงกุล, 2552) จึงกล่าวได้ว่า ถึงแม้ว่าวัยรุ่นจะให้ความสำคัญกับกลุ่มเพื่อนมาก แต่ครอบครัวก็ยังเป็นสถาบันที่สำคัญในการทำความเข้าใจต่อจิตใจของวัยรุ่น

ขณะเดียวกัน สถานการณ์ครอบครัวในสังคมไทยปัจจุบันเปลี่ยนแปลงไปจากอดีตครอบครัวไทยมีลักษณะเป็นครอบครัวขยายกลายเป็นครอบครัวเดี่ยวมีเพียงพ่อแม่และลูก ความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในครอบครัวเริ่มมีความห่างเหินไม่เหมือนในอดีต เนื่องจากสมาชิกมีการใช้เวลาร่วมกันน้อยลงซึ่งเป็นผลมาจากการหน้าที่การงานและการบีบคั้นทางเศรษฐกิจ จึงทำให้เกิดช่องว่างระหว่างครอบครัวกับวัยรุ่นมากขึ้น (จิตตินันท์ เดชะคุปต์ และจิรพรรณ มัธยมจันทร์, 2556) จากข้อมูลของสำนักงานสถิติแห่งชาติซึ่งทำการสำรวจการใช้เวลาของประชากร พ.ศ. 2558 พบว่า ในเวลาหนึ่งวัน วัยรุ่นใช้เวลาไปกับการดูแลตนเองสูงถึง 12.16 ชั่วโมง ได้แก่ การนอน การรับประทานอาหารหรือของว่าง การดูแลสุขอนามัย และการดูแลตนเอง รองลงมาคือ วัยรุ่นใช้เวลาในการทำงานและเรียนรู้ ใช้เวลาว่างเพื่อทำกิจกรรมต่าง ๆ ได้แก่ การทำกิจกรรมเชิงสังคมวัฒนธรรมหรือเพื่อการพักผ่อนหย่อนใจ เช่น การพบปะสังสรรค์ ทำงานอดิเรก รวมทั้งการใช้เวลากับสื่อต่าง ๆ และใช้เวลาเพื่อการให้บริการชุมชน (7.74, 4.69 และ 2.19 ชั่วโมง ตามลำดับ) แต่กลับใช้เวลาไม่ถึง 3 ชั่วโมงเท่านั้นในการดูแลสมาชิกในครอบครัว

(สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2558) ข้อมูลดังกล่าว ชี้ให้เห็นว่า ปัจจุบันวัยรุ่นไทยใช้เวลาร่วมกับสมาชิกในครอบครัวค่อนข้างน้อย เมื่อเทียบกับการใช้เวลาในการทำกิจกรรมอื่น ๆ

สถาบันครอบครัวจึงเป็นรากฐานที่สำคัญสำหรับวัยรุ่นที่จะช่วยขับเคลื่อนวัยรุ่นให้ห่างไกลพฤติกรรมเสี่ยงและความเครียดต่าง ๆ ซึ่งสอดคล้องกับรายงานข้อมูลสภาวะการณ์และขับเคลื่อนการพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กและเยาวชน (Child Watch) ระหว่างปี 2556-2557 พบว่า เด็กและเยาวชนที่อาศัยอยู่กับครอบครัวที่มีพ่อและแม่พร้อมหน้าพร้อมตากันหรือความสัมพันธ์อันดีกับสมาชิกในครอบครัว จะมีพฤติกรรมเสี่ยง เช่น การมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร การดื่มแอลกอฮอล์ การเล่นพนัน ติดสารเสพติด เที่ยวเตร่กลางคืนและการติดเกมคอมพิวเตอร์ ฯลฯ ซึ่งน้อยกว่าเด็กและเยาวชนที่มีความสัมพันธ์ห่างเหินจากครอบครัว นอกจากนี้การศึกษาของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการส่งเสริมสุขภาพ (2557) พบว่า วัยรุ่นที่อยู่ในครอบครัวที่มีความอบอุ่น สมาชิกในครอบครัวมีการแสดงความรักต่อกันบ่อยครั้ง จะช่วยให้เด็กมีสุขภาพจิตที่ดี

จากที่กล่าวมาข้างต้น ทำให้ผู้วิจัยสนใจทำการศึกษาเรื่องความสัมพันธ์ของสมาชิกในครอบครัวกับสุขภาพจิตของวัยรุ่น ผลการศึกษาครั้งนี้อาจจะทำให้เข้าใจความสัมพันธ์ของครอบครัวที่มีผลต่อสุขภาพจิตของวัยรุ่นไทย และเกิดประโยชน์ในการทำกิจกรรมหรือสร้างความสัมพันธ์อันดีภายในครอบครัว ซึ่งจะช่วยลดผลกระทบอันเกิดจากภาวะความเครียดของวัยรุ่นที่จะนำไปสู่ปัญหาสุขภาพจิตได้

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ของสมาชิกในครอบครัวที่มีต่อสุขภาพจิตของวัยรุ่นไทย

สมมุติฐานของการวิจัย

ความสัมพันธ์ของสมาชิกในครอบครัวมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับสุขภาพจิตของวัยรุ่นไทย

วิธีดำเนินการวิจัย

1. แหล่งข้อมูล

การศึกษานี้ใช้ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) ของโครงการสำรวจสภาวะทางสังคม วัฒนธรรมและสุขภาพจิต (ความสุข) คนไทย พ.ศ. 2557 ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยสำนักงานสถิติแห่งชาติ การสำรวจนี้มีผู้ตอบแบบสอบถามจำนวนทั้งสิ้น 75,560 คน

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการศึกษา คือ วัยรุ่นที่มีอายุระหว่าง 10-24 ปี ตามเกณฑ์การแบ่งช่วงอายุของวัยรุ่นโดยองค์การอนามัยโลก (WHO, 2004 ; อ้างถึงใน กรมสุขภาพจิต, 2547) แต่เนื่องด้วยข้อจำกัดของ

ข้อคำถามในการวัดคะแนนสุขภาพจิตของโครงการนี้ต้องเป็นบุคคลที่มีอายุ 15 ปีขึ้นไป และต้องตอบแบบสอบถามด้วยตนเองเท่านั้น จึงจะสามารถตอบข้อคำถามดังกล่าวได้ ดังนั้น กลุ่มตัวอย่างในการศึกษาครั้งนี้ คือ บุคคลที่มีอายุระหว่าง 15–24 ปี จำนวนทั้งสิ้น 3,840 คน

3. การวิเคราะห์ข้อมูล

ใช้โปรแกรมสถิติสำเร็จรูปทางสังคมศาสตร์วิเคราะห์ข้อมูลคุณลักษณะทางประชากร ภาวะสุขภาพกาย ความสัมพันธ์ของสมาชิกในครอบครัว และภาวะสุขภาพจิต ด้วยการแจกแจงความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ส่วนวิเคราะห์ปัจจัยทำนายโดยใช้วิธีการถดถอยเชิงเส้นแบบพหุ (Multiple Linear Regression Analysis)

ผลการวิจัย

1. คุณลักษณะทางประชากรของกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างในการศึกษาครั้งนี้มีจำนวนทั้งสิ้น 3,840 คน พบว่า กลุ่มตัวอย่างมากกว่าครึ่งหนึ่ง (ร้อยละ 57.0) เป็นเพศหญิง กลุ่มตัวอย่างมีอายุเฉลี่ยอยู่ที่ 19.8 ปี ส่วนใหญ่กลุ่มตัวอย่างมีการศึกษาระดับชั้นมัธยมศึกษาหรือเทียบเท่า คิดเป็นร้อยละ 74.0

เขตที่อยู่อาศัย พบว่า มากกว่าครึ่งหนึ่งของกลุ่มตัวอย่างมีเขตที่อยู่อาศัยนอกเขตเทศบาล คิดเป็นร้อยละ 54.4 และลักษณะของครอบครัวของกลุ่มตัวอย่าง พบว่า กลุ่มตัวอย่างอาศัยอยู่พร้อมหน้าทั้งบิดาและมารดา คิดเป็นร้อยละ 57.3 ในขณะที่กลุ่มตัวอย่างที่ไม่ได้อาศัยอยู่พร้อมหน้าทั้งบิดาและมารดามีถึงร้อยละ 42.7

2. ระดับสุขภาพกายของกลุ่มตัวอย่าง

ระดับสุขภาพกายของวัยรุ่นไทย สามารถจำแนกออกเป็น 3 ระดับโดยอ้างอิงจากการแบ่งกลุ่มของรศรินทร์ เกรย์ และคณะ (2553) พบว่า วัยรุ่นไทยมีระดับสุขภาพกายอยู่ในระดับที่ดี (ร้อยละ 96.7) รองลงมาคือ ระดับสุขภาพกายอยู่ในระดับปานกลาง (ร้อยละ 2.9) ทั้งนี้ ระดับสุขภาพกายโดยเฉลี่ยอยู่ที่ 8.73 คะแนน โดยคะแนนต่ำสุด คือ 0 คะแนน และคะแนนสูงสุด คือ 10 คะแนน ถึงแม้ว่าวัยรุ่นจะเป็นวัยที่มีการเปลี่ยนแปลงทางด้านร่างกายมาก แต่ว่าการเปลี่ยนแปลงนั้นไม่ได้ส่งผลให้วัยรุ่นเกิดผลกระทบนานลบ นอกจากนี้วัยรุ่นยังเป็นวัยที่มีสุขภาพร่างกายที่สมบูรณ์แข็งแรง จึงส่งผลให้การประเมินสุขภาพกายของวัยรุ่นส่วนใหญ่อยู่ในระดับที่ดี

3. ความสัมพันธ์ของสมาชิกในครอบครัวของกลุ่มตัวอย่าง

เมื่อจำแนกตามระดับความสัมพันธ์ของสมาชิกในครอบครัวของวัยรุ่นไทย พบว่า วัยรุ่นไทยมีระดับความสัมพันธ์ในครอบครัวอยู่ในระดับปานกลางสูงสุด (ร้อยละ 62.1) รองลงมาคือวัยรุ่นมีระดับความสัมพันธ์ในครอบครัวอยู่ในระดับสูง (ร้อยละ 28.7)

4. ระดับสุขภาพจิตของกลุ่มตัวอย่าง

เมื่อจำแนกตามระดับสุขภาพจิตของวัยรุ่นไทย ซึ่งอ้างอิงจากการแบ่งกลุ่มของอภิชัย มงคล และคณะ (2547) พบว่า วัยรุ่นไทยมีระดับสุขภาพจิตอยู่ในระดับกลุ่มเท่าคนทั่วไป (ร้อยละ 53.0) รองลงมาคือวัยรุ่นไทยมีระดับสุขภาพจิตอยู่ในระดับกลุ่มดีกว่าคนทั่วไป (ร้อยละ 37.8) วัยรุ่นไทยมีคะแนนเฉลี่ยสุขภาพจิตอยู่ที่ 33.27 คะแนน โดยมีคะแนนต่ำสุด คือ 9 คะแนน และคะแนนสูงสุดคือ 45 คะแนน

5. ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่มีผลต่อระดับสุขภาพจิตของวัยรุ่นไทยโดยวิธีการถดถอยเชิงเส้นแบบพหุ (Multiple Regression Analysis: MRA)

จากข้อมูลตัวแปรในกรอบแนวคิดในการศึกษา ตัวแปรทั้งหมดมีระดับการวัด 2 ลักษณะ คือ ตัวแปรที่มีระดับการวัดเป็นนามบัญญัติ (Nominal Scale) ได้แก่ เพศ ระดับการศึกษา เขตที่อยู่อาศัย และลักษณะของครอบครัว ส่วนตัวแปรอายุ (15-24 ปี) ระดับสุขภาพกาย (0-10 คะแนน) ความสัมพันธ์ของสมาชิกในครอบครัวทั้ง 8 ด้าน (0-3 คะแนน) และระดับสุขภาพจิต (0-45 คะแนน) เป็นตัวแปรที่มีระดับการวัดแบบอัตราส่วน (Ratio Scale) ดังนั้น ในการวิเคราะห์ข้อมูลจะต้องทำให้ตัวแปรที่มีระดับการวัดแบบนามบัญญัติเป็นตัวแปรหุ่น (Dummy Variable) โดยการกำหนดให้กลุ่มที่ผู้วิจัยสนใจศึกษาเท่ากับ 1 และกลุ่มอ้างอิงหรือกลุ่มเปรียบเทียบเท่ากับ 0 หลังจากนั้นจึงนำตัวแปรทั้งหมดมาตรวจสอบข้อตกลงเบื้องต้น เมื่อตรวจสอบเป็นที่เรียบร้อยแล้ว ทำการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่มีผลต่อระดับสุขภาพจิตของวัยรุ่นไทยโดยวิธีการถดถอยเชิงเส้นแบบพหุ (Multiple Regression Analysis: MRA) ได้ผลการวิเคราะห์แสดงในตารางที่ 1

จากตารางที่ 1 แสดงผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่มีผลต่อระดับสุขภาพจิตของวัยรุ่นไทยโดยวิธีการถดถอยเชิงเส้นแบบพหุไว้ทั้งหมด 2 แบบจำลอง สำหรับแบบจำลองที่ 1 ได้กำหนดให้ตัวแปรอิสระ คือ ปัจจัยคุณลักษณะทางประชากร ได้แก่ เพศ ระดับการศึกษา เขตที่อยู่อาศัย ลักษณะของครอบครัว และระดับสุขภาพกาย ซึ่งเป็นตัวแปรที่คาดว่าจะมีผลต่อระดับสุขภาพจิต ส่วนแบบจำลองที่ 2 นั้นได้เพิ่มตัวแปรความสัมพันธ์ของสมาชิกในครอบครัวเข้าไปในการวิเคราะห์ ทั้งสองแบบจำลองใช้วิธีนำตัวแปรเข้าทั้งหมด (Enter Regression) ในการวิเคราะห์วิธีการถดถอยเชิงเส้นแบบพหุ และกำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติไว้ที่ 0.05

ในแบบจำลองที่ 1 พบว่า ปัจจัยคุณลักษณะทางประชากรที่มีผลต่อสุขภาพจิตของวัยรุ่นไทยอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ มี 3 ตัวแปรจาก 6 ตัวแปร ได้แก่ ระดับการศึกษา ลักษณะของครอบครัว และระดับสุขภาพกาย มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ 0.073, 0.080 และ 0.18 ($p \leq 0.05$) แบบจำลองนี้สามารถแปลผลได้ว่าเมื่อกำหนดตัวแปรอื่น ๆ ให้คงที่ วัยรุ่นที่มีระดับการศึกษามัธยมศึกษาหรือเทียบเท่าจะมีคะแนนสุขภาพจิตมากกว่าวัยรุ่นที่ไม่ใช่ระดับการศึกษามัธยมศึกษาหรือเทียบเท่า 0.073 คะแนน ส่วนวัยรุ่นที่อยู่อาศัยพร้อมหน้าทั้งบิดาและมารดาในครัวเรือนเดียวกัน จะมีคะแนนสุขภาพจิต

มากกว่าวัยรุ่นที่ไม่ได้อาศัยพร้อมหน้าทั้งบิดาและมารดา 0.080 คะแนน และวัยรุ่นที่มีระดับสุขภาพกายเพิ่มขึ้น 1 คะแนน จะส่งผลให้มีคะแนนสุขภาพจิตเพิ่มขึ้น 0.187 คะแนน

ส่วนแบบจำลองที่ 2 ที่ได้เพิ่มปัจจัยความสัมพันธ์ของสมาชิกในครอบครัวเข้าไปในการวิเคราะห์ ซึ่งเป็นปัจจัยที่สำคัญสำหรับการศึกษาในครั้งนี้ ผลการวิเคราะห์ พบว่า ความสัมพันธ์ของสมาชิกในครัวเรือนทั้ง 8 ด้าน มี 6 ด้านที่มีผลต่อระดับสุขภาพจิตของวัยรุ่นไทย คือ ด้านการแสดงออกถึงความรัก ความเข้าใจ เอื้ออาทร เอาใจใส่กับสมาชิกในครอบครัว ด้านการใช้เวลาทำกิจกรรมร่วมกันนอกบ้านกับสมาชิกครอบครัวอย่างมีความสุข ด้านการพูดคุยปรึกษาหารือหรือตัดสินใจร่วมกันด้วยเหตุผลในเรื่องสำคัญของครอบครัวด้านความรู้สึกขัดแย้งไม่พอใจ ไม่ชอบใจ ใช้ความรุนแรงในการแก้ปัญหาของครอบครัว ด้านการทำหน้าที่ตามบทบาท หรือความรับผิดชอบของตนเองในครอบครัว และด้านการเข้าร่วมกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับครอบครัว มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ 0.065, 0.076, 0.070, -0.043, 0.051 และ 0.040 ($p \leq 0.05$) สำหรับปัจจัยคุณลักษณะทางประชากรในแบบจำลองที่ 2 พบว่า เพศ ระดับการศึกษา ลักษณะของครอบครัว และระดับสุขภาพกายมีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติกับระดับสุขภาพจิตของวัยรุ่นไทย โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ 0.049, 0.061, 0.060 และ 0.186 ($p \leq 0.05$) ในขณะที่ตัวแปรอื่น ๆ นั้น ไม่มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ผลการวิเคราะห์ด้วยวิธีการถดถอยเชิงเส้นแบบพหุในแบบจำลองที่ 2 สามารถแปลผลได้ว่าเมื่อกำหนดตัวแปรอื่น ๆ ให้คงที่ วัยรุ่นที่มีการแสดงออกถึงความรัก ความเข้าใจ เอื้ออาทร เอาใจใส่กับสมาชิกในครอบครัวเพิ่มขึ้น 1 คะแนน จะมีคะแนนสุขภาพจิตเพิ่มขึ้น 0.065 คะแนน วัยรุ่นที่มีการใช้เวลาทำกิจกรรมร่วมกันนอกบ้านกับสมาชิกครอบครัวอย่างมีความสุขเพิ่มขึ้น 1 คะแนน จะมีคะแนนสุขภาพจิตเพิ่มขึ้น 0.076 คะแนน วัยรุ่นที่มีการพูดคุยปรึกษาหารือหรือตัดสินใจร่วมกันด้วยเหตุผลในเรื่องสำคัญของครอบครัวเพิ่มขึ้น 1 คะแนน จะมีคะแนนสุขภาพจิตเพิ่มขึ้น 0.070 คะแนน วัยรุ่นที่มีความรู้สึกขัดแย้งไม่พอใจ ไม่ชอบใจ ใช้ความรุนแรงในการแก้ปัญหาของครอบครัวเพิ่มขึ้น 1 คะแนน กลับมีคะแนนสุขภาพจิตลดลง 0.043 คะแนน วัยรุ่นที่ทำหน้าที่ตามบทบาท หรือความรับผิดชอบของตนเองในครอบครัวเพิ่มขึ้น 1 คะแนน จะมีคะแนนสุขภาพจิตเพิ่มขึ้น 0.051 คะแนน เช่นเดียวกับวัยรุ่นที่มีการเข้าร่วมกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับครอบครัวเพิ่มขึ้น 1 คะแนน จะมีคะแนนสุขภาพจิตเพิ่มขึ้น 0.040 คะแนน ส่วนปัจจัยคุณลักษณะทางประชากรสามารถแปลผลได้ว่า เมื่อกำหนดตัวแปรอื่น ๆ ให้คงที่ วัยรุ่นเพศชายมีคะแนนสุขภาพจิตมากกว่าวัยรุ่นหญิง 0.049 คะแนน วัยรุ่นที่มีระดับการศึกษามัธยมศึกษาหรือเทียบเท่ามีคะแนนสุขภาพจิตมากกว่าวัยรุ่นที่ไม่ใช่ระดับการศึกษามัธยมศึกษาหรือเทียบเท่า 0.061 คะแนน ส่วนวัยรุ่นที่มีลักษณะของครอบครัวอาศัยอยู่พร้อมหน้าทั้งบิดาและมารดาในครัวเรือนเดียวกัน จะมีคะแนนสุขภาพจิตมากกว่าวัยรุ่นที่มีลักษณะของครอบครัวไม่อาศัยอยู่พร้อมหน้าทั้งบิดาและมารดา

0.060 คะแนน และวัยรุ่นที่มีระดับสุขภาพกายเพิ่มขึ้น 1 คะแนน จะส่งผลให้มีคะแนนสุขภาพจิตเพิ่มขึ้น 0.186 คะแนน

ตารางที่ 1 แสดงผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่มีผลต่อระดับสุขภาพจิตของวัยรุ่นไทยโดยวิธีการถดถอยเชิงเส้นแบบพหุ (Multiple Regression Analysis: MRA)

ตัวแปร	แบบจำลองที่1		แบบจำลองที่2	
	beta	S.E	beta	S.E
ปัจจัยคุณลักษณะทางประชากร				
เพศ (กลุ่มอ้างอิง : หญิง)				
ชาย	0.014	0.820	0.049**	0.148
อายุ				
	0.028	0.026	0.022	0.026
ระดับการศึกษา (กลุ่มอ้างอิง : มัธยมศึกษาหรือเทียบเท่า)				
มัธยมศึกษาหรือเทียบเท่า	0.073***	0.166	0.061***	0.162
เขตที่อยู่อาศัย (กลุ่มอ้างอิง : ในเขตเทศบาล)				
นอกเขตเทศบาล	0.000	0.148	0.000	0.145
ลักษณะของครอบครัว				
(กลุ่มอ้างอิง : ไม่ได้อาศัยอยู่พร้อมหน้าทั้งบิดาและมารดา)				
อาศัยอยู่พร้อมหน้าทั้งบิดาและมารดา	0.080***	0.153	0.060***	0.152
ระดับสุขภาพกาย	0.189***	0.062	0.186***	0.061
ความสัมพันธ์ของสมาชิกในครอบครัว				
ด้านการแสดงออกถึงความรัก ความเข้าใจ เอื้ออาทร			0.065**	0.110
เอาใจใส่กับสมาชิกในครอบครัว				
ด้านการนำหลักธรรมคำสอนทางศาสนาหรือ			0.032	0.113
คุณธรรมมาใช้กับสมาชิกครอบครัว				
ด้านการใช้เวลาทำกิจกรรมพร้อมหน้ากันในบ้านกับ			-0.013	0.119
สมาชิกครอบครัวอย่างมีความสุข				
ด้านการใช้เวลาทำกิจกรรมร่วมกันนอกบ้านกับ			0.076***	0.098
สมาชิกครอบครัวอย่างมีความสุข				
ด้านการพูดคุยปรึกษาหารือหรือตัดสินใจร่วมกัน			0.070***	0.092
ด้วยเหตุผลในเรื่องสำคัญของครอบครัว				
ด้านความรู้สึขัดแย้งไม่พอใจ ไม่ชอบใจ ใช้ความ			-0.043**	0.091
รุนแรงในการแก้ปัญหาของครอบครัว				

ตารางที่ 2 (ต่อ)

ตัวแปร	แบบจำลองที่1		แบบจำลองที่2	
	beta	S.E	beta	S.E
ความสัมพันธ์ของสมาชิกในครอบครัว (ต่อ)				
ด้านการทำหน้าที่ตามบทบาท หรือความรับผิดชอบ ของตนเองในครอบครัว			0.051**	0.092
ด้านการเข้าร่วมกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับครอบครัว			0.040*	0.080
ค่าคงที่	24.997***		22.466***	
R ²	0.050		0.098	
Adjusted R ²	0.048		0.095	
F	33.329		29.778	
SEE	4.508		4.395	

* P ≤ 0.05, ** P ≤ 0.01, *** P ≤ 0.001

อภิปรายผล

ผลการศึกษา พบว่า กลุ่มตัวอย่างมากกว่าครึ่งหนึ่งเป็นเพศหญิงและเรียนหนังสืออยู่ในระดับมัธยมศึกษาหรือเทียบเท่า ส่วนใหญ่วัยรุ่นจะมีลักษณะของครอบครัวแบบอาศัยอยู่พร้อมหน้าทั้งบิดาและมารดา และมีระดับสุขภาพกายเฉลี่ย 8.73 คะแนน แม้ว่าวัยรุ่นจะเป็นวัยที่มีการเปลี่ยนแปลงทางด้านร่างกายมาก แต่การเปลี่ยนแปลงนั้นไม่ได้ส่งผลกระทบต่อวัยรุ่น เนื่องจากวัยรุ่นเป็นวัยที่มีการเจริญเติบโตอย่างสมบูรณ์ทำให้ร่างกายแข็งแรง จึงส่งผลให้การประเมินสุขภาพกายของวัยรุ่นส่วนใหญ่อยู่ในระดับที่ดี ส่วนของระดับสุขภาพจิตของวัยรุ่นไทยจากการศึกษาพบว่า วัยรุ่นมีคะแนนสุขภาพจิตเฉลี่ยอยู่ที่ 33.27 คะแนน

จากวัตถุประสงค์การวิจัย พบว่า ความสัมพันธ์ของสมาชิกในครอบครัวที่มีผลต่อสุขภาพจิตของวัยรุ่นในเชิงบวก ประกอบด้วย 5 ด้าน ได้แก่ ด้านการใช้เวลาทำกิจกรรมร่วมกันนอกบ้านกับสมาชิกครอบครัวอย่างมีความสุข ด้านการพูดคุยปรึกษาหารือหรือตัดสินใจร่วมกันด้วยเหตุผลในเรื่องสำคัญของครอบครัว ด้านการแสดงออกถึงความรัก ความเข้าใจ เอื้ออาทรเอาใจใส่กับสมาชิกในครอบครัว ด้านการทำหน้าที่ตามบทบาท หรือความรับผิดชอบของตนเองในครอบครัว ด้านความรู้สึกละเลยไม่พอใจ ไม่ชอบใจ ใช้ความรุนแรงในการแก้ปัญหาของครอบครัว และด้านการเข้าร่วมกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับครอบครัว มีผลต่อระดับสุขภาพจิตของวัยรุ่นไทย ตามลำดับ ส่วนด้านความรู้สึกละเลยไม่พอใจ ไม่ชอบใจ ใช้ความรุนแรงในการแก้ปัญหาของครอบครัวมีผลกับระดับสุขภาพจิตของวัยรุ่นไทยในเชิงลบ ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะการทำกิจกรรมร่วมกับสมาชิกในครอบครัว โดยเฉพาะกิจกรรมนอกบ้านทำให้วัยรุ่นไทยมีสุขภาพจิตที่ดี เนื่องจากกิจกรรมในบ้านเป็นกิจกรรมที่วัยรุ่นมักจะทำร่วมกับสมาชิกคนอื่น ๆ ในบ้านอยู่แล้วเป็นประจำ เช่น การรับประทานอาหาร การดูโทรทัศน์ร่วมกัน ฯลฯ แต่การทำกิจกรรมนอกบ้านนั้น

ต้องใช้เวลาพอสมควร เช่น การท่องเที่ยว การไปพบญาติที่ต่างจังหวัด หรือการไปซื้อของด้วยกัน ซึ่งไม่เหมาะกับสภาพสังคมในปัจจุบันที่มีเวลาอย่างจำกัด หากจะไปเที่ยวต่างจังหวัดก็ต้องเป็นวันหยุดยาวเท่านั้น

สอดคล้องกับการศึกษาของปรีชา คัมภีร์ปกรณ์ พบว่า การใช้เวลาทำกิจกรรมร่วมกันนอกบ้านกับสมาชิกครอบครัวอย่างมีความสุข จะมีอิทธิพลต่อระดับสุขภาพจิตของวัยรุ่นมากที่สุด แต่ในผลการศึกษาความสัมพันธ์ของสมาชิกในครอบครัวมีวัยรุ่นที่ทำกิจกรรมด้านนี้เป็นประจำเพียงร้อยละ 22.9 ส่วนใหญ่วัยรุ่นจะเลือกกระทำกิจกรรมด้านนี้เป็นบางครั้งเท่านั้น เนื่องจากแต่ละวันสมาชิกในครอบครัวต่างคนต่างมีภาระหน้าที่ความรับผิดชอบของตนเอง ซึ่งกว่าจะกลับถึงบ้านได้พบเจอกันก็เป็นเวลาช่วงค่ำ ทำให้การพบปะกันน้อยลง และเมื่อถึงวันหยุดหากเป็นครอบครัวที่อาศัยอยู่ในเขตเมืองก็มักจะพักผ่อนโดยการทำกิจกรรมอยู่บ้าน เช่น การทำงานบ้าน และการดูโทรทัศน์ เป็นต้น ส่วนครอบครัวในเขตชนบทส่วนใหญ่จะประกอบอาชีพเกษตรกรรมมักจะออกไปทำงานนอกบ้าน (สุวัฒนา วิบุรณเศรษฐ์, 2556) จึงส่งผลให้การทำกิจกรรมร่วมกันระหว่างวัยรุ่นกับสมาชิกในครอบครัวน้อยลง รองลงมาคือ ด้านการพูดคุยปรึกษาหารือหรือตัดสินใจร่วมกันด้วยเหตุผลในเรื่องสำคัญของครอบครัวที่มีอิทธิพลต่อระดับสุขภาพจิตของวัยรุ่นไทย หากพิจารณาผลการศึกษาความสัมพันธ์ของสมาชิกในครอบครัว จะพบว่า วัยรุ่นทำกิจกรรมด้านนี้เป็นประจำร้อยละ 30.3 เท่านั้น ในขณะที่วัยรุ่นทำกิจกรรมด้านนี้เป็นบางครั้งร้อยละ 37.4 ซึ่งต่างกันไม่มากนัก ด้านการแสดงออกถึงความรัก ความเข้าใจ เอื้ออาทรเอาใจใส่กับสมาชิกในครอบครัวพบว่า มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับระดับสุขภาพจิตของวัยรุ่นไทย เนื่องจากวัยรุ่นที่ทำกิจกรรมด้านนี้เป็นประจำถึงร้อยละ 45.8 ด้านการทำหน้าที่ตามบทบาท หรือความรับผิดชอบของตนเองในครอบครัวพบว่า มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับระดับสุขภาพจิตของวัยรุ่นไทย เนื่องจากวัยรุ่นปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ของตนเองเป็นประจำสูงถึงร้อยละ 54.4 สอดคล้องกับงานวิจัยที่ผ่านมาที่ระบุว่า การที่เด็กนักเรียนได้พูดคุยกับคนในครอบครัวทั้งการขอคำปรึกษาเมื่อเกิดปัญหาและการบอกความรู้สึกดีแก่กัน จะเป็นตัวช่วยให้เด็กมีสุขภาพจิตดีขึ้นได้อีกทางหนึ่ง (ฐิตินันท์ ฌีวนิล, 2556) และด้านการเข้าร่วมกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับครอบครัว พบว่า มีอิทธิพลกับระดับสุขภาพจิตของวัยรุ่นไทยน้อยที่สุด เนื่องจากวัยรุ่นที่ทำกิจกรรมด้านนี้เป็นประจำมีเพียงร้อยละ 6.8 เท่านั้น ขณะเดียวกันวัยรุ่นที่ไม่เคยทำกิจกรรมด้านนี้มีสูงถึงร้อยละ 66.2 สืบเนื่องจากการเข้าร่วมกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับครอบครัวนั้นเป็นกิจกรรมที่องค์กรอื่น ๆ ที่รับผิดชอบในการดำเนินการ ซึ่งมักจะมีกลุ่มเป้าหมายหลักคือ วัยเด็ก ได้แก่ การเข้าค่ายครอบครัวเวทีครอบครัว หรือการเข้าร่วมโครงการสายใยรักแห่งครอบครัว กิจกรรมเหล่านี้เป็นกิจกรรมที่ภาครัฐจัดขึ้นและให้ความสำคัญกับผู้เข้าร่วมที่เป็นวัยเด็กมากกว่าวัยรุ่นเป็นผลให้วัยรุ่นไม่เคยเข้าร่วมกิจกรรมดังกล่าวเลย ส่วนด้านความรู้สึกขัดแย้งไม่พอใจ ไม่ชอบใจ ใช้ความรุนแรงในการแก้ปัญหาของครอบครัวพบว่า มีผลกับระดับสุขภาพจิตของวัยรุ่นไทยในเชิงลบ กล่าวคือ วัยรุ่นที่มีพฤติกรรมการข่มขู่ ก้าวร้าว และทำร้ายร่างกายตนเอง พ่อแม่หรือสมาชิกในครอบครัวจะเสี่ยงต่อปัญหาสุขภาพจิต รวมถึงเด็กและ

เยาวชนที่อยู่ในครอบครัวบิดามารดาหรือผู้ปกครองมีความขัดแย้งกันจะมีภาวะความเป็นอยู่และสุขภาพจิตที่ไม่ดีนัก (Vandewater and Lansford, 1998 ; Videon, 2002)

การศึกษานี้จึงเป็นไปตามสมมติฐานของการวิจัยที่ตั้งไว้บางส่วน กล่าวคือ จากปัจจัยความสัมพันธ์ของสมาชิกในครอบครัวทั้ง 8 ด้าน พบว่ามี 5 ด้าน ที่มีความสัมพันธ์ในเชิงบวกกับระดับสุขภาพจิตของวัยรุ่นไทยอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และมีเพียง 1 ด้านที่มีความสัมพันธ์ในเชิงลบกับระดับสุขภาพจิตไทยอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ผลการศึกษาดังกล่าว ชี้ให้เห็นว่า ความสัมพันธ์ของสมาชิกในครอบครัวจะมีผลเชิงบวกกับระดับสุขภาพจิต เมื่อความสัมพันธ์ของสมาชิกในครอบครัวมีระดับดีเยี่ยม ส่งผลให้มีระดับสุขภาพจิตดีขึ้นตามมา ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของฐิตินันท์ ผิวนิล (2556) ที่พบว่า การที่สมาชิกในครอบครัวมีสัมพันธภาพที่ดีต่อกัน จะส่งผลเชิงบวกกับสุขภาพใจโดยรวมของวัยรุ่น ถึงแม้ว่าวัยรุ่นจะเป็นวัยที่ให้ความสำคัญกับกลุ่มเพื่อน หรือสถาบันอื่น ๆ ทางสังคมมากขึ้น แต่ความสัมพันธ์กับสมาชิกในครอบครัวยังคงเป็นปัจจัยที่ทำให้พวกเขามีความสุขในชีวิต

ส่วนปัจจัยความสัมพันธ์ของสมาชิกในครอบครัวอีก 2 ด้าน ที่ไม่มีผลต่อระดับสุขภาพจิตของวัยรุ่นไทย ได้แก่ ด้านการนำหลักธรรมคำสอนทางศาสนาหรือคุณธรรมมาใช้กับสมาชิกครอบครัว และด้านการใช้เวลาทำกิจกรรมพร้อมหน้ากันในบ้านกับสมาชิกครอบครัวอย่างมีความสุข เมื่อพิจารณาจากตาราง 3 จะเห็นได้ว่าความสัมพันธ์ของสมาชิกในครอบครัวทั้ง 2 ด้านนี้เป็นความสัมพันธ์ที่วัยรุ่นกระทำร่วมกับสมาชิกในครอบครัวเป็นประจำ ซึ่งถือว่าเป็นเรื่องปกติในชีวิตประจำวัน ดังนั้น จึงส่งผลให้ความสัมพันธ์ดังกล่าวไม่มีอิทธิพลกับระดับสุขภาพจิตของวัยรุ่นไทย

เมื่อพิจารณาถึงปัจจัยคุณลักษณะทางประชากรที่ส่งผลต่อระดับสุขภาพจิตของวัยรุ่นไทย พบว่า เพศ ระดับการศึกษา ลักษณะของครอบครัว และระดับสุขภาพกาย มีอิทธิพลต่อระดับสุขภาพจิตของวัยรุ่นไทยอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ จากการศึกษาพบว่า วัยรุ่นชายมีคะแนนสุขภาพจิตมากกว่าวัยรุ่นหญิงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ชี้ให้เห็นว่าผู้หญิงเป็นเพศที่แสดงออกทางด้านอารมณ์และความรู้สึกอย่างเปิดเผยไม่ว่าจะเป็นความกังวลใจและอารมณ์ซึมเศร้ามากกว่าผู้ชาย ซึ่งสอดคล้องกับรายงานการสำรวจสุขภาพจิตคนไทย พ.ศ. 2561 พบว่า เพศชายมีคะแนนสุขภาพจิตสูงกว่าเพศหญิงเล็กน้อย (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2561) วัยรุ่นที่มีระดับการศึกษาสูง ความเสี่ยงที่จะมีปัญหาสุขภาพจิตจะลดลง เพราะการศึกษาช่วยให้บุคคลสามารถดำรงชีวิตในสังคมได้อย่างเหมาะสมและมีคุณภาพ ซึ่งสอดคล้องกับสถานีตรวจวัดสุขภาพจิตเยาวชน 15 ปี ของอุมาภรณ์ ภทรวาณิชย์ และคณะ (2553) พบว่า เยาวชนที่ไม่ได้เรียนหนังสือมีแนวโน้มความเสี่ยงด้านสุขภาพจิตมากกว่าเยาวชนที่กำลังศึกษาเล่าเรียน นั่นคือ ระดับการศึกษาที่สูงขึ้นจะส่งผลให้ความเสี่ยงด้านสุขภาพจิตลดลง ส่วนวัยรุ่นที่มีลักษณะของครอบครัวแบบอาศัยพร้อมหน้าทั้งบิดาและมารดาในครัวเรือนเดียวกัน จะมีคะแนนสุขภาพจิตมากกว่าวัยรุ่นที่มีลักษณะของครอบครัวแบบไม่อาศัยอยู่พร้อมหน้าทั้งบิดาและมารดาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของฐิตินันท์ ผิวนิล (2556) พบว่า สมาชิกในครอบครัวที่อยู่อาศัยด้วยกันกับเด็กนักเรียนมี

ความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญกับสุขภาวะจิตใจของเด็กนักเรียน ในขณะที่ระดับสุขภาพกายมีผลต่อในเชิงบวกต่อระดับสุขภาพจิต กล่าวคือ ถ้าระดับสุขภาพกายเพิ่มขึ้น จะทำให้ระดับสุขภาพจิตเพิ่มขึ้นด้วย และในการศึกษาครั้งนี้ระดับสุขภาพกายมีอำนาจในการพยากรณ์สูง คือ มีค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยอยู่ที่ 0.186 ซึ่งสามารถอธิบายได้ว่า สุขภาพกายและสุขภาพจิตมีการเกี่ยวพันซึ่งกันและกัน ถ้ามีร่างกายสมบูรณ์และแข็งแรง จิตใจก็จะเป็นสุข เช่นเดียวกับการศึกษาของธิดา พลกลาง (2559) พบว่า เมื่อระดับสุขภาพกายเพิ่มขึ้น จะทำให้ระดับความสุขเพิ่มขึ้นด้วย ส่วนเขตที่อยู่อาศัยที่พบว่า ไม่มีความแตกต่างกับระดับสุขภาพจิต เนื่องจากการแบ่งเขตที่อยู่อาศัยเป็นเพียงการแบ่งเขตของการปกครองเท่านั้น มิใช่การแบ่งเขตตามเศรษฐกิจหรือเทคโนโลยีจึงทำให้การดำเนินชีวิตของวัยรุ่นไม่มีความแตกต่างกันตามเขตพื้นที่

กล่าวโดยสรุป การศึกษาครั้งนี้พบว่า วัยรุ่นไทยมีระดับสุขภาพจิตอยู่ในระดับดีและมีความสัมพันธ์กับสมาชิกในครอบครัวอยู่ในระดับดีเช่นเดียวกัน ดังนั้น เมื่อระดับสุขภาพจิตของวัยรุ่นไทยอยู่ในระดับดีก็จะช่วยลดความเสี่ยงของปัญหาสุขภาพจิตได้ เช่น ภาวะซึมเศร้า และภาวะเครียดในวัยรุ่น เป็นต้น วัยรุ่นที่มีสุขภาพจิตดีย่อมส่งผลให้เกิดประสิทธิภาพเชิงบวกต่อการเรียน การทำงาน และการมีปฏิสัมพันธ์ร่วมกับผู้อื่นในสังคม นอกจากนี้ยังส่งผลโดยตรงแก่สมาชิกในครอบครัวให้มีสุขภาพจิตที่ดีเช่นกัน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งนี้

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ พบว่า การใช้เวลาทำกิจกรรมร่วมกันนอกบ้านกับสมาชิกครอบครัวอย่างมีความสุข จะส่งผลต่อสุขภาพจิตของวัยรุ่นมากที่สุด ดังนั้น หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง อาทิ กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ กรมกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว กรมกิจการเด็กและเยาวชน ควรดำเนินการกำหนดนโยบายและยุทธศาสตร์ที่สอดรับการทำกิจกรรมร่วมกันนอกบ้านกับครอบครัวมากขึ้น เพื่อให้ครอบครัวมีชีวิตที่เป็นสุขและปราศจากความรุนแรง

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป

เนื่องจากข้อมูลที่ใช้ในการศึกษาเป็นข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) ทำให้ผลที่ได้จากการศึกษาขาดปัจจัยบางประการที่ได้จากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง ซึ่งประเด็นที่น่าสนใจคือ อิทธิพลจากกลุ่มเพื่อนเนื่องจากวัยรุ่นเป็นวัยที่ให้ความสำคัญกับเพื่อน โดยเฉพาะความสัมพันธ์ของกลุ่มเพื่อนในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อทำการศึกษาว่าความสัมพันธ์กับเพื่อนรูปแบบใดมีผลต่อระดับสุขภาพจิตของวัยรุ่น

ทั้งนี้เพื่อให้ได้ผลการศึกษาที่ชัดเจนยิ่งขึ้น ควรมีการศึกษาปัจจัยทางเศรษฐกิจว่ามีผลต่อระดับสุขภาพจิตของวัยรุ่นด้วย เนื่องจากปัจจุบันค่านิยมทางวัตถุเข้ามามีอิทธิพลต่อวัยรุ่นมากขึ้น เจื่อนไขทาง

เศรษฐกิจครอบครัวจึงเป็นปัจจัยที่มีผลโดยตรงกับวัยรุ่น จึงเป็นเรื่องที่น่าสนใจหากวัยรุ่นที่มีสถานะทางเศรษฐกิจที่แตกต่างกันจะมีผลต่อระดับสุขภาพจิตของวัยรุ่นอย่างไร

เอกสารอ้างอิง

- งามตา วณินทานนท์, นพวรรณ โชติบัณฑิต และวัลภา สบายยิ่ง. (2553). เอกสารการสอนชุดวิชาจิตวิทยาครอบครัวและครอบครัวศึกษา 5-7 หน่วยที่ 6 การอบรมขัดเกลาทางสังคมของครอบครัว. นนทบุรี: สาขาวิชาคหกรรมศาสตร์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- จิตตินันท์ เดชะคุปต์ และจิรพรรณ มัธยมจันทร์. (2556). เอกสารการสอนชุดวิชาครอบครัวศึกษา 8-15 หน่วยที่ 8 ครอบครัวไทยอยู่เย็นเป็นสุข. นนทบุรี: สาขาวิชามนุษยนิเวศศาสตร์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ฐิตินันท์ ผิวนิล. (2556). ครอบครัว การสื่อสาร และสุขภาวะจิตใจของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย จังหวัดกาญจนบุรี. ในวิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล.
- ปรีชา คัมภีรปรกรณ์. (2545). เอกสารการสอนชุดวิชาพฤติกรรมวัยรุ่น 1-8 : หน่วยที่ 2 ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมนักเรียนวัยรุ่น. พิมพ์ครั้งที่ 8. นนทบุรี: สาขาวิชาศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- รศรินทร์ เกรย์และคณะ. (2553). ความสุขเป็นสากล. นครปฐม: สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล.
- วิทยากร เชียงกุล. (2552). จิตวิทยาวัยรุ่น: ก้าวข้ามปัญหาและพัฒนาศักยภาพด้านบวก. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์เดือนตุลา.
- สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ. (2557). พ่อแม่เลี้ยงลูกอย่างไร ใน ‘ยุค Gen Z. เรียกใช้เมื่อ 19 สิงหาคม 2562 จาก <http://www.thaihealth.or.th/Content/25728-พ่อแม่เลี้ยงลูกอย่างไร%20ยุค%20Gen%20Z>.html.
- สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ. (2557). รายงานการศึกษาสภาวะการณ์และขับเคลื่อนการพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กและเยาวชนประจำปี 2556-2557 (1) . เรียกใช้เมื่อ 19 สิงหาคม 2562 จาก http://www.childwatchthai.org/imgadmins/year_pdf/Year2556_20160411141353.pdf.
- สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ. (2557). รายงานการศึกษาสภาวะการณ์และขับเคลื่อนการพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กและเยาวชนประจำปี 2556 – 2557 (2) . เรียกใช้เมื่อ 19 สิงหาคม 2562 จาก http://www.childwatchthai.org/imgadmins/year_pdf/Year2556_20160411141449.pdf.

- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2558). *การสำรวจการใช้เวลาของประชากร พ.ศ. 2558*. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานสถิติแห่งชาติ กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร.
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2561). *บทสรุปสำหรับผู้บริหาร การสำรวจสภาวะทางสังคม วัฒนธรรม และสุขภาพจิต ปี 2561*. เรียกใช้เมื่อ 19 สิงหาคม 2562 จาก <https://goo.gl/BWB1RE>.
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2558). *การสำรวจสภาวะทางสังคม วัฒนธรรมและสุขภาพจิต (ความสุข) คนไทย พ.ศ. 2558*. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานสถิติแห่งชาติ กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร.
- อภิชัย มงคล และคณะ. (2547). *การพัฒนาและทดสอบดัชนีวัดสุขภาพจิตคนไทยฉบับใหม่*. ขอนแก่น: พระธรรมขันธ์.
- อุมาภรณ์ ภัทรวาณิชย์ และคณะ. (2553). *สถานีตรวจวัดสุขภาพจิตเยาวชน 15 ปี*. นครปฐม: สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล.
- Isarabhakdi, P. and Pewnir, T. (2015). *Engagement with Family, Peers, and Internet Use and its effect on Mental Well-Being among High School Students in Kanchanaburi Province, Thailand*. International Journal of Adolescence and Youth Vol. 21, No. 1, pp. 15-26, DOI: 10.1080/02673843.2015.1024698.
- Vandewater, E. A., & Lansford, J. E. (1998). Influences of Family Structure and Parental Conflict on Children's Well-Being. *Family Relations*, 47(4), 323-330.
- Videon, T. M. (2002). The Effects of Parent-Adolescent Relationships and Parental Separation on Adolescent Well-Being. *Journal of Marriage and Family*, 64(2), 489-503.

แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านบางแม่หม้าย
ตำบลบางใหญ่ อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี
GUIDELINES FOR COMMUNITY-BASED TOURISM DEVELOPMENT
AT BANG MAE-MAI BANG YAI BANG PLA-MA
SUPHANBURI PROVINCE

ธง คำเกิด

Thong Khamkerd

วัชรพันธ์ แสนสิทธิ์

Watcharaphan Sansit

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ

Rajamangala University of Technology Suvarnabhumi

E-mail : Thongk.feed@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. เพื่อศึกษาบริบทพื้นที่ของชุมชนบ้านบางแม่หม้าย 2. เพื่อประเมินศักยภาพการท่องเที่ยวโดยชุมชน 3. เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านบางแม่หม้าย ในการศึกษาครั้งนี้เป็นวิจัยแบบผสานวิธี ผู้วิจัยกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้วิธีเลือกแบบเจาะจง ในการให้ข้อมูล ที่ประกอบด้วย แกนนำกลุ่มท่องเที่ยวชุมชนบางแม่หม้าย สมาชิก ผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยว และองค์การบริหารส่วนตำบลบางใหญ่ จำนวน 30 คน ซึ่งเป็นผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสำรวจบริบทพื้นที่ แบบสัมภาษณ์ แบบตรวจสอบรายการ และประเด็นสนทนา ทำการวิเคราะห์เนื้อหาตามประเด็นที่ค้นพบ แล้วนำมาพรรณนาเชิงอุปนัย

ผลการวิจัยพบว่า

1. บริบทของชุมชนบ้านบางแม่หม้าย มีการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนในรูปแบบกลุ่ม โดยมีสมาชิกเป็นคนในชุมชน แบบมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน มีการจัดสถานที่ต้อนรับนักท่องเที่ยว โดยมีกิจกรรมการท่องเที่ยวให้นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้วิถีชีวิต ภูมิปัญญาชาวบ้านของชุมชนบ้านบางแม่หม้าย

2. ศักยภาพการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านบางแม่หม้าย มีระดับศักยภาพภาพรวมอยู่ในระดับดีเยี่ยม เมื่อพิจารณารายด้านเรียงจากลำดับค่าเฉลี่ยมากไปน้อย คือ 1) ด้านการยกระดับคุณภาพชีวิตชุมชนที่ดี 2) ด้านการจัดการทรัพยากรท่องเที่ยวโดยชุมชน 3) ด้านการอนุรักษ์และการฟื้นฟูวัฒนธรรม

ท้องถิ่น 4) ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกและการให้บริการการท่องเที่ยวโดยชุมชน และ 5) ด้านบริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน ตามลำดับ

3. แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านบางแม่หม้าย ได้แก่ 1) การพัฒนาการบริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านบางแม่หม้าย 2) การพัฒนาการตลาดการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านบางแม่หม้าย 3) การพัฒนาด้านการบริการนักท่องเที่ยว 4) การจัดการข้อมูลและการสื่อความหมายทางการท่องเที่ยว 5) การส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชนบางแม่หม้าย 6) การพัฒนาศักยภาพบุคลากรด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชน และ 7) การป้องกันและรักษาความปลอดภัยแก่นักท่องเที่ยว

คำสำคัญ: การท่องเที่ยวโดยชุมชน, การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน, ชุมชนบ้านบางแม่หม้าย

Abstract

This paper aimed to 1) study Bang Mae Mai Community in terms of area, 2) evaluate the tourism potential held by Bang Mae Mai Community, and 3) propose the guidelines to develop Bang Mae Mai Community's tourism. This study was a mixed method of quantitative and qualitative approaches. Participation Action Research was employed. The data collection was from the document, survey, in-depth interview, and focus group. The instruments were the interview form, checklist, and conversations. Then, the data were analysed.

The findings were as follows:

1) In terms of Bang Mae Mai Community's area, the tourism was held as a group led by Bang Mae Mai's villagers. Tourists can participate with the tourism activities there such as Thai ways of life and Thai wisdom in Bang Mae Mai Community.

2) The research found that overview of tourism potential at Bang Mae Mai Community was excellent. Interim of details ranking from highest level to least; 1) the elevation of the quality of life; 2) the community – based tourism management; 3) the conservation of local culture; 4) the facilities and conveniences for the tourist and 5) tourism management by Bang Mae Mai community.

3) The seven guidelines gained under this study were proposed namely, tourism management development by Bang Mae Mai Community, tourism marketing development by Bang Mae Mai Community, tourists' service development, data

management and interpretation by Bang Mae Mai Community, tourism promotion by Bang Mae Mai Community, staff's tourism ability development, and tourists' safety.

Keywords: Community Based Tourism, Sustainable Tourism Development,
Bang Mae Mai Community

บทนำ

อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวมีบทบาทสำคัญต่อการสร้างรายได้ของประเทศ การเติบโตทางการท่องเที่ยวได้สร้างอาชีพและโอกาสในภาคอุตสาหกรรมท่องเที่ยวและธุรกิจที่เกี่ยวข้องหลายประเทศได้หันมาให้ความสำคัญกับการพัฒนาส่งเสริมการท่องเที่ยวเพื่อสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวทั้งภายในประเทศและนักท่องเที่ยวต่างประเทศ เพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในประเทศ ขณะที่ประเทศไทยกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬาได้คาดการณ์ในปี 2560 จะมีนักท่องเที่ยวเดินทางมาจำนวนมากและจะก่อให้เกิดรายได้มูลค่ารวม 2.75 ล้านล้านบาท เพิ่มขึ้นจากปี พ.ศ. 2559 ร้อยละ 9.84 รายได้จากนักท่องเที่ยวคิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 17-18 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ (กองเศรษฐกิจการท่องเที่ยวและกีฬา, 2560) การท่องเที่ยวจึงนับเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศไทยเป็นอย่างยิ่ง เพราะนอกจากนำรายได้ให้ประเทศและคนในท้องถิ่นแล้ว ยังก่อให้เกิดการพัฒนาในทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง ทั้งระบบสาธารณูปโภคพื้นฐาน สิ่งก่อสร้างต่าง ๆ สิ่งอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยว และส่งผลต่อความสะอาดสบายในด้านต่าง ๆ ของท้องถิ่นที่มีการท่องเที่ยวด้วย แต่ในทางตรงข้ามหากมีการบริหารจัดการที่ไม่เหมาะสม จะส่งผลให้สภาพแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยวเปลี่ยนแปลงและเสื่อมโทรมได้ การจัดการการท่องเที่ยวโดยทั่วไปมักประสบปัญหาสวนทางกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ สังคม และวัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่นกับการพัฒนาประเทศอยู่เสมอ สังเกตได้ว่าการพัฒนาการท่องเที่ยวในอดีตที่ผ่านมาเกิดรูปแบบการท่องเที่ยวที่เรียกว่า การท่องเที่ยวแบบมวลชน (Mass Tourism) เป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่มุ่งเน้นรายได้และให้ความสำคัญกับการอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยวเป็นหลัก โดยปราศจากการคำนึงถึงผลกระทบทางสิ่งแวดล้อม สังคมและวัฒนธรรม (บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา และเพ็ญศิริ ศรีคำภา, 2557)

จากสถานการณ์ในปัจจุบันนักท่องเที่ยวเริ่มหันมาสนใจเรื่องการท่องเที่ยวที่มาสัมผัสวิถีชีวิตของชุมชน การสร้างประสบการณ์แปลกใหม่ให้กับชีวิตสอดคล้องกับที่ประเทศไทยมีการส่งเสริมการท่องเที่ยววิถีไทยเรียนรู้และวัฒนธรรมท้องถิ่น (Local Experience) จึงทำให้เกิดการท่องเที่ยวโดยชุมชนมากขึ้น (พจนา สงวนศรี, 2546) ดังนั้นการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนจึงเป็นเครื่องมือในการพัฒนาชุมชนที่ต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของของคนในชุมชน และทรัพยากรด้านต่าง ๆ ของชุมชนเพื่อเป็นต้นทุนในการส่งเสริมการท่องเที่ยว เช่น ภูมิปัญญาชาวบ้าน ศิลปะ วัฒนธรรมท้องถิ่น ตลอดจน

วิถีชีวิตความเป็นอยู่มาเป็นต้นทุนทางการท่องเที่ยว ดังนั้นสภาพแวดล้อม และฐานข้อมูลของชุมชนจึงเป็นสิ่งสำคัญที่จำเป็นต้องมีการศึกษาบริบทของชุมชนในแหล่งท่องเที่ยว รวมถึงศักยภาพด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชนและรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวที่ตรงกับความต้องการของนักท่องเที่ยวที่สอดคล้องกับศักยภาพของชุมชนในแหล่งท่องเที่ยว เพื่อให้ให้นักท่องเที่ยวได้รับประสบการณ์ที่มีคุณค่าและความประทับใจจากกิจกรรมท่องเที่ยวพิเศษที่ได้ร่วมกันทำระหว่างนักท่องเที่ยวและชุมชนในแหล่งท่องเที่ยว (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2550)

ชุมชนบ้านบางแม่หม้าย ตั้งอยู่ในตำบลบางใหญ่ อำเภอบางพลาม จังหวัดสุพรรณบุรี เป็นชุมชนที่มีความโดดเด่น ทั้งประวัติศาสตร์ความเป็นมาอันยาวนานตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยา มีแม่น้ำแม่กลองไหลผ่านพื้นที่ชุมชน นอกจากนี้ยังมีคลองต่าง ๆ อีกหลายสายที่เชื่อมโยงกันภายในชุมชนก่อเกิดวิถีชีวิตของคนริมน้ำ ด้วยเสน่ห์ของคนในชุมชนบางแม่หม้ายที่มีวิถีชีวิตเรียบง่าย อ้อยาศัยไมตรีของชาวบ้านและมากด้วยทรัพยากรท่องเที่ยวที่มีอัตลักษณ์และเอกลักษณ์ไม่เหมือนใคร ความเชื่อ ภูมิปัญญาชาวบ้าน บรรยากาศท้องทุ่ง วิถีชีวิต (องค์การบริหารส่วนตำบลบางใหญ่, 2559) อย่างไรก็ตามหากพิจารณาถึงผลกระทบจากการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นในชุมชนที่เป็นทั้งด้านบวก คือ การมีรายได้เพิ่มขึ้นของชุมชน การจ้างงาน จ้างอาชีพ รวมไปถึงการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานต่าง ๆ แต่ในทางตรงข้ามก็เกิดการเปลี่ยนแปลงในด้านลบได้เช่นกัน เช่น ปัญหาความเสื่อมโทรมทางสภาพแวดล้อม ความขัดแย้งภายในชุมชน การกระจายรายได้ไม่ทั่วถึงกลุ่มคนที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว เป็นต้น จะเห็นได้ว่าการท่องเที่ยวเปรียบเสมือนดาบสองคมที่ชุมชนต้องมีความเข้มแข็งของคนในชุมชนเป็นอย่างมาก เมื่อชุมชนขาดความพร้อมและแรงriebที่จะเปิดรับการท่องเที่ยวโดยไม่คำนึงถึงผลกระทบให้รอบด้านไม่มีการบริหารจัดการชุมชนที่ดี ไม่เกิดกระบวนการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนอย่างแท้จริงก็จะทำให้ชุมชนนั้นไม่เกิดความยั่งยืน

จากที่ได้กล่าวมาข้างต้นผู้วิจัยได้เล็งเห็นถึงความสำคัญและความต้องการของชุมชนบ้านบางแม่หม้ายจึงทำให้ผู้วิจัยจำเป็นต้องศึกษาแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านบางแม่หม้าย ตำบลบางใหญ่ อำเภอบางพลาม จังหวัดสุพรรณบุรี เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนให้เกิดกระบวนการการมีส่วนร่วมของชุมชน การวางแผนจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวอย่างบูรณาการและสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยวครบถ้วนในทุกมิติของการพัฒนาไม่ว่าจะเป็นสิ่งแวดล้อม สังคมวัฒนธรรม และด้านเศรษฐกิจ เพื่อพัฒนาศักยภาพชุมชนและเตรียมความพร้อมด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยวในชุมชนของตนเอง จะทำให้ชุมชนได้รับการพัฒนาไปในทิศทางที่เหมาะสม และก้าวเข้าสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนอย่างแท้จริง

วัตถุประสงค์

- 1) เพื่อศึกษาบริบทพื้นที่ชุมชนบ้านบางแม่หม้าย ตำบลบางใหญ่ อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี
- 2) เพื่อประเมินศักยภาพด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านบางแม่หม้าย ตำบลบางใหญ่ อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี
- 3) เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านบางแม่หม้าย ตำบลบางใหญ่ อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี โดยใช้รูปแบบการวิจัยแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research: PAR) เกิดกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างผู้วิจัย หน่วยงานภาครัฐ และชุมชน ข้อมูลที่ศึกษาในการดำเนินการ ดังนี้

1) การศึกษาเชิงเอกสาร (Document Study) ทำการศึกษาและรวบรวมข้อมูล จากเอกสาร และหลักฐานที่เกี่ยวข้องจากงานวิจัย หนังสือ ตำรา เอกสาร โดยให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ ผู้วิจัยจะทำการรวบรวม วิเคราะห์ และสังเคราะห์เอกสารต่าง ๆ เพื่อสรุปและกำหนดเป็นข้อมูลในการจัดทำแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยว

2) การศึกษาในภาคสนาม (Field Study) เพื่อทราบแนวคิด หลักการ ความเป็นมา รูปแบบของความสัมพันธ์ และกระบวนการจัดการการท่องเที่ยวของชุมชนบางแม่หม้าย ทั้งในระดับนโยบาย ประชาชน ชุมชน สถาบันการศึกษาในพื้นที่ โดยมีขั้นตอนการศึกษาค้นคว้า ได้แก่ การสำรวจพื้นที่ (field survey) การสัมภาษณ์แบบเจาะลึกรายบุคคล (In Depth Interviews) และการจัดประชุมผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย จากผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informant) เพื่อร่วมกันแสดงความคิดเห็นและทำการวิเคราะห์โครงสร้างพื้นฐานลักษณะทางกายภาพ เศรษฐกิจและสังคม ทรัพยากรการท่องเที่ยว กิจกรรมการท่องเที่ยว ผลิตภัณฑ์ท้องถิ่น การให้บริการและสิ่งอำนวยความสะดวก การบริหารจัดการนักท่องเที่ยว เพื่อนำไปเป็นข้อมูลในการจัดทำแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านบางแม่หม้าย

3) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Information) การวิจัยเป็นการศึกษาในเชิงลึกมุ่งเน้นการสัมภาษณ์ และประชุมผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่มีความเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านบางแม่หม้าย จากการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) รวมทั้งหมด 30 คน ดังนี้

(1) แกนนำกลุ่มบริหารการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านบางแม่หม้าย	จำนวน 6 คน
(2) สมาชิกกลุ่มการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านบางแม่หม้าย	จำนวน 20 คน
(3) ผู้ประกอบการภาคเอกชนด้านการท่องเที่ยว	จำนวน 2 คน

(4) ตัวแทนองค์การบริหารส่วนตำบลบางใหญ่

จำนวน 2 คน

4) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การดำเนินการตามโครงการวิจัยดังกล่าว เน้นการศึกษาวเคราะห์และกระบวนการมีส่วนร่วมทั้งการเก็บข้อมูลจากเอกสาร งานวิจัย เอกสารที่เกี่ยวข้อง การประชุมผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย โดยดำเนินการและใช้เครื่องมือที่สำคัญ ได้แก่

(1) แบบสำรวจบริบทพื้นที่ชุมชนบ้านบางแม่หม้าย ได้แก่ โครงสร้างพื้นฐาน ลักษณะทางกายภาพ เศรษฐกิจและสังคม ทรัพยากรการท่องเที่ยว สภาพแวดล้อมที่เหมาะสมต่อการเป็นแหล่งท่องเที่ยว กิจกรรมทางการท่องเที่ยว ผลิตภัณฑ์ท้องถิ่น การให้บริการนักท่องเที่ยวและสิ่งอำนวยความสะดวก การบริหารจัดการนักท่องเที่ยว

(2) การสัมภาษณ์ ผู้วิจัยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก (In Depth Interviews) แบบมีโครงสร้าง (Structured Interviews) กับผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในพื้นที่ในการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านบางแม่หม้าย โดยพัฒนาเป็นแบบสัมภาษณ์ที่พัฒนาจากเอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เป็นแนวทางในการสัมภาษณ์

(3) แบบตรวจสอบรายการ (Check List) ประเมินศักยภาพการการท่องเที่ยวโดยชุมชน โดยใช้คำถามแบบปลายเปิด (Open Ends Question) เพื่อให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับศักยภาพชุมชน ได้แก่ ด้านการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน ด้านการยกระดับคุณภาพชีวิตชุมชนที่ดี ด้านการอนุรักษ์และการฟื้นฟูวัฒนธรรมท้องถิ่น ด้านการจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวโดยชุมชน ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกและการให้บริการการท่องเที่ยวโดยชุมชน

(4) ประเด็นการสนทนากลุ่มในการกำหนดแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านบางแม่หม้ายตำบลบางใหญ่ อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี

5) การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลที่หลากหลาย เพื่อให้ได้ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของการศึกษา ดังนี้

(1) การเก็บรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) ได้จากการรวบรวม ค้นคว้า ศึกษาจากเอกสาร หนังสือ วารสาร และงานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านบางแม่หม้าย ศักยภาพทางการท่องเที่ยว รูปแบบและกิจกรรมท่องเที่ยวที่สอดคล้องกับทรัพยากรทางการท่องเที่ยวของชุมชน

(2) ลงพื้นที่ชุมชนเพื่อสำรวจเก็บข้อมูลบริบทของชุมชนบ้านบางแม่หม้าย โครงสร้างพื้นฐาน ลักษณะทางกายภาพ เศรษฐกิจและสังคม ทรัพยากรการท่องเที่ยว สภาพแวดล้อมที่เหมาะสมต่อการเป็นแหล่งท่องเที่ยว กิจกรรมทางการท่องเที่ยว ผลิตภัณฑ์ท้องถิ่น การให้บริการนักท่องเที่ยวและสิ่งอำนวยความสะดวก การบริหารจัดการนักท่องเที่ยว

(3) การสัมภาษณ์เชิงลึก (in-depth interview) ผู้ที่ให้ข้อมูลหลัก (Key Informant) ซึ่งเป็นคณะกรรมการการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านบางแม่หม้าย หน่วยงานภาครัฐ และผู้ที่มีส่วน

เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านบางแม่หม้าย เพื่อให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับบริบทของชุมชนบ้านบางแม่หม้าย

(4) จัดประชุมกลุ่มย่อย (Focus Group) กับแกนนำกลุ่มบริหารการท่องเที่ยวโดยชุมชน และสมาชิกกลุ่มการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านบางแม่หม้าย เพื่อประเมินประเมินศักยภาพการท่องเที่ยวโดยชุมชน ในด้านการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน ด้านการยกระดับคุณภาพชีวิตชุมชนที่ดี ด้านการอนุรักษ์และการฟื้นฟูวัฒนธรรมท้องถิ่น ด้านการจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวโดยชุมชน และด้านสิ่งอำนวยความสะดวกและการให้บริการการท่องเที่ยวโดยชุมชน

(5) จัดประชุมผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย จากผู้ที่ให้ข้อมูลหลัก (Key Informant) ซึ่งเป็นผู้นำชุมชน แกนนำกลุ่มบริหารจัดการการท่องเที่ยวของชุมชน คณะกรรมการการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านบางแม่หม้าย ตัวแทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และผู้ประกอบการภาคเอกชนด้านการท่องเที่ยว เพื่อให้ได้ข้อมูลมาศึกษาและจัดทำแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านบางแม่หม้าย

6) การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยนำข้อมูลจากเอกสารและข้อมูลภาคสนามที่ได้จากการสำรวจการสัมภาษณ์เชิงลึก จากการประเมินศักยภาพการท่องเที่ยวโดยชุมชนทั้ง 5 ด้าน และประเด็นจากการประชุม มาตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล คัดกรองข้อมูลและจัดแยกเป็นประเด็นต่าง ๆ วิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ตามประเด็นที่ค้นพบ (Topic) แล้วนำมาพรรณนาเชิงอุปนัย (Inductive)

ผลการวิจัย

1) บริบทพื้นที่ชุมชนบ้านบางแม่หม้าย อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี มีอาชีพหลักเป็นกิจกรรมทางการเกษตร ได้แก่ การทำนาข้าว ปลูกผักสวนครัวในครัวเรือน และมีอาชีพรับจ้าง ในด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชน ชุมชนบ้านบางแม่หม้ายมีโอกาสได้ต้อนรับกลุ่มนักท่องเที่ยวประเภทศึกษาดูงาน อีกทั้งยังคิดหากิจกรรมต่างๆ ให้เกิดขึ้นในชุมชน โดยนำภูมิปัญญาชาวบ้าน เช่น การทำไม้กวาดร้อยปีบางแม่หม้าย การทำนาข้าวแบบปราณีของแผ่นดิน การปลูกผักปลอดสารพิษ การทำอาหารพื้นถิ่น การทำเครื่องจักรสาน การล่องเรือชมวิถีชีวิตริมฝั่งแม่น้ำท่าจีน เชื่อมโยงกิจกรรมท่องเที่ยวภายในชุมชนให้มีความหลากหลายและน่าสนใจ ให้มีเอกลักษณ์และสามารถเป็นจุดดึงดูดให้นักท่องเที่ยวมาเรียนรู้วิถีชีวิตของชุมชนบ้านบางแม่หม้าย

ชุมชนเกิดกลไกในการดำเนินงานขับเคลื่อนการท่องเที่ยวโดยการมีการแต่งตั้งคณะกรรมการในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน มีการแบ่งและมอบหมายหน้าที่ ประกอบด้วยผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ผู้นำชุมชน เกษตรกร กลุ่มอาชีพต่าง ๆ และจากหน่วยงานภาครัฐ ได้แก่ องค์การบริหารส่วนตำบลบางใหญ่ ภาคเอกชน โดยมีกลุ่มสมาชิก 8 กลุ่ม ได้แก่ 1. กลุ่มบ้านเรือนไทยโฮมสเตย์

2. กลุ่มไม้กวาดใบมะพร้าว 3. กลุ่มขนมหวาน 4. กลุ่มหัตถกรรมจักสาน 5. กลุ่มรถอีแต่น
6. กลุ่มเรือพายและเรือยนต์ 7. กลุ่มเศรษฐกิจพอเพียง และ 8. กลุ่มนวดแผนโบราณ

เส้นทางและกิจกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านบางแม่หม้าย เกิดขึ้นจากการร่วมแสดงความคิดเห็นจากผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทุกภาคส่วน โดยประกอบด้วย 3 โปรแกรม ได้แก่ โปรแกรมที่ 1 เส้นทางท่องเที่ยวตามรอยประวัติศาสตร์ชุมชนคนดั้งเดิม โปรแกรมที่ 2 ทิวทัศน์กับรถอีแต่นชมวิถีชีวิตธรรมชาติทุ่งนา โปรแกรมที่ 3 เสริมบุญพูลสุข ตักบาตรยามเช้า โดยแต่ละโปรแกรมการท่องเที่ยวมีทั้งรูปแบบ 1 วัน หรือ 2 วัน 1 คืน

2) ศักยภาพการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านบางแม่หม้าย อำเภอบางพลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี มีเกณฑ์การประเมินศักยภาพการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านบางแม่หม้าย 5 ด้านใหญ่ สามารถสรุปได้ดังนี้

ตารางที่ 1 แสดง Overall score for potential assessment Community-Based Tourism at Bang Mae-Mai.

Title	Score	Result
1. Community - based tourism management	2.90	Good
2. Enhance quality of life for good communities	3.87	Very good
3. Conservation and recovery of local culture	3.33	Very good
4. Community based tourism resource management	3.40	Very good
5. Facilities and services provided by the community	2.97	Good

จากตารางที่ 1 ผลคะแนนรวมในแต่ละด้านแสดงให้เห็นว่า ด้าน 2 การยกระดับคุณภาพชีวิตชุมชนที่ดี ได้คะแนน 3.87 อยู่ในระดับดีเยี่ยม ด้าน 4 การจัดการจัดการทรัพยากรท่องเที่ยวโดยชุมชน ได้คะแนน 3.40 อยู่ในระดับดีเยี่ยม ด้าน 3 การอนุรักษ์และฟื้นฟูวัฒนธรรมท้องถิ่น ได้คะแนน 3.33 อยู่ในระดับดีเยี่ยม ด้าน 5 สิ่งอำนวยความสะดวกและการให้บริการการท่องเที่ยวโดยชุมชน ได้คะแนน 2.97 อยู่ในระดับดี และด้าน 1 การบริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน ได้คะแนน 2.90 อยู่ในระดับคะแนนดี ตามลำดับ

3) แนวทางการพัฒนาท่องเที่ยวโดยชุมชนบางแม่หม้าย อำเภอบางพลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี โดยผู้วิจัยได้นำประเด็นการศึกษาศึกษาบริบทพื้นที่ชุมชนบ้านบางแม่หม้าย และศักยภาพ

ด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านบางแม่หม้ายมาหารือกับชุมชนและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในพื้นที่ เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านบางแม่หม้าย ได้ผลสรุปมีดังนี้ (1) การพัฒนาการบริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านบางแม่หม้าย ควรพัฒนาการมีส่วนร่วมโดยส่งเสริมให้คนในชุมชนบ้านบางแม่หม้ายเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวบนฐานทรัพยากร และการอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยวของชุมชน ควรพัฒนาการมีส่วนร่วมจากหน่วยงานภาครัฐ หรือหน่วยงานรับผิดชอบในพื้นที่ในด้านการสนับสนุนงบประมาณ (2) การพัฒนาการตลาดการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านบางแม่หม้าย ควรมีการตลาดเชิงรุกในช่องทางที่หลากหลาย และสามารถเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายที่เหมาะสมกับชุมชน ควรมีการสอดแทรกข้อมูลเกี่ยวกับทรัพยากรการท่องเที่ยวในชุมชนที่สำคัญ และควรมีการกำหนดแผนการตลาดด้านการท่องเที่ยวที่ชัดเจน และกำหนดเข้าในแผนพัฒนาการท่องเที่ยวของจังหวัดสุพรรณบุรี (3) การพัฒนาด้านการบริการนักท่องเที่ยว ชุมชนควรวางแผนการบริการนักท่องเที่ยวที่เป็นระบบ เริ่มตั้งแต่การติดต่อประสานงานกับกลุ่มนักท่องเที่ยว ร่วมกันพัฒนาคุณภาพการบริการแก่นักท่องเที่ยวให้นักท่องเที่ยวได้รับประสบการณ์ที่มีคุณค่าจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องในชุมชน และควรยกระดับมาตรฐานของสินค้าแปรรูปจากผลิตภัณฑ์ของชุมชนบ้านบางแม่หม้าย (4) การจัดการข้อมูลและการสื่อความหมายทางการท่องเที่ยว ควรมีการคัดเลือกข้อมูลที่สำคัญ และมีความน่าสนใจ ต้องมีการตรวจสอบความถูกต้อง เหมาะสม ควรมีการเผยแพร่องค์ความรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อสร้างความน่าสนใจ (5) การส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านบางแม่หม้าย โดยหน่วยงานภาครัฐ ควรกำหนดนโยบายส่งเสริมและสนับสนุนการท่องเที่ยว โดยเน้นวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชุมชน มีการจัดทำแผนการส่งเสริมการท่องเที่ยวเพื่อให้สอดคล้องกับแผนการพัฒนาของจังหวัดในระยะสั้น และระยะยาว (6) การพัฒนาศักยภาพบุคลากรด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชน ดังนั้นชุมชนควรให้สมาชิกกลุ่มท่องเที่ยวโดยชุมชน เยาวชน และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง เพิ่มศักยภาพที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวโดยชุมชน เช่น การเป็นเป็นเจ้าบ้านที่ดี การสื่อความหมายทางการท่องเที่ยว การนำชมสถานที่ท่องเที่ยว เป็นต้น และ (7) การจัดการความปลอดภัยแก่นักท่องเที่ยว ชุมชนควรจัดทำแผนรองรับกรณีฉุกเฉินสำหรับนักท่องเที่ยว การซักซ้อมแผน และการประเมินความพร้อม และร่วมกันกำหนดแนวทางดูแลความปลอดภัยจากการท่องเที่ยว เพื่อสร้างความมั่นใจในการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยว

อภิปรายผล

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านบางแม่หม้าย ตำบลบางใหญ่ อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

ผลจากการวิจัยตามวัตถุประสงค์ที่ 1 พบว่า ชุมชนบ้านบางแม่หม้ายได้พัฒนาชุมชนเพื่อการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน เปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้วิถีชีวิตโดยนำภูมิปัญญาชาวบ้าน ภูมิปัญญาอัยยาศัยไมตรี วัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิตของคนในชุมชนมาเชื่อมโยงในการจัดกิจกรรมภายในชุมชนที่สอดคล้องกับสภาพพื้นที่ ให้มีเอกลักษณ์ที่โดดเด่นและสามารถเป็นจุดดึงดูดให้นักท่องเที่ยวมาเรียนรู้วิถีชีวิตของชุมชนบ้านบางแม่หม้าย และพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืนโดยใช้การท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือในการยกระดับคุณภาพชีวิต ชุมชนมีกลไกในการดำเนินงานขับเคลื่อนการท่องเที่ยวโดยการมีคณะกรรมการชุดคณะกรรมการในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน รูปแบบการบริหารจัดการโดยชุมชนจากการร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมแก้ปัญหาโดยชุมชน ภายใต้แนวคิดการเป็นเจ้าของ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของเพ็ญฤทัย เสริมศิลป์ และคณะ (2560) ได้วิจัยเรื่องแนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงเกษตร อ.ศรีประจันต์ พบว่า ชุมชนมีทรัพยากรทางการท่องเที่ยวที่สามารถเป็นแหล่งท่องเที่ยวอีกยังมีกิจกรรมเกิดขึ้นในชุมชน อาทิ วิถีชีวิต ความเชื่อ ภูมิปัญญาชาวบ้าน การทำนาข้าว การปลูกผักปลอดสารพิษ การทำเกษตรอินทรีย์ สวนผลไม้ และการทำนาข้าว มาเป็นตัวเชื่อมโยงในการจัดกิจกรรมภายในชุมชนให้มีความหลากหลายและน่าสนใจ มีเอกลักษณ์และสามารถเป็นจุดดึงดูดให้นักท่องเที่ยวมาเรียนรู้วิถีชีวิตทางการเกษตร ซึ่งสอดคล้องกับทิพย์สุตา พุฒจรัส และคณะ (2556) ได้ทำการวิจัยเรื่องการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนเพื่อการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน กรณีศึกษาชุมชนสลักคอก จังหวัดตราด ที่พบว่าพื้นที่ชุมชนสลักคอกมีการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น น่าสนใจลักษณะพื้นที่ที่มีความโดดเด่นเหมาะสมเป็นแหล่งท่องเที่ยว เนื่องจากมีทรัพยากรทางธรรมชาติและทางวัฒนธรรมที่ผสมผสานกันได้อย่างเหมาะสมกับการจัดการเส้นทางท่องเที่ยวประทับใจกับกิจกรรมการศึกษาเรียนรู้ทางธรรมชาติและทางวัฒนธรรม

ผลจากการวิจัยตามวัตถุประสงค์ที่ 2 พบว่า ศักยภาพการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านบางแม่หม้ายมีการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านบางแม่หม้าย โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน ด้วยการขับเคลื่อนของผู้นำและสมาชิกในกลุ่มบนฐานทรัพยากรในชุมชน มีระบบบริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่ชัดเจน การจัดสรรรายได้ของชุมชนอย่างทั่วถึงและเป็นธรรม ส่งเสริมผลิตภัณฑ์ของชุมชนจากการท่องเที่ยว จัดเก็บข้อมูลวัฒนธรรมชุมชนและอนุรักษ์และการฟื้นฟูวัฒนธรรมท้องถิ่น มีการจัดสิ่งอำนวยความสะดวกและการให้บริการการท่องเที่ยวอย่างทั่วถึง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพิมพ์ลักษณ์ พงศกรรังศิลป์ (2557) ทำการวิจัยเรื่องการจัดการการท่องเที่ยวชุมชนอย่างยั่งยืน กรณีศึกษาบ้านโคกไคร จังหวัดพังงา ซึ่งพบว่า กลุ่มการท่องเที่ยวชุมชนบ้านโคกไครมุ่งเน้นการส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของชุมชนที่ดำเนินกิจกรรมทางการท่องเที่ยวจากสมาชิกกลุ่มในชุมชน โดยกลุ่มท่องเที่ยวชุมชนบ้านโคกไครมีการจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยว การบริการและการให้ประสบการณ์ที่มีคุณภาพแก่นักท่องเที่ยวในช่วงระหว่างทำกิจกรรม มีการบริหารจัดการการท่องเที่ยวและการมีส่วนร่วมของชุมชน

ผลจากการวิจัยตามวัตถุประสงค์ที่ 3 พบว่า สำหรับแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านบางแม่หม้ายประกอบด้วย การพัฒนาการบริหารจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน การพัฒนาการตลาดการท่องเที่ยวโดยชุมชน การพัฒนาด้านการบริการนักท่องเที่ยว การจัดการข้อมูล และการสื่อความหมายทางการท่องเที่ยว การส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชน การพัฒนาศักยภาพบุคลากรด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชน และการจัดการความปลอดภัยแก่นักท่องเที่ยว ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของจิราภรณ์ แก้วมณี (2557) แนวทางการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงชุมชนบ้านหัวเขาจีน มีทุนทางวัฒนธรรมไทยทรงดำ หน่วยงานภาครัฐและเอกชน ควรเข้ามาช่วยจัดการร่วมวางแผนและดำเนินการร่วมกับกลุ่มผู้นำชุมชนในการพัฒนาการท่องเที่ยว ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ปาริฉัตร สิงห์ศักดิ์ตระกูล และพัชรินทร์ เสริมการดี (2556) แนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวที่คำนึงถึงศักยภาพการปรับปรุงความสะอาดและปรับปรุงภูมิทัศน์ ให้มีความสวยงามและสร้างสร้างจิตสำนึกให้นักท่องเที่ยวและชุมชน มีการจัดเตรียมสิ่งอำนวยความสะดวก จัดทำสื่อความหมายทางธรรมชาติและมีการจัดเตรียมมัคคุเทศก์ท้องถิ่น สำหรับการถ่ายทอดเรื่องราวของแหล่งท่องเที่ยวในชุมชน และด้านการพัฒนาการตลาด จัดทำเส้นทางเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน เน้นกิจกรรมท่องเที่ยวที่มีการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับนักท่องเที่ยวกลุ่มเป้าหมาย การจัดทำคู่มือ แผ่นพับ ใบปลิว และพัฒนาเว็บไซต์สำหรับประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยว

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัยในครั้งนี้

- 1) ควรพัฒนาศักยภาพคนที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวโดยชุมชน ให้มีองค์ความรู้ ทักษะและความสามารถ และการดึงเยาวชนและคนรุ่นใหม่เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนมากขึ้น ให้รู้คุณค่าของประวัติศาสตร์ชุมชน ภูมิปัญญาท้องถิ่น สืบทอดต่อไปในอนาคต
- 2) หน่วยงานภาครัฐ ควรเข้ามามีบทบาทในด้านการสนับสนุนงบประมาณ ควรกำหนดนโยบายส่งเสริมและสนับสนุนการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านบางแม่หม้าย
- 3) ควรมีการทำการตลาดเชิงรุกในช่องทางที่หลากหลาย และสามารถเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายที่เหมาะสมกับชุมชน และควรยกระดับมาตรฐานการบริการและมาตรฐานของสินค้าแปรรูปจากผลิตภัณฑ์ชุมชน เพื่อสร้างรายได้ให้กับชุมชนบ้านบางแม่หม้าย

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยในครั้งต่อไป

- 1) จากการวิจัยควรมีการพัฒนาศักยภาพและความพร้อมของบุคลากรทางการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านบางแม่หม้าย เพื่อหนุนเสริมศักยภาพทางการท่องเที่ยวของชุมชน เช่น การพัฒนานักสื่อความหมาย เป็นต้น

2) จากการวิจัยควรวิจัยในเชิงการพัฒนาระบบกลไกการขับเคลื่อนการท่องเที่ยวโดยชุมชน และภาคีเครือข่ายแบบพหุภาคีในการขับเคลื่อนชุมชนบ้านบางแม่หม้าย ในบทบาทของชุมชนเจ้าของพื้นที่ หน่วยงานภาครัฐ และภาคเอกชน ในการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนบ้านบางแม่หม้าย

3) จากการวิจัยควรทำการวิจัยด้านกลยุทธ์การส่งเสริมการตลาดท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านบางแม่หม้าย รูปแบบการสื่อสารทางการตลาด และความต้องการของนักท่องเที่ยวกลุ่มเฉพาะที่มีคุณภาพเหมาะสมกับชุมชน

เอกสารอ้างอิง

กองเศรษฐกิจการท่องเที่ยวและกีฬา. (2560). *รายงานภาวะเศรษฐกิจท่องเที่ยว*. (ฉบับที่7).

กรุงเทพมหานคร: สำนักงานปลัดกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา.

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (2544). *สรุปนโยบายการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ*. กรุงเทพมหานคร: การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (2550). *แผนการพัฒนากการท่องเที่ยว*. กรุงเทพมหานคร: การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.

จิราภรณ์ แก้วมณี. (2557). *แนวทางการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงชุมชนบ้านหัวเขาจีน*. ใน *วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต*. มหาวิทยาลัยศิลปากร.

ทิพย์สุดา พุฒจรรย์, ลุยง วีระนาวัน, คณิต เขียววิชัย, และธีรศักดิ์ อุ่นอารมย์เลิศ. (2556). การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนเพื่อการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน กรณีศึกษาชุมชนสลักคอก จังหวัดตราด. *วารสารศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์*, ปีที่ 5 (ฉบับที่ 2), กรกฎาคม-ธันวาคม 2556.

บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา และเพ็ญศิริ ศรีคำภา. (2557). *การพัฒนากการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์: บริษัทธรรมสาร จำกัด.

ปาริฉัตร สิงห์ศักดิ์ตระกูล และพัชรินทร์ เสริมการดี. (2556). แนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวที่คำนึงถึงศักยภาพการปรับปรุงความสะอาดและปรับปรุงภูมิทัศน์ให้มีความสวยงามและสร้างสร้างจิตสำนึกให้นักท่องเที่ยวและชุมชน. *วารสารสุทธิปริทัศน์*, 27 (83).

พิมพ์ลภัส พงศกรรังศิลป์. (2557). การจัดการการท่องเที่ยวชุมชนอย่างยั่งยืน กรณีศึกษา บ้านโคกไคร จังหวัดพังงา. *วารสารวิชาการ Veridian E-Journal*, 7 (3).

พจนา สอนศรี. (2546). *เอกสารการสอนชุดวิชา หน่วยที่ 8-15 การจัดการนันทนาการและการท่องเที่ยวทางธรรมชาติ*. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

**ศักยภาพชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์
ของชุมชนตำบลท่าคา จังหวัดสมุทรสงคราม**
**THE COMMUNITY POTENTIALLY IN ECOTOURISM MANAGEMENT
IN THAKHA DISTRICT SAMUTSONGKHRAM PROVINCE**

จิราณีย์ พันมุล

Jirane Phanmool

วโรทัย สมมิตร

Varothai Sommit

อนุสรณ์ แซ่จันท์

Anusorn Saechan

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ

Rajamangala University of Technology Suvarnabhumi

E-mail : J.jirane@gmail.com

บทคัดย่อ

งานวิจัยเรื่องนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาศักยภาพชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวและหาแนวทางพัฒนาการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของชุมชนตำบลท่าคา อำเภอบ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสงคราม ทั้งนี้ใช้วิธีการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Method) โดยการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ การสนทนากลุ่ม และการเก็บข้อมูลเชิงปริมาณด้วยการสอบถามกลุ่มตัวอย่างสมาชิกชุมชนและกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยว

ผลการวิจัย พบว่า ชุมชนมีศักยภาพในการจัดการด้านทรัพยากรพื้นที่เพื่อการท่องเที่ยวมากที่สุด เนื่องจากพื้นที่ชุมชนมีวิถีชีวิตคงความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะท้องถิ่น มีประวัติศาสตร์ความเป็นมายาวนาน มีประเพณีและภูมิปัญญาที่โดดเด่น และสภาพพื้นที่ยังคงความเป็นธรรมชาติ ง่ายต่อการจัดการท่องเที่ยว ซึ่งสอดคล้องกับการประเมินศักยภาพชุมชน โดยมีศักยภาพด้านทรัพยากรพื้นที่มากที่สุดจากกลุ่มตัวอย่างสมาชิกชุมชน (ค่าเฉลี่ย 3.60) และกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยว (ค่าเฉลี่ย 3.87) และมีแนวทางพัฒนาการจัดการท่องเที่ยว คือ 1) สร้างความตระหนักให้ชุมชนเกิดความรักและหวงแหน 2) สนับสนุนให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการแหล่งท่องเที่ยว 3) พัฒนาความรู้ด้านการจัดการท่องเที่ยว 4) พัฒนาแหล่งท่องเที่ยวให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ 5) พัฒนาเครือข่ายการท่องเที่ยว และ 6) ประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยว

คำสำคัญ : ศักยภาพชุมชน, การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์, ชุมชนท่าคา

Abstract

The purposes of this research were: 1) to study the tourism management potential of the community and 2) to find out the method in order to develop the ecotourism management of Thaka Community, Amphawa District, Samut Songkhram Province. The mixed method of qualitative and quantitative research methodologies were used for collecting the data in this research. The qualitative data were collected from key informants by using in-depth interview and group discussion. The quantitative data were collected from the sample of tourists and community members.

The finding revealed that the community has the potential of area resources management at highest level since the community has its long time history, unique way of life, outstanding traditions and wisdoms, and natural area which approach for the management. According with the evaluation on the potential of the community, the community has the high potential about area resources. The result from the opinion of the community member sample group was at mean score of 3.60, and the result from the opinion of the tourist sample group was at mean score of 3.87. The methods to develop the community tourism management were as follows: 1) increase the awareness of the community members to love their community and cherish its possessions, 2) encourage community members to participate with the management of the community, 3) develop the knowledge of community members about tourism management, 4) develop the existing tourist destinations into the ecotourism destinations, 5) develop the community tourism networks, and 6) publicize tourism destinations of the community.

Keywords: Community Potential, Ecotourism, Thakha District

บทนำ

การท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมที่สร้างรายได้ให้กับประเทศไทยในแต่ละปีเป็นจำนวนมากและมีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ เนื่องจากอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเชื่อมโยงกับธุรกิจประเภทอื่นเป็นระบบเครือข่าย เช่น ธุรกิจนำเที่ยว ธุรกิจโรงแรมที่พัก ธุรกิจการเดินทางภายในประเทศและการเดินทางระหว่างประเทศ และธุรกิจภัตตาคารร้านอาหาร นอกจากนี้ยังก่อให้เกิดการกระจายรายได้ไปสู่ชาวบ้านในชุมชนท้องถิ่นอีกด้วย (สำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยว, 2552)

ประเทศไทยเป็นอีกประเทศหนึ่งที่มีทรัพยากรท่องเที่ยวที่หลากหลายทั้งความสวยงามทางธรรมชาติ ความวิจิตรของศิลปะ ความเก่าแก่ทางประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมไปจนถึงวิถีชีวิตชุมชนชนบท และคนไทยมีจิตใจโอบอ้อมอารี จึงทำให้ประเทศไทยเป็นที่กล่าวถึงของนักท่องเที่ยวต่างชาติมาช้านาน ทำให้อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวของประเทศไทยเจริญเติบโตมากขึ้น ก่อให้เกิดผลดีต่อเศรษฐกิจของประเทศ รวมถึงการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวก เกิดการกระจายรายได้สู่ภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง ยกระดับคุณภาพชีวิตของคนในประเทศ แต่การท่องเที่ยวที่เติบโตอย่างรวดเร็ว ขาดการวางแผน ควบคุมและกำหนดทิศทางการพัฒนา ย่อมส่งผลกระทบต่อธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ทั้งทางตรงและทางอ้อมได้เช่นกัน อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวจึงถูกมองว่าเป็นผู้ก่อให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมสภาพภูมิอากาศจนกลายเป็นภาวะโลกร้อน ซึ่งเกิดจากการกระทำของมนุษย์ (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2552) ทั้งนี้ประเทศไทยจึงได้นำแนวคิดที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์มากำหนดเป็นนโยบายเพื่อสอดคล้องกับหลักการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนของแผนปฏิบัติการ 21 (Agenda 21) มีการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) เป็นหน่วยงานที่กำหนดทิศทางการพัฒนาทางด้านการท่องเที่ยว และผลักดันให้ประเทศไทยเป็นศูนย์กลางของการท่องเที่ยวในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ โดยมีการกำหนดกลยุทธ์การพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยว เพื่อให้มีการดูแลรักษาแหล่งท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่องและให้เป็นไปในทิศทางที่ถูกต้องเหมาะสม อีกทั้งปลูกจิตสำนึกให้ประชาชนโดยเฉพาะในท้องถิ่นนั้น ๆ ได้เข้าใจและเห็นถึงความสำคัญในเรื่องของการท่องเที่ยวและการมีส่วนร่วมในการดูแลรักษาพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวของตนเองให้อยู่ในสภาพที่ดีตลอดไป โดยเน้นการท่องเที่ยวในเชิงวัฒนธรรมให้มากขึ้น รวมทั้งการประสานงานการบริการหรือ ตั้งคณะทำงานร่วมกันกับการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย เพื่อวางแผนด้านการพัฒนาการท่องเที่ยวและแหล่งท่องเที่ยวให้เป็นไปอย่างเป็นรูปธรรม และสอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับต่าง ๆ ที่มุ่งเน้นความเจริญเติบโตทางด้านเศรษฐกิจเป็นเป้าหมายแรก โดยการท่องเที่ยวช่วยสร้างงานสร้างอาชีพ และช่วยให้เกิดการกระจายรายได้สู่ประชาชนในทุกส่วนที่มีสถานที่ท่องเที่ยว รวมทั้งยังสร้างชื่อเสียงให้แก่ประเทศ ทำให้ได้เป็นที่รู้จักของนานาประเทศได้อีกทางหนึ่ง

ชุมชนตำบลท่าคา อำเภอดำรงวิทยะ จังหวัดสมุทรสงคราม มีตลาดน้ำท่าคาเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญของชุมชน อีกทั้งชุมชนท่าคามีวิถีชีวิตความเป็นอยู่อย่างธรรมชาติในพื้นที่อันร่มรื่น มีลำคลองร่องน้ำเป็นจำนวนมากไหลผ่าน มีน้ำขึ้น-น้ำลง วันละ 2 ครั้ง ตามการขึ้น-ลงของน้ำทะเล ผู้คนอาศัยอยู่ร่วมกันด้วยความรักความสามัคคี มีความเป็นระบบเครือญาติ มีดำเนินชีวิตแบบเรียบง่าย ถึงแม้ว่าชุมชนจะมีความพร้อมและศักยภาพในการจัดการท่องเที่ยว แต่ความเป็นจริงชุมชนก็ยังประสบปัญหาในการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในด้านต่าง ๆ จึงนำมาสู่การจัดทำวิจัยเรื่องนี้ขึ้น ซึ่งบทความนี้มุ่งเสนอศักยภาพชุมชนและผลประโยชน์ศักยภาพชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ และแนวทางการพัฒนาการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของชุมชน ตำบลท่าคา จังหวัดสมุทรสงคราม

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาศักยภาพชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของชุมชนตำบลท่าคา อำเภอมวก จังหวัดสมุทรสงคราม
2. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของชุมชนตำบลท่าคา อำเภอมวก จังหวัดสมุทรสงคราม

วิธีการดำเนินการวิจัย

งานวิจัยเรื่องนี้ใช้วิธีการศึกษาตามแนวทางการศึกษาเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ควบคู่กัน โดยมีรายละเอียดการดำเนินการวิจัยดังต่อไปนี้

1. กลุ่มเป้าหมายในการวิจัย

การวิจัยนี้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มเป้าหมาย คือ (1) กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) จำนวน 10 ราย มีวิธีการคัดเลือกแบบลูกโซ่ (Snowball Technique) (2) กลุ่มตัวอย่างสมาชิกชุมชน มีการกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างด้วยการใช้ค่าขนาดของกลุ่มตัวอย่างจากตารางสำเร็จรูปของทาโร ยามาเน ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่างเท่ากับ 316 ครึ่งเรือน ใช้วิธีการสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multi-Stage Sampling) (3) กลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวที่เข้ามาเที่ยวในชุมชนและตลาดน้ำท่าคา จำนวน 200 ราย มีการสุ่มตัวอย่างแบบโดยบังเอิญ (4) กลุ่มตัวแทนภาคประชาชน ภาคเอกชน และภาครัฐ จำนวน 20 ราย มีการสุ่มกลุ่มเป้าหมายแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) โดยคัดเลือกจากคุณสมบัติจากบทบาทและหน้าที่ที่มีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับการจัดการท่องเที่ยวของชุมชน สำหรับการจัดเวทีสัมมนาเพื่อแลกเปลี่ยนข้อค้นพบการวิจัย อีกทั้งเพื่อหาแนวทาง ข้อเสนอแนะการพัฒนาการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของชุมชนให้เหมาะสมและยั่งยืน

2. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลเริ่มต้นด้วยการศึกษาข้อมูลเอกสาร และการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มเป้าหมายทั้งข้อมูลเชิงปริมาณ และข้อมูลเชิงคุณภาพจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ และจากเวทีสัมมนาชาวบ้านเพื่อแลกเปลี่ยนข้อค้นพบการวิจัย

3. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลและการตรวจสอบข้อมูล

มีเครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ 1) แบบสัมภาษณ์เจาะลึก 2) การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม และ 3) แบบสอบถาม พร้อมทั้งมีการตรวจสอบข้อมูลด้วยเทคนิคการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Triangulation) และตรวจสอบความเที่ยงตรงในเชิงพินิจ (Face Validity) ของแบบสอบถาม โดยให้ผู้เชี่ยวชาญเป็นผู้พิจารณาความถูกต้อง รวมทั้งความสอดคล้องครบถ้วนตามวัตถุประสงค์และกรอบแนวคิด แล้วทำการตรวจสอบความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถามด้วยการหาค่าสัมประสิทธิ์

แอลฟาของ Cronbach ซึ่งแบบสอบถามสำหรับกลุ่มตัวอย่างชุมชนได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .911 และแบบสอบถามสำหรับกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวได้ค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ .987

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพใช้วิธีการจัดหมวดหมู่ของข้อมูล (Classification) ที่ได้จากการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วมและการสัมภาษณ์เจาะลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เชื่อมโยงความสอดคล้องและความสัมพันธ์ของข้อมูลที่ทำการศึกษาผ่านการวิเคราะห์ตีความตามหลักตรรกะ (Context Analysis) สำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ โดยเริ่มด้วยการนำข้อมูลมาตรวจสอบความเรียบร้อย จากนั้นนำข้อมูลไปบันทึกและวิเคราะห์ผล ใช้สถิติเชิงพรรณนาในการอธิบายด้วยการหาค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัย

1. บริบทของชุมชน

ชุมชนตำบลท่าคา ตั้งอยู่ในเขตพื้นที่อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม เป็นชุมชนมีลำคลองไหลผ่านหลายสาย ได้แก่ คลองท่าคา คลองศาลา และคลองวัดมณีสรณ์ มีคลองท่าคาไหลผ่านเป็นสายหลักของชุมชน จึงทำให้ชาวบ้านมีการใช้ประโยชน์แหล่งน้ำในการทำเกษตรตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ซึ่งอดีตใช้คลองเป็นเส้นทางในการสัญจรภายในชุมชน จึงทำให้ชุมชนมีการตั้งถิ่นฐานในสวนมะพร้าวใกล้กับบริเวณลำคลองต่าง ๆ ทำให้เกิดวัฒนธรรมประเพณีที่เกี่ยวกับสายน้ำสืบทอดมาจนถึงปัจจุบัน เช่น การค้าขายทางน้ำ การแข่งเรือพาย การตักบาตรทางน้ำ เป็นต้น วิถีชีวิตของชุมชนท่าคาเป็นแบบสังคมเกษตรกรรม มีความเกื้อกูลกัน ส่วนใหญ่ยังคงยึดอาชีพเกษตรกรรม การทำสวนมะพร้าว และการทำน้ำตาลมะพร้าวเป็นอาชีพหลักเหมือนในอดีต สำหรับคนรุ่นใหม่มีการศึกษาที่สูงขึ้น เมื่อจบการศึกษาแล้วมักจะประกอบอาชีพอื่น เช่น การทำงานในโรงงาน หรืองานอื่น ๆ ในเมือง เป็นต้น ท่าคาเป็นชุมชนที่นับถือศาสนาพุทธเป็นส่วนใหญ่ มีศาสนาสถานทางพุทธศาสนาที่สำคัญและเป็นแหล่งท่องเที่ยว ได้แก่ วัดมณีสรณ์ วัดเทพประสิทธิ์คณาवास และศาลเจ้าแม่ตัวเนี้ย อีกทั้งเป็นแหล่งรวมจิตใจของชุมชน นอกจากนี้ยังแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญของชุมชน คือ ตลาดน้ำท่าคา ซึ่งเป็นตลาดน้ำที่สะท้อนวิถีชีวิตชุมชนริมน้ำและคงความเป็นธรรมชาติ เรือนไทยบ้านก้านจั่นที่มีประวัติศาสตร์ความเป็นมายาวนาน โดยเป็นสถานที่ที่พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 เคยเสด็จประพาสเพื่อมาทอดพระเนตรข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการเลิกทาส มีเรือนไทยบ้านคุณทวีป เจือไทย เป็นสถานที่เก็บรวบรวมเครื่องมือที่เกี่ยวข้องกับการทำการเกษตรในอดีต เช่น อุปกรณ์การทำน้ำตาล และมีแหล่งเรียนรู้การผลิตน้ำตาลมะพร้าวหลายแห่งในชุมชน มีการสาธิตการทำน้ำตาลตั้งแต่ขั้นตอนการขึ้นตาล ปาดตาล และเคี่ยวน้ำตาล ซึ่งเป็นแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาที่สำคัญของชุมชน

2. ศักยภาพชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

ชุมชนตำบลท่าคามีศักยภาพชุมชนในด้านทรัพยากรบุคคล ทรัพยากรพื้นที่ การบริหารจัดการ การมีส่วนร่วมของชุมชน และเครือข่ายการท่องเที่ยว ดังนี้

(1) **ด้านทรัพยากรบุคคล** องค์การบริหารส่วนตำบลท่าคา (อบต.ท่าคา) มีบทบาทสำคัญในการจัดการทรัพยากรบุคคลด้านการท่องเที่ยว โดยแต่งตั้งคณะกรรมการพัฒนาตลาดน้ำท่าคาขึ้นเพื่อบริหารจัดการตลาดน้ำขึ้น 9 ชุด ประกอบด้วย (1) คณะกรรมการบริหารงานตลาดน้ำท่าคา 5 คน มีรองนายก อบต. เป็นประธาน มีหน้าที่บริหารจัดการตลาดน้ำในภาพรวม (2) คณะกรรมการที่ปรึกษา 10 คน มีนายก อบต. เป็นประธาน มีหน้าที่ให้คำปรึกษา แนะนำ และแก้ไขปัญหาการบริหารงานตลาดน้ำท่าคา (3) คณะกรรมการฝ่ายบริหาร 12 คน มีประธานสภา อบต. เป็นประธาน มีหน้าที่บริหารจัดการระเบียบ ติดตาม ควบคุม ให้คณะกรรมการปฏิบัติตามระเบียบ (4) คณะกรรมการฝ่ายจัดระเบียบของตลาดน้ำท่าคา 9 คน มีกำนันเป็นประธาน มีหน้าที่บริหาร จัดระเบียบของตลาดน้ำ (5) คณะกรรมการฝ่ายรักษาความปลอดภัย 5 คน มีหน้าที่ควบคุม สอดส่องดูแลรักษาความปลอดภัย (6) คณะกรรมการฝ่ายประชาสัมพันธ์ 3 คน มีหน้าที่ประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารแหล่งท่องเที่ยวตลาดน้ำท่าคา (7) คณะกรรมการฝ่ายรักษาความสะอาด 6 คน มีหน้าที่ควบคุม ตรวจสอบ ดูแลความสะอาดของแหล่งท่องเที่ยว (8) คณะกรรมการฝ่ายปรับปรุงภูมิทัศน์ 8 คน มีหน้าที่ปรับปรุงภูมิทัศน์และพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว และ (9) คณะกรรมการฝ่ายกิจกรรม 5 คน มีหน้าที่เข้าร่วมกิจกรรมการท่องเที่ยว ซึ่งคณะกรรมการมีความพร้อม มุ่งมั่น และตั้งใจดำเนินงานพัฒนาและผลักดันให้ตลาดน้ำท่าคาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ แต่ทั้งนี้ ตัวแทนจากทุกภาคส่วน ตลอดจนผู้มีส่วนได้เสีย (stakeholders) ได้รับการแต่งตั้งให้เป็นคณะกรรมการพัฒนาตลาดน้ำท่าคาจำนวนน้อยจึงทำให้กลุ่มคนดังกล่าวเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวไม่ครบทุกภาคส่วน แต่โดยส่วนใหญ่ทุกกลุ่มมีความพร้อม ตั้งใจ และสนใจที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาตลาดน้ำท่าคาและการท่องเที่ยวของชุมชนหากได้รับโอกาส สำหรับองค์ความรู้และความสามารถในการพัฒนาการจัดการท่องเที่ยวของทรัพยากรบุคคลก็มีความสำคัญและจำเป็นในการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ แต่ชุมชนยังมีข้อจำกัด โดยเฉพาะความรู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการท่องเที่ยวชุมชนแบบมีส่วนร่วม ตลอดจนทักษะด้านภาษาอย่างไรก็ตาม องค์การบริหารส่วนตำบลและผู้นำชุมชนมีความพยายามส่งเสริมให้คณะกรรมการตลาดน้ำมีการพัฒนาความรู้และทักษะที่เกี่ยวข้องกับการจัดการท่องเที่ยว และส่งเสริมให้สมาชิกชุมชนที่ประกอบอาชีพด้านการให้บริการได้มีโอกาสพัฒนาทักษะด้านภาษาด้วยเช่นกัน ด้วยการจัดโครงการต่าง ๆ เพื่อสนับสนุนและพัฒนาคณะกรรมการตลาดน้ำ สมาชิกชุมชน ตลอดจนส่งเสริมให้มีการอบรมเพื่อพัฒนาทักษะต่าง ๆ จากภายนอกหรือหน่วยงานอื่น ๆ ให้การอบรมเช่นกัน

(2) **ด้านทรัพยากรพื้นที่** ชุมชนมีศักยภาพในการจัดการท่องเที่ยวด้านทรัพยากรพื้นที่มากกว่าทุกด้าน เนื่องจาก ท่าคาเป็นชุมชนที่มีวิถีชีวิตคงความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะท้องถิ่นด้วยการดำรงชีวิต

แบบดั้งเดิม สืบทอดอาชีพการทำการเกษตรและภูมิปัญญาการทำน้ำตาลมะพร้าวมาจากบรรพบุรุษรุ่นสู่รุ่น ประกอบกับสภาพพื้นที่ยังคงความเป็นธรรมชาติอุดมสมบูรณ์ ซึ่งพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ทำการเกษตรสวนผักผลไม้และสวนมะพร้าว การตั้งบ้านเรือนยังคงมีการตั้งบ้านเรือนในสวนหรือติดกับลำคลองที่ไหลผ่านในชุมชน อีกทั้ง มีประวัติความเป็นมาของชุมชนยาวนาน มีภูมิปัญญาการผลิตน้ำตาลมะพร้าวที่โดดเด่น และมีแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญและโดดเด่นของชุมชน คือ ตลาดน้ำท่าคา เรือนไทยบ้านก้านจั่น เรือนไทยบ้านคุณทวีป แหล่งเรียนรู้การผลิตน้ำตาลมะพร้าว วัดมณีสรณ์ วัดเทพประสิทธิ์ ฌณาวาส และศาลเจ้าแม่ตัวเนี้ย ในการจัดการทรัพยากรพื้นที่การท่องเที่ยวนั้น องค์การบริหารส่วนตำบลและชุมชนมีการกำหนดพื้นที่ท่องเที่ยวร่วมกัน โดยแบ่งออกเป็น 5 จุด ได้แก่ (1) ตลาดน้ำท่าคา เป็นจุดท่องเที่ยวที่สำคัญที่สะท้อนวิถีชีวิตชุมชนริมน้ำในอดีต มีผลิตภัณฑ์ทางการเกษตรของชุมชนจำหน่ายเป็นส่วนใหญ่ (2) เรือนไทยบ้านก้านจั่น ในอดีตพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 เคยเสด็จประพาสเพื่อมาทอดพระเนตรข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการเลิกทาสเมื่อปี 2447 ปัจจุบันที่เรือนแห่งนี้ยังคงปรากฏหลักฐานทางประวัติศาสตร์ และยังคงรักษาวิถีชีวิตแบบดั้งเดิม (3) เรือนไทยบ้านคุณทวีป เป็นจุดท่องเที่ยวที่แสดงอุปกรณ์เครื่องมือทางการเกษตรโบราณที่เลิกทำไปแล้ว และแสดงเตาตาลและอุปกรณ์การเก็บน้ำตาล นอกจากนี้ยังจัดทำเป็นโฮมสเตย์ให้กับนักท่องเที่ยวด้วย (4) แหล่งเรียนรู้การผลิตน้ำตาลมะพร้าว เป็นจุดสาธิตการทำน้ำตาลมะพร้าว และ (5) ศาสนสถานทางศาสนาของชุมชน คือ วัดมณีสรณ์ วัดเทพประสิทธิ์ ฌณาวาส และศาลเจ้าแม่ตัวเนี้ย ที่สมาชิกในชุมชนให้ความเคารพนับถือ และเป็นศูนย์รวมจิตใจของสมาชิกในชุมชน นอกจากนี้ยังมีค่ายมวย ซึ่งถือเป็นกีฬาที่แสดงถึงศิลปวัฒนธรรมของไทยเพื่อให้เด็กในชุมชนได้ใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ และได้เปิดให้นักท่องเที่ยวได้มาเรียนรู้ศิลปะมวยไทยอีกด้วย ซึ่งการจัดการทรัพยากรพื้นที่เพื่อการท่องเที่ยวนั้นชุมชนให้ความสำคัญของสถานที่ท่องเที่ยวซึ่งเป็นสถานที่ทางประวัติศาสตร์ เป็นแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ความเป็นเอกลักษณ์ และมีการกำหนดจุดท่องเที่ยวอย่างชัดเจน พร้อมทั้งกำหนดเป็นเส้นทางท่องเที่ยว แต่ในการจัดการพื้นที่ท่องเที่ยวนั้นยังมีข้อจำกัด คือ พื้นที่ตั้งของตลาดน้ำท่าคาเป็นพื้นที่ส่วนบุคคล ดังนั้น ในการปรับปรุงภูมิทัศน์หรือจัดกิจกรรมต่าง ๆ จะต้องมีการแจ้งเจ้าของพื้นที่ก่อนเสมอ อาจจะทำให้การจัดการตลาดน้ำไม่คล่องตัวมากนัก แต่ก็ไม่ได้เป็นอุปสรรคในการจัดการท่องเที่ยว จากผลการวิจัยดังกล่าวจะเห็นได้ว่า ทรัพยากรพื้นที่ของชุมชนสอดคล้องกับรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ อันส่งผลทำให้ชุมชนมีศักยภาพในการจัดการด้านทรัพยากรพื้นที่มากกว่าทุกด้าน

(3) ด้านการบริหารจัดการ องค์การบริหารส่วนตำบลท่าคาและคณะกรรมการพัฒนาตลาดน้ำท่าคาเป็นหน่วยงานหลักที่มีบทบาทสำคัญในการจัดการท่องเที่ยวของชุมชน ซึ่งอบต. ทำหน้าที่ในการจัดการด้านโครงสร้างพื้นฐาน สิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อรองรับนักท่องเที่ยว ตลอดจนโครงการพัฒนาต่าง ๆ ทางด้านวัฒนธรรม การส่งเสริมการท่องเที่ยว แต่ทั้งนี้ การจัดสรรพื้นที่การท่องเที่ยว และการจัดหาสิ่งอำนวยความสะดวกนั้นสามารถตอบสนองความต้องการและความพึงพอใจของ

นักท่องเที่ยวได้ไม่มากนัก ซึ่งสิ่งอำนวยความสะดวก ลานจอดรถ ห้องน้ำไม่เพียงพอและไม่สามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้จำนวนมาก ในขณะเดียวกัน อบต. และคณะกรรมการพัฒนาตลาดน้ำมีทิศทางการพัฒนาจัดการท่องเที่ยวโดยเน้นรูปแบบการจัดตลาดน้ำให้อยั่งยืน มีการจัดทำเป็นแผนยุทธศาสตร์ของหน่วยงานขึ้น เพื่อพัฒนาศักยภาพด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยวให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

(4) ด้านการมีส่วนร่วม ชุมชนมีการเสริมสร้างความร่วมมือระหว่างสมาชิกในชุมชนผ่านรูปแบบการประชุมหมู่บ้าน โดยกำนันและผู้ใหญ่บ้านเป็นผู้ดำเนินการจัดประชุมหมู่บ้าน ทั้งนี้ สมาชิกในชุมชนตระหนักในบทบาทของชุมชนที่เป็นแหล่งท่องเที่ยว ส่วนใหญ่ให้ความร่วมมือและเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ เป็นอย่างดี สำหรับการมีส่วนร่วมด้านการจัดการท่องเที่ยวของสมาชิกในชุมชนยังมีข้อจำกัด เนื่องจากสมาชิกในชุมชนยังมีการแบ่งแยกทางความคิดและการเข้าไปเป็นตัวแทนในคณะกรรมการพัฒนาตลาดน้ำทำคายังไม่ครอบคลุมทุกกลุ่มเป้าหมายในชุมชน จึงทำให้สมาชิกชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวไม่มากเท่าที่ควร อย่างไรก็ตาม อบต. และคณะกรรมการพัฒนาตลาดน้ำพยายามส่งเสริมและสนับสนุนให้สมาชิกในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมการท่องเที่ยวทางด้านวัฒนธรรมและประเพณี เช่น การทำบุญทางน้ำ เทศกาลกระยาสารท ซึ่งก็ได้รับความร่วมมือจากวัด โรงเรียน และสมาชิกในชุมชนเป็นอย่างดี

(5) ด้านเครือข่ายการท่องเที่ยว ในการจัดการท่องเที่ยวของชุมชนนั้น ชุมชนมีศักยภาพในการประสานงานความร่วมมือเพื่อพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวของชุมชนจากองค์การบริหารส่วนจังหวัดสมุทรสงคราม สำนักงานท่องเที่ยวจังหวัดสมุทรสงคราม การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย และกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา รวมทั้งภาคเอกชน นอกจากนี้ยังมีการสนับสนุนให้มหาวิทยาลัยเข้ามาวิจัยการพัฒนาความรู้ รวมถึงการสร้างความรู้ความเข้าใจการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวของชุมชน

จากการศึกษาศักยภาพชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวตามแนวทางเชิงคุณภาพทำให้ทราบข้อมูลเชิงลึกของการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของชุมชน ซึ่งทรัพยากรบุคคลถือว่าเป็นองค์ประกอบที่สำคัญ การจัดการทรัพยากรบุคคลให้มีความรู้ ความสามารถ และมีประสิทธิภาพจะส่งผลต่อการจัดการท่องเที่ยวอย่างมีประสิทธิภาพ สำหรับทรัพยากรพื้นที่ เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการจัดการแหล่งท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับธรรมชาติ รวมถึงแหล่งวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ของชุมชนให้สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวเข้ามาท่องเที่ยวในชุมชน นอกจากนี้แล้วการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์นั้นจำเป็นจะต้องมีการบริหารจัดการที่ดี คำนึงถึงการมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชน ตั้งแต่กระบวนการคิด วางแผน การดำเนินงาน และร่วมรับผลประโยชน์ ผนวกกับการสร้างเครือข่ายการท่องเที่ยวเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของชุมชน ซึ่งการจัดการด้านทรัพยากรบุคคล ทรัพยากรพื้นที่ การบริหารจัดการ การมีส่วนร่วม และเครือข่ายการท่องเที่ยว เป็นปัจจัยที่สำคัญของการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์อย่างยิ่งย่น ทั้งนี้ เพื่อให้ได้ผลการศึกษาที่ครอบคลุมระดับศักยภาพชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวนั้น จึงได้มีการศึกษาตามแนวทางการศึกษาเชิงปริมาณ เพื่อเป็นการจัดระดับศักยภาพของชุมชนจากความคิดเห็น

ของกลุ่มตัวอย่างสมาชิกชุมชนและกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยว โดยแบ่งออกเป็น 5 ด้าน ได้แก่ การจัดการด้านทรัพยากรบุคคล ทรัพยากรพื้นที่ การบริหารจัดการ การมีส่วนร่วม และเครือข่ายการท่องเที่ยว ซึ่งเป็นข้อมูลสำคัญเพื่อหาแนวทางในการพัฒนาการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของชุมชนต่อไป ซึ่งกลุ่มตัวอย่างสมาชิกชุมชนและกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวมีความคิดต่อการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของชุมชน พบว่า ชุมชนมีศักยภาพด้านทรัพยากรพื้นที่ (ค่าเฉลี่ย 3.60 และ ค่าเฉลี่ย 3.87) มากกว่าทุกด้าน และมีศักยภาพด้านการมีส่วนร่วม (ค่าเฉลี่ย 3.32 และ ค่าเฉลี่ย 3.33) น้อยกว่าด้านอื่น ปรากฏผลตามตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงศักยภาพชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของชุมชนตำบลท่าคาตามความคิดเห็นจากกลุ่มตัวอย่างสมาชิกชุมชน และกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยว

ศักยภาพชุมชน การจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์	กลุ่มตัวอย่างสมาชิกชุมชน			กลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยว		
	X	S.D.	ระดับ ความคิดเห็น	X	S.D.	ระดับ ความคิดเห็น
ด้านทรัพยากรบุคคล	3.41	.55758	มาก	3.45	.63352	มาก
ด้านทรัพยากรพื้นที่	3.60	.54130	มาก	3.87	.55949	มาก
ด้านการบริหารจัดการ	3.39	.54217	ปานกลาง	3.42	.69338	มาก
ด้านการมีส่วนร่วม	3.32	.62524	ปานกลาง	3.33	.71542	ปานกลาง
ด้านเครือข่ายการท่องเที่ยว	3.37	.60023	ปานกลาง	3.47	.68959	มาก
ภาพรวม	3.46	.51631	มาก	3.49	.57569	มาก

ข้อค้นพบของการวิจัยข้างต้นเป็นข้อมูลสำคัญสำหรับการค้นหาแนวทางในการพัฒนาการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของชุมชนร่วมกัน ปรากฏแนวทางตามข้อ 3

3. แนวทางการพัฒนาการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

3.1 สร้างความตระหนักให้สมาชิกชุมชนเกิดความรักและหวงแหนชุมชน ด้วยการสร้างจิตสำนึกให้สมาชิกในชุมชนตระหนักถึงความสำคัญของการอนุรักษ์วิถีชีวิตชุมชน อนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของชุมชนให้มีความอุดมสมบูรณ์ และตระหนักถึงความสำคัญของการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

3.2 สนับสนุนให้สมาชิกชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาและการจัดการแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน โดยมีแนวทางการดำเนินงานที่สำคัญ ดังนี้

- 1) มีการจัดตั้งคณะกรรมการพัฒนาบริหารการท่องเที่ยวให้ครอบคลุมทุกกลุ่มเป้าหมายในชุมชน
- 2) จัดประชุมชี้แจงให้กับสมาชิกในชุมชนให้มีความเข้าใจถึงความสำคัญของการมีส่วนร่วมในการพัฒนาและจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน
- 3) ให้สมาชิกในชุมชนและทุกภาคส่วนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการประเมินศักยภาพชุมชน และเตรียมความพร้อมเพื่อยกระดับการท่องเที่ยวให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ตั้งแต่กระบวนการคิด

วางแผน ร่วมปฏิบัติ ร่วมประเมนผล ตลอดจนร่วมรับผลประโยชน์ร่วมกัน โดยตั้งอยู่บนฐานที่ชุมชนได้ประโยชน์ร่วมกันเป็นสำคัญ

3.3 พัฒนาความรู้ด้านการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์แก่ชุมชน

1) พัฒนาบุคลากรด้านการบริหารจัดการท่องเที่ยว ด้วยการจัดอบรมให้ความรู้ผู้นำชุมชน คณะกรรมการ และตัวแทนจากทุกกลุ่ม เกี่ยวกับนโยบาย แนวคิดการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน มาตรฐานการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ มาตรฐานการจัดการที่พักแบบโฮมสเตย์ และจัดอบรม ตัวแทนชุมชนและกลุ่มต่าง ๆ เพื่อทำหน้าที่ให้บริการด้านต่าง ๆ แก่นักท่องเที่ยว

2) จัดอบรมเยาวชนและตัวแทนชุมชนและกลุ่มต่าง ๆ เพื่อทำหน้าที่เป็นมัคคุเทศก์ ให้บริการแก่นักท่องเที่ยว

3.4 พัฒนาและจัดการแหล่งท่องเที่ยวของชุมชนให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

1) สนับสนุนให้เกิดการท่องเที่ยวหลากหลายรูปแบบ ได้แก่ การจัดการท่องเที่ยว รูปแบบโฮมสเตย์ การปั่นจักรยานชมวิถีชีวิตชุมชน การพายเรือชมวิถีชีวิตริมน้ำ การท่องเที่ยวย้อนรอย ประวัติศาสตร์และวิถีชีวิตชุมชน และการให้นักท่องเที่ยวมีประสบการณ์ร่วมกับชุมชนด้วยการทำน้ำตาล มะพร้าว ซึ่งเป็นภูมิปัญญาที่โดดเด่นของชุมชน

2) ปรับปรุงสภาพแวดล้อมชุมชนให้เชื่อมโยงกับแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์อื่น ๆ ในพื้นที่หรือชุมชนใกล้เคียง เพื่อเป็นการดึงดูดนักท่องเที่ยวที่ชื่นชอบในการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

3) ปรับปรุงเส้นทางการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวและจุดกิจกรรมการท่องเที่ยวของชุมชน อย่างชัดเจน จัดทำป้ายบอกทางที่ไม่ก่อให้เกิดการสับสน สามารถเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวได้ง่าย

4) จัดหาสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ให้เพียงพอต่อความต้องการของนักท่องเที่ยว เช่น ศาลาที่พัก ศูนย์บริการนักท่องเที่ยว ที่นั่งพักผ่อนสำหรับนักท่องเที่ยว ตลอดจนที่จอดรถ ห้องน้ำ พร้อมทั้งจัดให้มีระบบการดูแลรักษาและความสะอาด

5) ส่งเสริมให้สมาชิกชุมชนนำผลผลิตทางการเกษตรหรือผลผลิตจากทรัพยากรในท้องถิ่นมา จำหน่ายให้นักท่องเที่ยว และส่งเสริมให้มีการจัดตั้งกลุ่มอาชีพเพื่อสร้างผลิตภัณฑ์ที่เป็นเอกลักษณ์ของ ชุมชน

6) มีมาตรการควบคุมสินค้าและราคาสินค้าของแหล่งท่องเที่ยวในชุมชน เพื่อเป็นการ ควบคุมสินค้าที่มีคุณภาพราคาถูก และเพื่อสร้างความเป็นธรรมให้กับนักท่องเที่ยว

3.5 พัฒนาและสร้างเครือข่ายการท่องเที่ยว โดยมีการสร้างเครือข่ายท่องเที่ยว ทั้งภายใน และภายนอกชุมชน ด้วยการให้หน่วยงานทุกภาคส่วนในชุมชน เช่น วัด โรงเรียน และหน่วยงานอื่น ๆ เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวร่วมกัน ทั้งการปรับปรุงภูมิทัศน์ชุมชนและแหล่ง ท่องเที่ยว การจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวทางด้านวัฒนธรรม เช่น การทำบุญทางน้ำ การจัดเทศกาลการ

ทำกระยาสาท เป็นต้น ตลอดจนสร้างเครือข่ายท่องเที่ยวภายนอกชุมชนให้เข้ามามีส่วนร่วมและให้การสนับสนุนการจัดการแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน

3.6 การเผยแพร่และประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยว พัฒนาช่องทางการประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวของชุมชนเพื่อให้มีความหลากหลายมากขึ้น เช่น การจัดทำเอกสารแผ่นพับ การประชาสัมพันธ์ไปยังสื่อมวลชนในท้องถิ่น อินเทอร์เน็ต และช่องทางอื่น ๆ ตามความเหมาะสม โดยให้นักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างชาติเข้าถึงข้อมูลการท่องเที่ยวของชุมชนได้ง่ายขึ้น

อภิปรายผลการวิจัย

1. ศักยภาพชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

ชุมชนมีศักยภาพด้านทรัพยากรพื้นที่มากที่สุด เนื่องจากยังคงมีวิถีชีวิตแบบดั้งเดิม สืบทอดอาชีพ การทำการเกษตรและภูมิปัญญาการทำน้ำตาลมะพร้าวมาจากบรรพบุรุษ และพื้นที่ส่วนใหญ่ยังคงความเป็นธรรมชาติ เป็นสวนผักผลไม้และสวนมะพร้าว การตั้งบ้านเรือนยังคงมีการตั้งบ้านเรือนในสวนหรือติดกับลำคลองที่ไหลผ่านในชุมชน มีแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญของชุมชน คือ ตลาดน้ำท่าคา เรือนไทยบ้านกำนันจัน เรือนไทยบ้านคุณทวีป มีแหล่งเรียนรู้การผลิตน้ำตาลมะพร้าว ประกอบกับมีวัดมณีสรรรค์ วัดเทพประสิทธิ์คณาवास และศาลเจ้าแม่ตั่วเนี้ย นอกจากนี้ยังมีภูมิปัญญาการผลิตน้ำตาลมะพร้าวที่โดดเด่น ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของสุทัศน์ ละงู (2551) ที่พบว่า วิถีชีวิตและศักยภาพที่เอื้อต่อการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของชุมชนนั้น คือ 1) วิถีชีวิตด้านอาชีพ 2) วิถีชีวิตด้านภูมิปัญญา และ 3) วิถีชีวิตด้านประเพณีและวัฒนธรรม และจริน ศิริ (2551) ที่ได้กล่าวว่า วัฒนธรรมที่นำมาใช้เป็นฐานในการพัฒนาให้เป็นสิ่งดึงดูดใจแก่นักท่องเที่ยวให้มาเที่ยวและมาใช้บริการ คือ วัฒนธรรมเกี่ยวกับอาชีพ วัฒนธรรมเกี่ยวกับศิลปหัตถกรรม และวัฒนธรรมทางประเพณี ทั้งนี้จะเห็นได้ว่าศักยภาพด้านทรัพยากรพื้นที่นั้นมีความสำคัญต่อการจัดการท่องเที่ยว และเป็นทรัพยากรที่สำคัญที่เป็นจุดขายหรือดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเข้ามาท่องเที่ยวในชุมชน

ศักยภาพด้านทรัพยากรบุคคลเพียงพอต่อการจัดการท่องเที่ยวในขณะเดียวกัน ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการท่องเที่ยวมีองค์ความรู้และความสามารถในการพัฒนาการจัดการท่องเที่ยวไม่มากเท่าที่ควร โดยเฉพาะการจัดการท่องเที่ยวชุมชนแบบมีส่วนร่วม ตลอดจนทักษะด้านภาษา สำหรับสมาชิกชุมชนมีความมุ่งมั่นและมีความตั้งใจที่จะพัฒนาและผลักดันให้ตลาดน้ำท่าคาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ที่สำคัญของชุมชนและจังหวัด และมุ่งหวังต้องการให้ผู้นำชุมชนและคณะกรรมการหรือผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการท่องเที่ยวดำเนินงานด้วยจิตอาสาและเสียสละเวลาการทำงานอย่างแท้จริง เห็นผลประโยชน์ของชุมชนเป็นสำคัญ ซึ่งผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับวนิดา ฟ้าอรุณ (2554) ที่พบว่า ในการพัฒนาและบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์นั้นผู้นำชุมชนต้องมีความเสียสละ ในขณะที่ผู้นำชุมชนยังขาดความเสียสละ และควรมีการส่งเสริมความรู้ด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยวแก่ชุมชนอีกด้วย

สมาชิกชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวไม่มากเท่าที่ควร เนื่องจากสมาชิกชุมชนยังมีการแบ่งแยกทางความคิด มีมุมมองที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชนที่แตกต่างกัน ทั้งเห็นด้วยและไม่เห็นด้วยกับการพัฒนาการท่องเที่ยว ซึ่งชาวบ้านที่เห็นด้วยกับการพัฒนาการท่องเที่ยวนั้นมีความคิดเห็นว่าเป็นโอกาสที่ทำให้คนในชุมชนมีรายได้เพิ่มจากการท่องเที่ยว ส่วนชาวบ้านที่ไม่เห็นด้วยนั้น มีความคิดเห็นคิดว่า การท่องเที่ยวอาจมีผลกระทบทางลบต่อการดำเนินชีวิตหรือการดำรงชีพของคนในชุมชน ประกอบกับการเข้าไปเป็นตัวแทนคณะกรรมการพัฒนาตลาดน้ำ ยังไม่ครอบคลุมทุกกลุ่มเป้าหมาย อันส่งผลต่อการเข้าไปมีส่วนร่วมของสมาชิกชุมชน ทั้งนี้ ผลจากการสำรวจความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างสมาชิกชุมชนและนักท่องเที่ยว พบว่า มีศักยภาพน้อยที่สุด คือ ด้านการมีส่วนร่วม ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของวีระยา วรพันธุ์ (2553) พบว่า ชาวบ้านยังไม่ค่อยมีบทบาทในการพัฒนาการท่องเที่ยวเท่าที่ควร จึงควรมีการสนับสนุนให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวด้านการวางแผน การปฏิบัติตามแผน การลงทุนและรับผลประโยชน์ การติดตามประเมินผล และการบำรุงรักษาแหล่งท่องเที่ยว

1. แนวทางการพัฒนาการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

แนวทางการพัฒนาการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของชุมชนท่าคา คือ 1) สร้างความตระหนักให้สมาชิกชุมชนเกิดความรักและหวงแหนชุมชน 2) สนับสนุนให้สมาชิกในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาและการจัดการแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน 3) พัฒนาความรู้ด้านการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์แก่ชุมชน 4) พัฒนาและจัดการแหล่งท่องเที่ยวของชุมชนให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ 5) พัฒนาและสร้างเครือข่ายการท่องเที่ยว และ 6) การเผยแพร่และประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยว ทั้งนี้แนวทางสอดคล้องกับผลการวิจัยหลายท่าน อาทิ วนิดา พ้าอรุณ (2554) พบว่า ชุมชนควรพัฒนาและปรับปรุงแหล่งท่องเที่ยว การส่งเสริมความรู้ด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยวแก่ชุมชน และการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวให้มากขึ้น และปิยวรรณ คงประเสริฐ (2551) กล่าวว่า การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศนั้นควรปลูกจิตสำนึกด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ วัฒนธรรม ประเพณี และภูมิปัญญาท้องถิ่น นอกจากนั้นควรสนับสนุนและส่งเสริมเด็กและเยาวชนให้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวร่วมกับชุมชน อีกทั้งสอดคล้องกับผลการวิจัยของปาริฉัตร สิงห์ศักดิ์ตระกูล (2556) คือ แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ต้องคำนึงถึงศักยภาพด้านการท่องเที่ยวและความต้องการของนักท่องเที่ยว มีการปรับปรุงความสะอาดและภูมิทัศน์ จัดเตรียมสิ่งอำนวยความสะดวก จัดทำสื่อความหมายทางธรรมชาติและวัฒนธรรมและจัดเตรียมมัคคุเทศก์ท้องถิ่น สำหรับการถ่ายทอดความรู้และเรื่องราวของแหล่งท่องเที่ยว

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1. ข้อเสนอแนะด้านนโยบาย

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีกำหนดนโยบายในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์แบบยั่งยืน โดยให้ชุมชนและภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการระดม

ความคิดเพื่อการวางแผน และการดำเนินงาน สร้างภาพลักษณ์ของการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ พร้อมกำหนดแนวทางการสร้างจิตสำนึกแก่สมาชิกในชุมชนให้เกิดความรัก ความภาคภูมิใจและหวงแหนชุมชน

2. ข้อเสนอแนะสำหรับปฏิบัติ

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรมีการปฏิบัติ ดังนี้

- 1) จัดตั้งคณะกรรมการพัฒนาและบริหารจัดการท่องเที่ยวของชุมชนให้ครอบคลุมทุกกลุ่มเป้าหมาย
- 2) จัดประชุมชี้แจงให้สมาชิกในชุมชนและหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องรับทราบนโยบายหรือแนวทางในการพัฒนาหรือการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน
- 3) สร้างจิตสำนึกแก่สมาชิกชุมชนให้เกิดความรัก ความภาคภูมิใจ และหวงแหนชุมชน และให้สมาชิกชุมชนตระหนักถึงความสำคัญของการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์
- 4) เพิ่มทักษะในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ทักษะทางภาษาให้กับกลุ่มที่มีบทบาทสำคัญในการบริหารจัดการท่องเที่ยว สมาชิกชุมชน รวมถึงผู้ประกอบการร้านค้าต่าง ๆ
- 5) มีการประชาสัมพันธ์เส้นทางและแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน โดยการจัดทำป้ายแสดงเส้นทางและแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ ด้วยภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

3. ข้อเสนอแนะสำหรับนักวิจัย

ควรมีการศึกษาในประเด็นเรื่องการจัดการสิ่งแวดล้อมเพื่อการพัฒนาและการจัดการแหล่งท่องเที่ยว การพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวของชุมชนด้วยการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

เอกสารอ้างอิง

- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (2552). *การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน: กระบวนทัศน์การส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวยุคใหม่*. เรียกใช้เมื่อ 25 พฤษภาคม 2558 จาก <http://www.etatjournal.com>.
- จริน ศิริ. (2551). *การพัฒนาศักยภาพชุมชนด้านการท่องเที่ยวโดยใช้วัฒนธรรมชุมชนเป็นฐานในการพัฒนา: กรณีศึกษาเมืองก๊าด อำเภอมะนัง จังหวัดเชียงใหม่*. ใน ดุษฎีนิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรดุษฎีนิพนธ์ มหาวิทยาลัยแม่โจ้. เชียงใหม่.
- ปาริฉัตร สิงห์ศักดิ์ตระกูล. (2556). *การศึกษาศักยภาพและแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของชุมชนบ้านทุ่งมะปราง อำเภอกวนโดนและบ้านโดนป่าหน่น อำเภอกวนกาหลง จังหวัดสตูล*. *วารสารสุทธิปริทัศน์*. 27(83), 97-112.
- ปิยวรรณ คงประเสริฐ. (2551). *การท่องเที่ยวเชิงนิเวศแบบบูรณาการเพื่อการวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนที่เกาะพะงัน จังหวัดสุราษฎร์ธานี*. ใน *ปริญญาวิทยาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ*. กรุงเทพมหานคร.
- วนิดา ฟ้าอรุณ. (2554). *ศักยภาพชุมชนบ้านทุ่งจ้งในการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์*. ใน *ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยขอนแก่น*. ขอนแก่น.

- วีระยา วรพันธุ์. (2553). การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์เมืองโบราณโนนเมือง บ้านนาโพธิ์ ตำบลชุมแพ อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดขอนแก่น. ใน ปริญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยขอนแก่น. ขอนแก่น.
- สำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยว. (2552). ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว. เรียกใช้เมื่อ 25 พฤษภาคม 2558 จาก <http://www.tourism.go.th/2009/th>.
- สุทัศน์ ละงู. (2551). วิถีชีวิตและศักยภาพที่เอื้อต่อการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์โฮมสเตย์ : กรณีศึกษาชุมชนชาวเลบ้านสังกาอู อำเภอกะลันตา จังหวัดกระบี่. ใน ปริญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต. ภูเก็ต.

ผลสัมฤทธิ์การจัดกิจกรรมการเรียนรู้มารยาทไทย : บทบาทสมมติ

ACHIEVEMENT IN ORGANIZING THAI ETIQUETTE LEARNING

ACTIVITIES: ROLE PLAY

พระมหากานนท์ อานนโท

Phramaha Arnon Arando

สัณญา สดประเสริฐ

Sanya Sodprasert

ผุสดี จิระวัฒนกิจ

Pusadee Jirawatanakit

พระมหาสงคราม จันทรทาศิริ

Phramaha Songkhram Chantakir

พระคทา สคารโว

Phra Khatha Sakarawo

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

E-mail : arnonarnanto@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ดังนี้ 1. เพื่อศึกษากิจกรรมการเรียนรู้บทบาทสมมติเรื่องมารยาทไทย 2. เพื่อศึกษาผลสัมฤทธิ์เรื่องมารยาทไทยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนทวิวัฒนา เขตยานนาวา กรุงเทพมหานคร กลุ่มตัวอย่าง นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนทวิวัฒนา เขตยานนาวา กรุงเทพมหานคร กลุ่มประชากร จำนวน 1 ห้องทั้งหมด 13 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ 1. แผนการจัดการเรียนรู้ กิจกรรมการเรียนรู้บทบาทสมมติ เรื่องมารยาทไทย จำนวน 4 แผน 4 ชั่วโมง 2. แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียน แบบปรนัยเลือกตอบ ก ข ค ง แบบ 4 ตัวเลือกจำนวน 40 ข้อ

ผลการวิจัย พบว่า 1. การจัดการเรียนรู้บทบาทสมมติ นักเรียนได้เรียนรู้เนื้อหาในสาระแบบแปลกใหม่เพราะนักเรียนมีส่วนร่วมและเป็นผู้ทำกิจกรรมโดยให้นักเรียนสามารถแสดงความคิดเห็นของตัวเองในการแสดงบทบาทสมมติที่ตนเองมีความสนใจและเกิดทักษะในขั้นตอนในการปฏิบัติจริงทำให้ผู้เรียนเข้าใจสาระการเรียนรู้ เรื่องมารยาทไทย ได้แก่ มารยาทการแสดงความรัก มารยาทในการแต่งกาย มารยาทในการสนทนา และมารยาทในการมีสัมมาคารวะ ได้ถูกต้องและสามารถแสดงมารยาทให้เหมาะสมตามกาลเทศะ เกิดเป็นนิสัยติดตัวของนักเรียนทำให้เกิดคุณลักษณะที่พึงประสงค์ในการรักและชื่นชอบประเทศไทยและมารยาทไทย 2. ผลการวิเคราะห์คะแนนเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียน นักเรียนมีความสุขสนุกสนานในการเรียนรู้บทบาทสมมติทำให้นักเรียนมี

ความเข้าใจมากยิ่งขึ้นส่งผลถึงการทดสอบหลังเรียนมีคะแนนที่สูงกว่าก่อนเรียน โดยคิดเป็นค่าเฉลี่ยการทดสอบก่อนเรียนจำนวน 40 ข้อมีค่าเฉลี่ย 30.69 และหลังจากการจัดการเรียนรู้ครบ 4 แผนแล้วทำการทดสอบหลังเรียนจำนวน 40 ข้อมีค่าเฉลี่ย 34.77 สรุปได้ว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน โดยการใช้แผนการจัดการเรียนรู้แบบบทบาทสมมติเรื่องมารยาทไทยทั้ง 4 แผน ผลสัมฤทธิ์หลังเรียนมีค่าเฉลี่ยสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญ ที่ระดับ 0.05

คำสำคัญ: การจัดกิจกรรมการเรียนรู้บทบาทสมมติ, มารยาทไทย, ผลสัมฤทธิ์

Abstract

This research was done with the objectives 1) to study some learning activities by using role-plays, 2) to study the accomplishment on Thai tradition concerning with Thai manners of secondary school in first year from Taweewattana School Yannawa district Bangkok. Population sampling was one class for 13 persons. Its tools were 1) learning plan, activities on role-plays on the Thai manners with 4 papers of plan and 4 hours, 2) testing formation on the students' accomplishment before and after learning was kinds of choices a,b,c,d around 40 items. Its results were found that students had learnt the contents in the new method with role-plays. 1) They were interested in lessons and developed their skills on procedures of such that learning by the real action on Thai manner such as Thai greeting, dress, conversation meeting in various occasions. with reserving Thai tradition. 2) Analitical results had the compared score with learning achievement before and after. They felt happy and funny in learning with the role-plays because it made them understand better and it effected to testing after learning they have got higher marks than before learning in 40 items of test. The means had score at 30.69. After learning along with 4 plans completely, they had got the 40 items of test. The means had score at 34.77. The achievement after learning with some higher means before learning was significant at level 0.05.

Keywords: learning activities by role-play, Thai manners, achievement

บทนำ

ในยุคสมัยปัจจุบันวิวัฒนาการด้านสังคมและเศรษฐกิจมีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วสืบเนื่องมาจากความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ของวัฒนธรรมตะวันตก ส่งผลให้

เยาวชนไทยรับอิทธิพลต่าง ๆ เข้ามาโดยไม่ได้ดัดแปลงให้เหมาะสมกับวัฒนธรรมไทย และยังส่งผลกระทบต่อการเปลี่ยนแปลงของวิถีชีวิตผู้คนความรู้สึกนึกคิด ขนบธรรมเนียมประเพณี ทำให้เยาวชนไทยขาดความอ่อนน้อม นุ่มนวล ขาดความเรียบร้อย จนเกือบทำให้มารยาทอันดีงามซึ่งเป็นเอกลักษณ์ของความไทยสูญหายไป (กรมวิชาการ, 2534) อาจนำมาสู่ปัญหาทางสังคมได้เยาวชนไม่มีความเกรงใจผู้ใหญ่มีความหยาบคายเพราะไม่เข้าใจถึงหลักมารยาทไทยที่ดีงาม มารยาทไทยเป็นเอกลักษณ์ของชาติไทยเป็นวัฒนธรรมที่ดีงามที่เราควรรักษาและอนุรักษ์ไว้สู่รุ่นลูกหลานหลายเราจะหลีกเลี่ยงไม่ได้ว่ามารยาทไทยกับวัฒนธรรมไทยนั้นเป็นสิ่งที่เชิดชูประเทศไทยไม่ว่าจะเป็น การไหว้ การทักทาย การยิ้ม การมีสัมมาคารวะ การแต่งกายที่เป็นพื้นฐานด้านประเพณีของไทยตามประเพณีของไทยซึ่งต้องแต่งกายให้เหมาะสมให้ถูกกาลเทศะ ถ้าไม่ช่วยการอนุรักษ์มารยาทไทยอาจจะสูญหายไปได้ โดยการช่วยกันส่งเสริมให้เยาวชนไม่คิดว่าวัฒนธรรมไทยนั้นเป็นสิ่งที่ล้าสมัย แต่เป็นสิ่งที่ทำให้คนทั่วโลกรู้จักประเทศไทยโดยวัฒนธรรมของไทยนี้เอง ดังนั้นการวิจัยครั้งนี้จะเป็นแนวทางให้นักเรียนได้ยึดเป็นแนวทางการดำเนินชีวิตและรู้คุณค่าวัฒนธรรมอันดีงามที่ทรงคุณค่าของประเทศไทยที่บรรพบุรุษได้สืบทอดมาจนถึงรุ่นปัจจุบัน

บทบาทสมมติเป็นเครื่องมือเทคนิคที่ผู้สอนใช้ในการช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์ ที่กำหนดโดยให้ผู้เรียนได้แสดงออกในบทบาทต่าง ๆ ซึ่งมีความใกล้เคียงกับความเป็นจริงและรู้จักสังเกต พฤติกรรมของผู้แสดงทั้งด้านความรู้ ความคิด ความรู้สึก มาเป็นข้อมูลในการอภิปรายเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้เกี่ยวกับตนเองทั้งพฤติกรรมความรู้สึก พฤติกรรมที่ดีขึ้น การเรียนรู้เข้าใจความรู้สึกของผู้อื่นมากขึ้นจากการที่ผู้เรียนได้มีโอกาสฝึกปฏิบัติตนในบทบาทต่าง ๆ เป็นการเรียนรู้การเอาใจเขามาใส่ใจเรา (วันวิสาข์ สกุลณี, 2550)

ดังนั้นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เรื่องมารยาทไทยโดยใช้บทบาทสมมติต่อนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนทวีวัฒนาแขวงช่องนนทรี เขตยานนาวา กรุงเทพมหานคร ถือว่าเป็นการนำเอาเอกลักษณ์ของความเป็นไทยมาสืบทอดต่อยอดแก่เยาวชนซึ่งเป็นอนาคตของชาติในอนาคตได้เรียนรู้การใช้บทบาทสมมติอย่างสนุกสนานและถูกต้องตามขอบเขตของแผนการจัดการเรียนรู้ที่ผู้วิจัยได้จัดทำขึ้นเพื่อพัฒนาให้นักเรียนได้ศึกษาและเข้าใจสามารถนำไปใช้และปฏิบัติในชีวิตประจำวันได้อย่างมีประสิทธิภาพสืบต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่องมารยาทไทยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนทวีวัฒนา เขตยานนาวา กรุงเทพมหานคร
2. เพื่อศึกษาการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเรื่องมารยาทไทยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนทวีวัฒนา เขตยานนาวา กรุงเทพมหานคร

วิธีการดำเนินงานวิจัย

1. รูปแบบการวิจัย การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงทดลองโดยใช้แบบการวิจัย one group Pre-test, Post-test Design (ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ, 2542) ดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงแผนการวิจัย one - group Pre - test, Post - test Design

กลุ่ม	Pre-test	Treatment	Post- test
ทดลอง	x_1	T	x_2

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนทวีวัฒนา เขตยานนาวา กรุงเทพมหานคร ปีการศึกษา 2562 จำนวน 1 ห้อง มีนักเรียน 13 คน

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนทวีวัฒนา เขตยานนาวา กรุงเทพมหานคร ปีการศึกษา 2562 จำนวน 1 ห้อง มีนักเรียน 13 คน โดยวิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่

3.1 แผนการจัดการเรียนรู้ กิจกรรมการเรียนรู้บทบาทสมมติ เรื่องมารยาทไทย ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนทวีวัฒนา เขตยานนาวา กรุงเทพมหานคร จำนวน 4 แผน 4 ชั่วโมง

3.2 แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียน แบบปรนัย เลือกตอบ ก ข ค ง แบบ 4 ตัวเลือกจำนวน 40 ข้อ

ขั้นตอนการสร้างและการหาคุณภาพเครื่องมือ

1. วิเคราะห์คำอธิบายรายวิชาจุดประสงค์ และมาตรฐาน
2. วิเคราะห์สาระการเรียนรู้ และกิจกรรมการเรียนรู้
3. วิเคราะห์กระบวนการประเมินแผนการจัดการเรียนรู้
4. ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความเหมาะสม และแก้ไขให้เหมาะสมกับผู้เรียน
5. นำไปใช้ในการทดลองจัดกิจกรรมทดสอบจัดเก็บข้อมูลตามวัตถุประสงค์

การสร้างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน มีขั้นตอน 3 ขั้นตอนดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การวางแผนสร้างแบบทดสอบ ประกอบด้วย 1. ศึกษาวิธีสร้างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน จากเอกสารและงานวิจัยต่างๆ เพื่อการสร้างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนให้เหมาะสม 2. กำหนดจุดมุ่งหมายของการใช้แบบทดสอบวัด ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกำหนดจุดมุ่งหมายของการใช้แบบทดสอบให้ชัดเจนได้เขียนข้อสอบให้เหมาะสมและสอดคล้องกับจุดมุ่งหมายนั้น 3. กำหนดเนื้อหาและพฤติกรรมที่ต้องการ ขอบเขตเนื้อหา มาตรฐานการ

เรียนรู้ สาระการเรียนรู้ พฤติกรรมที่จะวัดในด้านพุทธิพิสัย ได้แก่ ความรู้ ความจำ ความเข้าใจ การนำไปใช้ การวิเคราะห์ สังเคราะห์ และประเมินค่า และ 4 กำหนดลักษณะของแบบทดสอบและส่วนอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนลักษณะข้อสอบจะเป็นแบบปรนัย ทั้งนี้แบบทดสอบมีลักษณะข้อสอบ ดังนี้ 4.1 วัดจุดประสงค์ของการวัด 4.2 ระดับพฤติกรรมของการเรียนรู้ที่จะวัด 4.3 ลักษณะหรือคุณสมบัติผู้เข้าสอบ 4.4 จำนวนผู้เข้าสอบ 4.5 ระยะเวลาที่ใช้ในการสร้างแบบทดสอบดำเนินการสอบและตรวจข้อสอบ 4.6 ความเป็นอิสระในการตอบส่วนการกำหนดส่วนอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับการสอบได้แก่ ความยาวของแบบทดสอบหรือจำนวนของข้อสอบและคะแนนระยะเวลาที่ใช้ทำแบบทดสอบ วิธีดำเนินการสอบ การตรวจให้คะแนน การแปลความหมายของคะแนน

ขั้นตอนที่ 2 การสร้างข้อสอบ ดำเนินการโดย 1. การสร้างข้อสอบ ตามรายละเอียดในการวิเคราะห์ข้อสอบ คำนึงถึงความยากของข้อสอบ ระยะเวลาที่ใช้สอบ คะแนนและการตรวจให้คะแนน และ 2. ตรวจทานข้อสอบด้วยการทบทวน แบบทดสอบ เพื่อให้ข้อสอบที่สร้าง มีความถูกต้องครบถ้วน ตามรายละเอียดของหลักสูตร แล้วนำไปใช้ต่อไป

ขั้นตอนที่ 3 การตรวจคุณภาพข้อสอบก่อนนำไปทดลองใช้ โดยมีขั้นตอนดังนี้ 1. นำแบบทดสอบที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ไปให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจด้านเนื้อหา ด้านกิจกรรมการเรียนรู้ และด้านการวัดผลการศึกษา จำนวน 5 ท่าน ให้ผู้เชี่ยวชาญพิจารณาว่าข้อสอบแต่ละข้อที่สร้างถูกต้องและเหมาะสมเพียงใด โดยใช้เกณฑ์การประเมิน ดังนี้ +1 หมายถึง แน่ใจว่าข้อสอบวัดจุดประสงค์ข้อนั้น 0 หมายถึง ไม่แน่ใจว่าข้อสอบวัดจุดประสงค์ข้อนั้น -1 หมายถึง แน่ใจว่าข้อสอบไม่วัดจุดประสงค์ข้อนั้น นำข้อสอบที่ได้หาค่าสอดคล้อง IOC และคัดเลือกข้อสอบที่มีค่า IOC ตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไปจัดพิมพ์เป็นแบบทดสอบฉบับใหม่ใช้กับกลุ่มเป้าหมายไปทดลองใช้ (Try Out) กับนักเรียนที่กำลังศึกษาระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนวัดพนนังเชิง (ไตรรัตน์นายก) จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2560 จำนวน 12 คน เพื่อทราบข้อบกพร่องแล้วปรับปรุงแก้ไข นำผลคะแนนแบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนแต่ละฉบับมาหาค่าความยากง่าย (p) ค่าอำนาจจำแนกเป็นรายข้อ แล้วคัดเลือกเฉพาะข้อที่มีค่าความยากง่ายระหว่าง 0.20-0.80 และ ค่าอำนาจจำแนกตั้งแต่ .20 ขึ้นไป จำนวน 40 ข้อ นำแบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน กิจกรรมการเรียนรู้ บทบาทสมมติเรื่อง มารยาทไทย สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนทวีวัฒนา เขตยานนาวา กรุงเทพมหานคร จำนวน 40 ข้อ ไปหาค่าความเชื่อมั่นโดยใช้สูตร KR-20 แล้วจึงนำแบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังจากทดลอง (Try Out)

4. การวิเคราะห์ข้อมูล เป็นการวิเคราะห์คำอธิบายรายวิชาจุดประสงค์ และมาตรฐานวิเคราะห์สาระการเรียนรู้ และกิจกรรมการเรียนรู้ วิเคราะห์กระบวนการประเมินแผนการจัดการเรียนรู้ ผู้เชี่ยวชาญตรวจความเหมาะสม และแก้ไขให้เหมาะสมกับผู้เรียน นำไปใช้ในการทดลองจัดกิจกรรมทดสอบจัดเก็บข้อมูลตามวัตถุประสงค์

ผลการวิจัย

การจัดการเรียนรู้บทบาทสมมติ เรื่องผลสัมฤทธิ์การจัดกิจกรรมการเรียนรู้มารยาทไทย: บทบาทสมมติ มีผลการวิจัยดังต่อไปนี้

ตอนที่ 1 การจัดทำกิจกรรมการเรียนรู้บทบาทสมมติ เรื่อง มารยาทไทย การจัดทำกิจกรรมการเรียนรู้บทบาทสมมติ เรื่อง มารยาทไทย โรงเรียนทวีวัฒนา เขตยานนาวา กรุงเทพมหานคร มีขั้นตอนดังต่อไปนี้

ขั้นนำ ครูซักถามนักเรียนเกี่ยวกับความรู้เดิมเรื่องมารยาทไทย และ ครูชี้แจงถึงจุดประสงค์การเรียนรู้ เรื่อง มารยาทไทย ให้นักเรียนทราบ **ขั้นสอน** ครูให้นักเรียนทบทวนฝึกหัดก่อนเรียนแล้วจึงชี้แจงถึงวัตถุประสงค์เรื่องมารยาทไทย โดยการแบ่งกลุ่มนักเรียน 4-7 คน ให้นักเรียนออกมาแสดงบทบาทสมมติเรื่องมารยาทไทยตามหัวข้อที่กำหนดให้ เช่น การแสดงความเคารพ การสนทนา การแต่งกาย การมีสัมมาคารวะ ครูและนักเรียนรับชมการแสดงบทบาทสมมติ เรื่องมารยาทไทย ที่ได้รับมอบหมาย เมื่อเสร็จครูสุ่มให้นักเรียนแสดงมารยาทไทยเช่น การกราบ การไหว้ **ขั้นสรุป** ครูแจกใบความรู้ให้นักเรียนแล้วจึงสรุปเขียนใบความรู้เพื่อให้เป็นแนวทางที่ถูกต้องตามมารยาทไทย

การจัดกิจกรรมการเรียนรู้บทบาทสมมติ เรื่องมารยาทไทย นักเรียนให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี แต่พบปัญหาในกลุ่มที่ 1 นักเรียนไม่พร้อมและตื่นเต้นเพราะว่านักเรียนไม่ทราบว่าควรจะทำอย่างไรจึงจะเหมาะสม การแสดงบทบาทสมมติของกลุ่มถัดไปมีความพัฒนาเนื่องจากได้รับชมการแสดงบทบาทสมมติของกลุ่มแรก ๆ รู้ข้อบกพร่อง ทำให้การแสดงบทบาทสมมตินั้นดูสมจริงมากขึ้น การจัดกิจกรรมการเรียนรู้บทบาทสมมติ ทำให้ผู้เรียนเกิดความตื่นตัวในการเรียนแบบใหม่ ๆ ผู้เรียนเกิดความสนใจในการเรียนรู้ มีความสุขในการเรียน ทำให้บรรยากาศในห้องเรียนสนุกสนาน

การจัดการเรียนรู้บทบาทสมมติ ทำให้เกิดขบวนการเรียนรู้แบบใหม่ของนักเรียนทำให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนการสอนโดยครูผู้สอนเล็งเห็นถึงจุดสำคัญของการเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญที่จะต้องให้ผู้เรียนเลือกการปฏิบัติโดยการคิดค้นด้วยตนเอง ซึ่งสามารถทำให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจตามที่ตนเองลงมือปฏิบัติสามารถเข้าถึงเนื้อหาสาระการเรียนรู้เกิดความจำที่แม่นยำในเนื้อหา จากการปฏิบัติในการเรียนรู้ บทบาทสมมติ

ตอนที่ 2 เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียน เรื่องมารยาทไทย สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนทวีวัฒนา เขตยานนาวา กรุงเทพมหานคร

ตารางที่ 2 แสดงผลการวิเคราะห์คะแนนเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียน เรื่องการแสดงความเคารพ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนทวิวัฒนา เขตยานนาวา กรุงเทพมหานคร

กลุ่มทดลอง	ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน	
	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD)
ก่อนเรียน	7.08	1.32
หลังเรียน	8.15	1.03

จากตารางที่ 2 พบว่าคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน กิจกรรมการเรียนรู้บทบาทสมมติ เรื่องการแสดงความเคารพ ได้แก่ การไหว้ การกราบ ที่ถูกวิธี มีค่าเฉลี่ย หลังเรียน = 8.15 สูงกว่า ก่อนเรียน = 7.08

ตารางที่ 3 แสดงผลการวิเคราะห์คะแนนเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนและหลัง

กลุ่มทดลอง	ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน	
	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD)
ก่อนเรียน	6.69	1.48
หลังเรียน	8.15	1.17

จากตารางที่ 3 พบว่าคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน กิจกรรมการเรียนรู้บทบาทสมมติ เรื่องมารยาทในการสนทนา ได้แก่ การสนทนากับผู้ใหญ่ การสนทนากับเพื่อน ที่ถูกต้อง มีค่าเฉลี่ย หลังเรียน = 8.15 สูงกว่า ก่อนเรียน = 6.69

ตารางที่ 4 แสดงผลการวิเคราะห์คะแนนเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียน เรื่องมารยาทในการแต่งกาย สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนทวิวัฒนา เขตยานนาวา กรุงเทพมหานคร

กลุ่มทดลอง	ค่าเฉลี่ย	ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
		ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD)
ก่อนเรียน	8.23	1.05
หลังเรียน	8.93	0.99

จากตารางที่ 4 พบว่าคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน กิจกรรมการเรียนรู้บทบาทสมมติ เรื่องมารยาทในการแต่งกาย ได้แก่ การแต่งกายไปโรงเรียน กายแต่งกายไปวัด ให้ถูกต้อง มีค่าเฉลี่ย หลังเรียน = 8.93 สูงกว่า ก่อนเรียน = 8.23

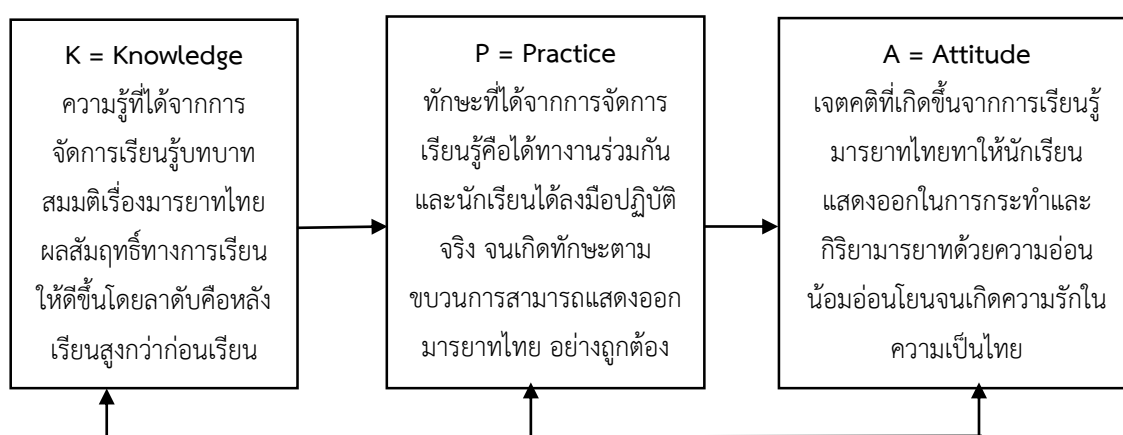
ตารางที่ 5 แสดงผลการวิเคราะห์คะแนนเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียน เรื่องการมีสัมมาคารวะ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนทิววิวัฒนา เขตยานนาวา กรุงเทพมหานคร

กลุ่มทดลอง	ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน		
	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD)	t-test
ก่อนเรียน	30.69	2.69	4.19
หลังเรียน	34.77	2.28	

จากตารางที่ 5 พบว่า ผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน จากการจัดกิจกรรมบทบาทสมมติ เรื่องมารยาทไทย ทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียน สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนทิววิวัฒนา เขตยานนาวา กรุงเทพมหานคร มีค่าเฉลี่ยหลังเรียน = 34.77 สูงกว่า ค่าเฉลี่ยก่อนเรียน = 30.69 และเมื่อทดสอบค่าสถิติ t-test พบว่าค่า $t = 4.19$ สูงกว่าค่า $t (24, 0.05)$ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ณ ระดับ 0.05

องค์ความรู้จากงานวิจัย

กิจกรรมการเรียนรู้บทบาทสมมติ เรื่องมารยาทไทยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนทิววิวัฒนา แขวงช่องนนทรี เขตยานนาวา กรุงเทพมหานคร

แผนภาพที่ 1 แสดงองค์ความรู้จากงานวิจัย

อภิปรายผล

กิจกรรมการเรียนรู้บทบาทสมมติทำให้ผู้เรียนนั้นมีส่วนร่วมในการเรียนการสอนทำให้ผู้เรียนนั้นเกิดทักษะในการเข้าใจเนื้อหาขณะที่ลงมือปฏิบัติการแสดงบทบาทสมมติที่ผู้เรียนได้รับมอบหมาย ผู้เรียนได้เรียนรู้เนื้อหาได้ดียิ่งขึ้น เพราะการเรียนรู้แบบบทบาทสมมติมีการแสดงออกถึงความคิดที่หลากหลาย ทำให้ผู้ที่ได้รับชมเกิดความคิดแปลกใหม่ และอยากแสดงออกในความคิดของตนเอง ซึ่งสอดคล้องกรมวิชาการ (2534) ที่ได้ให้ความหมายของการแสดงบทบาทสมมติไว้ว่า การแสดงบทบาทสมมติเป็นการให้เด็กเล่นสมมติตนเองเป็นตัวละครต่าง ๆ อาจใช้สิ่งประกอบการเล่นสมมติเพื่อสร้างความสนใจ และก่อให้เกิดความสนุกสนาน เช่น หุ่นสวมศีรษะรูปภาพ และสัตว์รูปแบบต่าง ๆ เครื่องแต่งกาย และรูปอุปกรณ์ของจริงต่าง ๆ และสอดคล้องกับผกา สัตยธรรม (2557) ที่กล่าวไว้ว่า การแสดงบทบาทสมมติเป็นการเปิดโอกาสให้นักเรียนได้มีโอกาสแสดงได้หลายทางทั้งพูดและการแสดงท่าทาง ทำให้ นักเรียนได้แสดงบทบาทสมติกับบุคคลใกล้เคียง เช่น เป็นคุณพ่อคุณแม่ ครู อาจารย์ เพื่อน และบุคคลอื่น ๆ ในสังคม

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนจากการทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน ของกิจกรรมการเรียนรู้บทบาทสมมติ เรื่องมารยาทไทยของชั้นนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนทวีวัฒนา แขวงช่องนนทรี เขตยานนาวา กรุงเทพมหานคร ก่อนและหลังการเรียนรู้ พบว่า คะแนนเฉลี่ยก่อนเรียนโดยใช้การทดสอบก่อนเรียนจำนวน 40 ข้อ มีค่าเฉลี่ย 30.69 และหลังจากการจัดการเรียนรู้ครบ 4 แผนแล้ว ทำการทดสอบหลังเรียนจำนวน 40 ข้อ มีค่าเฉลี่ย 34.77 ซึ่งสรุปได้ว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน โดยการใช้แผนการจัดการเรียนรู้แบบบทบาทสมมติเรื่องมารยาทไทยทั้ง 4 แผน ผลสัมฤทธิ์หลังเรียนมีค่าเฉลี่ยสูงกว่าก่อนเรียน ซึ่งสอดคล้องกับปัญญพร อะโนดาช (2547) ได้ทำการวิจัยเรื่องการเปรียบเทียบผลของการใช้บทบาทสมมติและการใช้กรณีตัวอย่างที่มีต่อพฤติกรรมการแสดงออกของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนวัดสุนทรพิชิตาราม อำเภอองครักษ์ จังหวัดนครนายก เครื่องมือที่ใช้ในการทดลอง คือ แผนการทดลอง ABA Design ผลการทดลองพบว่า นักเรียนมีพฤติกรรมการแสดงออกมากขึ้นหลังจากได้รับการใช้บทบาทสมมติ

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1.1 ควรจัดการเรียนรู้บทบาทสมมติโดยให้ผู้เรียนได้เตรียมตัวการแสดงและเลือกหัวข้อที่ผู้เรียนเองมีความสนใจหรือถนัดในการแสดงบทบาทสมมติในเรื่องนั้น ๆ

1.2 ควรให้นักเรียนอภิปรายถึงข้อดีและข้อเสียในการแสดงบทบาทสมมติเพื่อเกิดการพัฒนาการเรียนรู้บทบาทสมมติครั้งต่อไปให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

1.3 นักเรียนส่วนมากมีความรู้และความเข้าใจเรื่องมารยาทไทยน้อย เนื่องจากการเสพลีละคร หรือดนตรีจากต่างประเทศ ทำให้หลงลืมวัฒนธรรมของไทยจนอาจเกิดปัญหาทางด้านวัฒนธรรมของไทยอาจเลือนหาย หรือเปลี่ยนแปลงไปจนละเลยความเป็นไทยแบบดั้งเดิม

1.4 หน่วยงานทางราชการและองค์กรต่าง ๆ รวมถึงครอบครัว ควรมีกิจกรรมในการปลูกฝัง อนุรักษ์ และส่งเสริมวัฒนธรรมไทยให้มากยิ่งขึ้น เพื่อเป็นการอนุรักษ์วัฒนธรรมไทยให้คงอยู่สืบไป

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาการจัดกิจกรรมควรมีจัดในพื้นที่จริง หรือใกล้เคียง โดยการจัดกิจกรรมควรมีระยะเวลามากกว่านี้

2.2 ควรมีการศึกษาการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมให้นักเรียนได้ศึกษาเรียนรู้ในพื้นที่จริงก่อนการทำกิจกรรม และควรจัดกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง

2.3 ควรมีการศึกษารูปแบบของสื่อสมัยใหม่ที่กระตุ้นการเรียนรู้ของผู้เรียนตามช่วงวัยอย่างเหมาะสม

เอกสารอ้างอิง

กรมวิชาการ. (2534). เอกสารเพื่อการพัฒนาหนังสือ อันดับ 1 การพัฒนาสื่อการเรียนการสอน.

กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์กรมศาสนา.

ปัญญพร อะโนดาช. (2547). การเปรียบเทียบผลของการใช้บทบาทสมมติ และการใช้กรณีตัวอย่างที่มีต่อพฤติกรรมกลาแสดงออกของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนวัดสุนทรพิชิตาราม อำเภอดงคราย จังหวัดนครนายก. ใน ปริญญาธิพนธ์ การศึกษามหาบัณฑิต, สาขาจิตวิทยาการศึกษา, กรุงเทพมหานคร: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

ผกา สัตยธรรม. (2557). การสอนจริยธรรมสำหรับเยาวชน. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ล้วน สายยศและอังคณา สายยศ. (2542). เทคนิคการวิจัยทางการศึกษา. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น.

วันวิสาข์ สกุลณี. (2550). การทดลองสอนโดยใช้บทบาทสมมติ เพื่อพัฒนา คุณธรรม จริยธรรม ด้านความเมตตา กรุณา สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี.

ปัจจัยส่วนประสมการตลาดที่ส่งผลต่อการเลือกเดินทางท่องเที่ยว
เจษฎาเทคนิค มิวเซียม
MARKETING MIX FACTORS AFFECTING THAI TOURISTS TRAVELING
TO JESADA TECHNIK MUSEUM

ศราภรณ์ แต่งตั้งลำ

Susaraporn Tangtenglam

คณะศิลปศาสตร์และวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

Faculty of Liberal Arts and Science, Kasetsart University

E-mail : susaraporn.n1982@gmail.com

บทคัดย่อ

การศึกษาวิจัยเรื่องนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่ส่งผลต่อการเลือกเดินทางท่องเที่ยว เจษฎาเทคนิค มิวเซียม จังหวัดนครปฐม เครื่องมือกลุ่มตัวอย่าง คือนักท่องเที่ยวที่เลือกเดินทางท่องเที่ยว เจษฎาเทคนิค มิวเซียม จังหวัดนครปฐม โดยใช้แบบสอบถามในการเก็บข้อมูล 200 ชุด เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลโดยสถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่ส่งผลต่อการเลือกเดินทางท่องเที่ยว เจษฎาเทคนิค มิวเซียม กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงคิดเป็นร้อยละ 59.50 มีช่วงอายุ 21-30 ปี คิดเป็นร้อยละ 40.50 มีสถานภาพโสด คิดเป็นร้อยละ 72.50 อยู่ในระดับการศึกษาปริญญาตรีหรือเทียบเท่า คิดเป็นร้อยละ 76.00 มีอาชีพนักเรียนหรือนักศึกษา คิดเป็นร้อยละ 54.50 และมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 5,001-10,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 29.00 ปัจจัยส่วนประสมการตลาดโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ในแต่ละด้านจะพบว่า ผู้คนส่วนใหญ่เลือกเดินทางมีสาเหตุมาจากทางด้านสถานที่ การคมนาคม และความปลอดภัยมากที่สุด อยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ย 3.29 ด้านผลิตภัณฑ์ ด้านราคาสินค้าและบริการ และด้านการส่งเสริมการตลาดและการขาย มีค่าเฉลี่ย 3.22 3.10 และ 3.10 อยู่ในระดับปานกลาง

คำสำคัญ: ปัจจัยส่วนประสมการตลาด, การเลือกเดินทางท่องเที่ยว, เจษฎาเทคนิค มิวเซียม

Abstract

This Article aimed to study the marketing mix that affect your travel Jesada Technik Museum, Nakhon Pathom. The sample was selected tool tourist travel Jesada Technik Museum, Nakhon Pathom. Questionnaires were used to collect data 200 series as a tool to collect data. Data were analyzed using descriptive statistics include percentage, mean and standard deviation.

The results to Marketing Mix Factors Affecting Thai Tourists Traveling to Jesada Technik Museum, Nakhon Pathom Province. The majority are female, representing 59.50 a lifespan of 21-30 years, representing 40.50, single percent. 72.50 in the Degree or equivalent. 76.00 percent are students or professionals. 54.50 percent and the average monthly income 5001-10000 baht or 29.00 percent overall marketing mix factors are moderate. Each side is found most people choose to travel due to the location, transport and security the most. Is moderate with an average of 3.29, the product, the price of goods and services and marketing promotion and sales with an average of 3.22, 3.10 and 3.10 are moderate.

Keywords: Factors Marketing Mix, Tourists Traveling, Jesada Technik Museum

บทนำ

พิพิธภัณฑ์รถเก่า หรือ เจษฎาเทคนิค มิวเซียม ก่อตั้งขึ้นโดยคุณเจษฎา เดชสกุลฤทธิ์ นักธุรกิจชาวไทยซึ่งเกิดแรงบันดาลใจจากการเดินทางไป ท่องเที่ยวดูงานด้านเครื่องยนต์กลไกในทวีปยุโรปและอเมริกาได้พบเห็นพิพิธภัณฑ์หลายแห่งที่รวบรวม รถยนต์ หายากไว้มากมายและจัดแสดงได้อย่างน่าตื่นตาตื่นใจ คุณเจษฎาฯ จึงเริ่มสะสมรถยนต์หายากขึ้นบ้าง เริ่มจากรถ Messerschmitt KR-200 ปี 1958 รถการ์ตูน (Bubble Car) รถคันแรกที่น่าเข้ามาจากประเทศสวิตเซอร์แลนด์ ยิ่งสะสมยิ่งค้นคว้า ยิ่งตระหนักว่าวิวัฒนาการยานยนต์มีส่วนสำคัญในการผลักดันให้เกิดความสุขความสะดวกสบาย ยন্ত্রกรรมทุกชิ้นจะแฝงไว้ซึ่งปรัชญาแนวความคิดที่บ่งบอกถึงจิตวิญญาณของผู้ออกแบบและผู้ผลิตสามารถใช้เป็นบทเรียนแก่คนรุ่นหลังได้อย่างล้ำค่า จากการเริ่มเก็บหอม รอมริบสะสมรถทีละคันสองคัน จนกระทั่งมียานยนต์ที่สะสมไว้กว่า 500 คัน ตั้งแต่อยานยนต์ขนาดใหญ่ เช่น เครื่องบิน เฮลิคอปเตอร์ รถถัง รถโดยสาร รถเก๋ง รถการ์ตูน จักรยานยนต์รถสามล้อ และรถจักรยาน เป็นต้น

ดังนั้น ในกระบวนการที่จะทำให้พิพิธภัณฑ์ทำหน้าที่ดังกล่าวได้อย่างมีประสิทธิภาพก็ต้องอาศัยรูปแบบการบริหารจัดการที่ดีมาใช้ในการจัดการพิพิธภัณฑ์อันมีลักษณะเฉพาะโดยมีส่วนสำคัญที่ควรกล่าวถึง ได้แก่ 1) การเก็บสะสม รวบรวมวัตถุ (Collection) 2) การอนุรักษ์ (Preservation) 3) การศึกษา ค้นคว้าวิจัย (Research) 4) การเผยแพร่ความรู้และการจัดแสดง (Communication and Exhibition) และ 5) การบริหารจัดการ (Management) โดยมีกระบวนการเชื่อมโยงวิชาการเข้ากับการมีคุณภาพชีวิตที่ดีของสังคม ได้แก่ สถานที่การจัดแสดงและการส่งเสริมกิจกรรม การบริหารจัดการพื้นที่ ความร่วมมือการประชาสัมพันธ์ และบุคลากร (ปรีดี ปิณฑาสารกิจ และฟ้า วิไลขำ, 2561) ซึ่งในการบริหารจัดการให้เหมาะสมจะต้องมีปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด บริการ การบริหารลูกค้าสัมพันธ์ นโยบาย จะส่งผลต่อกระบวนการตัดสินใจซื้อ ขนาดเล็กของผู้บริโภค ด้านราคา ด้านช่องทางจัดจำหน่าย ด้านกระบวนการให้บริการ ด้านสภาพแวดล้อมทางกายภาพ ตลอดจนด้านสังคมและวัฒนธรรม (จรรยา ยกยุทธ์ และณลินี ทองประเสริฐ, 2559) มาเป็นส่วนประกอบในการตัดสินใจในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงในวิถีชีวิตของตนเอง

จากสาเหตุดังกล่าว ผู้ศึกษาวิจัยจึงมีความสนใจศึกษาวิจัยเรื่อง ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่ส่งผลต่อการเลือกเดินทางท่องเที่ยว เจริญเทคนิค มิวเซียม จังหวัดนครปฐม ของนักท่องเที่ยวชาวไทย เพื่อจะนำผลที่ได้ทำการวิจัยไปปรับปรุงแก้ไข ให้มีความน่าสนใจ และสามารถตอบสนองต่อความต้องการของผู้บริโภคได้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่ส่งผลต่อการเลือกเดินทางท่องเที่ยว เจริญเทคนิค มิวเซียม จังหวัดนครปฐม

วิธีดำเนินการวิจัย

1. **กลุ่มตัวอย่าง** กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ผู้ศึกษาวิจัยใช้สูตรของ Taro Yamane (อ้างถึงใน สุทนต์ ศรีไสย์, 2555) กำหนดขอบเขตความคลาดเคลื่อนที่ 0.05 กลุ่มตัวอย่างในการศึกษาครั้งนี้คือ กำหนดจำนวนตัวอย่าง 200 ชุดโดยการสุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ (Accidental Sampling) จากนักท่องเที่ยวที่ยัง เป็นกลุ่มตัวอย่างผู้ใช้บริการ เจริญเทคนิค มิวเซียม จังหวัดนครปฐม ในช่วงวันเสาร์-วันอาทิตย์ ตั้งแต่เวลา 11.30-19.00 น. ซึ่งจะเป็นช่วงเวลาที่นักท่องเที่ยวเดินทางมาเที่ยวเป็นส่วนใหญ่ และครบตามจำนวนกลุ่มตัวอย่างจำนวน 200 ชุด

2. **เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวม** เครื่องมือในการวิจัยครั้งนี้ คือ แบบสอบถาม (Questionnaire) ซึ่งสร้างขึ้นเพื่อศึกษาปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่นักท่องเที่ยวเลือกเดินทางท่องเที่ยว เจริญเทคนิค มิวเซียม จังหวัดนครปฐม

โดยได้รวบรวมข้อมูลและแนวทางตัวอย่างคำถามมาจากการศึกษาเอกสาร ตาราง และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง แล้วนำมาสรุปเพื่อสร้างเป็นแบบสอบถาม ซึ่งแบบสอบถามจะแบ่งออกเป็น 3 ส่วนตามลำดับ ดังนี้

ส่วนที่ 1 เป็นแบบสอบถามที่เกี่ยวกับข้อมูลปัจจัยด้านลักษณะประชากรศาสตร์ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน เคยเดินทางมาท่องเที่ยว รูปแบบในการเดินทางและวัตถุประสงค์ของการเดินทางท่องเที่ยวของผู้ตอบแบบสอบถาม ซึ่งมีลักษณะเป็นคำถามที่มีหลายคำตอบให้เลือก (Multiple choices question) จำนวน 10 ข้อ

ส่วนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยส่วนประสมการตลาดที่นักท่องเที่ยวเลือกเดินทางท่องเที่ยว เกษฏาเทคนิค มิวเซียม จังหวัดนครปฐม ได้แก่ ด้านผลิตภัณฑ์ ด้านราคา ด้านสถานที่และด้านการส่งเสริมการตลาด โดยลักษณะคำถามที่ใช้ประกอบด้วยคำถามที่ใช้มาตรวัดแบบ Semantic Differential Scale โดยกำหนดเกณฑ์ประเมินค่า 5 ระดับจำนวน 20 ข้อ ที่ได้จากการวัดข้อมูลประเภทอันตรภาค

ส่วนที่ 3 เป็นแบบสอบถามข้อมูลด้านความคิดเห็นและข้อเสนอแนะอื่น ๆ โดยมีลักษณะคำถามแบบปลายเปิด (Open-ended) เพื่อให้ผู้ตอบแบบสอบถามสามารถแสดงความคิดเห็นและข้อเสนอแนะอื่น ๆ จำนวน 10 ข้อ เพื่อใช้ประกอบในการศึกษา รับทราบปัญหา และข้อเสนอแนะเพิ่มเติมจากผู้ตอบแบบสอบถาม

3. วิธีการเก็บรวบรวม

การเก็บรวบรวมข้อมูลในการศึกษา ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการแจกแบบสอบถามด้วยตนเอง ระยะเวลาเก็บข้อมูล ผู้วิจัยจะเดินทางไปยังเกษฏาเทคนิค มิวเซียม จังหวัดนครปฐม เพื่อแจกแบบสอบถาม พร้อมทั้งชี้แจงถึงวัตถุประสงค์ในการทำวิจัยครั้งนี้ ตลอดจนลักษณะของแบบสอบถามกับกลุ่มตัวอย่าง เพื่อให้เกิดความเข้าใจ แล้วทำการตอบแบบสอบถามโดยจะให้ผู้ตอบแบบสอบถามกรอกแบบสอบถามด้วยตัวเอง เพื่อที่จะจัดดำเนินการจัดทำข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

4. สถิติในการใช้ในการวิเคราะห์

เมื่อเก็บข้อมูลมาเรียบร้อยแล้ว จึงนำไปประมวลผลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS เพื่อคำนวณหาค่าสถิติต่าง ๆ ที่ต้องการใช้ในงานวิจัย โดยใช้ค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

ผลการวิจัย

นักท่องเที่ยวชาวไทยที่เลือกเดินทางท่องเที่ยว เกษฏาเทคนิค มิวเซียม จังหวัดนครปฐม มีความเห็นด้วยต่อปัจจัยทางด้านส่วนประสมทางการตลาดที่ส่งผลต่อการเลือกเดินทางท่องเที่ยว

Jurassic Water Park จังหวัดนครปฐม ด้านปัจจัยทางด้านส่วนประสมทางการตลาด โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 3.18$, S.D. = 0.978) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย พบว่า ด้านสถานที่ การคมนาคม และความปลอดภัย ($\bar{x} = 3.29$, S.D. = 0.974) ด้านผลิตภัณฑ์ ($\bar{x} = 3.22$, S.D. = 0.905) ด้านราคาสินค้าและบริการ ($\bar{x} = 3.10$, S.D. = 0.975) และด้านการส่งเสริมการตลาดและการขาย ($\bar{x} = 3.10$, S.D. = 1.041)

ด้านผลิตภัณฑ์ โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 3.22$, S.D. = 0.905) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย พบว่า เครื่องเล่นทุกชนิดมีความปลอดภัยมีระดับความคิดเห็นสำคัญมาก ($\bar{x} = 3.42$, S.D. = 0.841) เครื่องเล่นมีความแปลกกว่าที่อื่น เช่น เป็นเครื่องเล่นเป่าลมลอยอยู่บนน้ำ มีระดับความคิดเห็นสำคัญปานกลาง ($\bar{x} = 3.21$, S.D. = 0.900) เครื่องเล่นมีความทันสมัย มีระดับความคิดเห็นสำคัญปานกลาง ($\bar{x} = 3.21$, S.D. = 0.867) มีเครื่องเล่นให้เลือกหลากหลายเพียงพอต่อความต้องการ มีระดับความคิดเห็นสำคัญปานกลาง ($\bar{x} = 3.14$, S.D. = 0.946) และเครื่องมีความท้าทาย หวาดเสียว มีระดับความคิดเห็นสำคัญปานกลาง ($\bar{x} = 3.10$, S.D. = 0.943)

ด้านราคาสินค้าและบริการ โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 3.10$, S.D. = 0.975) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย พบว่า ค่าบริการค่าเช่ามีความถูกกว่าที่อื่น มีระดับความคิดเห็นสำคัญปานกลาง ($\bar{x} = 3.28$, S.D. = 0.869) ราคาค่าเข้าชมมีความเหมาะสม มีระดับความคิดเห็นสำคัญปานกลาง ($\bar{x} = 3.25$, S.D. = 0.874) มีการแสดงราคาที่ชัดเจนตรงตามป้ายที่แสดง มีระดับความคิดเห็นสำคัญปานกลาง ($\bar{x} = 3.14$, S.D. = 0.946) ราคาของกาแฟในร้าน The puffin café มีความเหมาะสม มีระดับความคิดเห็นสำคัญปานกลาง ($\bar{x} = 3.03$, S.D. = 0.984) และราคาของร้านของร้านสะดวกซื้อมีความเหมาะสม มีระดับความคิดเห็นสำคัญปานกลาง ($\bar{x} = 2.73$, S.D. = 1.106)

ด้านสถานที่ การคมนาคม และความปลอดภัย โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 3.29$, S.D. = 0.974) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย พบว่า มีที่จอดรถเพียงพอ มีระดับความคิดเห็นสำคัญมาก ($\bar{x} = 3.56$, S.D. = 0.990) มีการเดินทางมาง่าย ไม่ยุ่งยากต่อการเดินทาง มีระดับความคิดเห็นสำคัญมาก ($\bar{x} = 3.43$, S.D. = 0.911) ท่าเลที่ตั้งของสวนน้ำ มีความสะดวกในการเดินทาง มีระดับความคิดเห็นสำคัญมาก ($\bar{x} = 3.42$, S.D. = 0.926) มีเจ้าหน้าที่คอยดูแลอย่างทั่วถึง มีระดับความคิดเห็นสำคัญปานกลาง ($\bar{x} = 3.16$, S.D. = 0.851) และมีป้ายบอกทางชัดเจน มีระดับความคิดเห็นสำคัญปานกลาง ($\bar{x} = 2.87$, S.D. = 1.031)

ด้านส่งเสริมการตลาด และการขาย โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 3.29$, S.D. = 1.041) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย พบว่า มีจุดขายบัตรหน้าสวนน้ำเห็นเด่นชัด มีระดับความคิดเห็นสำคัญปานกลาง ($\bar{x} = 3.36$, S.D. = 0.926) มีการโฆษณาและ

ประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อต่าง ๆ เช่น สื่อทางอินเทอร์เน็ต โทรศัพท์ หนังสือพิมพ์ เป็นต้น มีระดับความคิดเห็นสำคัญปานกลาง ($\bar{x} = 3.32$, S.D. = 0.927) ป้ายโฆษณาแสดงให้เห็นชัด สังกะสี มีระดับความคิดเห็นสำคัญปานกลาง ($\bar{x} = 3.03$, S.D. = 0.997) มีเว็บไซต์ Jurassic Water Park เพื่อให้ข้อมูลที่กระจ่างชัดเจน มีระดับความคิดเห็นสำคัญปานกลาง ($\bar{x} = 3.01$, S.D. = 1.054) และมีโปรโมชั่นลดในช่วงเทศกาล เช่น วันหยุดช่วงเทศกาล วันเด็ก มีระดับความคิดเห็นสำคัญปานกลาง ($\bar{x} = 2.77$, S.D. = 1.167)

อภิปรายผล

การศึกษาวิจัยเรื่อง ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่ส่งผลต่อการเลือกเดินทางท่องเที่ยว เจริญเทคนิค มิวเซียม จังหวัดนครปฐม ของนักท่องเที่ยวชาวไทย สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่ส่งผลต่อการเลือกเดินทางท่องเที่ยว เจริญเทคนิค มิวเซียม จังหวัดนครปฐม ของนักท่องเที่ยวชาวไทยมีความคิดเห็นต่อการเลือกเดินทางท่องเที่ยว เจริญเทคนิค มิวเซียม จังหวัดนครปฐม ของนักท่องเที่ยวชาวไทย โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 3.18$, S.D. = 0.978) ทั้งนี้อาจจะเป็นเพราะปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่ส่งผลต่อการเลือกเดินทางท่องเที่ยว เจริญเทคนิค มิวเซียม จังหวัดนครปฐม ของนักท่องเที่ยวชาวไทย ซึ่งสอดคล้องกับ ฌักทรี ทวีแสงศิริ (2557) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่องปัจจัยด้านคุณลักษณะทางประชากรรวมถึงศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความคาดหวังในทางบวกต่อปัจจัยด้านส่วนประสมทางการตลาดและการรับรู้ภาพลักษณ์ต่อธุรกิจสปาในสายตาของลูกค้าในเขตกรุงเทพมหานคร ผลการศึกษาพบว่า 1) ด้านการรับรู้ภาพลักษณ์ของธุรกิจสปา พบว่า การรับรู้ภาพลักษณ์ด้านคุณภาพในการบริการของพนักงาน เป็นปัจจัยที่มีความสำคัญมากที่สุด รองลงมา คือ ธุรกิจสปาจะต้องมีการพัฒนาผลิตภัณฑ์เพื่อส่งเสริมสุขภาพของผู้ใช้บริการอย่างต่อเนื่อง และตอบสนองต่อความต้องการของกลุ่มลูกค้าที่ใช้บริการสูงสุด 2) ด้านพฤติกรรมในการเลือกใช้บริการร้านสปาของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เคยรับรู้บริการสปาผ่านช่องทางนิตยสารมากที่สุด และใช้บริการสปานวดแผนไทย มากที่สุด และเหตุผลที่ใช้บริการสปา เพราะต้องการพักผ่อน คลายเครียดมากที่สุด และจะใช้บริการสปา 1-2 ครั้งต่อเดือน และมีค่าใช้จ่ายโดยเฉลี่ยประมาณ 1,000 บาท เป็นต้น และ 3) ด้านการสรุปผลตามสมมติฐานของการวิจัย พบว่า (1) กลุ่มตัวอย่างที่มีความแตกต่างด้านคุณลักษณะทางประชากรทางเพศ วุฒิการศึกษา อาชีพ และระดับเงินเดือน จะมีความคาดหวังต่อปัจจัยด้านส่วนแบ่งทางการตลาดที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (2) กลุ่มตัวอย่างที่มีความแตกต่าง ด้านปัจจัยลักษณะประชากรทางอายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และระดับเงินเดือน จะรับรู้การรับรู้ภาพลักษณ์ต่อธุรกิจสปาที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติแตกต่างกัน (3) ความคาดหวังของกลุ่มตัวอย่างต่อปัจจัยส่วนแบ่งทางการตลาด ด้านผลิตภัณฑ์ (บริการ) ด้านราคา ด้านสภาพแวดล้อมทางกายภาพ ด้านการส่งเสริมการตลาด และ

ด้านกระบวนการ มีความสัมพันธ์ต่อการรับรู้ภาพลักษณ์ต่อธุรกิจสปาในสายตาของลูกค้าในเขตกรุงเทพมหานคร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (4) ปัจจัยประสมทางการตลาดในสายตาของลูกค้าในเขตกรุงเทพมหานคร มีความสัมพันธ์ต่อพฤติกรรมการใช้บริการสปาในเขตกรุงเทพมหานคร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (5) การรับรู้ของกลุ่มตัวอย่างต่อการรับรู้ภาพลักษณ์ด้านตราสินค้า ด้านการพัฒนาผลิตภัณฑ์ ด้านมาตรฐานการบริการ และด้านคุณภาพในการบริการ มีความสัมพันธ์ต่อพฤติกรรมการใช้บริการสปาในเขตกรุงเทพมหานคร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ด้านผลิตภัณฑ์ ผลการวิเคราะห์พบว่า ความคิดเห็นด้านผลิตภัณฑ์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 3.22$, S.D. = 0.905) ซึ่งสอดคล้องกับ สิริภา กิจประพทธิกุล (2558) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่องส่วนประสมทางการตลาดบริการ ทักษะคติ และแรงจูงใจในการท่องเที่ยวที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเดินทางไปท่องเที่ยวที่ประเทศเกาหลีของนักท่องเที่ยวชาวไทยในกรุงเทพมหานคร ตัวแปรต้นคือ ส่วนประสมทางการตลาดบริการ ทักษะคติ และแรงจูงใจในการท่องเที่ยว ตัวแปรตามคือการตัดสินใจเดินทางไปท่องเที่ยวที่ประเทศเกาหลี กลุ่มตัวอย่างคือนักท่องเที่ยวชาวไทยในกรุงเทพมหานคร ที่มีอายุตั้งแต่ 18 ปีขึ้นไป จำนวน 400 คน โดยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ในการแจกแบบสอบถาม เพื่อรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามที่ได้จัดเตรียมไว้ วิธีการทางสถิติ ได้แก่ การแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์สมการถดถอยพหุคูณ (Multiple Regressions) ผลการศึกษาพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถาม ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีช่วงอายุระหว่าง 18-25 ปี มีระดับการศึกษาระดับปริญญาตรี ประกอบอาชีพพนักงานบริษัทเอกชน มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนที่ระดับ 20,001-30,000 บาท นิยมเดินทางไปท่องเที่ยวโดยวิธีไปด้วยตนเองมากที่สุด บุคคลที่มีอิทธิพลในการตัดสินใจเดินทางไปท่องเที่ยวด้วยมากที่สุดคือครอบครัว ส่วนใหญ่เดินทางไปท่องเที่ยวที่ประเทศเกาหลีเป็นครั้งแรก ใช้เวลาในการเดินทางท่องเที่ยว 3-5 วัน ปัจจัยด้านส่วนประสมทางการตลาดบริการ ทักษะคติ และแรงจูงใจในการท่องเที่ยว โดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับสำคัญมาก ผลจากการทดสอบสมมติฐาน พบว่า ปัจจัยด้านส่วนประสมทางการตลาดบริการ ทักษะคติ และแรงจูงใจในการท่องเที่ยวที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเดินทางไปท่องเที่ยวที่ประเทศเกาหลีของนักท่องเที่ยวชาวไทยในกรุงเทพมหานครอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05

ด้านราคา ผลการวิเคราะห์พบว่า ความคิดเห็นด้านราคา โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 3.10$, S.D. = 0.975) ซึ่งสอดคล้องกับ นิศารัตน์ จิรรุ่งแสงสถิต (2557) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่องทักษะคติและส่วนประสมทางการตลาดที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจจองที่พักบนอินเทอร์เน็ตของนักท่องเที่ยวชาวไทยในกรุงเทพมหานคร เพื่อศึกษาปัจจัยด้านทักษะคติและส่วนประสมทางการตลาดของนักท่องเที่ยวชาวไทยในกรุงเทพมหานคร ตัวแปรต้นคือ ทักษะคติ และส่วนประสมการตลาด ตัวแปรตามคือการตัดสินใจจองที่พักบนอินเทอร์เน็ต กลุ่มตัวอย่างคือนักท่องเที่ยวชาวไทยในกรุงเทพมหานคร ที่มีอายุตั้งแต่ 18 ปีขึ้นไป จำนวน 400 คน โดยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน (Multi-Stage

Sampling) ในการแจกแบบสอบถาม เพื่อรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามที่ได้จัดเตรียมไว้ วิธีการทางสถิติ ได้แก่ การแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์สมการถดถอยพหุคูณ (Multiple Regressions) ผลการศึกษาพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถาม ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ช่วงอายุระหว่าง 18-30 ปี มีระดับการศึกษาระดับปริญญาตรี ประกอบอาชีพพนักงานบริษัทเอกชน มีรายได้ต่อเดือนระดับ 10,001-20,000 บาท มีความถี่ในการเดินทางท่องเที่ยว 1-2 ครั้งต่อปี มักเดินทางท่องเที่ยวในประเทศ ประเภทชายหาดหรือทะเล กับเพื่อนหรือคนรู้จัก โดยบุคคลที่มีส่วนในการตัดสินใจเลือกจองที่พักคือ เพื่อน/คนรู้จัก เลือกใช้บริการที่พักประเภทโรงแรมมากที่สุด โดยเลือกพัก ห้องมาตรฐาน (เตียงคู่) อัตราค่าที่พักที่มักใช้บริการมากที่สุดคือ 1,000-2,000 บาท ใช้ระยะเวลาในการเข้าพักต่อครั้งส่วนใหญ่ที่ 2 คืน ปัจจัยด้านทัศนคติและปัจจัยด้านส่วนประสมทางการตลาด โดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับสำคัญมาก ผลจากการทดสอบสมมติฐาน พบว่า ปัจจัยด้านทัศนคติและปัจจัยด้านส่วนประสมทางการตลาดมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจจองที่พักบนอินเทอร์เน็ตของนักท่องเที่ยวชาวไทยในกรุงเทพมหานครอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05

ด้านสถานที่ การคมนาคม และความปลอดภัย ผลการวิเคราะห์พบว่า ความคิดเห็นด้านสถานที่ การคมนาคม และความปลอดภัย โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 3.29$, S.D. = 0.974) ซึ่งสอดคล้องกับ ละอองทิพย์ ณ ถลาง (2556) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างระดับการเปิดรับเครื่องมือส่วนผสมทางการตลาดกับระดับการรับรู้คุณภาพตลาดย้อนยุคเพลินวาน อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ด้วยการใช้การสถิติวิจัยเชิงปริมาณค่าสหสัมพันธ์ (Pearson's Product Moment Correlation Coefficient) ในการทดสอบความสัมพันธ์ฯ โดยประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้คือนักท่องเที่ยวเข้ามาท่องเที่ยวในตลาดย้อนยุคเพลินวาน โดยจะทำการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจงจำนวนทั้งสิ้น 200 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือแบบสอบถาม ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีระดับการเปิดรับส่วนผสมทางการตลาด (Marketing Mixed: 4Ps) ของตลาดย้อนยุคเพลินวานในภาพรวมอยู่ในระดับน้อย มีระดับการรับรู้คุณภาพของตลาดย้อนยุคเพลินวานในภาพรวมอยู่ในระดับน้อย ผลจากการใช้สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า เพศ ระดับการศึกษา และสถานภาพการสมรสของกลุ่มตัวอย่างที่แตกต่างกันมีผลต่อระดับการเปิดรับเครื่องมือส่วนผสมทางการตลาด (Marketing Mixed: 4Ps) ของตลาดย้อนยุคเพลินวานไม่ต่างกัน ส่วนอายุและรายได้ต่อเดือนที่แตกต่างกันมีผลต่อระดับการเปิดรับส่วนผสมทางการตลาด (Marketing Mixed: 4Ps) ของตลาดย้อนยุคเพลินวานต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ระดับการเปิดรับส่วนผสมทางการตลาดของตราสินค้าตลาดย้อนยุคเพลินวาน โดยส่วนใหญ่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการซื้อใช้สินค้าตราเพลินวาน และระดับการรับรู้คุณภาพของตลาดย้อนยุคเพลินวาน มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการซื้อใช้สินค้าในตลาดย้อนยุคเพลินวานเมื่อมาเที่ยวตลาดย้อนยุคเพลินวานอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ด้านส่งเสริมการตลาด และการขาย ผลการวิเคราะห์พบว่า ความคิดเห็นด้านส่งเสริมการตลาด และการขาย โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 3.29$, S.D. = 1.041) ซึ่งสอดคล้องกับ ชิวหลี่ (2558) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง ปัจจัยการสื่อสารแบบปากต่อปากทางอิเล็กทรอนิกส์ และปัจจัย ส่วนประสมทางการตลาดที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกที่พักของนักท่องเที่ยวชาวจีน ในเขตกรุงเทพมหานคร โดยใช้แบบสอบถามปลายปิดในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากนักท่องเที่ยวชาวจีน ในเขตกรุงเทพมหานคร ที่มาท่องเที่ยวในจังหวัดกรุงเทพมหานครจำนวน 280 คน และสถิติที่ใช้ในการ วิเคราะห์ข้อมูล คือ สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติเชิง อนุมานที่ใช้ทดสอบสมมติฐาน ได้แก่ การวิเคราะห์ความถดถอยเชิงพหุ ผลการศึกษาพบว่าผู้ตอบ แบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงอายุระหว่าง 26-35 ปีมีการศึกษาระดับปริญญาตรีมีอาชีพพนักงาน บริษัทเอกชนมีรายได้เฉลี่ย 10,000–20,000 บาท รูปแบบการมาพักในกรุงเทพมหานครโดยมาเองมี ความถี่ในการมาพักในกรุงเทพมหานคร น้อยกว่า 1 ครั้งต่อปี มีการจองที่พักผ่านทางเว็บไซต์และมี แหล่งข้อมูลเกี่ยวกับที่พักจากอินเทอร์เน็ตผลการทดสอบสมมติฐานปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด ด้านลักษณะทางกายภาพ ($Beta = 0.238$) ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกที่พักของนักท่องเที่ยวชาวจีนใน เขตกรุงเทพมหานคร มากที่สุด รองลงมา ได้แก่ ด้านกระบวนการให้บริการ ($Beta = 0.204$) ด้านการส่งเสริมการตลาด ($Beta = 0.167$) และด้านผลิตภัณฑ์ ($Beta = 0.115$) ส่วนการสื่อสารแบบ ปากต่อปากทางอิเล็กทรอนิกส์ด้านอีเมลด้านวิดีโอออนไลน์และด้านเครือข่ายสังคมออนไลน์ ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดด้านราคา ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย และด้านบุคลากร ไม่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกที่พักของนักท่องเที่ยวชาวจีนในเขตกรุงเทพมหานคร

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะการนำผลวิจัยไปใช้

1. ผู้ประกอบการเจ้าภาพเทคนิค มิวเซียม จังหวัดนครปฐม สามารถนำไปต่อยอดกิจการ ผู้ประกอบการควรให้ความสำคัญส่วนประสมทางการตลาดในมุมมองทั้ง 4 ด้าน โดยควรมีการปรับปรุง ข้อมูลในการแจ้งข่าวสารให้เป็นปัจจุบัน เช่น โปรโมชั่นในวันพิเศษ หน้า Website ของ เจ้าภาพเทคนิค มิวเซียม จังหวัดนครปฐม ควรมีข้อมูลที่ปัจจุบันมีรูปภาพจริงภายในสวนน้ำให้ผู้บริการได้เห็นเป็นการ ตัดสินใจให้ผู้บริการได้เลือกเดินทางมายังสวนน้ำ

2. หน่วยงานด้านการท่องเที่ยวสามารถนำผลการศึกษาวิจัยสามารถนำข้อมูลไปต่อยอด กับการโปรโมทสถานที่ท่องเที่ยวเจ้าภาพเทคนิค มิวเซียม จังหวัดนครปฐม เพื่อเป็นการส่งเสริมการ ท่องเที่ยวให้มีความหลากหลายการเดินทางในระยะสั้น ๆ ไปเข้าเย็นกลับ

3. ผู้ประกอบการธุรกิจเกี่ยวกับสวนน้ำรายใหม่ สามารถนำงานวิจัยนี้เป็นแนวทางให้การ ดำเนินธุรกิจให้ตรงตามความต้องการของผู้ที่มาใช้บริการของสวนน้ำ

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษาวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาเปรียบเทียบลักษณะของเจาะภูเขาเทคนิค มิวเซียม จังหวัดนครปฐม
2. ควรศึกษาส่วนประสมทางการตลาดในมุมมองของลูกค้าที่มีผลต่อการเลือกเดินทางท่องเที่ยวเจาะภูเขาเทคนิค มิวเซียม จังหวัดนครปฐม ส่วนน้ำที่มีขนาดแตกต่างกัน เช่น ส่วนน้ำของต่างประเทศหรือส่วนน้ำในประเทศทำการเปรียบเทียบว่ามีการบริการที่แตกต่าง
3. อาจมีการเพิ่มทำส่วนประสมทางการตลาดจาก 4Ps เพิ่มเป็น 7Ps เพื่อที่จะได้เป็นการได้ข้อมูลที่ชัดเจนมากยิ่งขึ้น ในเรื่องของการบริการว่าเจาะภูเขาเทคนิค มิวเซียม จังหวัดนครปฐม

เอกสารอ้างอิง

- จรรยา ยกยุทธ์ และณลินี ทองประเสริฐ. (2559). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อกระบวนการตัดสินใจซื้อรถยนต์นั่งส่วนบุคคลขนาดเล็กของผู้บริโภคในเขตจังหวัดอุบลราชธานี. วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์, 11(1), 37-48.
- ณภัทร ทวีแสงศิริ. (2557). ความคาดหวังของลูกค้าต่อบริการส่วนประสมทางการตลาดของการบริการสปาและภาพลักษณ์ธุรกิจนวดสปาที่มีต่อพฤติกรรมการใช้บริการในสายตาลูกค้าในเขตกรุงเทพมหานคร. ใน การค้นคว้าอิสระ มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.
- นิศาตร์ณ จิรรุ่งแสงสถิต. (2557). ทักษะคนดี และส่วนประสมทางการตลาดที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจจองที่พักบนอินเทอร์เน็ตของนักท่องเที่ยวชาวไทยในกรุงเทพมหานคร. ใน การค้นคว้าอิสระ มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.
- ปรีดี ปลื้มสำราญกิจ และ ฟา วิไลขำ. (2561). พิพิธภัณฑ: แหล่งเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียนในศตวรรษที่ 21. วารสารห้องสมุด, 62(1), 43-67.
- ละอองทิพย์ ณ ถลาง. (2556). ความสัมพันธ์ระหว่างระดับการเปิดรับเครื่องมือส่วนประสมทางการตลาดกับระดับการรับรู้บุคลิกภาพตลาดย้อนยุคเฟลีนวาน อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์. ใน การค้นคว้าอิสระ มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.
- สิริภา กิจประพทุธิกุล. (2558). ส่วนประสมทางการตลาดบริการ ทักษะคนดี และแรงจูงใจในการท่องเที่ยวที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเดินทางไปท่องเที่ยวที่ประเทศเกาหลีของนักท่องเที่ยวชาวไทยในกรุงเทพมหานคร. ใน การค้นคว้าอิสระ มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.

การพัฒนาระบบภูมิสารสนเทศศาสตร์เพื่อการจัดการแหล่งท่องเที่ยว
ในจังหวัดอุดรดิตถ์

GEOGRAPHIC INFORMATION SYSTEM DEVELOPMENT REGARDING TO
TOURIST ATTRACTION MANAGEMENT IN UTTARADIT PROVINCE

พระครูวิธานประสิทธิ์

Phrakhru Warasartphradit

พระฐานกร กิตติธโร

Phra Thanakorn Khttutaro

ศักดิ์ดา หอมหวาน

Sukda Homhaun

วิทยาลัยสงฆ์พุทธชินราช มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

หน่วยวิทยบริการวัดหมอนไม้ จังหวัดอุดรดิตถ์

Dbachinnarat Sanga College Mahchulalongkornrajavidyala University Wat Mommai Academic, Uttaradit Province

E-mail : aphichat.9@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อจัดทำฐานข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวชุมชน สำรวจแหล่งท่องเที่ยวเกี่ยวกับการท่องเที่ยวชุมชน และจัดทำข้อมูลการพัฒนาระบบภูมิสารสนเทศศาสตร์เพื่อการจัดการแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดอุดรดิตถ์ เพื่อเผยแพร่การท่องเที่ยวชุมชนในจังหวัดอุดรดิตถ์ โดยการประยุกต์ระบบสารสนเทศทางภูมิศาสตร์ (Geographic Information System: GIS) และระบบกำหนดตำแหน่งบนโลก (Global Positioning System: GPS)

ผลการวิจัยพบว่า จากการสำรวจใน 9 อำเภอมีแหล่งท่องเที่ยวชุมชนมีจำนวนมากจำแนกเป็นอำเภอที่มีความสำคัญตามลำดับจากการประเมินความเป็นไปได้ในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวชุมชนของแต่ละอำเภอ ซึ่งมีแหล่งท่องเที่ยวชุมชนดังนี้ 1. สำรวจแหล่งท่องเที่ยวอำเภอเมืองอุดรดิตถ์ 2. แหล่งท่องเที่ยวอำเภอลับแล 3. แหล่งท่องเที่ยวอำเภอพิชัย 4. แหล่งท่องเที่ยวอำเภอตรอน 5. แหล่งท่องเที่ยวอำเภอน้ำปาด 6. แหล่งท่องเที่ยวอำเภอท่าปลา 7. แหล่งท่องเที่ยวอำเภอปากปลา 8. แหล่งท่องเที่ยวอำเภอบ้านโคก และ 9. แหล่งท่องเที่ยวอำเภอทองแสนขัน ส่วนเส้นทางการท่องเที่ยวชุมชนได้แก่ 1) ทำบุญไหว้พระชมวัฒนธรรม 2) การดำรงชีวิตตามวิถีชุมชนของพื้นที่ที่มีความแตกต่างกันตามภูมิศาสตร์แต่ละที่มีความแตกต่างกันออกไป การสอบถามนักท่องเที่ยวเกี่ยวกับความรู้และประสบการณ์การท่องเที่ยวชุมชนเพื่อนำไปใช้ในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวชุมชน ได้แก่ กระตุ้นและส่งเสริมการท่องเที่ยวชุมชน สร้างความประทับใจและภาพลักษณ์ที่ดีให้กับแหล่งท่องเที่ยวชุมชน การปรับปรุงแหล่งท่องเที่ยวชุมชน และการประชาสัมพันธ์ข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวชุมชน

ส่วนการพัฒนา Web Map Services เพื่อเผยแพร่ข้อมูลการพัฒนาระบบภูมิสารสนเทศศาสตร์เพื่อการจัดการแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดอุดรดิตถ์ การท่องเที่ยวชุมชนนั้น ๆ URL ของเว็บไซต์ คือ www.gi-cbt.buu.ac.th เว็บไซต์แบ่งออกเป็น 2 ส่วนหลัก ได้แก่ ส่วนการแสดงผลหน้าเว็บ (Web Interface) และส่วนการเก็บ ข้อมูลหลังเว็บไซต์ (Database Backend) โครงสร้างของเว็บไซต์ ประกอบด้วย 5 เมนูหลัก ได้แก่ หน้า แรก แหล่งท่องเที่ยวชุมชน ค้นหาเส้นทาง ข้อมูลการพัฒนาระบบภูมิสารสนเทศศาสตร์เพื่อการจัดการแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดอุดรดิตถ์ทั้ง 9 อำเภอของจังหวัดอุดรดิตถ์

คำสำคัญ: การพัฒนาระบบ, ภูมิสารสนเทศศาสตร์, การจัดการแหล่งท่องเที่ยว

Abstract

The objectives of this research are, to make database of Community tourist attraction and to survey Community tourist attraction information for geographic information management of tourist attraction in Uttaradit province in order to disseminate Community tourist attraction in Uttaradit province by applying System GIS. Geographic Information System GIS and Global Positioning: GPS.

The findings were as follows: The survey in a districts indicated that of Community tourist attraction prioritier in each district arranged from the possibility of Community tourist attraction development are as follows 1. Muang Uttaradit Community Tourist Attraction. 2. Lablao Community tourist Attraction 3. Phichai Community Tourist Attraction. 4. Tron Community Tourist Attraction. 5. Nam Phong Community Tourist Attraction. 6. Thapla Community Tourist Attraction. 7. Taak the Community Tourist Attraction. 8. Baen Hekok Community Tourist Attraction and 9. Thapla Hekok Community Tourist Attraction the main activities of tourist Attraction are 1. Offer of local products at the Budli and local Community Culture 2. Watch Community people's ways of life and experience by their geographical areas of living the management of tourist attraction is done by bakery promotion and stimulation making impression and good image of Community tourist attraction including improving tourist attraction and making good public relation for the development of Web Map Services to disseminate geographic information system in Uttaradit province for each Community tourist attraction the Web site URL is WWW.gi-cbt.buu.ac.th which divide into 2 main websites consist of Web interface and Database Backend the web site structures have 5 main menu i.e

Community tourist attraction in first page roads searching information in geographic information system for Community tourist attraction in 9 dissects of Uttaradit province.

Keywords: System Development, Geographic Information, Tourist Attraction Management

บทนำ

การท่องเที่ยวมีบทบาทสำคัญต่อเศรษฐกิจและสังคม เนื่องจากนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติได้มีการนำเงินตราเข้ามาใช้จ่ายในพื้นที่ทำให้เกิดการกระจายรายได้ไปสู่บุคคลหลายกลุ่ม โดยทรัพยากรการท่องเที่ยวแต่ละประเภทจะส่งผลในด้านความเพลิดเพลิน การพักผ่อนและความรู้ความเข้าใจอันเป็นการเพิ่มพูนประสบการณ์ให้กับชีวิต มีผลทำให้ชีวิตมีความสุขเพราะได้เรียนรู้และเข้าใจในความงามวัฒนธรรม วิถีชีวิตของมนุษย์ในภูมิภาคต่าง ๆ (กมล รัตนวิระกุล, 2550)

ระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์เป็นเทคโนโลยีที่รู้จักกันมากสำหรับหน่วยงานที่ต้องเกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการ ติดตามทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมทั้งที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติและที่มนุษย์สร้างขึ้น บางครั้งการติดตามทรัพยากรบนโลกที่เกิดขึ้นใหม่ หรือนำมาใช้บริหารจัดการฐานข้อมูล โดยนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ในรูปแบบเชิงพื้นที่ตามเงื่อนไขที่กำหนดได้ในรูปแบบสองมิติ และสามมิติ ในปัจจุบันระบบสารสนเทศทางภูมิศาสตร์ (Geographic Information System : GIS) สามารถประยุกต์ใช้งานได้หลากหลาย อาทิ การวางแผนผังเมือง การศึกษาเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมและทรัพยากร การศึกษาและติดตามภัยพิบัติ และด้านการท่องเที่ยว GIS เป็นเครื่องมือที่มีประสิทธิภาพในการจัดการวิเคราะห์ และแสดงผลทั้งในระดับชุมชนและระดับภูมิภาค สามารถประยุกต์ GIS กับงานด้านการท่องเที่ยวได้หลากหลาย ได้แก่ การจัดทำบัญชีรายชื่อสิ่งอำนวยความสะดวกทางนันทนาการ การจัดการท่องเที่ยวทางบก การประเมินผลกระทบของนักท่องเที่ยว ระบบการจัดการข้อมูลการท่องเที่ยว และระบบสนับสนุนการตัดสินใจด้วยการท่องเที่ยว ด้วยข้อจำกัดที่ใช้สำหรับการท่องเที่ยว นักท่องเที่ยวบางส่วนต้องการเที่ยวชมแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ ข้อมูลของแหล่งท่องเที่ยวและการประเมินเส้นทางที่สั้นที่สุดในการเดินทางจากที่พักไปยังแหล่งท่องเที่ยวจึงมีความจำเป็นเพื่อประหยัดเวลาและค่าใช้จ่าย ซึ่ง GIS และการสำรวจระยะไกล (Remote Sensing : RS) เป็นเครื่องมือที่ใช้ในการแก้ปัญหาเหล่านี้ได้ GIS และ RS ช่วยให้นักท่องเที่ยวสามารถวางแผนและมองเห็นข้อมูลเส้นทางเชิงพื้นที่สำหรับใช้เดินทางไปยังแหล่งท่องเที่ยวนั้น ๆ ในระยะเวลาและระยะทางที่สั้นที่สุด (ณรงค์ พลธิรักษ์, 2556)

ระบบสารสนเทศเป็นเครื่องมือที่สำคัญสามารถนำมาประยุกต์ใช้เพื่อการท่องเที่ยว ทำให้การใช้ระบบการท่องเที่ยวเป็นได้ไปอย่างมีประสิทธิภาพ อันเนื่องด้วยคุณสมบัติของระบบ GIS ที่สามารถรวบรวมวิเคราะห์ และแสดงผลข้อมูล ซึ่งเป็นข้อมูลเชิงพื้นที่ได้ดี อ้างอิงถึงตำแหน่งที่มีอยู่จริงอยู่บนพื้นผิวโลกได้อย่างแม่นยำและรวดเร็ว เห็นได้ว่าระบบ GIS มีความสำคัญที่ทำให้ระบบการท่องเที่ยวเป็นไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ สามารถประยุกต์ในการท่องเที่ยวได้ดังนี้ คือ สามารถระบุตำแหน่งการ

เดินทาง ค้นหาสถานที่ที่อยู่จริงอยู่บนพื้นผิวโลกได้แม่นยำและรวดเร็ว ช่วยวางแผนการเดินทาง และหาที่พัก ช่วยเป็นเข็มทิศในการเดินป่า แสดงข้อมูลแบบทันการณ์ การติดตามตัวก็สามารถบอกพิกัด ได้อย่างแม่นยำ เส้นทาง (Track) การจัดการภาวะฉุกเฉินและภัยพิบัติ นำมาจัดการกับทรัพยากร ทางท่องเที่ยว รวมถึงเฝ้าระวัง การบำรุงรักษา การวิเคราะห์ในการหาทรัพยากรการท่องเที่ยว รวมไปถึง การแบ่งปันภาพการเดินทางผ่านด้วย Social Network เป็นต้น เพื่อการเดินทางที่มีประสิทธิภาพ พร้อมกับความเร็วและความสะดวกในการเดินทาง โดยหวังว่าจะเป็นแนวทางที่ดีในการพัฒนา ต่อยอดนาระบบสารสนเทศทางภูมิศาสตร์มาประยุกต์ใช้พัฒนาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว ให้เจริญเติบโตก่อให้เกิดการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนต่อไปในอนาคต (ภาณุ ศิริรักษ์ และคณะ, 2562)

สำหรับจังหวัดอุดรธาตุนั้นเป็นหนึ่งในจังหวัดภาคเหนือตอนล่างเป็นเมืองที่แหล่งท่องเที่ยว อย่างหลากหลายอีกทั้งยังเป็นเมืองที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์ และมีตำนานมายาวนาน มีประเพณีที่แสดงถึงความเป็นเอกลักษณ์ของจังหวัด มีสถานที่ท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนา และ สถานที่ท่องเที่ยวทางธรรมชาติอีกมากมายที่น่าสนใจ แต่ยังไม่เป็นที่รู้จักแพร่หลาย เนื่องจากขาดการ พัฒนาและการส่งเสริมด้านการท่องเที่ยว ประกอบกับวิถีชีวิตที่เรียบง่ายไม่โดดเด่น จึงทำให้ จังหวัดอุดรธาตุนั้น เป็นเมืองปิดและไม่เป็นที่รู้จักมากเท่าที่ควร ดังนั้นเพื่อเป็นการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว ของจังหวัดอุดรธาตุนั้น การศึกษาสำรวจแหล่งท่องเที่ยว จึงเป็นหนึ่งวิธีการในการจัดเก็บรวบรวมข้อมูล ด้านการท่องเที่ยวต่าง ๆ เพื่อนำมาพัฒนาให้เป็นที่รู้จักในอนาคต (สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬา จังหวัดอุดรธาตุนั้น, 2562)

ดังนั้นในการศึกษาการพัฒนากระบวนภูมิสารสนเทศศาสตร์เพื่อการจัดการแหล่งท่องเที่ยวใน จังหวัดอุดรธาตุนั้น คณะผู้วิจัยจึงมุ่งการพัฒนากระบวนภูมิสารสนเทศด้านการท่องเที่ยวเพื่อนำผลการ พัฒนาระบบภูมิสารสนเทศมาใช้ให้เกิดประโยชน์ในการจัดการท่องเที่ยวและเศรษฐกิจเป็นแนวทางการ พัฒนาที่เชื่อมโยงการบริหารจัดการการท่องเที่ยวของจังหวัดอุดรธาตุนั้นให้เกิดความอย่งยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสำรวจข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวชุมชนในจังหวัดอุดรธาตุนั้น
2. เพื่อศึกษาพัฒนากระบวนภูมิสารสนเทศศาสตร์เพื่อการจัดการแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัด อุดรธาตุนั้น
3. เพื่อศึกษาการพัฒนาศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวชุมชนในจังหวัดอุดรธาตุนั้น
4. เพื่อศึกษาการพัฒนาเครือข่ายการท่องเที่ยวในจังหวัดอุดรธาตุนั้น

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ขอบเขตของการวิจัย

1.1 ขอบเขตด้านเนื้อหา การวิจัยครั้งนี้ มุ่งศึกษาเกี่ยวกับการศึกษารูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ภายใต้หลักการจัดการเชิงพุทธบูรณาการ

1.2 ขอบเขตด้านพื้นที่ ขอบเขตด้านพื้นที่ที่กำหนดให้มีพื้นที่ศึกษาทั้งหมด 9 แห่ง ได้แก่ 1) อำเภอเมือง 2) อำเภอพิชัย 3) อำเภอลับแล 4) อำเภอพาคท่า 5) อำเภอบ้านโคก 6) อำเภอทองแสนขัน 7) อำเภอน้ำปาด 8) อำเภอตรอน และ 9) อำเภอท่าปลา

1.3 ขอบเขตด้านประชากร และกลุ่มตัวอย่าง โดยกลุ่มตัวอย่างที่จะทำการศึกษา คือ 1) สถาบันอุดมศึกษาในจังหวัด จำนวน 5 คน 2) ตัวแทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 9 แห่ง แห่งละ 1 คน จำนวน 9 คน 3) เจ้าหน้าที่การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงาน แพร่ น่าน อุตรดิตถ์ จำนวน 3 คน และ 4) ประชาชนในพื้นที่ 9 แห่ง แห่งละ 1 คน รวม 9 คน รวมกลุ่มเป้าหมายที่ดำเนินการศึกษา มีทั้งหมด 26 รูป/คน

2. รูปแบบการวิจัย

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ โดยเป็นการวิจัยการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods Research) ในเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) มีการเชื่อมโยงข้อมูลความคิดเห็น และกระบวนการจัดการด้านการเรียนรู้และการท่องเที่ยวเข้าด้วยกัน โดยมีวิธีการศึกษาใน 3 ลักษณะ ได้แก่ 1) การศึกษาวิจัยในเชิงเอกสาร (Documentary Research) 2) การศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และ 3) การประชุมสัมมนาในเชิงวิชาการ (หรือการวิจัยเชิงปฏิบัติการ)

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่

3.1 แบบสัมภาษณ์ (Interview) สำหรับสัมภาษณ์คณะสงฆ์และผู้ที่เกี่ยวข้อง โดยมีประเด็นที่สำคัญ เช่น รูปแบบและกระบวนการจัดการเรียนรู้ของแหล่งท่องเที่ยว กระบวนการสื่อสารเกี่ยวกับคุณค่าและการพัฒนาจิตใจ และการเสริมสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ เป็นต้น

3.2 แบบบันทึกการประชุมกลุ่มย่อย (Focus Group Discussion) และการสัมมนาเชิงวิชาการเพื่อวิเคราะห์การส่งเสริมการเรียนรู้ในแหล่งท่องเที่ยวประเภทวัด กระบวนการสื่อสารคุณค่าและแนวปฏิบัติตามหลักการทางพระพุทธศาสนา

3.3 แบบสังเกต (Observation Form) เพื่อสังเกตการณ์เรียนรู้ พฤติกรรมการท่องเที่ยว และการปฏิบัติสมาธิวิปัสสนาตามหลักการทางพระพุทธศาสนาของนักท่องเที่ยว

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

คณะผู้วิจัยได้ใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลที่หลากหลาย เพื่อให้ได้ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของการศึกษาวิจัย โดยมีวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญด้วยการแจกแบบสอบถาม การสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่ม การสังเกตและการประชุมเชิงวิชาการ ผ่านกิจกรรมการสัมภาษณ์

คณะผู้วิจัยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interviews) การประชุมกลุ่มย่อย (Focus Group) การสังเกตและการใช้เทคนิคการถ่ายภาพ

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ มุ่งเน้นการวิเคราะห์โดยการสรุปตามสาระสำคัญด้านเนื้อหาที่กำหนดไว้ เป็นการวิเคราะห์เชิงเนื้อหาประกอบบริบท (Context content Analysis Technique) โดยการพรรณนาความ (Descriptive Presentation) ประกอบตารางและการพรรณนาความ ประกอบการบรรยายเหตุการณ์ที่เกี่ยวข้องกับข้อมูลพื้นฐานของนักท่องเที่ยว รูปแบบและกระบวนการเรียนรู้ของแหล่งท่องเที่ยวประเภทวัด กระบวนการสื่อสารเพื่อเสริมสร้างคุณค่าและการพัฒนาจิตใจแก่นักท่องเที่ยว โดยเน้นการสื่อสารคุณค่าทางพุทธธรรมและวิถีการปฏิบัติเกี่ยวกับการพัฒนาจิตใจตามหลักการทางพระพุทธศาสนา เช่น การปฏิบัติสมาธิ วิปัสสนา รวมทั้งการเรียนรู้ในด้านวัฒนธรรม ภูมิปัญญา และหลักสุนทรียศาสตร์ที่เชื่อมโยงกับชีวิตและการปฏิบัติเพื่อความเจริญด้านจิตใจและปัญญา

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยจากการวิเคราะห์ข้อมูลโครงการวิจัยย่อย จำนวน 4 โครงการ และแผนงานวิจัยเรื่อง การพัฒนาระบบและศักยภาพภูมิสารสนเทศเพื่อการท่องเที่ยวในจังหวัดอุดรดิตถ์ มีรายละเอียดสำคัญดังต่อไปนี้

1. ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 สํารวจข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวชุมชนในจังหวัดอุดรดิตถ์ ผลการวิจัยพบว่าหลักการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ในด้านต่าง ๆ มีดังนี้

1.1) ด้านพื้นที่ มีทรัพยากรทางการท่องเที่ยว คือ ธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม วัฒนธรรมและวิถีชีวิตของชุมชนท้องถิ่น มีความอุดมสมบูรณ์ของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม การประชาสัมพันธ์ในพื้นที่ปัจจุบันใช้การบอกปากต่อปากเป็นหลัก รองลงมาคือสื่อสารผ่านทางสื่อสังคม ออนไลน์ (Social Media) และได้รับการสนับสนุนด้านประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวในระดับภูมิภาค จากสำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬา จังหวัดอุดรดิตถ์ สิ่งอำนวยความสะดวกที่เป็นสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐานมีครบถ้วนแต่ก็ยังคงต้องการการปรับปรุงจากหน่วยงานภาครัฐท้องถิ่น และยังขาดในเรื่องของป้ายบอกทางที่ชัดเจน ถึงขยะ ป้ายประกาศค่าเตือนต่าง ๆ อาจจะต้องพัฒนาปรับปรุงให้มีมาตรฐานมากยิ่งขึ้น และหน่วยงานภาครัฐท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องควรพัฒนาถนนหนทางสะดวกสบายไม่ซับซ้อน และเข้าถึงได้ง่าย

1.2) ด้านกิจกรรมท่องเที่ยว กิจกรรมหลักของนักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามาซึ่งกิจกรรมเหล่านี้ เป็นกิจกรรมเสริมสำหรับไว้รองรับนักท่องเที่ยว เป็นกิจกรรมที่สามารถทำให้นักท่องเที่ยวมีส่วนร่วมกับการมาท่องเที่ยว อีกทั้งกิจกรรมที่เกิดขึ้นในพื้นที่ส่วนหนึ่งเป็นกิจกรรมเชิงอนุรักษ์วัฒนธรรม เป็นการใช้อยู่อาศัยจากแหล่งอารยธรรมของท้องถิ่นในพื้นที่ท้องถิ่น

1.3) ด้านการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม การสนับสนุนงบประมาณในการทะนุบำรุงรักษาศิลปวัฒนธรรมจากภาครัฐอยู่ในเกณฑ์ที่ต่ำ การอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมทางพระพุทธศาสนาจึงอยู่ในความรับผิดชอบของวัด และประชาชนในชุมชน ในการร่วมบริจาคเงินเพื่อทะนุบำรุงศิลปะทางพระพุทธศาสนาในวัดต่าง ๆ ดังนั้น หากภาครัฐให้การสนับสนุนงบประมาณที่มากขึ้นก็จะทำให้การทะนุบำรุงศิลปะทางพระพุทธศาสนามีการพัฒนาด้านแหล่งท่องเที่ยวมากขึ้น สามารถผลักดันสู่การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนได้ในอนาคต

1.4) ด้านการมีส่วนร่วมของชุมชนในท้องถิ่น การมีส่วนร่วมของชุมชนในท้องถิ่น คือ การจ้างงาน การส่งเสริมให้ชาวบ้านสามารถมาขายของเพื่อหารายได้เสริมได้ในแหล่งท่องเที่ยว การมีส่วนร่วม เรื่องการช่วยกันอนุรักษ์ธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรม ช่วยกันดูแลและรักษาความสะอาด และการช่วยกันรักษาความปลอดภัยในท้องถิ่น แต่การมีส่วนร่วมในด้านการบริหารจัดการพื้นที่ และกิจกรรมที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยวยังไม่มีส่วนร่วมมากนัก โดยส่วนใหญ่จะเป็นการดูแลของวัด ผู้ประกอบการ ผู้นำชุมชนและหน่วยงานภาครัฐท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องมากกว่า เพื่อเป็นประโยชน์แก่ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องในพื้นที่การท่องเที่ยวของจังหวัดอุดรดิตถ์ ต่อไปในอนาคตจะต้องมีการเสนอแนวทางให้ชุมชนเข้ามามีบทบาทมากกว่านี้

1.5) ด้านการบริหารและการจัดการ การท่องเที่ยวในพื้นที่การท่องเที่ยวของจังหวัดอุดรดิตถ์ ก่อให้เกิดการสร้างงานและการกระจายรายได้สู่ชุมชนท้องถิ่นเป็นอย่างมาก ทำให้เศรษฐกิจท้องถิ่นดีขึ้น คนในชุมชนมีความสุข ช่วยลดปัญหาสังคมต่าง ๆ ในพื้นที่ได้ดี แต่ในส่วนของการพัฒนาบุคลากรในท้องถิ่น พบว่าแทบจะไม่มีความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวและการท่องเที่ยว การเติบโตด้านการท่องเที่ยวในพื้นที่ของจังหวัดอุดรดิตถ์เกิดขึ้นอย่างช้ามาก จึงทำให้ไม่มีการพัฒนาบุคลากร

กล่าวโดยสรุป คือ ผู้นำชุมชนควรร่วมมือกับหน่วยงานภาครัฐท้องถิ่น เช่น เทศบาล และองค์การบริหารส่วนตำบลท้องถิ่น มีการจัดอบรมการให้ความรู้ การอนุรักษ์วัฒนธรรม อบรมภาษาอังกฤษ การรักษา และความปลอดภัยเท่านั้น แต่ยังไม่เห็นหน่วยงานไหนเข้ามาให้ความรู้หรือจัดกิจกรรมอบรมเรื่องการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนโดยตรง อนึ่ง ภาครัฐควรเร่งพัฒนาส่งเสริมงานด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน และเป็นรูปธรรมมากกว่าเดิม โดยจัดกิจกรรมส่งเสริมความรู้ให้กับวัด ชุมชน และท้องถิ่นผู้รับผิดชอบ เพื่อที่จะสามารถพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมของจังหวัดอุดรดิตถ์ในทุกทิศทาง เป็นแหล่งท่องเที่ยว อย่างยั่งยืนและทุกฝ่ายจะได้ประโยชน์จากการท่องเที่ยว ตรงนี้ต่อไปอย่างเท่าเทียมกัน และศักยภาพด้านการอนุรักษ์ การรักษาสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมที่จะสามารถพัฒนา เป็นแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนได้ คือ ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในพื้นที่ใส่ใจและส่งเสริมการอนุรักษ์ ธรรมชาติ เพื่อให้คงความอุดมสมบูรณ์ทางวัฒนธรรมให้ยั่งยืนเอาไว้ดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยว แต่ทางผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียในพื้นที่สนใจและต้องการให้มีการจัดอบรมให้ความรู้เพิ่มเติม เพื่อเพิ่มศักยภาพให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

2. ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 การพัฒนาระบบภูมิสารสนเทศศาสตร์เพื่อการจัดการแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดอุดรดิตถ์ พบว่า การพัฒนา “ระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ หรือ GIS” และ “Application” ถือเป็นการพัฒนาเทคโนโลยีเพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของวัดเป็นครั้งแรกในจังหวัดอุดรดิตถ์ นับเป็นองค์ความรู้ใหม่ที่มีการนำมาใช้ประโยชน์ในกิจการของคณะสงฆ์ และชุมชนท้องถิ่นในจังหวัดอุดรดิตถ์ ที่ครอบคลุมทั้ง 9 อำเภอ มีการนำองค์ความรู้ที่ได้ในครั้งนี้ไปพัฒนาต่อยอดอย่างแพร่หลายในระดับจังหวัด โดยการเข้ามามีส่วนร่วมของส่วนราชการในจังหวัดอุดรดิตถ์ ที่จะสนับสนุนงบประมาณในการพัฒนาต่อยอดผลงานวิจัยให้ครบทุกแห่ง และควรมีการพัฒนาเพิ่มเติม เช่น การจัดทำป้าย QR CODE ติดไว้บริเวณแหล่งท่องเที่ยว เพื่อให้นักท่องเที่ยวสามารถศึกษาเส้นทางประวัติศาสตร์ สินค้าที่ระลึกของชุมชน กิจกรรม เทศกาลประเพณี ในแต่ละช่วงเวลาได้ ซึ่งจะทำให้เกิดความรวดเร็วในการท่องเที่ยว

การพัฒนาระบบภูมิสารสนเทศศาสตร์เพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเป็นการสร้างระบบฐานข้อมูลเพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเชิงบูรณาการของจังหวัดอุดรดิตถ์ ซึ่งทำการเผยแพร่ผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ตเพื่อเพิ่มช่องทางให้นักท่องเที่ยวและผู้สนใจสามารถเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวได้สะดวกมากขึ้น ที่สำคัญการพัฒนาระบบการท่องเที่ยวด้วย GIS จึงเป็นการอนุรักษ์เอกลักษณ์ของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ที่สะท้อนให้เห็นถึงรูปแบบดั้งเดิมและวิถีของชุมชน ซึ่งจะเป็นการสร้างความประทับใจให้กับนักท่องเที่ยว สามารถดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเข้ามาเที่ยวชมความงดงามของวัฒนธรรมพื้นถิ่นและวิถีชุมชนที่น่าสนใจได้อย่างต่อเนื่อง กระทั่งพัฒนาเป็นเครือข่ายการท่องเที่ยวในระดับประเทศ และระดับอาเซียนได้ในอนาคต

3. ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 การพัฒนาศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวชุมชนในจังหวัดอุดรดิตถ์ พบว่า จังหวัดอุดรดิตถ์มีศักยภาพแหล่งการท่องเที่ยวที่สำคัญดังนี้

3.1) ด้านสถานที่ท่องเที่ยวในเชิงวัฒนธรรม พบว่า วัดเก่าแก่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์ ซึ่งจะต้องอาศัยความร่วมมือจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการสนับสนุนงบประมาณเพื่อพัฒนาศักยภาพแหล่งการท่องเที่ยวในชุมชนนั้นให้สูงขึ้น เป็นที่รู้จักของนักท่องเที่ยว การให้ข้อมูลบริการเพื่อความสะดวก รวดเร็วของผู้ท่องเที่ยว รวมทั้งการใช้เทคโนโลยีภูมิสารสนเทศศาสตร์เข้ามาประยุกต์ใช้ในการท่องเที่ยวเชิงบูรณาการการท่องเที่ยวตามวัด และแหล่งท่องเที่ยวภายในชุมชน

3.2) ด้านศักยภาพของแต่ละพื้นที่ พบว่า มีความพร้อม มีความสะดวกในเรื่องสถานที่มีความสะอาด มีข้อมูลข่าวสาร บางแห่งที่มีหน่วยงานอย่างเข้มแข็งเข้มมาดูแล ประสานงานกันตลอดในเรื่องข้อมูล การอบรมเพื่อพัฒนาความทันสมัยในเรื่องข้อมูลข่าวสาร การประชาสัมพันธ์ทางสื่อสิ่งพิมพ์ หรือตามเว็บเพจ ที่สามารถเข้าถึงและรู้พิกัดได้ โดยใช้เวลาในการเดินทางถึงสถานที่ท่องเที่ยวได้ง่ายขึ้น พร้อมทั้งมีการเชื่อมโยงจุดบริการที่ท่องเที่ยวได้อย่างชัดเจน และเมื่อเปรียบเทียบศักยภาพของแต่ละชุมชนแล้วก็มีมากน้อยแตกต่างกันไป ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับบุคลากร และงบประมาณที่ทางภาครัฐ

หน่วยงาน องค์กร ที่จะสนับสนุนมาให้ พร้อมกันนี้การสนับสนุนงบประมาณต้องทำอย่างต่อเนื่อง การโฆษณาประชาสัมพันธ์ก็เช่นเดียวกัน

3.3) ด้านเศรษฐกิจ พบว่า ควรพัฒนาด้านการตลาดการท่องเที่ยว ซึ่งชุมชนต้องมีการวางแผนการพัฒนาด้านการท่องเที่ยวที่สามารถเข้าถึงตัวนักท่องเที่ยวได้ในทุกทิศทาง เช่น การจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์ออนไลน์ผ่าน Social media ผ่าน Application Line Facebook หรือ Instagram รวมถึง การจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์ในกลุ่มของ แผ่นพับประชาสัมพันธ์ หรือหนังสือ แนะนำสถานที่ท่องเที่ยวและชุมชน “นวัตวิถีเชิงพุทธ” สอดคล้องกับนโยบายรัฐบาลในยุค Thailand 4.0 ที่มีผลผลักดันให้ทุกกลุ่มอาชีพสร้างสรรค์เทคโนโลยีและนวัตกรรมเพื่อชุมชน สร้างอาชีพ สร้างรายได้ที่มั่นคง และสามารถทำให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืนได้

3.4 ด้านการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีภูมิสารสนเทศศาสตร์ด้านการท่องเที่ยวเชิงพุทธ พบว่า การนำภูมิปัญญาเชิงพุทธบูรณาการมาประยุกต์ใช้เพื่อสร้างความยั่งยืนของชุมชน และสร้างศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวในชุมชนด้วยพื้นฐานทางความเชื่อของมนุษย์ที่มีกฎเกณฑ์ทางธรรมชาติเป็นเหตุเป็นผลและมีอิทธิพลในการดำเนินชีวิต โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเชื่อมโยงกับความเชื่อที่เหนือธรรมชาติและหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ที่ผสมผสานรวมกันเป็นพื้นฐานสำคัญมากในการสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนในด้านวัฒนธรรม และด้านสังคม ซึ่งอยู่ภายใต้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ซึ่งนักท่องเที่ยวได้ศึกษาเกี่ยวกับวัฒนธรรม ศิลปะความงดงามของแต่ละวัด ความเป็นมา อีกทั้งการใช้เทคโนโลยีนำทางเพื่อความสะดวก รวดเร็ว ภายใต้การพัฒนาศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวระหว่าง ชุมชน และคณะสงฆ์

ดังนั้นการพัฒนาศักยภาพแหล่งการท่องเที่ยวในชุมชนของจังหวัดอุดรดิตถ์ จึงเป็นการดำเนินการเพื่อศึกษาข้อมูลในการวางแผนและพัฒนาศักยภาพแหล่งการท่องเที่ยวในชุมชนของจังหวัดอุดรดิตถ์อย่างยั่งยืน โดยเน้นการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารจัดการการท่องเที่ยว เริ่มจากชุมชนมีการรวมกลุ่มของผู้ที่จะเป็นเครือข่ายการจัดการการท่องเที่ยว ตลอดจนองค์ความรู้ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีอยู่ ด้วยกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างคนในชุมชนและนักวิจัย การกำหนดบทบาทหน้าที่ในการให้บริการและอำนวยความสะดวกด้านต่าง ๆ แก่นักท่องเที่ยว การจัดทำเส้นทางการท่องเที่ยว การประชาสัมพันธ์ข้อมูลแหล่งท่องเที่ยว การทดลองนำเที่ยวในชุมชน รวมทั้งการสนับสนุนให้ชุมชนเกิดการเรียนรู้กระบวนการบริหารจัดการการท่องเที่ยว ตลอดจนบทบาทหน้าที่ การมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน ซึ่งเป็นการพัฒนาศักยภาพของบุคลากร และการยกระดับคุณภาพชีวิตด้วยการสร้างรายได้เสริมและการพึ่งพาตนเองของชุมชนต่อไป

4. ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 4 การพัฒนาเครือข่ายการท่องเที่ยวในจังหวัดอุดรดิตถ์ พบว่า การพัฒนาเครือข่ายการท่องเที่ยวในจังหวัดอุดรดิตถ์ ในแต่ละท้องถิ่นหรือชุมชนส่วนมากจะวิธีการสร้างเครือข่ายคล้าย ๆ กัน คือ ให้คนในชุมชนสร้างความมั่นคงแข็งแรงให้กับชุมชน

ของตนเองก่อนแล้วค่อย ๆ ขยายเครือข่ายไปสู่ชุมชนอื่น ชุมชนแต่ละแห่งให้ความสนใจ และให้ความร่วมมือในการพัฒนาเครือข่ายการท่องเที่ยวเป็นอย่างดี โดยมีการตั้งกลุ่มท่องเที่ยวและกลุ่มอาชีพเพื่อการท่องเที่ยวเพราะทำให้สามารถผลิตสินค้าชุมชนออกสู่ตลาดได้ แต่ด้วยอุปสรรคในเรื่องของความรู้และงบประมาณ จึงทำให้งานพัฒนาเครือข่ายท่องเที่ยวเป็นไปได้ช้า จึงต้องมีการสร้างความเข้าใจที่ชัดเจนกับกลุ่มสมาชิกเครือข่ายที่เข้าร่วมกลุ่มเป็นสมาชิก เช่น การให้ความรู้เรื่องการอนุรักษ์ทรัพยากร การอนุรักษ์องค์ความรู้ภูมิปัญญาพื้นบ้านที่ถูกต้อง การพัฒนาความรู้ด้านการท่องเที่ยวและการนำเทคโนโลยี Social Media ได้แก่ Application Line Facebook หรือ Instagram มาประยุกต์ใช้อย่างถูกวิธี และที่สำคัญที่สุดคือการนำหลักพุทธเชิงบริหาร เข้ามาประยุกต์ใช้เพื่อสร้างความสามัคคีและสร้างความเข้มแข็งของเครือข่ายโดยดำเนินการให้เป็นไปตามหลัก “สารณียธรรม 6” ซึ่งจะทำให้การดำเนินงานพัฒนาเครือข่ายสัมฤทธิ์ผลอย่างยั่งยืน โดยการผลักดันหรือส่งเสริมการใช้ประโยชน์จากองค์ความรู้ทางด้านวัฒนธรรม ภูมิปัญญาดั้งเดิม และการสร้างตราสินค้าที่เป็นสัญลักษณ์ของชุมชนที่จะทำให้สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เข้ามาในชุมชนได้ นอกจากนี้หากสามารถวางแผนการตลาดที่สร้างกระแสจากจุดเด่นของแหล่งท่องเที่ยว หรือสินค้าชุมชน ผ่านทาง Social Media และการจัด Campaign หรือ Promotion พิเศษ เช่น การจัดถนนคนเดิน “นวัตกรรมวิถี” ก็จะสามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวกลุ่ม “SoLoMo” (So = Social, Lo= Location, Mo = Mobile) หรือ เทรนด์ตลาดออนไลน์ เพราะหากสามารถดึงดูดกลุ่มนักท่องเที่ยวกลุ่มนี้เข้ามาในชุมชนได้มาก ๆ จะส่งผลให้กลุ่มเครือข่ายในพื้นที่มีความมั่นคงในอาชีพที่สอดคล้องกับการท่องเที่ยว และสามารถพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวให้เป็นให้เป็นที่ยอมรับอย่างรวดเร็ว

กล่าวโดยสรุปคือ การพัฒนางานเครือข่ายด้านท่องเที่ยวที่ประสบความสำเร็จมากที่สุด คือ การสร้างการมีส่วนร่วมระหว่างภาครัฐ ชุมชน ประชาชน ในพื้นที่ หากทุกคนให้ความร่วมมือกันในการพัฒนางานด้านการท่องเที่ยวด้านงบประมาณ และนโยบายพัฒนาที่ตรงกับความต้องการของชุมชนและนักท่องเที่ยว เช่น การดึงดูดนักท่องเที่ยวมากระตุ้นกลุ่มนักท่องเที่ยวสมัยใหม่จะทำให้มีนักท่องเที่ยวเข้ามาเที่ยวชมแหล่งท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้กลุ่มเครือข่ายสามารถพัฒนากลุ่มให้มีศักยภาพมากขึ้น และสามารถวางแผนรองรับนักท่องเที่ยวในแต่ละฤดูกาลท่องเที่ยวได้อย่างเหมาะสม

อภิปรายผล

จากการศึกษาถึงการพัฒนาระบบและศักยภาพภูมิสารสนเทศเพื่อการท่องเที่ยวในจังหวัดอุดรดิตถ์ และได้นำผลที่ได้มาวิเคราะห์พิจารณาเปรียบเทียบกับแนวคิดและทฤษฎี โดยมีประเด็นสำคัญที่นำมาอภิปรายผลการวิจัยดังนี้

1. การศึกษาแหล่งท่องเที่ยวชุมชนในจังหวัดอุดรดิตถ์ จากการศึกษา พบว่า ปัจจัยการท่องเที่ยวเป็นส่วนหนึ่งของการดำเนินชีวิตหลังจากที่ได้ประกอบอาชีพทำหน้าที่การงาน บุคคลมักหา

โอกาสวันหยุดงานออกเดินทางท่องเที่ยวเพื่อการพักผ่อน จากสถานที่หนึ่งไปอีกสถานที่หนึ่งเพื่อพักผ่อน คลายเครียด และมีโอกาสสัมผัสกับธรรมชาติวัฒนธรรม ประเพณีของแต่ละท้องถิ่น นอกจากนี้พบว่า แหล่งท่องเที่ยวสำคัญของนักท่องเที่ยว ได้แก่ วัด โบราณสถาน โบราณวัตถุ และผลิตภัณฑ์ท้องถิ่น สินค้าประจำถิ่น ตลอดจน การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ เช่น ภูเขา ป่าไม้ สิ่งแวดล้อมอื่น ๆ เหล่านี้ล้วนเป็น แรงจูงใจในการท่องเที่ยวของผู้คน การท่องเที่ยวด้านเศรษฐกิจการเดินทางของนักท่องเที่ยวก่อให้เกิด ผลประโยชน์ด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม ทำให้เกิดการกระจายรายได้ของ ประชาชนการสร้างงาน สร้างอาชีพให้กับท้องถิ่น สร้างรายได้ให้คนในชุมชนนั้น ๆ อย่างมากมาย ซึ่งส่งผลต่อการดำเนินชีวิตอย่างมีความสุขจากรายได้ของการท่องเที่ยว การท่องเที่ยวด้านสังคมและ วัฒนธรรม พบว่า การท่องเที่ยวส่งผลในการเผยแพร่วัฒนธรรมจากท้องถิ่นสู่ท้องถิ่นวัฒนธรรมพื้นบ้าน ของแต่ละท้องถิ่นได้รับการถ่ายทอดจากชุมชนหนึ่งไปยังอีกชุมชนหนึ่งมีการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมที่ดี โดยเฉพาะคนไทยกับคนต่างชาติ เช่น มีการส่งทูตทางวัฒนธรรมไปต่างถิ่นหรือต่างประเทศบอกถึง วัฒนธรรมไทยที่หลากหลายของคนในชาติไทยจนเป็นที่ประจักษ์และเกิดความประทับใจของคนต่างชาติ จึงเห็นได้ว่าชาวต่างชาติต่างชาติหลงใหลและชื่นชมในวัฒนธรรมไทยพากันหลั่งไหลมาท่องเที่ยวอย่าง มากมากมาย ทั้งนี้สังคมไทยเป็นส่วนหนึ่งในการจูงใจให้นักท่องเที่ยวเดินทางมาอย่างต่อเนื่อง ความเป็นกันเอง ด้วยอัธยาศัยไมตรีของคนไทยเป็นเสน่ห์อย่างหนึ่งที่ทำให้ชาวต่างชาติหลงใหลมาแล้วก็ อยากที่จะมาอีก โดยอัตลักษณ์ของคนไทยที่ยิ้มแย้มแจ่มใสเป็นมิตรกับคนทั่วไป การท่องเที่ยวด้าน ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม พบว่า การท่องเที่ยวทางธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่ผู้คน สนใจ เนื่องจากประเทศไทยมีธรรมชาติที่สวยงาม เช่น ทะเล ภูเขา ป่าไม้ น้ำตก ในเชิงอนุรักษ์การ ท่องเที่ยวทางธรรมชาติทำให้เกิดการอนุรักษ์และวางแผนทรัพยากรทางธรรมชาติจากผู้คนในท้องถิ่น โดยช่วยกันดูแลรักษาธรรมชาติไม่ให้เสื่อมสลายและช่วยกันบำรุงรักษาทั้งสภาพป่าไม้ ภูเขา ท้องทะเล รักษาสภาพภูมิทัศน์ของชุมชนให้สวยงามและมีคุณค่าต่อการท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ซึ่งผลการวิจัย สอดคล้องกับแนวคิดของกาญจนา แสงลี้มสุวรรณ และศรันยา แสงลี้มสุวรรณ (2553) กล่าวว่า การท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมสำคัญที่นำรายได้เข้าสู่ประเทศไทย และยังช่วยพัฒนาเศรษฐกิจและ สังคม อย่างไรก็ดี สถานการณ์ตลาดการท่องเที่ยวในปัจจุบันได้มีการแข่งขันอย่างรุนแรง ทำให้ประเทศ ไทยต้องปรับทิศทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยใช้อัตลักษณ์ของประเทศ เช่น การท่องเที่ยวเชิง วัฒนธรรม บทความวิชาการนี้มีจุดมุ่งหมายในการเสนอแนวคิดในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ขึ้นตอนการพัฒนาการตลาด การเสนอรูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวเพื่อเป็นการส่งเสริมการ ท่องเที่ยวให้มีความสมดุลในมิติทางวัฒนธรรม และเศรษฐกิจ อันจะนำไปสู่การจัดการพัฒนาการ ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน

2. การพัฒนาระบบภูมิสารสนเทศเพื่อการจัดการแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดอุดรดิตถ์
จากการศึกษาพบว่า การพัฒนาระบบภูมิสารสนเทศเพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

ของจังหวัดอุดรดิตถ์ มีความสำคัญและจำเป็นมากในการขับเคลื่อนการท่องเที่ยวยุค Thailand 4.0 การพัฒนาระบบข้อมูลภูมิสารสนเทศและการพัฒนาระบบการบริการข้อมูลภูมิสารสนเทศ มีความสัมพันธ์กันอย่างชัดเจน เนื่องจากระบบข้อมูล และการบริหารจัดการไปในแนวทางการพัฒนา เกิดประโยชน์ต่อกลุ่มนักท่องเที่ยว และการตรวจสอบข้อมูลด้านการท่องเที่ยวของส่วนราชการระดับ ตำบล อำเภอ จังหวัด ภูมิภาค และระดับประเทศ ซึ่งภาครัฐ คือ กลุ่มที่พัฒนาด้านการท่องเที่ยวที่สำคัญอย่างยิ่งในการขับเคลื่อนการพัฒนาให้การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมให้มีความเจริญก้าวหน้า และดำเนินงานอย่างมีส่วนร่วมร่วมกับทุกภาคส่วน วัด ชุมชน เอกชนผู้ประกอบการ และประชาชน การจัดระบบภูมิสารสนเทศจึงเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาระบบภูมิสารสนเทศให้เข้าถึงมือของ นักท่องเที่ยว และกลุ่มผู้รับผิดชอบการดำเนินงานพัฒนาการท่องเที่ยว โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การคำนวณ ระยะทางในการท่องเที่ยว และการแนะนำสถานที่ ซึ่งจะทำให้นักท่องเที่ยว และผู้รับผิดชอบสามารถ ดำเนินงานได้อย่างรวดเร็ว ซึ่งสอดคล้องกับจิตินันต์ อังสกุล (2555) กล่าวว่า การพัฒนาตัวแทนอัจฉริยะ เพื่อการท่องเที่ยวไทยนี้ บริษัทที่ประกอบธุรกิจเกี่ยวกับการท่องเที่ยว หรือตัวแทนการท่องเที่ยว หรือบุคคลที่ได้มีการวางแผนการท่องเที่ยวเป็นประจำ สามารถนำระบบต้นแบบสำหรับการวางแผนการ ท่องเที่ยวส่วนบุคคลที่ได้พัฒนาขึ้นไปใช้เพื่อการวางแผนการท่องเที่ยวได้เป็นอย่างดี และสอดคล้องกับ เอกชัย กกแก้ว และคณะ (2559) กล่าวว่า ปัจจุบันการให้บริการข้อมูลด้านการท่องเที่ยวผ่านเครือข่าย อินเทอร์เน็ตเป็นปัจจัยที่สำคัญในการเผยแพร่แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและจากมนุษย์สร้างขึ้น สามารถช่วยให้นักท่องเที่ยวเข้าถึงแหล่งข้อมูลได้สะดวกและรวดเร็ว อย่างไรก็ตาม ข้อมูลด้านการท่องเที่ยวของจังหวัดภูเก็ต ยังไม่มีการจัดเก็บและแสดงผลอย่างเป็นระบบ ทั้งเชิงเนื้อหา และเชิงตำแหน่งที่ตั้ง ส่งผลให้นักท่องเที่ยวไม่สามารถรับรู้ถึงความเป็นมาหรืออัตลักษณ์และวิถีชีวิต ที่มีอยู่ในแหล่งท่องเที่ยวนั้น ๆ ได้อย่างแท้จริง การศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างฐานข้อมูลระบบ สารสนเทศภูมิศาสตร์ (Web-based GIS) เพื่อจัดเก็บและแสดงผลเนื้อหาถ่ายทอดความรู้สึก ความประทับใจ และตำแหน่งที่ตั้งท่องเที่ยวของจังหวัดภูเก็ตแสดงผลในลักษณะแผนที่ภูมิศาสตร์บนเว็บ แอปพลิเคชันผ่านระบบอินเทอร์เน็ต มุ่งเน้นให้นักท่องเที่ยวรับรู้เรื่องเล่าหรืออัตลักษณ์ และวิถีชีวิต ชุมชนในสถานที่ท่องเที่ยว และสะท้อนความรู้สึกประทับใจของนักท่องเที่ยวที่มีต่อสถานที่นั้น เพื่อกระตุ้นให้เกิดการกลับมาเยือนและส่งเสริมภาพลักษณ์การท่องเที่ยวในจังหวัดภูเก็ต ผู้ที่สนใจ ทั้งภาครัฐและเอกชนสามารถนำข้อมูลเหล่านี้ไปสู่การวางรากฐานที่สำคัญในการพัฒนาการท่องเที่ยว แบบบูรณาการอย่างยั่งยืน

3. การพัฒนาศักยภาพแหล่งการท่องเที่ยวในชุมชนของจังหวัดอุดรดิตถ์ ดำเนินการศึกษาเพื่อ เป็นข้อมูลในการวางแผนและพัฒนาศักยภาพแหล่งการท่องเที่ยวในชุมชนของจังหวัดอุดรดิตถ์อย่าง ยั่งยืน จากการศึกษาพบว่า การพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่มีประสิทธิภาพสูงที่สุดนั้นคือ การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในรูปแบบของการสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชน เพื่อให้เกิดการดำเนินงาน

แบบบูรณาการในทุกภาคส่วน เพื่อดำเนินการขับเคลื่อนงานพัฒนาด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ที่เป็นรูปธรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การนำองค์ความรู้จากชุมชนมาพัฒนา คือ การพัฒนาจากสิ่งเดิมให้ดีขึ้น ซึ่งจะเป็นการลดต้นทุนงบประมาณของชุมชนเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยว และดึงอัตลักษณ์ของชุมชนออกมาเพื่อเป็นแรงจูงใจ เช่น ผลิตภัณฑ์ชุมชน สินค้าของฝากที่ระลึก เป็นต้น สอดคล้องกับ สุจินต์ นิมนงค์ (2545) ที่ได้ศึกษาวิจัย เรื่องการบริหารจัดการทรัพยากรวัดของพระสังฆาธิการระดับวัดในเขตการศึกษา พบว่า สภาพการบริหารจัดการทรัพยากรวัดของพระสังฆาธิการระดับวัดด้านการจัดบริเวณวัด เสนาสนะและบวรวัตถุ สาธารณะสงเคราะห์ อยู่ใน ระดับมาก ส่วนด้านการปกครอง การส่งเสริมการศึกษาการอบรมเผยแผ่ศาสนาธรรมอยู่ในระดับ ปานกลาง และพระสังฆาธิการมีความต้องการได้รับการถวายความรู้ เรื่องการบริหารจัดการ ทรัพยากรวัด หมวดบริหารศาสตร์ ในระดับมาก หมวดพฤติกรรมศาสตร์และความรู้ทั่วไปในระดับ ปานกลาง สำหรับวิธีการถวายความรู้ ต้องการศึกษาดูงานวัดพัฒนาตัวอย่าง และการอภิปรายโดย ผู้ทรงคุณวุฒิ หลักสูตรการถวายความรู้ ใน 3 หมวด ที่ต้องการ คือ หมวดความรู้ทั่วไป ได้แก่ 1) กฎหมาย ระเบียบคำสั่งที่เกี่ยวกับการบริหาร ศาสนกิจในวัด 2) การจัดศาสนาเพื่อพัฒนาชุมชน และสังคม หมวดบริหารศาสตร์ ได้แก่ 2.1) การบริหารงานบุคคลในวัด 2.2) เทคนิคการสร้าง ความสัมพันธ์กับชุมชน และ 3) การส่งเสริม การศึกษา หมวดพฤติกรรมศาสตร์ ได้แก่ 3.1) ภาวะผู้นำ 3.2) การเผยแผ่ศาสนาธรรม และ 3.3) การพัฒนาทักษะการแสดงธรรม

4. การพัฒนาเครือข่ายแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดอุดรดิตถ์ จากการศึกษาพบว่า ประชากรที่อาศัยอยู่ในจังหวัดอุดรดิตถ์ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีสถานภาพเป็นประชาชนอาศัยอยู่ตามในสถานที่ตั้งของแหล่งท่องเที่ยว มีระดับปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาเครือข่ายการอยู่ในระดับมาก ในการแลกเปลี่ยนการจัดกิจกรรม หรือการมีกิจกรรมอย่างต่อเนื่องระหว่างองค์กรสมาชิกเครือข่ายนั้น จำเป็นต้องอาศัย การมีปฏิสัมพันธ์ร่วมกัน การมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันมาก การมีส่วนร่วมของสมาชิก มีเป้าหมายในการทำงานที่ชัดเจน มีการทำงานเป็นทีมและมีทีมงานที่ดี เพื่อสร้างกระบวนการเรียนรู้ แลกเปลี่ยน ประสพการณ์ซึ่งกันและกันโดยผ่านการติดต่อกัน โดยตรงระหว่าง บุคคลหรือกลุ่มต่าง ๆ ที่เข้าร่วมในเครือข่าย ล้วนมีความปรารถนาที่พัฒนา ส่งเสริม ให้วัดเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม พร้อมทั้งจะให้ความร่วมมือ การสนับสนุน ทั้งทางกายทางใจ เพื่อสร้างความเจริญด้านการท่องเที่ยวของแต่ละอำเภอ สถานภาพปัจจุบันของอุดรดิตถ์ยังไม่ขึ้นชื่อในระดับประเทศในด้านการท่องเที่ยว ยังไม่เป็นที่รู้จักมากนัก จากการให้สัมภาษณ์ของผู้อำนวยการการท่องเที่ยวพิษณุโลก สุโขทัย อุดรดิตถ์ กล่าวว่า อุดรดิตถ์เป็นเมืองผ่านที่นักท่องเที่ยวไม่ค่อยแวะมาท่องเที่ยวเท่าไร เพราะมีข้อจำกัดเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวที่มีไม่มาก หรือไม่ค่อยได้รับความสนใจจากนักท่องเที่ยวเท่าที่ควร ถ้าอยากจะพัฒนาการท่องเที่ยว โดยเฉพาะการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมต้องอาศัยความเข้มแข็งของชุมชนนั้นช่วยกัน พัฒนาการสร้างเครือข่ายภายในชุมชนเสียก่อน แล้วจึงยกระดับเครือข่ายขยายไปสู่เครือข่ายระดับ

อำเภอ ระดับจังหวัด และประเทศ เป็นลำดับต่อไป ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยที่เกี่ยวข้องของ นฤนันท์ สุริยมนี และคณะ (2548) ได้ทำการศึกษา Best Practices เครือข่ายเข้มแข็ง ปัจจัยที่ส่งผลสำเร็จต่อการพัฒนาสังคม พบว่า ความร่วมมือขององค์กรสมาชิก/สมาชิกเป็นสิ่งสำคัญที่ทำให้ เครือข่ายเหล่านี้สามารถดำเนินงานมาได้อย่างต่อเนื่อง การมีคณะกรรมการที่เต็มใจเข้ามาทำงาน องค์กรสมาชิกมีความผูกพันกัน ทำงานด้วยใจ มีความเอื้ออาทร เป็นการทำงานแบบเพื่อนไม่ใช่การบังคับบัญชา และสิ่งสำคัญที่ทำให้เครือข่ายเข้มแข็งได้ คือ 1) การมีกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง 2) การมีส่วนร่วมของสมาชิก 3) การมีเป้าหมายการทำงานที่ชัดเจน 4) การมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน 5) การมีทีมงานที่ดี นอกจากนี้ยังพบว่า จุดแข็งหรือจุดเด่นของการทำงานเครือข่าย คือ การที่สมาชิก ส่วนใหญ่ให้ความสำคัญในการเข้ามามีส่วนในกิจกรรมด้วยความพร้อมเพรียงกัน รองลงมาเป็นเรื่องของการทำงานเป็นทีมและการประสานที่ดีของคณะกรรมการ ประธานและคณะกรรมการต้องมีความ ตั้งใจจริง เสียสละและมีความคล่องตัว บุคลากรมีความรู้และประสบการณ์ และการทำงานต้องมีความโปร่งใส

การพัฒนาการสร้างเครือข่ายการท่องเที่ยวในจังหวัดอุดรดิตถ์ต้องอาศัยระยะเวลาเพื่อพัฒนาทั้งกิจกรรม การมีส่วนร่วม เป้าหมายการทำงานที่ชัดเจน การมีทีมงานที่ดี จึงสามารถพัฒนาทั้งเครือข่ายและแหล่งท่องเที่ยวของแต่ละวัด อีกทั้งการสนับสนุนด้านงบประมาณจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง รวมถึงที่พักโรงแรม ร้านอาหาร การบริการด้านอื่นอีก เพื่อยกระดับการท่องเที่ยวของจังหวัดให้ทัดเทียมกับจังหวัดอื่นซึ่งเขาขึ้นชื่อทางด้านนี้อยู่แล้ว

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในเชิงนโยบาย

1.1) ภาครัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในแต่ละพื้นที่ ควรมีการส่งเสริมและสนับสนุนกิจกรรมด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมทุกรูปแบบ เช่น การสนับสนุนงบประมาณเพื่อพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว การสนับสนุนโครงการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม การจัดโครงการอบรมพัฒนาเครือข่ายท่องเที่ยวในชุมชน เพื่อให้เกิดกระบวนการพัฒนาที่เป็นแบบแผนของชุมชน สามารถต่อยอดงานพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมได้อย่างยั่งยืน

1.2) ภาครัฐ สำนักงานจังหวัด ควรมีการวางแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับพุทธศาสนามากขึ้น เพื่อให้เกิดการพัฒนาครบวงจร สอดคล้องกับการพัฒนาด้านการท่องเที่ยวที่มีอยู่เดิม เช่น การจัดกิจกรรมลานวัฒนธรรม “นวัตวิถี” ซึ่งจะทำให้นักท่องเที่ยวได้รับประสบการณ์ใหม่ ๆ รวมถึงแสดงให้เห็นเอกลักษณ์ความงดงามทางวัฒนธรรมทางพุทธศาสนาในแต่ละท้องถิ่น

1.3) ภาครัฐ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ควรมีการวางแผนงานด้านการประชาสัมพันธ์ โดยเพิ่มการประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม และการวางแผนงานด้านการตลาดแหล่ง

ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมใหม่ เพื่อให้กลุ่มนักท่องเที่ยวได้รับทราบ และขยายผลสู่กลุ่มนักท่องเที่ยวในระดับประเทศ และระดับโลกได้

2. ข้อเสนอแนะในระดับวัดและชุมชน

2.1) วัด ควรมีการจัดทำแผนงานพัฒนาด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม และควรมีการกำหนดรูปแบบการดำเนินงานทุกด้าน เช่น การประชาสัมพันธ์ การสร้างการมีส่วนร่วมระหว่างภาคีเครือข่ายการท่องเที่ยว รวมถึงการสร้างกลไกระบบบริหารจัดการที่ดี

2.2) ชุมชน/ประชาชน ผู้นำชุมชนควรเป็นผู้ขับเคลื่อนการดำเนินงานพัฒนาด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม โดยมีการส่งเสริมกิจกรรมสร้างการมีส่วนร่วมในชุมชน และกำหนดหน้าที่ของประชาชนในชุมชนเพื่อให้รับทราบแนวทางการปฏิบัติตน และขับเคลื่อนงานพัฒนาท่องเที่ยวในชุมชนได้

2.3) ภาคเอกชน/ผู้ประกอบการ ควรมีการดึงกลุ่มผู้ประกอบการรายใหญ่และรายเล็กในชุมชนให้เข้ามามีส่วนร่วมในการส่งเสริมการท่องเที่ยวในชุมชน เพราะผลิตภัณฑ์ด้านการบริการ และสินค้าของฝากของที่ระลึกจะแสดงให้เห็นถึงอัตลักษณ์และดึงดูดใจนักท่องเที่ยว รวมทั้งกลุ่มผู้ประกอบการเอกชนคือกลุ่มผู้มีรายได้ขนาดใหญ่ ที่สามารถร่วมพัฒนาและขับเคลื่อนการขยายกิจการธุรกิจท่องเที่ยวของชุมชนได้อย่างแพร่หลายสู่ระดับประเทศและระดับโลก

3. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

3.1) ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับกระบวนการพัฒนาเครือข่ายการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม เพื่อหาแนวทางในการสร้างความยั่งยืนของชุมชน ซึ่งจะสามารถยกระดับแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมให้เติบโตได้และมีความยั่งยืน

3.2) ควรมีการวิจัยรูปแบบการจัดการท่องเที่ยวชุมชน ที่เชื่อมโยงกับสินค้าการเกษตรร้านจำหน่ายของที่ระลึกโอท็อป (OTOP) สินค้าท้องถิ่นที่โดดเด่นเป็นเอกลักษณ์ในจังหวัดอุดรดิตถ์

3.3) ควรมีการศึกษาวิจัยและพัฒนาแบบการประชาสัมพันธ์เชิงรุก รวมถึงการพัฒนาเว็บไซต์แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในจังหวัดอุดรดิตถ์

เอกสารอ้างอิง

- กมล รัตนวิระกุล. (2550). *การพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชน*. เรียกใช้เมื่อ 4 ตุลาคม 2562 จาก <http://www.thma.or.th/index.php?lay=show&ac=article&id=538822343>.
- กาญจนา แสงลิ้มสุวรรณ และศรัณยา แสงลิ้มสุวรรณ. (2553). การท่องเที่ยวเชิงมรดกวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน. *วารสารนักบริหาร*, 32(4), 139-146.
- จิตมณฑิ์ อังสกุล. (2555). *การออกแบบและการพัฒนาตัวแทนอัจฉริยะเพื่ออุตสาหกรรมการท่องเที่ยวไทย*. ใน รายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี: สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ.

- ณรงค์ พลธีรภัฏ. (2556). ระบบสารสนเทศทางภูมิศาสตร์เพื่อการจัดการท่องเที่ยวชุมชนในจังหวัดชลบุรี. *วารสารวิจัยและพัฒนา มจร*. 36(2) (เมษายน-มิถุนายน 2556), 238.
- นฤนันท์ สุริยมณี และคณะ. (2548). *Best Practices เครือข่ายเข้มแข็งปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในงานพัฒนาสังคม*. นครปฐม : คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล.
- ภาณุ ศิริรักษ์ และคณะ. (2562). เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการท่องเที่ยว. เรียกใช้เมื่อ 4 ตุลาคม 2562 จาก <http://raweewan-it.myreadyweb.com/article/category-134051.html>.
- สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดอุดรธานี. (2562). *การท่องเที่ยวในจังหวัดอุดรธานี*. เรียกใช้เมื่อ 4 ตุลาคม 2562 จาก https://uttaradit.mots.go.th/more_news.php?cid=47.
- สุจินต์ นิ่มอนงค์. (2545). *การบริหารจัดการทรัพยากรวัดของพระสังฆาธิการระดับวัดในเขตการศึกษา 1*. ใน รายงานการวิจัย. นครปฐม : กลุ่มวิจัยและพัฒนา สำนักพัฒนาการศึกษาศาสนาและวัฒนธรรม เขตการศึกษา 1.
- เอกชัย กกแก้ว, จุฑาพร เกษร, อติศร รัชนิพนธ์, แสงดาว วงศ์สาย และนพชัย วงศ์สาย. (2559). *เว็บ แอปพลิเคชันเพื่อบูรณาการข้อมูลการท่องเที่ยวของจังหวัดภูเก็ต โดยใช้ระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์*. ใน รายงานการประชุมวิชาการเทคโนโลยีอวกาศและภูมิสารสนเทศแห่งชาติประจำปี 2559 ; 3-5 กุมภาพันธ์ 2559 ณ ศูนย์การประชุมแห่งชาติสิริกิติ์ กรุงเทพมหานคร.

การศึกษาสำรวจแหล่งท่องเที่ยวของจังหวัดอุดรดิตถ์

A STUDY OF TOURIST ATTRACTIONS OF UTTARADIT PROVINCE

พระครูสุจิตพัฒนพิธาน

Phrakhrusujitpattanapithan

พระครูวิหารกิจจานุยุต

Phra khruvihankitjanuyut

พระปัญญากรโมลี ดร.

Phra Panyakornmolee

วิทยาลัยสงฆ์พุทธชินราช มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

หน่วยวิทยบริการวัดหมอนไม้ จังหวัดอุดรดิตถ์

Dbachinnarat Sanga College Mahchulalongkornrajavidyala University Wat Mommmai Academic, Uttaradit Province

E-mail : Phrakhrusujit@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อสำรวจสถานที่ท่องเที่ยวและรวบรวมข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวของจังหวัดอุดรดิตถ์ 2) เพื่อศึกษาสภาพแวดล้อมทางกายภาพและภูมิศาสตร์ของแหล่งท่องเที่ยวของจังหวัดอุดรดิตถ์ 3) เพื่อพัฒนาสถานที่ท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์และวัฒนธรรมอย่างยั่งยืนในพื้นที่ 9 อำเภอของจังหวัดอุดรดิตถ์ ผลการวิจัยพบว่า 1. จากการลงสำรวจและเก็บรวบรวมข้อมูล จากพระภิกษุสงฆ์ เจ้าหน้าที่ของรัฐ ผู้ประกอบการ นักท่องเที่ยว และประชาชนในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยว โดยความเข้มแข็งของชุมชน วัฒนธรรม อัตลักษณ์ที่โดดเด่น อาหาร สถานที่ท่องเที่ยว คือ ในเขตพื้นที่อำเภอลับแล และมีการประสานเครือข่ายด้านการท่องเที่ยวของจังหวัดอุดรดิตถ์ 2 สมาคม คือ สมาคมส่งเสริมการท่องเที่ยวจังหวัดอุดรดิตถ์ และสมาคมสหพันธ์ส่งเสริมการท่องเที่ยวภาคเหนือ 2. สภาพแวดล้อมทางกายภาพและภูมิศาสตร์ มี 3 ลักษณะ คือ เป็นที่ราบลุ่มแม่น้ำน่าน ที่ราบและที่ชุมชนเมือง และพื้นที่ราบสูงมีเทือกเขาป่าไม้ธรรมชาติสวยงาม อยู่ในเขตพื้นที่วนอุทยานแห่งชาติเขื่อนสิริกิติ์ วนอุทยานแห่งชาติสักใหญ่ (คลองตรอน) วนอุทยานแห่งชาติแหล่งเหล็กน้ำพี้ อุทยานแห่งชาติภูสอยดาว และด่านภูมิจุ ประตุสู่หลวงพระบาง-เวียงจันทน์ เชื่อมสัมพันธ์ไทย-ลาว 3. การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวให้ยั่งยืน ผู้นำทางศาสนาและประชาชนในท้องถิ่นต้องร่วมกันอนุรักษ์เก็บรักษา และนำเสนอหน่วยงานภาครัฐเข้ามาจัดสรรงบประมาณในการจัดทำพิพิธภัณฑสถานให้ถูกต้องตามหลักวิชาการ เพื่ออนุรักษ์และรักษาวัฒนธรรมท้องถิ่นให้คนรุ่นหลังได้ศึกษา รวมทั้งการประชาสัมพันธ์ ป้าย และห้องน้ำสำหรับนักท่องเที่ยวที่สะอาด ถึงใส่ขยะ สินค้าที่ได้มาตรฐานในการซื้อขาย

คำสำคัญ: การศึกษาสำรวจ, แหล่งท่องเที่ยว, สำรวจแหล่งท่องเที่ยว

Abstract

The objectives of this research are 1) to survey and gather information on the tourist attractions in Uttaradit province; 2) to study the physical and geographic environment of the tourist attractions in Uttarid province and 3) to develop sustainable and cultural tourist attractions in areas of 9 districts in Uttaradit province. The research result revealed that 1) according to the survey and data collection from monks, government officials, tour operators and people in tourist areas by the strength of the community, culture, distinctive identity, food, tourist attractions namely in Laplae district and has coordinated the tourism network of 2 Uttaradit Province tourism associations as the Tourism Promotion Association of Uttaradit and the Association of Northern Tourism Promotion Associations; 2) The physical and geographic environment has 3 characteristics which are the Nan river basin, plains and urban areas and the plateau area that has mountains, beautiful natural forests in the area of Sirikit Dam National Park, Sak Yai National Park (Khlong Tron), Rae Lek Nam Phi National Park, Phu Soi Dao National Park and Phu Du Dan Gate, the gateway to Luang Prabang-Wiang Chan Thai-Laos Connection and 3) Sustainable tourism attraction development must be proceeded by religious leaders and local people that must jointly preserve and propose government agencies to allocate budgets for making local museums correctly according to academic principles in order to preserve and maintain local culture for future generations to study including to increase the number of public relations, signs and clean toilets for tourists, trash cans and standardized trading products.

Keywords: survey study, tourist attractions, survey tourist attractions

บทนำ

กำหนดแผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ พ.ศ. 2555-2559 โดยเป็นรูปแบบและแนวทางในการแก้ไขวิกฤตสถานการณ์การท่องเที่ยว เนื่องจาก 4-5 ปีที่ผ่านมาประเทศไทยต้องประสบกับปัญหาวิกฤตและความเสี่ยงด้านการท่องเที่ยว ทั้งวิกฤติโรคซาร์ส (SARS) เหตุการณ์สึนามิ (Tsunami) การรัฐประหาร การเกิดวิกฤตราคาน้ำมัน โรคระบาดไข้หวัดสายพันธุ์ใหม่ 2009 เป็นเงื่อนไขข้อจำกัดในการรักษาดูแลเดิมและขยายตลาดใหม่ โดยผลกระทบจากวิกฤติในแต่ละครั้งได้ส่งผลต่อการ

เปลี่ยนแปลงจำนวนนักท่องเที่ยวอย่างเด่นชัด เช่น ภายหลังจากการเกิดวิกฤตการณ์โรคซาร์ส ส่งผลให้นักท่องเที่ยวลดลงถึง 50% ภายใน 3 เดือน เหตุการณ์ สึนามิ ส่งผลให้นักท่องเที่ยวลดลงถึง 30% ภายใน 2 เดือน อย่างไรก็ตามพบว่าภายหลังจากเกิดวิกฤตในประเทศไทยก็มีแนวโน้มที่นักท่องเที่ยวจะกลับเข้ามาท่องเที่ยวอีกครั้งในระยะเวลาไม่นานนัก

ความเป็นมาของจังหวัดอุดรดิตถ์นั้น เป็นหนึ่งในจังหวัดภาคเหนือตอนล่างเป็นเมืองที่แหล่งท่องเที่ยวอย่างหลากหลายอีกทั้งยังเป็นเมืองที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์ และมีตำนานมายาวนาน มีประเพณีที่แสดงถึงความเป็นเอกลักษณ์ของจังหวัด อาทิ เทศกาลพระยาพิชัยดาบหัก วัดพระยืนพุทธบาทยุคล งานวันกลางสาด และยังมีแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติอีกหลากหลายเช่น อุทยานแห่งชาติภูสอยดาว เขื่อนสิริกิติ์ วนอุทยานสักใหญ่ ซึ่งถือได้ว่าเป็นประเพณีที่เป็นเอกลักษณ์นี้และแหล่งท่องเที่ยวอื่น ๆ ของจังหวัดอุดรดิตถ์ สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวให้มาเที่ยวยังจังหวัดอุดรดิตถ์เพื่อเรียนรู้ถึงอดีต โดยจังหวัดอุดรดิตถ์มีนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติ เดินทางมาอย่างต่อเนื่อง (นุสรานุสุขคำภา, 2558 : 2-3) จากสถิติของนักท่องเที่ยวในปี พ.ศ. 2553-2554 มีนักท่องเที่ยวเพิ่มขึ้นอย่างเห็นได้ชัดเจนจาก พ.ศ. 2553 มีจำนวนนักท่องเที่ยว 417,712 คน และเพิ่มขึ้นเป็น 423,493 คนในปี พ.ศ. 2554 (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2556)

จังหวัดอุดรดิตถ์เป็นจังหวัดหนึ่งที่โดดเด่น นั่นคือ การมีแหล่งท่องเที่ยวจำนวนมาก ทั้งด้านประวัติศาสตร์ และธรรมชาติ เช่น ภูสอยดาว สามารถเชื่อมโยงกับจังหวัดในภูมิภาคนี้ และประเทศเพื่อนบ้านได้ โดยเป็นประตูเชื่อม 4 เมืองมรดกโลก ที่ใกล้ที่สุด คือ กำแพงเพชร สุโขทัย ศรีสัชนาลัย หลวงพระบาง และเชื่อมโยงไปสู่ประเทศในกลุ่มอินโดจีน และอาเซียน ได้โดยสะดวกอีกเส้นทางหนึ่งของประเทศ นอกจากนี้เป็นประตูเชื่อมภาคเหนือตอนบนกับภาคอีสานตอนบน เชื่อมโยงด้วยระบบคมนาคมที่ทันสมัย ทั้ง ทางรถไฟ ทางรถยนต์ และมีพื้นที่ที่จะพัฒนาเป็นศูนย์กลางขนส่งสินค้าทางรถไฟ (Container Yard : CY) ที่ใหญ่ที่สุดในภาคเหนือ

แนวทางหนึ่งในการพัฒนาการท่องเที่ยวจังหวัดอุดรดิตถ์คือ การเพิ่มขีดความสามารถให้กับแหล่งท่องเที่ยวโดยเฉพาะการมีส่วนร่วมของชุมชนซึ่งเป็นปัจจัยที่สำคัญในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวและทำให้แหล่งท่องเที่ยวมีศักยภาพมีความยั่งยืนทางการท่องเที่ยว

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อสำรวจสถานที่ท่องเที่ยวและรวบรวมข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวของจังหวัดอุดรดิตถ์
2. เพื่อศึกษาสภาพแวดล้อมทางกายภาพและภูมิศาสตร์ของแหล่งท่องเที่ยวของจังหวัดอุดรดิตถ์
3. เพื่อพัฒนาสถานที่ท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์และวัฒนธรรมอย่างยั่งยืนในพื้นที่ 9 อำเภอของจังหวัดอุดรดิตถ์

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ขอบเขตของการวิจัย

1.1 ขอบเขตด้านเนื้อหา การวิจัยครั้งนี้ มุ่งศึกษาเกี่ยวกับการศึกษารูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงพุทธ ภายใต้หลักการจัดการเชิงพุทธบูรณาการ โดยทำการศึกษาในพื้นที่ วัดสำคัญ 9 แห่งของจังหวัดอุตรดิตถ์ พัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของจังหวัดที่สำคัญ และสามารถพัฒนาเชื่อมโยงการท่องเที่ยวในระดับนานาชาติได้อย่างมีคุณภาพ

1.2 ขอบเขตด้านพื้นที่ ขอบเขตด้านพื้นที่ที่กำหนดให้มีพื้นที่ศึกษาทั้งหมด 9 แห่ง ได้แก่ 1) อำเภอเมือง 2) อำเภอพิชัย 3) อำเภอลับแล 4) อำเภอพากทำ 5) อำเภอบ้านโคก 6) อำเภอทองแสนขัน 7) อำเภอน้ำปาด 8) อำเภอดรอน และ 9) อำเภอท่าปลา

1.3 ขอบเขตด้านประชากร ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง โดยกลุ่มตัวอย่างที่จะทำการศึกษา รวมกลุ่มเป้าหมายที่ดำเนินการศึกษา มีทั้งหมด 47 รูป/คน มีดังนี้

1) พระสงฆ์ 9 วัด วัดละ 1 รูป	จำนวน 9 รูป
2) ตัวแทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 9 แห่ง แห่งละ 1 คน	จำนวน 9 คน
3) เจ้าหน้าที่การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงาน แพร่ น่าน อุตรดิตถ์	จำนวน 3 คน
4) นักท่องเที่ยว 9 แห่ง แห่งละ 1 คน	จำนวน 9 คน
5) ประชาชนในพื้นที่ 9 แห่ง แห่งละ 1 คน	จำนวน 9 คน
6) ผู้ประกอบการในพื้นที่ 6 แห่ง แห่งละ 1 คน	จำนวน 6 คน

2. รูปแบบการวิจัย

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) แบ่งการวิจัยออกเป็น 2 ขั้นตอนดังนี้ ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาในเชิงเอกสาร (Documentary Study) โดยได้ทำการศึกษาข้อมูลจากหนังสือ และรายงานการวิจัยในท้องถิ่นที่มีความเกี่ยวข้องกับสถานที่ที่ผู้วิจัยจะทำการศึกษา จากนั้นได้รวบรวมข้อมูลจากเอกสารทั้งหมด มาศึกษาวิเคราะห์แยกองค์ประกอบของประเด็นที่ควรดำเนินการวิจัย โดยคำนึงถึงผลกระทบ และประโยชน์ที่ชุมชน และท้องถิ่นจะได้รับมากที่สุด จากนั้นสรุปผลการดำเนินการศึกษาภายใต้การนำหลักการจัดการเชิงพุทธบูรณาการที่สร้างความยั่งยืนสามารถพัฒนาการท่องเที่ยวสู่ประชาคมอาเซียน ขั้นตอนที่ 2 การศึกษาในภาคสนาม (Field Study) ศึกษาปัญหา สาเหตุ และแนวทางการแก้ไขปัญหา ด้วยการสนทนา กับ กลุ่มเป้าหมาย เป็นการวิจัยแบบสำรวจ (Survey Research) ด้วยการเก็บข้อมูลเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพในการศึกษา เพื่อให้ทราบถึงข้อเท็จจริง และความต้องการของชุมชน เพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินการแก้ไขปัญหาที่ตรงจุด มีประสิทธิผลสูงสุดกับประชาชนในกลุ่มเป้าหมาย

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่

3.1 แบบสำรวจ (Survey Form) เพื่อทราบถึงข้อเท็จจริง และความต้องการของชุมชน เพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินการแก้ไขปัญหาที่ตรงจุด มีประสิทธิผลสูงสุดกับประชาชนในกลุ่มเป้าหมาย

3.2 แบบสัมภาษณ์ (Interview) สำหรับสัมภาษณ์พระภิกษุสงฆ์ เจ้าหน้าที่ของรัฐ ผู้ประกอบการ นักท่องเที่ยว และประชาชนในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยว 47 รูป/คน

3.3 แบบบันทึกการประชุมกลุ่มย่อย (Focus Group Discussion) และการสัมภาษณ์เชิงวิชาการเพื่อวิเคราะห์การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวให้ยั่งยืน

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

คณะผู้วิจัยได้ใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลที่หลากหลาย เพื่อให้ได้ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของการศึกษาวิจัย โดยมีวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสำรวจในการลงพื้นที่ชุมชน และผู้ให้ข้อมูลสำคัญด้วย การสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่ม คณะผู้วิจัยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interviews) การประชุมกลุ่มย่อย (Focus Group)

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ มุ่งเน้นการวิเคราะห์โดยการสรุปตามสาระสำคัญ ด้านเนื้อหาที่กำหนดไว้ เป็นการวิเคราะห์เชิงเนื้อหาประกอบบริบท (Context content Analysis Technique) โดยการพรรณนาความ (Descriptive Presentation) ประกอบภาพถ่าย และการพรรณนาความประกอบการบรรยายเหตุการณ์ที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่แหล่งท่องเที่ยว ส่วนการสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่ม ใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interviews) การประชุมกลุ่มย่อย (Focus Group) เพื่อวิเคราะห์การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวให้ยั่งยืน แล้วสรุปประเด็นตามวัตถุประสงค์

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยจากการวิเคราะห์ข้อมูล การศึกษาสำรวจแหล่งท่องเที่ยวของจังหวัดอุดรดิตถ์ มีรายละเอียดสำคัญคือ

1. ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่า จากการลงสำรวจและเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้เครื่องมือแบบสัมภาษณ์เจาะจง จำนวน 47 ชุด โดยประชากรกลุ่มเป้าหมาย คือ จากพระภิกษุสงฆ์ เจ้าหน้าที่ของรัฐ ผู้ประกอบการ นักท่องเที่ยว และประชาชนในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยว โดยการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานสุโขทัย ได้รับการโอนงานมาจากสำนักงานแพร่ ให้มาดูแลและบูรณาการงานด้านการท่องเที่ยวของจังหวัดอุดรดิตถ์ นอกจากนี้การลงพื้นที่สำรวจสถานที่ท่องเที่ยวของชุมชนเพื่อการท่องเที่ยวยังพบว่าในพื้นที่จังหวัดอุดรดิตถ์ยังไม่เยอะ แต่ที่มองเห็นความชัดเจนมากที่สุดคือ ในเขตพื้นที่อำเภอลับแล มีความพร้อมในทุกด้าน คือความเข้มแข็งของชุมชน วัฒนธรรม อัตลักษณ์ที่โดดเด่น

อาหาร สถานที่ท่องเที่ยว ที่ผ่านมามีการประสานเครือข่ายด้านการท่องเที่ยวของจังหวัดอุดรดิตถ์ 2 สมาคม คือ สมาคมส่งเสริมการท่องเที่ยวจังหวัดอุดรดิตถ์ และสมาคมสหพันธ์ส่งเสริมการท่องเที่ยวภาคเหนือ และยังมีหน่วยงานในจังหวัดอุดรดิตถ์ที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมการท่องเที่ยว คือ การท่องเที่ยวและกีฬาแห่งประเทศไทย สำนักงานวัฒนธรรม เทศบาลทุกแห่ง สำนักงานพัฒนาชุมชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในจังหวัดอุดรดิตถ์

2. ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่า สภาพแวดล้อมทางกายภาพและภูมิศาสตร์ มี 3 ลักษณะ คือ 1) เป็นที่ราบลุ่มแม่น้ำนาน 2) ที่ราบและที่ชุมชนเมือง ซึ่งมีพื้นที่ด้านอำเภอเมืองอุดรดิตถ์ อำเภอลับแล และอำเภอพิชัย มีสถานที่ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแนวพุทธ จำนวน 8 แห่ง เป็นสถานที่ทางประวัติศาสตร์ มีปูชนียสถานและปูชนียวัตถุทางพระพุทธศาสนาและเป็นบ้านเกิดของพระยาพิชัยดาบหัก แต่ละวัดแต่ละสถานที่ได้เก็บรวบรวมปูชนียวัตถุไว้เป็นพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น เพื่อให้คนรุ่นหลังได้ศึกษาวิถีชีวิตดั้งเดิมของบรรพบุรุษของตน และ3) พื้นที่ที่ราบสูงมีเทือกเขาป่าไม้ธรรมชาติสวยงาม ซึ่งพื้นที่อีก 6 อำเภอ คือ อำเภอตรอน อำเภอท่าปลา อำเภอน้ำปาด อำเภอพากทำ อำเภอบ้านโคก และอำเภอทองแสนขัน มีสถานที่ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแนวพุทธ จำนวน 6 แห่ง อยู่ในเขตพื้นที่วนอุทยานแห่งชาติเขื่อนสิริกิติ์ วนอุทยานแห่งชาติสักใหญ่ (คลองตรอน) วนอุทยานแห่งชาติแม่เหล็กน้ำพี้ อุทยานแห่งชาติภูสอยดาว และด่านภูมิจุ้ ประตูล่วงพระบาง-เวียงจันทร์ เชื่อมสัมพันธ์ไทย-ลาว

3. ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 พบว่า การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวให้ยั่งยืน มีความต้องการพัฒนาดังนี้

1) ต้องการพัฒนาด้านการท่องเที่ยว ให้ดำเนินงานสร้างเครือข่ายหรือภาคีในแต่ละท้องถิ่น เพื่อร่วมดำเนินงานพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ประชาชนในพื้นที่ ซึ่งจะเป็นแกนนำในการขับเคลื่อนการพัฒนาด้านการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

2) ต้องการให้พัฒนาปรับปรุงภูมิทัศน์ของแต่ละสถานที่ให้สะอาดร่มรื่น สวยงามอยู่เสมอ ให้มีการดำเนินการเพิ่มสื่อ/ป้าย บอกเล่าประวัติข้อมูลของแต่ละสถานที่ท่องเที่ยว

3) ต้องให้ดำเนินการจัดทำโครงการพัฒนาบ้านน่าอยู่น่ามอง ให้นักท่องเที่ยวประทับใจ และพัฒนาสินค้าโอท็อป ให้เป็นที่ต้องการของตลาดและนักท่องเที่ยว และร่วมจัดกิจกรรมให้ความร่วมมือและมีส่วนร่วมในการจัดแสดงสินค้า รวมถึงการพัฒนาผลิตภัณฑ์ที่เป็นอัตลักษณ์โดดเด่นของชุมชน มีสินค้า OTOP ที่มีคุณภาพมาตรฐาน

4) ต้องการให้ปรับปรุงพัฒนาด้านการประชาสัมพันธ์ให้เป็นที่รู้จักอย่างแพร่หลาย และโฆษณาเชิญชวนนักท่องเที่ยวมาเที่ยวชมบ้านเราให้มากขึ้น และอยากให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ช่วยเอาใจใส่ดูแล สนับสนุนให้มากกว่านี้ ช่วยประชาสัมพันธ์และจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมการท่องเที่ยวให้ยั่งยืน

5) ต้องการให้พัฒนา อนุรักษ์ ศิลปะ วัฒนธรรม แนวพุทธให้เป็นแหล่งเรียนรู้ถึงวิถีชีวิตของคนไทยท้องถิ่นในอดีต เช่น วัฒนธรรมภาษา วัฒนธรรมการแต่งกาย วัฒนธรรมสังคมของท้องถิ่น และวัฒนธรรมพุทธศิลป์ เป็นต้น

และผู้นำทางศาสนาและประชาชนในท้องถิ่นต้องร่วมกันอนุรักษ์เก็บรักษา และนำเสนอหน่วยงานภาครัฐเข้ามาจัดสรรงบประมาณในการจัดทำพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นให้ถูกต้องตามหลักวิชาการ เพื่ออนุรักษ์และรักษาวัฒนธรรมท้องถิ่นให้คนรุ่นหลังได้ศึกษา รวมทั้งการประชาสัมพันธ์ ป้าย และห้องน้ำสำหรับนักท่องเที่ยวที่สะอาด ถึงใส่ขยะ สินค้าที่ได้มาตรฐานในการซื้อขายต่อไป

อภิปรายผล

จากผลการวิจัย การศึกษาสำรวจแหล่งท่องเที่ยวของจังหวัดอุดรดิตถ์ ได้นำผลที่ได้มาวิเคราะห์พิจารณาเปรียบเทียบกับแนวคิดและทฤษฎี โดยมีประเด็นสำคัญที่นำมาอภิปรายผลการวิจัยดังนี้

การลงพื้นที่สำรวจแหล่งท่องเที่ยวของชุมชนเพื่อการท่องเที่ยวยังพบว่าในพื้นที่จังหวัดอุดรดิตถ์ยังมีปริมาณน้อย แต่ที่มีความชัดเจนมากที่สุดคือ ในเขตพื้นที่อำเภอลับแล มีความพร้อมในทุกด้าน คือความเข้มแข็งของชุมชน วัฒนธรรม อัตลักษณ์ที่โดดเด่น อาหาร สถานที่ท่องเที่ยว ที่ผ่านมามีการประสานเครือข่ายด้านการท่องเที่ยวของจังหวัดอุดรดิตถ์ 2 สมาคม คือ สมาคมส่งเสริมการท่องเที่ยวจังหวัดอุดรดิตถ์ และสมาคมสหพันธ์ส่งเสริมการท่องเที่ยวภาคเหนือ และยังมีหน่วยงานในจังหวัดอุดรดิตถ์ที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมการท่องเที่ยว คือ การท่องเที่ยวและกีฬาแห่งประเทศไทย สำนักงานวัฒนธรรม เทศบาลทุกแห่ง สำนักงานพัฒนาชุมชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในจังหวัดอุดรดิตถ์ในวัตถุประสงค์ที่ 1 ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของพยอม ธรรมบุตร ว่าองค์ประกอบของการท่องเที่ยวมี 5 ประเภท คือ 1. การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว (Accessibility) ได้แก่การมีระบบโครงสร้างพื้นฐานที่เหมาะสม 2. การมีที่พักแรมเพื่อรองรับนักท่องเที่ยว (Accommodation) ที่ต้องการค้างคืน 3. แหล่งท่องเที่ยว (Attractions) นับเป็นองค์ประกอบที่มีความสำคัญสูงสุดของการเดินทาง เพราะเป็นจุดดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเดินทางมาท่องเที่ยว 4. กิจกรรมการท่องเที่ยว (Activities) และกิจกรรมนันทนาการ (Tourist Activities และ Recreational Activities) นับเป็นองค์ประกอบที่สำคัญในยุคปัจจุบัน และ 5. บริการเบ็ดเตล็ดทั้งหมดที่มีให้นักท่องเที่ยว (Ancillary) อาทิเช่น บริการด้านร้านอาหาร และในวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่า สภาพแวดล้อมทางกายภาพและภูมิศาสตร์มี 3 ลักษณะ คือ 1) เป็นที่ราบลุ่มแม่น้ำนาน 2) ที่ราบและที่ชุมชนเมือง และ 3) พื้นที่ที่ราบสูงมีเทือกเขาป่าไม้ธรรมชาติสวยงาม สอดคล้องกับนุสรุา สุขคำภา อธิบายว่า สำหรับจังหวัดอุดรดิตถ์นั้น เป็นหนึ่งในจังหวัดภาคเหนือตอนล่างเป็นเมืองที่แหล่งท่องเที่ยวอย่างหลากหลายอีกทั้งยังเป็นเมืองที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์ และมีตำนานมายาวนานมีประเพณีที่แสดงถึงความเป็นเอกลักษณ์ของจังหวัด

อาทิ เทศกาลพระยาพิชัยดาบหัก วัดพระยืนพุทธบาทยุคล งานวันกลางสาด และยังมีแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติอีกหลากหลายเช่น อุทยานแห่งชาติกุสอยดาว เขื่อนสิริกิติ์ วนอุทยานสักใหญ่ ซึ่งถือได้ว่าประเพณีที่เป็นเอกลักษณ์นี้และแหล่งท่องเที่ยว ซึ่งมีพื้นที่ด้านอำเภอเมืองอุตรดิตถ์ อำเภอลับแล และอำเภอพิชัย มีสถานที่ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแนวพุทธ จำนวน 8 แห่ง เป็นสถานที่ทางประวัติศาสตร์ มีปูชนียสถานและปูชนียวัตถุทางพระพุทธศาสนาและพื้นที่อีก 6 อำเภอ คือ อำเภอตรอน อำเภอท่าปลา อำเภอน้ำปาด อำเภอปากทำ อำเภอบ้านโคก และอำเภอทองแสนขัน มีสถานที่ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแนวพุทธ จำนวน 6 แห่ง อยู่ในเขตพื้นที่วนอุทยานแห่งชาติเขื่อนสิริกิติ์ วนอุทยานแห่งชาติสักใหญ่ (คลองตรอน) วนอุทยานแห่งชาติแหล่งเหล็กน้ำพี้ อุทยานแห่งชาติกุสอยดาว และด่านภูมิจัด ประตูล่องพระบาง-เวียงจันทร์ เชื่อมสัมพันธ์ไทย-ลาว

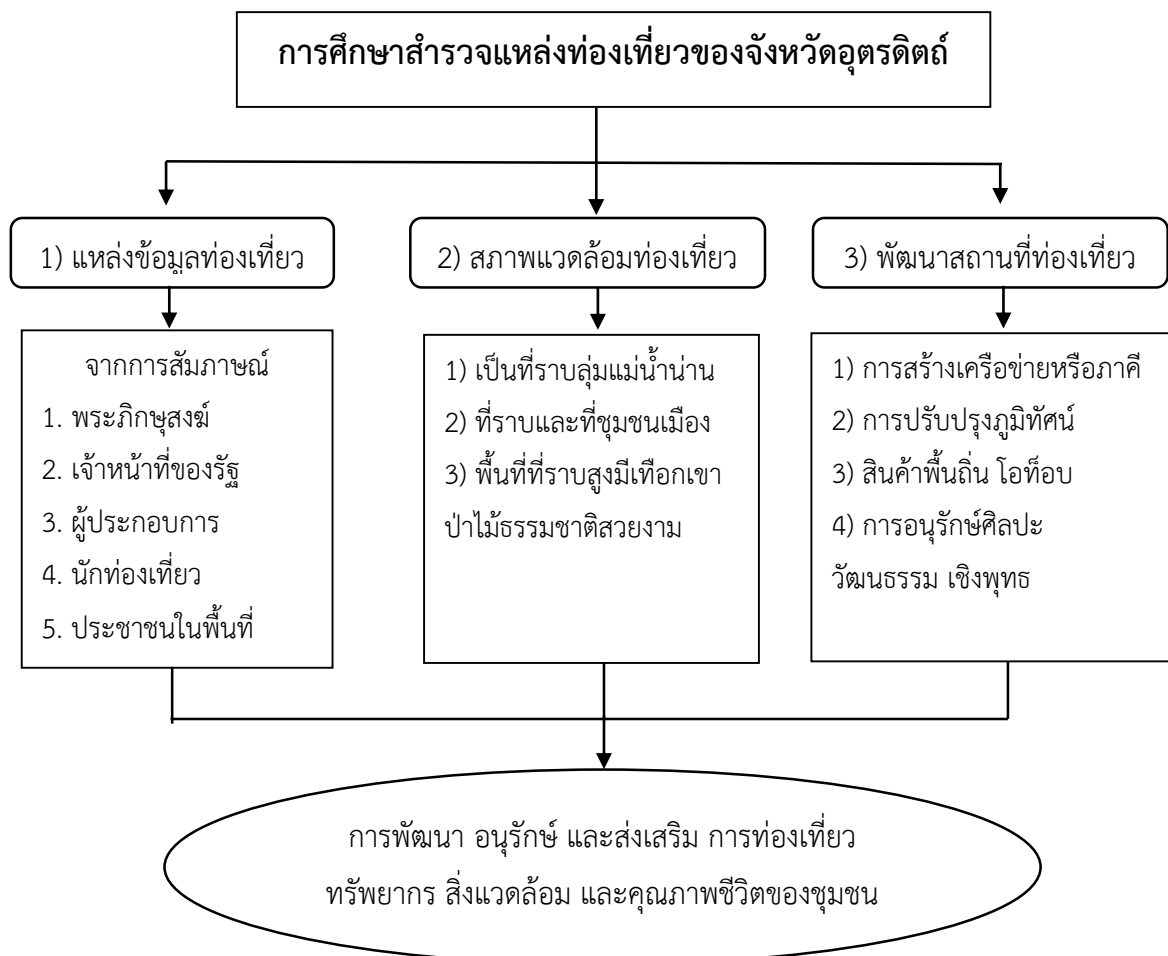
วัตถุประสงค์ข้อที่ 3 พบว่า 1) การพัฒนาด้านการท่องเที่ยว ให้ดำเนินงานสร้างเครือข่ายหรือภาคีในแต่ละท้องถิ่นเพื่อร่วมดำเนินงานพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ประชาชนในพื้นที่ ซึ่งจะเป็แกนนำในการขับเคลื่อนการพัฒนาด้านการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน 2) ต้องการให้พัฒนาปรับปรุงภูมิทัศน์ของแต่ละสถานที่ให้สะอาดร่มรื่น สวยงามอยู่เสมอ ให้มีการดำเนินการเพิ่มสื่อ/ป้ายบอกเล่าประวัติข้อมูลของแต่ละสถานที่ท่องเที่ยว 3) ต้องให้ดำเนินการจัดทำโครงการพัฒนาบ้านน่าอยู่น่ามอง ให้นักท่องเที่ยวประทับใจ และพัฒนาสินค้าโอท็อป ให้เป็นที่ต้องการของตลาดและนักท่องเที่ยว และร่วมจัดกิจกรรมให้ความร่วมมือและมีส่วนร่วมในการจัดแสดงสินค้า รวมถึงการพัฒนาผลิตภัณฑ์ที่เป็นอัตลักษณ์โดดเด่นของชุมชน มีสินค้า OTOP ที่มีคุณภาพมาตรฐาน 4) ต้องการให้ปรับปรุงพัฒนาด้านการประชาสัมพันธ์ให้เป็นที่รู้จักอย่างแพร่หลาย และโฆษณาเชิญชวนนักท่องเที่ยวมาเที่ยวชมบ้านเราให้มากขึ้น และอยากให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ช่วยเอาใจใส่ดูแล สนับสนุนให้มากกว่านี้ ช่วยประชาสัมพันธ์และจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมการท่องเที่ยวให้ยั่งยืน 5) ต้องการให้พัฒนา อนุรักษ์ ศิลปะวัฒนธรรม แนวพุทธให้เป็นแหล่งเรียนรู้ถึงวิถีชีวิตของคนไทยท้องถิ่นในอดีต การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวให้ยั่งยืน และสอดคล้องกับนิคม จารุมณี ว่าการท่องเที่ยว (Tourism) หมายถึง การเดินทางใด ๆ ที่เป็นการเดินทางที่อยู่นานเกิน 3 ประการ คือการเดินทางจากสถานที่อยู่อาศัยประจำ ไปยังสถานที่อื่น ๆ เป็นการชั่วคราวการท่องเที่ยวเป็นการเดินทางด้วยความสมัครใจ มิได้ถูกบังคับ และเป็นการเดินทางด้วยวัตถุประสงค์ใด ๆ ก็ตาม แต่มิใช่เดินทางเพื่อไปประกอบอาชีพหรือหารายได้

แผนที่ท่องเที่ยวจังหวัดอุดรดิตถ์

สรุปองค์ความรู้

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในเชิงนโยบาย

1.1) ภาครัฐควรกำหนดมาตรการในการพัฒนาเมืองแห่งคุณภาพชีวิต ผลผลิตปลอดภัย การท่องเที่ยวพัฒนา การค้าชายแดนเติบโต การพัฒนาอนุรักษ์ และฟื้นฟู ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และการส่งเสริมพัฒนาจุดผ่านแดน และการค้า การลงทุน การท่องเที่ยว และความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน

2. ข้อเสนอแนะในระดับวัดและชุมชน

2.1) ผู้นำวัด ผู้นำองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ประชาชน และผู้ประกอบการในพื้นที่ร่วมมือกัน โดยมีการจัดตั้งกลุ่มชมรมที่มาจากประชาชนในท้องถิ่น เช่น เหล่าปราชญ์ชาวบ้านหรือกลุ่มอนุรักษ์ธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และประเพณีวัฒนธรรม เข้ามามีส่วนร่วมกับการท่องเที่ยวของจังหวัดอุดรธานี

2.2) ผู้ประกอบการ ผู้นำชุมชน และหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง ควรร่วมมือกันพัฒนา กิจกรรมท่องเที่ยวในพื้นที่โดยเน้นเป็นกิจกรรมเชิงสร้างสรรค์หรือกิจกรรมเชิงอนุรักษ์ที่ได้ทั้งความสนุกสนาน ประสบการณ์และได้รับความรู้จากการมาท่องเที่ยวที่จังหวัดอุดรธานี

3. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

3.1) ควรมีการศึกษาการสร้างความเข้มแข็งของประชาชนและชุมชน ให้มีคุณภาพชีวิตที่ดี มีความมั่นคง และยั่งยืน

3.2) ควรมีการศึกษาการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน ด้านการเกษตรกรรม อุตสาหกรรม การแปรรูปสินค้า ผลิตภัณฑ์ การพัฒนาทุนทางวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น และการท่องเที่ยวชุมชน

เอกสารอ้างอิง

กรมการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2558). *สรุปสถานการณ์ท่องเที่ยวภายในประเทศ จังหวัดอุดรธานี*. เรียกใช้เมื่อ 20 กุมภาพันธ์ 2563. จาก <http://service.nso.go.th/nso/web/statseries/statseries23.html>.

พยอม ธรรมบุตร. (2546). *เอกสารประกอบการเรียนการสอนหลักการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์*.

กรุงเทพมหานคร: สถาบันพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

นุสรุ สุกคำภา. (2558). *การเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในด้านการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนจังหวัดอุดรธานี*. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยนเรศวร.

นิคม จารุมณี. (2535). *การท่องเที่ยวและการจัดการอุตสาหกรรมท่องเที่ยว*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์การศาสนา.

บทบาทผู้นำกับกระบวนการทัศน์ในการพัฒนาชุมชน

LEADERSHIP ROLE AND COMMUNITY DEVELOPMENT CONCEPTUAL

สมพงษ์ เกษานุช, ธนู ทดแทนคุณ, เบญจรงค์ พันสะอาด

Sompong Kesanuch, Thanu Thodthankhun, Benjarong Peunsaad

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ

Rajamangala University of Technology Suvarnabhumi

สัณญา เคนาภูมิ

Sanya Kenaphoom

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

rajabhat mahasarakham university

ชินนภา นันแดง

Chuennapa Nundaeng

บ้านพักเด็กและครอบครัวจังหวัดหนองคาย

NongKhai Shelter for Children and Families

เกษภา ผาทอง

Ketsada Phathong

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University Nongkhai Campus

E-mail : sompongek@gmail.com

บทคัดย่อ

การพัฒนาชุมชนเป็นการเสริมสร้างความเจริญทางเศรษฐกิจ สังคม การเมือง สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรม เพื่อให้ความเป็นอยู่ของสมาชิกในชุมชนดีขึ้น “ผู้นำชุมชน” เป็นแกนหลักสำคัญที่จะนำพาชุมชนไปสู่เป้าหมาย ดังนั้นผู้นำจะต้องปรับบทบาทให้สอดคล้องกับบริบทแห่งการพัฒนาโดยต้องเป็นผู้รับฟังเพื่อรับทราบสภาพปัญหาและวางแผนแนวทางในการแก้ไขโดยสร้างความรู้สึกร่วมและโน้มน้าวใจของคนในชุมชนให้เห็นความสำคัญของการพัฒนาและสร้างให้ประชาชนตระหนักถึงคุณค่าของชุมชน นอกจากนั้นจะต้องเป็นผู้นำในการนำสมาชิกในชุมชนลงมือกระทำอย่างจริงจัง อุทิศทั้งกำลังกาย กำลังสติปัญญา และสรรพกำลังที่ตนมีอยู่เพื่อให้ชุมชนไปสู่เป้าหมาย ดังนั้นผู้นำต้องพัฒนาศักยภาพของตนให้เป็นนักคิด นักวิเคราะห์ ตลอดจนการเป็นนักวางแผน เพื่อสร้างกระบวนการทัศน์ในการแสวงหารูปแบบการพัฒนาให้เหมาะสมกับสภาพหรือบริบทของชุมชน ซึ่งกระบวนการทัศน์ในการพัฒนานั้นควรเริ่มจากการสร้างผู้นำเพื่อสืบทอดเจตนารมณ์ร่วมและพัฒนาคนในชุมชนร่วมเป็นทีมงานในการพัฒนาเพื่อปรับเปลี่ยนวิธีการทำงานของชุมชน พร้อมทั้งสร้างเครือข่ายร่วมกับภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม ทั้งนี้ต้องยึดชุมชนเป็นเป้าหมายในการพัฒนาเพื่อนำไปสู่ความยั่งยืนของชุมชนอย่างแท้จริง

คำสำคัญ : การพัฒนาชุมชน, บทบาทผู้นำชุมชน, กระบวนการพัฒนาชุมชน

Abstract

Community Development Enhance economic prosperity, social, political and cultural environment for the well-being of community members better, "community leaders" who will lead the community toward the goal. Therefore, leaders must adjust its role as listeners to acknowledge the problems and ways to solve by putting together create a sense of community and convince them of the importance of development. And Make the public aware of the value of community. In addition, they must be brought community members take action and devote the whole exercise. Intelligence And it's all available to the community to the goal. And develop their potential to become thinkers, analysts and planners to create a paradigm for seeking development models to suit the conditions of the community. The paradigm of development must start from the creation and development of community leadership and team building to change how the community. The network of public, private and civil society. The goal is to secure the community and under the context of a community of friends lead a truly sustainable community.

Keyword: Community Development, The role of community Leaders,
Paradigm of community development

บทนำ

“ชุมชน” (Community) เป็นกลุ่มบุคคลที่อาศัยอยู่ตามท้องถิ่นต่าง ๆ อาจเป็นหมู่บ้าน ย่านหรือละแวก ที่มีวิถีชีวิตเกี่ยวพันกัน มีความเชื่อในคุณค่าบางอย่างคล้ายคลึงหรือสอดคล้องกัน มีการติดต่อสื่อสาร มีความเอื้ออาทร มีการจัดการ มีการเรียนรู้ และมีวัตถุประสงค์บางอย่างร่วมกัน หรือเป็นกลุ่มบุคคลอันเนื่องมาจากการประกอบอาชีพร่วมกัน หรือการประกอบกิจกรรมบางอย่างร่วมกัน หรือการมีวัฒนธรรม หรือความสนใจร่วมกัน เพื่อประสานผลประโยชน์ความรู้สึกเอื้ออาทรต่อกัน (ประเวศ วะสี, 2538) ชุมชนจึงเป็นหน่วยทางสังคมระดับฐานรากที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาประเทศ และในปัจจุบันทุกภาคส่วนได้ให้ความสำคัญต่อการพัฒนาชุมชนให้มีขีดความสามารถในการพึ่งพาตนเองได้เพื่อบูรณาการความเข้มแข็งอย่างยั่งยืน ซึ่งจะเห็นได้จากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ โดยเห็นได้ชัดตั้งแต่แผนฯ ฉบับที่ 8 ที่ให้ความสำคัญกับการพัฒนาฐานรากเพื่อความมั่นคงของประเทศชาติโดยมีเป้าหมายของการพัฒนาชุมชน คือ “คน” (People) ซึ่งเป็นกลุ่มอันหลากหลาย

กระจายอยู่ทั่วประเทศ ทั้งเป็นหมู่บ้าน ชุมชนเมือง กลุ่มอาชีพ กลุ่มกิจกรรม หรืออื่น ๆ ซึ่งกลุ่มต่าง ๆ เหล่านี้เป็นรากฐานสำคัญของการพัฒนาประเทศสู่ความยั่งยืน ซึ่งหากรากฐานของประเทศดีขึ้น เจริญขึ้นในทุก ๆ ด้าน ประเทศชาติก็ดีขึ้น เจริญขึ้น เป็นสังคมพัฒนา เมื่อสังคมพัฒนาดีแล้ว สมาชิกในสังคมย่อมได้รับผลพวงของการพัฒนา ทุกอย่างมันเกี่ยวข้องสัมพันธ์กัน การเร่งไปการพัฒนาไปที่คนก็คือการเร่งไปไปที่ชุมชน (ธนากร สังเขป, 2558)

การพัฒนาชุมชนนั้นมีความจำเป็นที่จะต้องพัฒนาทรัพยากรที่มีค่าที่สุดของชุมชน นั่นก็คือ “คน” (People) และคนที่มีความสำคัญที่สุดในการพัฒนาชุมชนก็คือ “ผู้นำชุมชน” (Community Leaders) การพัฒนาชุมชนส่วนมากมักเกิดจากวิสัยทัศน์ของผู้นำชุมชนที่เป็นผู้กระตุ้น และนำพาสมาชิกในชุมชนดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ไปสู่เป้าหมาย เพราะผู้นำคือคีย์แมนหลักที่สำคัญในการขับเคลื่อนงานพัฒนาชุมชน การดำเนินงานพัฒนาชุมชนจะบรรลุเป้าหมายเป็นไปตามความต้องการของสมาชิกในชุมชนหรือการก่อให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืนหรือไม่ “ผู้นำ” มีส่วนสำคัญให้เกิดการบรรลุผลและการพัฒนาที่ยั่งยืน ทั้งนี้เนื่องจาก ผู้นำ คือบุคคลที่ได้รับความไว้วางใจผ่านการลงฉันทมติหรือการคัดเลือกจากคนอื่น ๆ ในกลุ่มหรือสมาชิกในชุมชน และเป็นผู้ที่สามารถช่วยเหลือผู้อื่นในสิ่งที่ผู้อื่นร้องขอ สามารถชี้แนะทางให้ผู้อื่นปฏิบัติตามความเชื่อมั่น ผู้นำจะเป็นผู้ที่อยู่ในอำนาจหรือตำแหน่งที่กำหนดให้เป็นผู้นำเป็นสิ่งที่มีความมากกว่าบุคคลอื่นในชุมชนนั้นเพื่อให้เกิดผลสำเร็จตามจุดมุ่งหมายที่ปรารถนาทั้งของคนและสมาชิกในชุมชน (T. N. Whitehead, 1963 : 68)

ดังนั้น ผู้นำจึงเป็นบุคคลสำคัญในการสร้างกระบวนการทัศนในการพัฒนาชุมชน และกระบวนการพัฒนาจะเป็นกลไกอันสำคัญที่กำหนดทิศทางนโยบาย แนวทาง และกระบวนการในการพัฒนา รวมทั้งบริหารจัดการชุมชน ด้วยกลไกการขับเคลื่อนการพัฒนาทั้งองค์ภาพพ ทั้งนี้ผู้นำชุมชนเป็นคีย์แมนสำคัญที่จะผลักดันและนำพาชุมชนไปสู่จุดมุ่งหมาย คือ ชุมชนเข้มแข็งด้วยวิถีวัฒนธรรมของตน จนสามารถพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน ดังนั้นบทความนี้คณะผู้เขียนได้นำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับแนวคิดเกี่ยวกับผู้นำ แนวคิดบทบาทผู้นำ แนวคิดการพัฒนาชุมชน ตลอดจนข้อเสนอแนะในการพัฒนาบทบาทผู้นำและกระบวนการทัศนในการพัฒนาชุมชนเพื่อประโยชน์ในการนำไปประยุกต์ใช้ต่อไป

ความหมายของผู้นำ

ในทัศนะของนักวิชาการไทยมองว่า ผู้นำ คือ ผู้ที่มีอิทธิพลหรือมีอำนาจเหนือผู้อื่น และบทบาทต่อการกำหนดลักษณะพฤติกรรมกระทำ การคิด อารมณ์ ความรู้สึกของบุคคลหรือกลุ่มคน โดยผู้นำจะมีความสามารถทางการบริหารจัดการ และมีศิลปะในการโน้มน้าวจิตใจของกลุ่มบุคคลเกิดพฤติกรรมกระทำ การคิด อารมณ์ความรู้สึก หรือความตั้งใจที่จะแสดงออกทางใดทางหนึ่ง และผู้นำที่ดีมักจะประพฤติตนเพื่อเป็นแบบอย่างและเป็นต้นแบบที่ดีเพื่อสร้างความศรัทธาให้แก่กลุ่มคน ผู้นำที่ดีมักยืนอยู่ข้างหน้าเพื่อนำพาสมาชิกลงมือกระทำในสิ่งที่วางเป้าหมายไว้ร่วมกัน โดยผู้นำจะเป็นผู้นำพาในการ

กระทำ แนะนำ ช่วยเหลือ เป็นคีย์แมนสำคัญที่จะทำให้องค์กรประสบความสำเร็จ และไปถึงเป้าหมายสูงสุดขององค์กร (บุญทัน ดอกไธสง, 2535 : 266 ; เสนาะ ดีเยาว์, 2544 : 5 ; อุดม ทุมโฆสิต, 2544 : 230 ; รังสรรค์ ประเสริฐศรี, 2544 : 31)

ขณะที่นักวิชาการต่างประเทศมองว่า “ผู้นำ” เป็นบุคคลความสามารถและมีอิทธิพลต่อบุคคลอื่นสูงสุดในกลุ่ม เป็นผู้ที่สามารถใช้อิทธิพลให้คนอื่นทำงานหรือเป็นบุคคลในกลุ่มที่ได้รับมอบหมายให้กำกับและประสานงานให้กิจกรรมของกลุ่มมีความสัมพันธ์กัน เพื่อให้บรรลุเป้าหมายและวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ (McFarland, 1989 : 214-215) โดยผู้นำเป็นผู้ที่ต้องปฏิบัติภาระหน้าที่ในตำแหน่ง ที่ได้รับมอบหมายจากบุคคลในกลุ่มอาจเป็นผู้ที่ได้รับการเลือกตั้งหรือแต่งตั้งหรือเป็นผู้ที่แสดงตัวเป็นผู้ที่มีอิทธิพล เพื่อนำพากลุ่มไปสู่เป้าหมาย (Yukl, 1998 : 3-4 ; Fiedler and Garcia, 1987) ซึ่งผู้นำจะต้องมีลักษณะสำคัญหลายประการ เช่น เป็นศูนย์รวมของพฤติกรรมกลุ่ม เป็นผู้ที่สามารถนำกลุ่มไปสู่จุดหมายที่ต้องการได้ เป็นผู้ที่ได้รับการเลือกจากสมาชิกของกลุ่มโดยใช้สังคมมิติ เป็นผู้ที่มีอิทธิพลเหนือบุคคลอื่นในกลุ่ม และสามารถทำให้กลุ่มเกิดการเปลี่ยนแปลง เป็นผู้ที่มีคุณลักษณะหรือมีพฤติกรรมของความเป็นผู้นำ เป็นผู้ริเริ่มกระทำสิ่งใหม่ ๆ เป็นผู้ออกคำสั่ง เป็นผู้ตัดสินใจ เป็นผู้จัดปัญหาการโต้แย้งภายในกลุ่ม เป็นผู้ให้การสนับสนุน เป็นหัวหน้าในการทำกิจกรรมกลุ่ม เป็นต้น (Carter, quoted in Shaw, 1976 ; Sears, Freedman and Peplau, 1985)

ส่วน “ผู้นำท้องถิ่น” หรือ “ผู้นำชุมชน” มักจะมีคุณลักษณะของผู้นำดังกล่าวในเบื้องต้น แต่จะเป็นผู้ที่มีบุคลิกภาพเด่นและความสามารถเป็นพิเศษมากกว่าบุคคลอื่น ๆ ในชุมชนหรือในท้องถิ่นนั้น ซึ่งผู้นำชุมชนจะมีบุคลิกภาพ ความรู้ ความสามารถ และทักษะที่แตกต่างกันไป โดยผู้นำชุมชนมักเกิดจากที่มาสองลักษณะ กล่าวคือ 1) เกิดขึ้นโดยตำแหน่งหน้าที่ เช่น ประธานชุมชน กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน สมาชิกองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และ 2) เป็นผู้นำที่เกิดจากภาวะความเป็นผู้นำในตัวบุคคล ซึ่งมักเกิดจากการที่ทุกคนมีความผูกพันซึ่งกันและกันมีฐานะที่เป็นส่วนหนึ่งของกลุ่มและจะต้องยอมรับนับถือความคิดเห็นของกันและกัน ด้วยเหตุนี้สถานการณ์ที่บีบตัวขึ้นจึงผลักดันให้สมาชิกของกลุ่มบางคนกลายเป็นผู้นำเนื่องจากคุณลักษณะพิเศษประจำตัวอีกด้วย เช่น ความซื่อสัตย์สุจริต ความยุติธรรม ความโอบอ้อมอารี และความเสียสละ เป็นต้น ซึ่งผู้นำลักษณะมักถูกเรียกอีกอย่างว่า “ปราชญ์ชาวบ้าน” “ประธานกลุ่มวิสาหกิจชุมชน” “ประธานสมาคม” หรือ “ประธานชมรม” เป็นต้น โดยบุคคลเหล่านี้มักมีบุคลิกภาพ อุปนิสัย และความสามารถที่ดีเด่น ในสถานการณ์หนึ่งหรือในกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่ง ซึ่งจะเป็นผู้ที่สามารถจูงใจประชาชนให้มีความคิดเห็นคล้อยตามและลงมือทำงาน อย่างใดอย่างหนึ่ง พัฒนา บุญยรัตพันธุ์ (2549 : 128-129)

จากที่กล่าวมาข้างต้นจะเห็นได้ว่า ผู้นำ (Leader) คือ บุคคลผู้มีความรู้ ความสามารถ ที่ดำรงตำแหน่งหรือมีอำนาจในการแสดงบทบาทหน้าที่ จูงใจให้คนอื่นปฏิบัติตามด้วยความเต็มใจ มีศิลปะที่สามารถมีอิทธิพลเหนือคนอื่น และนำบุคคลโดยได้รับความไว้วางใจ เชื่อใจ และได้รับความ

เคารพนับถือ ความร่วมมือ และความมั่นใจจากผู้ใต้บังคับบัญชาเหล่านั้นอย่างจริงจัง ส่วน “ผู้นำชุมชน” นั้นถือเป็นสมาชิกของชุมชนที่ได้ทำความดีประพฤติปฏิบัติตนเป็นประโยชน์ให้แก่ชุมชนจนเป็นที่ยอมรับของชุมชน ซึ่งมีทั้งผู้นำแบบทางการและผู้นำที่ไม่เป็นทางการ การเป็นผู้นำชุมชนจะทำให้เกิดอำนาจบารมีและความเคารพนับถือจากสมาชิกของชุมชนและได้รับการคัดเลือกให้เป็นผู้นำของชุมชนและได้ใช้ความรู้ความสามารถที่มีอยู่ในการสร้างสรรค์ประโยชน์แก่ชุมชนและแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชนและในที่สุดทำให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็ง

แนวคิดเกี่ยวกับบทบาทผู้นำ

ดังที่ทราบแล้วว่าผู้นำเป็นผู้ที่มีอิทธิพลต่อการกระทำและการบรรลุเป้าหมายของกลุ่มเป็นอย่างมาก ในส่วนนี้จึงเป็นการทำความเข้าใจเพิ่มเติมว่าผู้นำนั้นมีบทบาทต่อกลุ่มอย่างไรบ้าง โดยข้อสรุปเกี่ยวกับบทบาทของผู้นำ ดังนี้

1) บทบาทในฐานะสัญลักษณ์ขององค์กร กล่าวคือ ผู้นำเปรียบเสมือนแบรนหรือหน้าตาขององค์กร ดังนั้นผู้นำจึงมีบทบาทสำคัญในการรักษาภาพลักษณ์ขององค์กรให้มีความน่าเชื่อถือต่อบุคคลภายนอก ผู้นำจึงต้องสร้างความน่าเชื่อถือต้องมีคุณสมบัติของผู้นำที่ดีด้วย ต้องเข้าใจถึงความสำคัญของดุลยภาพระหว่างคุณลักษณะ (Characteristics) กับความรู้ความสามารถ (Competence) (ธีรศักดิ์ ชนะบางแก้ว, 2558)

2) บทบาทในฐานะผู้บริหาร กล่าวคือ ผู้นำมักมีบทบาทและหน้าที่ในการเป็นผู้กำหนดนโยบาย การวางแผนและจัดองค์การ (Planning and Organization) การกำกับติดตาม (Monitoring) และการประเมินผลการดำเนินงาน ตลอดจนการจัดการความขัดแย้งและการสร้างทีมงาน (Managing conflict and team building) การให้ข้อมูล (Informing) การสร้างความชัดเจน (Clarifying) การแก้ปัญหา (Problem solving) การปรึกษาและมอบหมายงาน (Consulting and delegating) ทั้งนี้เพื่อให้บรรลุเป้าหมายขององค์กร (มูลนิธิร่วมพัฒนาพิจิตร, 2549 : 45 ; ชัชวาล อรวงศ์ศุภพัทธ์, 2552) นอกจากนี้ผู้นำต้องเป็นนักวางแผนจะต้องเป็นผู้ที่มองการณ์ไกล และมีความสามารถในการใช้เทคโนโลยีด้วย (Barnard, 1970 : 450)

3) บทบาทในฐานะผู้ประสาน กล่าวคือ ผู้นำจะต้องเป็นผู้ประสานความร่วมมือของสมาชิกในกลุ่มและสร้างเครือข่ายกับองค์กรภายนอก (Networking) และให้การสนับสนุนสมาชิกในการบรรลุเป้าหมายขององค์กร (ชัชวาล อรวงศ์ศุภพัทธ์, 2552)

4) บทบาทในฐานะผู้กระตุ้นหรือผู้สร้างแรงจูงใจ (Motivating) กล่าวคือ ผู้นำต้องสร้างสถานะที่จะกระตุ้นการสร้างเสริมและปลดปล่อยความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ผู้นำต้องมีศิลปะในการจัดการทรัพยากรบุคคลในองค์กรโดยเฉพาะการกระตุ้นหรือสร้างแรงจูงใจให้แก่สมาชิกในกลุ่ม เช่น การชมเชย การให้รางวัล (Recognizing and rewarding) การสร้างเสริมให้มีความก้าวหน้าในตำแหน่งหน้าที่การ

งาน ตลอดจนการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม และให้ความสำคัญกับการทำงานแบบประชาธิปไตย ที่เชื่อว่าความสามารถพิเศษเฉพาะตัว ความสามารถ และศักยภาพ มีอยู่ในบุคคลทุกคน

จะเห็นได้ว่า ผู้นำมีบทบาทที่หลากหลายตามบริบทของสถานการณ์ต่าง ๆ ทั้งในฐานะตัวแทนของกลุ่มในการติดต่อกับภายนอก ในฐานะผู้บริหาร ในฐานะผู้ประสานสัมพันธ์ และผู้ใช้ศิลปะในการ กระตุ้นจิตใจ ให้องค์กรไปสู่เป้าหมาย ดังนั้นการพัฒนางานองค์กรหรือแม้แต่ชุมชนเองผู้นำจะต้องตระหนัก และเข้าใจในบทบาทของตนเป็นอย่างดีเพื่อแสดงบทบาทให้มีความเหมาะสมต่อการพัฒนางานองค์กรหรือ ชุมชนไปสู่เป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ

แนวคิดการพัฒนาชุมชน

ในการพัฒนาชุมชนนั้น พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว (ร.9) (2517) ได้มีพระบรมราโชวาทใน พิธีพระราชทานปริญญาบัตร ของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ณ หอประชุมมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วันที่ 19 กรกฎาคม 2517 ถึงหลักการพัฒนา ความตอนหนึ่งว่า “ในการพัฒนาประเทศนั้นจำเป็นต้อง ทำตามลำดับขั้น เริ่มด้วยการสร้างพื้นฐาน คือความมีกินมีใช้ของประชาชนก่อน ด้วยวิธีการที่ประหยัด ระมัดระวัง แต่ถูกต้องตามหลักวิชา เมื่อพื้นฐานเกิดขึ้นมั่นคงพอควรแล้ว จึงค่อยสร้างเสริมความเจริญ ขึ้นสูงขึ้นไปตามลำดับต่อไป...การถือหลักที่จะส่งเสริมความเจริญให้ค่อยเป็นไปตามลำดับด้วยความ รอบคอบ ระมัดระวัง และประหยัดนั้นก็เพื่อป้องกันความผิดพลาดล้มเหลวและเพื่อให้บรรลุผลสำเร็จได้ แนวนอนบริบูรณ์”

โดยหลักคิดในการพัฒนาชุมชนมองว่าประชาชนและชุมชน จะต้องปรับตัวเพราะทุกฝ่ายเริ่ม เห็นความสำคัญและมุ่งเป้าการพัฒนาไปที่ประชาชนและชุมชน ดังนั้นการพัฒนาชุมชนจะต้อง ดำเนินการอย่างเป็นขั้นตอน โดยเริ่มจาก 1) การเรียนรู้ คือ ต้องเรียนรู้ที่จะพัฒนาตนเอง และเพิ่มทักษะ และความสามารถให้ตนเอง โดยเฉพาะทักษะและความสามารถในการอาชีพ ขณะนี้ ภาคราชการ องค์กร และหน่วยงานต่าง ๆ ก็กำลังส่งเสริมสนับสนุนช่วยเหลืออยู่ ถ้านิ่งเฉยโอกาสจะผ่านเลยไป ผู้ที่อยู่ในวัย ศึกษาหาความรู้ยิ่งจำเป็นต้องฉกฉวยโอกาสให้มาก 2) ปรับทัศนคติและค่านิยม มีทัศนคติและค่านิยม หลายอย่าง que ประชาชนและชุมชนจะต้องปรับเปลี่ยนในเวลา นี้ เช่น ทัศนคติและค่านิยม เรื่องอาชีพ ที่คิดว่าอาชีพเกษตรกรเป็นอาชีพที่ไม่มีเกียรติ อาชีพบริการเป็นอาชีพที่ต่ำต้อย เป็นต้น ต้องเป็นข้าราชการ ต้องทำงานธุรกิจ จึงจะมีเกียรติ มีหน้ามีตาในสังคม ต้องเข้าใจใหม่ อาชีพทุกอาชีพ ที่สุจริต มีเกียรติด้วยกันทั้งนั้น ถ้าพัฒนาให้เจริญก้าวหน้าให้มากขึ้นและมากขึ้น ความสำเร็จในอาชีพนั้น แหละ คือเกียรติยศที่ผู้คนในสังคมจะยกย่อง ความสำคัญไม่ใช่อยู่ที่อาชีพ แต่อยู่ที่ผลสำเร็จของการ พัฒนาอาชีพ 3) สร้างแนวความคิดในการพึ่งตนเองเป็นหลัก ไม่ว่าเป้าหมายจะเป็นอย่างไร การคิดพึ่ง คนอื่นมากกว่าตนเองเป็นความล้มเหลวตั้งแต่แรก ชุมชนอ่อนแอและประชาชนยากจน เต็มไปด้วย ปัญหาชีวิต ก็เพราะความคิดแบบนี้ ลองพิจารณากรณีวัดในชุมชนเป็นตัวอย่าง ไม่ว่าจะสร้างจะทำอะไร

กรมการศาสนาไม่มาสร้างให้ ไม่บอกให้พัฒนาหรือทำอะไร ชุมชนคิดเอง ทำเอง ทั้งสิ้น และก็ทำได้ เจริญก้าวหน้าไปตามกำลังความสามารถของแต่ละชุมชน เป็นลำดับ บางวัดพระผิตเพี้ยนออกนอกกริด ชุมชนก็เข้ามาจัดการกันเอง และวัดก็อยู่คู่สังคมไทยมาจนทุกวันนี้ 4) ตั้งเป้าหมายชีวิตหรือเป้าหมาย ชุมชน สังคมพัฒนาแล้ว การมีสุขภาพที่ดีเป็นเป้าหมายสูงสุด สังคมด้อยพัฒนายังวัดกันด้วยอำนาจ ความร่ำรวย และเกียรติยศ สำหรับชุมชนเป้าหมายสูงสุด คือ ชุมชนเข้มแข็ง ประชาชนและชุมชนต้องปรับเปลี่ยนเป้าหมายชีวิตให้ถูกทิศทาง และ 5) การจัดการจะต้องมองตนเอง (ทั้งประชาชนและชุมชน) ในเชิงบูรณาการทั้งหมด (Holistic) และมองให้ครบถ้วน การจัดการจึงต้องจัดการให้ตีทุกภาค ส่วนและทุกระบบ และประชาชนหรือชุมชนจะต้องจัดการด้วยตนเองเป็นหลัก ไม่ติดความคิดพึ่งพิง ดังกล่าวมาแล้ว (ธนากร สังเขป, 2558)

นอกจากนี้แนวคิดพื้นฐานของการพัฒนายังมีจุดมุ่งเน้นที่ “วัฒนธรรมชุมชน” และ “ภูมิปัญญาชาวบ้าน” โดยกระแสภูมิปัญญาชาวบ้านได้ชี้ให้เห็นศักยภาพของสถาบันชุมชนต่าง ๆ อาทิ พระ ผู้นำอาวุโส เครือข่ายต่าง ๆ ที่ยังคงมีบทบาทอยู่ในชุมชน บุคลากรและสถาบันเหล่านี้มีบทบาทในการทำให้สังคมชนบทยังไม่แตกสลายทางด้านจิตใจและทางวัฒนธรรมท้องถิ่น หลักการดำเนินงานพัฒนาชุมชน กระบวนการทำงานพัฒนาชุมชน การปฏิบัติงานพัฒนาชุมชนเป็นงานที่ต้องทำอย่างต่อเนื่องเป็นกระบวนการ (สัจจา จันทรวินัย, 2558) ซึ่งหลักการสำคัญของการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นที่จะสามารถทำงานได้อย่างถูกต้องและทำให้งานมีประสิทธิภาพ ประกอบด้วยแนวคิดพื้นฐานในการพัฒนาชุมชนในระดับการปฏิบัติ คือ 1) การมีส่วนร่วมของประชาชน (People Participation) โดยยึดหลักของการมีส่วนร่วมที่ว่าประชาชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการคิด ตัดสินใจ วางแผนงาน การปฏิบัติการและร่วมบำรุงรักษา 2) การช่วยเหลือตนเอง (Aided Self - Help) คือ ต้องพัฒนาให้ประชาชนในท้องถิ่นพึ่งตนเองได้มากขึ้น โดยมีรัฐคอยให้การช่วยเหลือ สนับสนุน ในส่วนที่เกินขีดความสามารถของประชาชน ตามโอกาสและหลักเกณฑ์ที่เหมาะสม 3) ความคิดริเริ่มของประชาชน (Initiative) ซึ่งต้องใช้วิธีแห่งประชาธิปไตย และหาโอกาสกระตุ้นให้การศึกษา ให้ประชาชนเกิดความคิด และแสดงออกซึ่งความคิดเห็นอันเป็นประโยชน์ต่อชุมชนท้องถิ่น 4) ความต้องการของชุมชน (Felt - Needs) คือ ต้องให้ประชาชน และองค์กรประชาชนคิดและตัดสินใจบนพื้นฐานความต้องการของท้องถิ่นเอง เพื่อให้เกิดความคิดที่ทำงานเป็นของประชาชน และจะช่วยกันดูแลรักษาต่อไป และ 5) การศึกษาภาคชีวิต (Life-Long Education) เพื่อนำไปสู่การพัฒนาคน พัฒนาท้องถิ่น การให้การศึกษา ต้องให้การศึกษาอย่างต่อเนื่องกันไป ครอบคลุมทั้งบุคคลยังดำรงชีวิตอยู่ในชุมชน (สมชาย ศรีวิรัตน์, 2558)

จะเห็นได้ว่าแนวคิดการพัฒนาชุมชนมุ่งเน้นกระบวนการฐานราก กล่าวคือ การพัฒนาชุมชนจะมุ่งเน้นการพัฒนามนุษย์พื้นฐานของชุมชน ภายใต้คุณค่าของวัฒนธรรม ภูมิปัญญา และสภาพแวดล้อมในชุมชน โดยที่ประชาชนและชุมชนจะต้องปรับตัว มีการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาตนเอง เพิ่มทักษะและ

ความสามารถให้ตนเอง ปรับทัศนคติและค่านิยม สร้างแนวความคิดในการพึ่งตนเองเป็นหลัก ตั้งเป้าหมายชีวิตหรือเป้าหมายชุมชน ซึ่งกระบวนการจัดการจะต้องมองตนเอง (ทั้งประชาชนและชุมชน) ในเชิงบูรณาการ (Holistic) และมองให้ครบถ้วน แล้วดำเนินการไปตามลำดับขั้นตอนตามหลักวิชา ภายใต้การมีส่วนร่วมของประชาชน (People Participation)

บทบาทผู้นำกับกระบวนการทัศน์ในการพัฒนาชุมชน

กระบวนการทัศน์ (Paradigm) เป็นกระบวนการคิด วิธีคิด ความคิด ความเชื่อ กรอบหรือแนวปฏิบัติ เป็นชุดความคิดของมนุษย์ที่นำไปสู่การปฏิบัติ (Kuhn, 1970 : 10) กล่าวคือ คนเราแต่ละคนมีความคิด ความเชื่อพื้นฐาน ในเรื่องต่าง ๆ อย่างไร ความคิดความเชื่อเหล่านั้นจะเป็นตัวกำหนดการกระทำ พฤติกรรม หรือความประพฤติปฏิบัติของคนเรา การพัฒนาชุมชนจึงจำเป็นต้องสร้างกระบวนการทัศน์ใหม่เพื่อพัฒนาภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ที่ปัจจุบันเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว สังคมและชุมชนต้องการผู้นำเพื่อทำหน้าที่แนะนำแทนการสั่งการ ผู้นำยุคใหม่จึงต้องมุ่งเน้นการจัดการแบบเสริมพลังหรือปลดปล่อยพลังมากกว่าการควบคุมและสั่งการ ดังนั้นผู้นำจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนตัวเอง ปรับเปลี่ยนกระบวนการทัศน์หรือวิธีคิดของตัวเอง เพื่อให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงรอบ ๆ ตัว

ดังนั้น “ผู้นำยุคใหม่” โดยเฉพาะผู้นำชุมชนต้องไม่ใช่ผู้นำแบบสั่งการแต่ต้องเป็นผู้นำแบบบูรณาการ กล่าวคือ ผู้นำจะต้องมีพฤติกรรมเพื่อสนองความต้องการของชุมชนโดยกระตุ้นให้เกิดความร่วมมือร่วมใจ ความไว้วางใจซึ่งกันและกัน และกระจายอำนาจแก่สมาชิกในชุมชนให้ได้แสดงศักยภาพเพื่อนำไปสู่การบรรลุเป้าหมายร่วมกันของชุมชน โดยผู้นำชุมชนยุคใหม่จะต้องพัฒนาบทบาทของตนอย่างน้อย 9 ประการ ดังนี้

1. บทบาทในการเป็นผู้รับฟัง (Listener) คุณค่าพื้นฐานของผู้นำคือทักษะในการสื่อสารและการตัดสินใจ ทักษะที่สำคัญทั้งสองประการนี้ต้องได้รับข้อมูลสนับสนุนจากการรับฟังผู้อื่นอย่างเข้าใจ โดยผู้นำจะต้องค้นหาเพื่อให้ทราบเจตนารมณ์ของชุมชนและทำให้เจตนารมณ์เหล่านั้นให้เกิดความชัดเจน เพื่อนำไปสู่การพัฒนาแนวทางที่เหมาะสมในการดำเนินงานเพื่อการพัฒนาขั้นต่อไป

2. บทบาทในการเป็นผู้สร้างความรู้สึกร่วม (Creator of Empathy) ผู้นำจะต้องพยายามทำความเข้าใจและรู้ซึ่งถึงความรู้สึกของสมาชิกในชุมชนอย่างมาก ให้ระลึกเสมอว่าคนทั่วไปล้วนต้องการการยอมรับและการตระหนักถึงเอกลักษณ์เฉพาะตัวของตน ผู้นำจึงควรแสดงความปรารถนาดีต่อผู้อื่นและไม่ปฏิเสธที่ตัวบุคคล ถึงแม้เขาจะมีพฤติกรรมต่อต้านหรือมีการแสดงออกที่ไม่ยอมรับในกระบวนการพัฒนา ทั้งนี้ผู้นำจะต้องทำงานร่วมกับผู้อื่นย่อมยากกว่าการทำงานกับสิ่งของ ดังนั้นพื้นฐานสำคัญในการทำงานของผู้นำคือจำเป็นต้องเข้าใจตนเองและเข้าใจผู้อื่นด้วย เพื่อหาวิธีการทำให้ทุกคนรู้สึกอยากให้บรรลุเป้าหมายสุดท้ายร่วมกัน

3. บทบาทในการเป็นผู้โน้มน้าวใจ (Persuasive Person) ผู้นำจะต้องใช้ความสามารถในการโน้มน้าวใจมากกว่าอำนาจโดยตำแหน่งในการตัดสินใจเรื่องต่าง ๆ ในชุมชน ควรมุ่งที่จะทำให้ผู้อื่นคล้อยตามมากกว่าการข่มขู่ เพื่อสร้างข้อตกลงร่วมกันภายในชุมชนอย่างมีประสิทธิภาพ

4. บทบาทในการเป็นผู้สร้างความตระหนักรู้ (Awareness Creator) การสร้างความตระหนักรู้ในเรื่องทั่วไปและการตระหนักรู้ตนเองจะทำให้ชุมชนแข็งแกร่ง การตระหนักรู้ยังช่วยให้เข้าใจประเด็นเกี่ยวกับศีลธรรมและค่านิยม โดยนำทางให้บุคคลมองสถานการณ์เป็นองค์รวมมากขึ้น ซึ่งการตระหนักรู้ไม่ใช่สิ่งพลอยได้ แต่เป็นสิ่งปลูกเร้าให้ชุมชนมีตื่นตัวและกระตุ้นอย่างมีประสิทธิภาพ

5. บทบาทเป็นผู้ดำเนินการปฏิบัติหรือผู้ร่วมลงมือกระทำ (Action Leader) โดยผู้นำยุคใหม่ไม่ใช่ผู้ที่แค่คอยสั่งการแต่ต้องเป็นผู้ที่นำพาสมาชิกในชุมชนลงมือปฏิบัติเพื่อรับทราบสภาพข้อเท็จจริง หากเกิดปัญหาผู้นำจะสามารถค้นหาวิธีแก้ไขได้อย่างทันที่ นอกจากนั้นผู้นำจะต้องคอยติดตามการปฏิบัติในขั้นตอนต่าง ๆ เพื่อให้มั่นใจได้ว่าสมาชิกในชุมชนจะสามารถเข้าถึงเป้าหมายที่ตั้งไว้ร่วมกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ

6. บทบาทในการเป็นนักวิเคราะห์ (Analyst) ผู้นำจะต้องเป็นนักวิเคราะห์ เพื่อทำความเข้าใจปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้น หรือสภาพการณ์ที่เป็นอยู่ และใช้เป็นรากฐานในการวาดหวังอนาคตร่วมกันของชุมชน ทั้งนี้ผู้นำจะต้องมีวิธีการหรือเทคนิคในการวิเคราะห์ที่มีความยืดหยุ่นตามสภาพการณ์ และบริบทของแต่ละชุมชน เพื่อวางแผนทางในการพัฒนาให้เหมาะสมต่อไป

7. บทบาทเป็นนักวางแผน (Planner) ผู้นำองค์กรหรือผู้นำชุมชนในยุคปัจจุบันจะต้องมีแผนงานที่เป็นแผนแม่บทของตนเอง เพราะการพัฒนาในปัจจุบันชุมชนต้องพัฒนาบนฐานศักยภาพของตนเอง เป็นเอกลักษณ์เฉพาะชุมชนนั้น ๆ ถึงแม้แนวทางหลักอาจเป็นแนวทางเดียวกันแต่รายละเอียดจะไม่เหมือนกัน เพราะฉะนั้นผู้นำแต่ละชุมชนจะต้องออกแบบชุมชนของตนเองว่าจะพัฒนาไปในรูปแบบไหน อย่างไร อย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้หากผู้นำยังมองไกลเท่าไรก็ยิ่งพัฒนาได้ดีเท่านั้น เพราะเป็นความต่อเนื่อง บางเรื่องต้องใช้เวลาจึงจะเป็นรูปธรรม การได้มาซึ่งแผนก็ได้มาจากการวิเคราะห์ซึ่งต้องนำมาจัดสร้างวิสัยทัศน์ พันธกิจ วัตถุประสงค์ กลยุทธ์ต่าง ๆ จนถึงขั้นตอนสุดท้าย การวัดผลประเมินผล และช่วยการปรับปรุงแก้ไขและพัฒนาต่อไป

8. บทบาทในการเป็นผู้สร้างกระบวนทัศน์ (Paradigm Creator) ผู้นำจะต้องฝึกฝนความสามารถในการฝันถึงสิ่งที่ยิ่งใหญ่ ความสามารถในการมองปัญหาหรือชุมชนจากพื้นฐานแนวคิดที่เป็นกระบวนกรและเป็นระบบ กล่าวคือต้องคิดให้เหนือขึ้นไปจากสภาพความเป็นจริงที่เกิดขึ้นในแต่ละวัน ผู้นำต้องมองการณ์ไกล (Foresight) การมองการณ์ไกลจะช่วยให้ผู้นำสร้างกระบวนทัศน์ภายใต้ความเข้าใจถึงบทเรียนจากอดีตและความเป็นจริงในปัจจุบัน และเหตุการณ์ที่จะเกิดขึ้นในอนาคต คุณลักษณะนี้จะอยู่ในความสามารถในการหยั่งรู้ ซึ่งยังคงเป็นคุณลักษณะที่ไม่มีการศึกษามากนักในส่วนของภาวะผู้นำ แต่ก็เป็นส่วนที่ควรได้รับความสนใจ

9. เป็นผู้อุทิศตนต่อการพัฒนาชุมชน (Dedication) ผู้นำจะต้องเชื่อว่าการพัฒนาชุมชนเป็นสิ่งมีคุณค่า และผู้นำจะต้องอุทิศตนให้เกิดความเจริญงอกงามแก่ชุมชน ผู้นำจึงต้องตระหนักถึงความรับผิดชอบที่ยิ่งใหญ่ในการสร้างความเจริญงอกงามของชุมชน

กระบวนการทัศนในการพัฒนาชุมชน

การพัฒนาชุมชนถือเป็นทั้งศาสตร์และศิลป์ที่ต้องอาศัยหลักการเพื่อนำไปสู่ความสำเร็จตามเป้าหมาย ดังนั้นในบทความนี้ผู้เขียนขอนำเสนอกระบวนการทัศนในการกำหนดทิศทางการพัฒนาชุมชนสู่ความยั่งยืน 8 ประการ ดังนี้

1. สร้างผู้นำในการพัฒนา (Leadership Development) ดังกล่าวมาแล้วข้างต้นว่า ผู้นำคือบุคคลสำคัญที่จะเป็นผู้ขับเคลื่อนและกระตุ้นให้การพัฒนาชุมชนไปสู่เป้าหมาย ดังนั้นชุมชนจำเป็นอย่างยิ่งจะต้องมีผู้นำเพื่อการพัฒนา ซึ่งผู้นำยุคใหม่ต้องพัฒนาบทบาทให้เป็นผู้รับฟัง (Listening) เป็นผู้สร้างความรู้สึกร่วม (Empathy) เป็นผู้โน้มน้าวใจ (Persuasion) เป็นผู้สร้างความตระหนักรู้ให้กับชุมชน (Awareness) เป็นนักวิเคราะห์ (Analyst) เป็นนักวางแผน (Planner) เป็นผู้สร้างกระบวนการทัศน (Conceptualization) ที่สำคัญผู้นำจะต้องเป็นผู้นำในการปฏิบัติหรือผู้ร่วมลงมือกระทำ (Practice Leader) กับสมาชิกในชุมชน และต้องอุทิศตนต่อการพัฒนาชุมชน (Dedicated for Community)

2. พัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในชุมชน (Human Resource Development) โดยต้องถือเอาประชาชนเป็นศูนย์กลางหรือเป็นตัวตั้งในการพัฒนาเป็นองค์รวมอย่างสมดุลและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง มนุษย์เป็นทรัพยากรหลักของชุมชน สังคม และประเทศชาติ มนุษย์จะเป็นผู้สร้างสรรค์และพัฒนาชุมชน สังคม และประเทศชาติต่อเนื่องต่อไป มนุษย์อ่อนแอ ชุมชน สังคม ประเทศชาติ ก็อ่อนแอ มนุษย์เข้มแข็ง ชุมชน สังคม ประเทศชาติ ก็เข้มแข็ง มนุษย์เป็นอย่างไร ชุมชน สังคม และประเทศชาติ ก็เป็นอย่างนั้น ดังนั้นชุมชนจำเป็นอย่างยิ่งต้องพัฒนาทรัพยากรมนุษย์หรือสมาชิกในชุมชนให้เป็นทรัพยากรที่มีคุณภาพทั้งทางด้านสติปัญญา ความสามารถ ความคิด และความเสียสละต่อส่วนรวม

3. สร้างทีมในการพัฒนา (Team Work) ในยุคที่สังคมซับซ้อนมากขึ้น ผู้คนมีความรู้ ความคิด และความสามารถมากขึ้น เราต้องเชื่อในข้อเท็จจริงอย่างหนึ่งว่าแท้จริงแล้วมนุษย์มีข้อจำกัด ไม่มีใครเก่งไปทุกเรื่อง และไม่มีใครทำงานคนเดียวได้โดยเฉพาะในภาวะที่ซับซ้อน ยิ่งซับซ้อนมากก็ยิ่งเป็นไปไม่ได้ที่ “ข้าจะมาคนเดียว และเก่งคนเดียว” ทางเลือกจึงต้องมีทีมงาน (Team Work) คือ รวบรวมความเก่งและโดดเด่นของแต่ละคน หลาก ๆ คน เก่งคนละด้านคนละอย่างจะทำให้มีพลังในการทำงาน ทีมทำงานจึงต้องเป็นรูปแบบการทำงานในอนาคต ยิ่งสร้างทีมในฝันได้ (Dream Team) ยิ่งจะเป็นผลดีต่อการพัฒนาชุมชนมาก

4. พัฒนากระบวนการทำงานของชุมชน (Work Process) การพัฒนาชุมชนไม่ใช่หน้าที่ของผู้นำหรือทีมผู้บริหารเท่านั้น แต่ควรยึดหลัก “กระบวนการมีส่วนร่วม” (Participation) ของสมาชิกใน

ชุมชนทุกภาคส่วน ยิ่งสมาชิกในชุมชนมีส่วนร่วมมากเท่าไร การทำงานก็จะยิ่งมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากขึ้นเท่านั้น หากการดำเนินการพัฒนาชุมชนได้รับความร่วมมือจากประชาชนย่อมสะท้อนถึงกระบวนการทำงานที่มีประสิทธิภาพ และบ่งถึงการพัฒนาได้ตอบโจทย์หรือความต้องการของประชาชนได้เป็นอย่างดี

5. สร้างเครือข่ายร่วมพัฒนา (Development Network) คือ การพัฒนาชุมชนต้องทำงานร่วมกันในหลายภาคส่วนแบบบูรณาการ ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม ถึงแม้เป็นการทำงานที่ยากเพราะมีความซับซ้อน ดังนั้นจึงต้องอาศัยทีมงาน (Team Work) ดังที่กล่าวแล้วในหัวข้อก่อน การประสานงานจึงมีความสำคัญมากในการทำงานเป็นทีม ซึ่งปัจจุบันก็มีเทคโนโลยีซึ่งเอื้อให้สามารถทำงานเป็นทีมได้ดี นอกจากนี้ก็ต้องสร้างความเป็นเครือข่ายให้เกิดขึ้น ให้เป็นโครงสร้างที่สำคัญในอนาคต

6. ยึดชุมชนเป็นเป้าหมายของการพัฒนา (Community Development) โดยต้องทำให้จุดเริ่มต้นของการพัฒนา “ระเบิดจากข้างใน” ดังพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ 9) เพราะการระเบิดจากข้างในคือความต้องการของสมาชิกในชุมชนจะมีจิตวิญญาณของความมุ่งมั่น ร่วมไม้ร่วมมือสานต่อจนสำเร็จลุล่วง และยั่งยืนต่อไป และฐานหลักของการพัฒนาก็คือศักยภาพที่มีอยู่ในชุมชนนั่นเอง นอกจากนั้นแล้วการเอาชุมชนเป็นฐานหรือเป็นเป้าหมายการพัฒนาจะไม่เกิดปรากฏการณ์ “กระจุก” ของผู้คน ณ กลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง จะลดทอนปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน

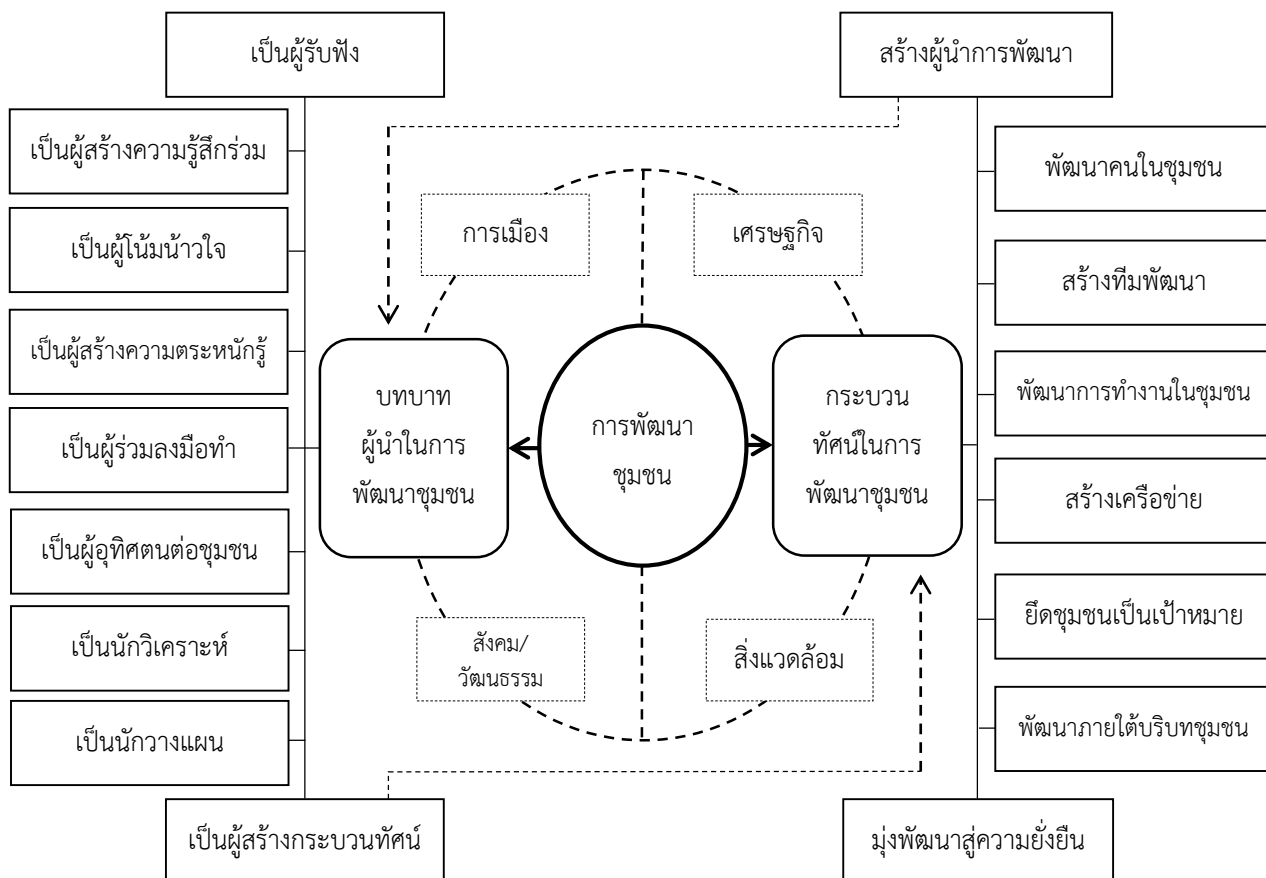
7. พัฒนาภายใต้บริบทของชุมชน (Context of Community Development) การพัฒนาที่ไม่สอดคล้องกับบริบท หรือบริบทไม่สอดคล้องกับทิศทางการพัฒนา เป็นการพัฒนาที่ไม่ยั่งยืนประการหนึ่ง เพราะจะเกิดความไม่สมดุลขึ้นอาจทำให้การพัฒนาไม่ต่อเนื่องได้ บริบทชุมชนได้แก่ ทรัพยากรธรรมชาติของชุมชน สมาชิกของชุมชน ผู้นำชุมชน วัฒนธรรมชุมชน สภาพทางภูมิศาสตร์ ฯลฯ เป็นต้น บริบทชุมชนจึงมีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาชุมชน

8. มุ่งการพัฒนาสู่ความยั่งยืนของชุมชน (Sustainable Development) การพัฒนาที่ยั่งยืนต้อง “ระเบิดจากข้างใน” ไม่ใช่ปัจจัยภายนอกไปกำหนดกรอบและทิศทางการพัฒนา บริบทภายนอกเป็นเพียงปัจจัยเสริม สนับสนุนและช่วยเหลือเท่านั้น ประการสำคัญอีกประการหนึ่งของการพัฒนาที่ยั่งยืน คือ การไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม และค่านิยมอันดีงามของชุมชน ต้องทำให้มนุษย์กับธรรมชาติ และวัฒนธรรมได้เกื้อกูลซึ่งกันและกัน ทุกสิ่งทุกอย่างสมดุล เป็นไปตามวิถีธรรมชาติ การพัฒนาที่ยั่งยืนไม่ได้ปฏิเสธเทคโนโลยี แต่เทคโนโลยีจะต้องไม่ทำลายธรรมชาติ และประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับบริบทของสังคมและวัฒนธรรมจึงจะเป็นการพัฒนาที่ยั่งยืน

จากองค์ประกอบของบทบาทผู้นำชุมชน กับการกำหนดกระบวนการทัศน์ในการพัฒนาชุมชนข้างต้น คณะผู้เขียนจึงขอเสนอผังมโนทัศน์บทบาทผู้นำกับกระบวนการทัศน์ในการพัฒนาชุมชน โดยประยุกต์แนวการเขียนกรอบแนวคิดจากสัญญา เคนาภูมิ (2557 : 35-39) เป็นการเขียนกรอบ

แนวคิดเชิงองค์ประกอบ (Component Conceptual Framework) และเชิงความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร (Relationships Between Variables Conceptual Framework) ได้แผนภาพที่ 1

แผนภาพที่ 1 บทบาทผู้นำกับกระบวนการทัศนในการพัฒนาชุมชน

จากแผนภาพอธิบายได้ว่า ในการพัฒนาชุมชนนั้นมีสองสิ่งที่สำคัญคือ “ผู้นำชุมชน” และ “กระบวนการทัศนในการพัฒนา” โดยสิ่งสำคัญที่สุดของการพัฒนาคือ “ผู้นำชุมชน” ที่ต้องแสดงบทบาทสำคัญอย่างน้อย 9 ประการ คือ การเป็นผู้รับฟัง เป็นผู้สร้างความรู้สึกร่วม ผู้โน้มน้าวใจ ผู้กระตุ้นหรือสร้างความตระหนักรู้ โดยมีเงื่อนไขสำคัญคือผู้นำต้องร่วมลงมือทำ อูทิศตนต่อชุมชน วิเคราะห์สถานการณ์เป็น และวางแผนการทำงานอย่างเป็นระบบ ที่สำคัญต้องเป็นนักสร้างกระบวนการทัศนในการพัฒนา โดย “กระบวนการทัศนในการพัฒนาชุมชน” เริ่มจากการสร้างผู้นำในการพัฒนา ต่อด้วยการพัฒนาคนในชุมชนให้มีความรู้ ทักษะ และมีวิสัยทัศน์ร่วมเพื่อจัดตั้งทีมในการพัฒนา สิ่งสำคัญของกระบวนการทัศนในการพัฒนาชุมชนคือต้องปรับเปลี่ยนวิธีการทำงานของชุมชนโดยมุ่งเน้นการทำงานเป็นทีมมากกว่า one man show นอกจากนั้นต้องพัฒนาความร่วมมือเพื่อสร้างเครือข่ายกับหน่วยงานภายนอกทั้งภาครัฐ เอกชน และภาคประชาสังคม โดยมีเป้าหมายการพัฒนาคือการพัฒนาชุมชน

มุ่งสู่ความยั่งยืนภายใต้บริบทของชุมชน ที่แวดล้อมด้วยความเปลี่ยนแปลงทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อมในยุคโลกาภิวัตน์

บทสรุป

การพัฒนาชุมชนภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ที่ปัจจุบันเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว สังคมและชุมชนต้องการผู้นำเพื่อทำหน้าที่เป็นผู้นำในการพัฒนา ดังนั้นผู้นำจำเป็นต้องพัฒนาบทบาทของตนเองให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลง ซึ่งผู้นำชุมชนในยุคปัจจุบันจะต้องพัฒนาบทบาทของตนเอง 9 ประการ คือ (1) บทบาทในการเป็นผู้รับฟัง (2) บทบาทในการสร้างความรู้สึกร่วม (3) บทบาทในการเป็นผู้โน้มน้าวใจ (4) บทบาทในการเป็นผู้สร้างความตระหนักรู้ (5) บทบาทในการเป็นผู้นำในการปฏิบัติหรือเป็นผู้นำลงมือ (6) บทบาทในการเป็นผู้ติดตามต่อการพัฒนาชุมชน (7) บทบาทในการเป็นนักวิเคราะห์ (8) บทบาทในการเป็นนักวางแผน และที่สำคัญอย่างยิ่งคือ (9) บทบาทในการเป็นนักสร้างกระบวนการทัศน เพื่อคิดวางแผน และสร้างรูปแบบในการพัฒนาให้เหมาะกับสภาพชุมชนของตน ส่วนกระบวนการทัศนในการพัฒนาชุมชนนั้นต้องเริ่มจากการสร้างผู้นำในการพัฒนา การพัฒนาคนในชุมชนให้พร้อมต่อการพัฒนา การสร้างทีมเพื่อการพัฒนา การพัฒนาระบบการทำงานในชุมชน การสร้างเครือข่ายการพัฒนา ทั้งนี้กระบวนการในการพัฒนาจะต้องยึดชุมชนของตนเองเป็นเป้าหมายในการพัฒนา และต้องพัฒนาภายใต้บริบทของชุมชนเพื่อสร้างการพัฒนาไปสู่ความยั่งยืน ดังนั้นผู้นำชุมชนจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนบทบาทและปรับเปลี่ยนกระบวนการทัศนหรือวิธีคิดของตนเอง เพื่อเป็นผู้นำการพัฒนาสู่ความยั่งยืนของชุมชน

เอกสารอ้างอิง

- ชัชวาล อรวงศ์ศุภพัทธ์. (2562). *บทบาทของผู้นำที่ได้ชื่อว่าเป็นผู้นำที่ดี*. Writer แบ่งปันความรู้. เรียกใช้เมื่อ 16 พฤษภาคม 2562 จาก http://www.tpa.or.th/writer/read_this_book_topic.php?bookID=1355&read=true&count=true.
- ธนากร สังเขป. (2562). *หลักคิดในการพัฒนาชุมชน*. สถาบันพัฒนาวิชาชีพชุมชน. เรียกใช้เมื่อ 13 พฤษภาคม 2562 จาก <http://www.franchisecb.com/content-99-4-105-2528-1.html>.
- ธีรศักดิ์ ชนะบางแก้ว. (2562). “บทบาทภาวะผู้นำ”. บ้านจอมยุทธ. (ออนไลน์) 26 พฤษภาคม 2562 จาก http://www.baanjommyut.com/library_2/the_nature_of_leadership/04.html.
- บุญทัน ดอกไธสง. (2535). *จิตวิทยาผู้นำและมนุษยสัมพันธ์*. กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์.
- ประเวศ วะสี. (2538). *ยุทธศาสตร์ทางปัญญาของชาติ*. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์พรินต์ติ้ง แอนด์พับลิชชิ่ง.

- พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว. (2517). *พระบรมราโชวาท*. ในพิธีพระราชทานปริญญาบัตรของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ณ หอประชุมมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วันที่ 19 กรกฎาคม 2517.
- พัฒน์ บุญยรัตพันธุ์. (2549). *การสร้างพลังชุมชนโดยกระบวนการพัฒนาชุมชน*. กรุงเทพมหานคร: เลิฟแอนด์ลิฟเฟิล.
- รังสรรค์ ประเสริฐศรี. (2544). *ภาวะผู้นำ = Leadership*. กรุงเทพมหานคร: Diamond in Business World.
- สมชาย ศรีวิรัตน์. (2562). *การพัฒนาชุมชนท้องถิ่น : แนวคิด หลักการพัฒนา และการดำเนินงานพัฒนาชุมชน*. GotoKnow. เรียกใช้เมื่อ 6 พฤษภาคม 2562 จาก <https://www.gotoknow.org/posts /549133>.
- สัจจา จันทวิเชียร. (2562). *ปรัชญาการพัฒนาชุมชน*. อีบุ๊ก บัฟเฟต. เรียกใช้เมื่อ 1 พฤษภาคม 2562 จาก <https://buffet.ookbee.com/book/23891473-1e54-4307-94d6ac6e11d88ebb>.
- สัญญา เคนาภูมิ. (2557). *การสร้างกรอบแนวคิดการวิจัยเชิงปริมาณทางรัฐประศาสนศาสตร์จากการทบทวนวรรณกรรม. วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี, 3 (1) ; มกราคม-มิถุนายน 2557*.
- เสนาะ ตีเยาว์. (2544). *หลักการบริหาร*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- อุดม ทุมโหลสิต. (2544). *การจัดการ*. เอกสารประกอบการศึกษากระบวนวิชา รศ 610 (หน้า 230-235). กรุงเทพมหานคร: สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, คณะรัฐประศาสนศาสตร์.
- Fiedler, F and Garcia, J. (1987). *New Approaches to Effective Leadership*. Cognitive Resources and Organizational Performance. New York: Wiley.
- Kuhn, T. S. (1970). *The structure of science revolutions*. Chicago: The University of Chicago Press.
- McFarland, G. B. (1989). *Thai-English dictionary*. Stanford, CA: Stanford University.
- Sears, D. O., Freedman, J. L. and Peplau, L. A. (1985). *Social Psychology*. Englewood Cliffs, NJ: Prentice-Hall, Inc.
- Shaw, M.E. (1976). *Group Dynamic*. The Psychology of Small Group Behavior (2nd ed.). New York: McGraw-Hill.
- T.N. Whitehead. (1963). *Leadership In Free Society*. Carubridge: Harvard University Press. p. 68.
- Yukl, G. (1998). *Leadership in organizations*. (4th ed.). Englewood Cliffs, NJ: Prentice-Hall.

คำแนะนำสำหรับผู้เขียน

1. นโยบายการตีพิมพ์ในวารสารศิลปศาสตร์ราชมงคลสุวรรณภูมิ

วารสารศิลปศาสตร์ราชมงคลสุวรรณภูมิ เป็นวารสารวิชาการมีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมการศึกษา ค้นคว้าและเพื่อเผยแพร่บทความวิจัยและบทความวิชาการแก่นักวิจัย นักวิชาการ คณาจารย์ นักศึกษาในระดับบัณฑิตศึกษา ในมิติทางด้านสังคมศาสตร์ สหวิทยาการด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ตลอดจนด้านการท่องเที่ยวและการโรงแรม ทุกบทความที่ตีพิมพ์เผยแพร่ ได้ผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิอย่างน้อย 2 ท่าน เปิดรับบทความทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดยรับพิจารณาตีพิมพ์ต้นฉบับของบุคคลทั้งภายในและภายนอกมหาวิทยาลัย กำหนดออกวารสารปีละ 3 ฉบับ (ราย 4 เดือน) ผลงานที่ส่งมาจะต้องไม่เคยเสนอหรือกำลังเสนอตีพิมพ์ในวารสารวิชาการใดมาก่อน

2. ประเภทของผลงานที่ตีพิมพ์ในวารสารศิลปศาสตร์ราชมงคลสุวรรณภูมิ

1) บทความพิเศษ (Special Articles) บทความพิเศษทางวิชาการที่นำเสนอองค์ความรู้ทางวิชาการอย่างเข้มข้น และผ่านการอ่านและพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ มีกลุ่มเป้าหมายเป็นนักวิชาการในวงการวิชาการหรือวิชาชีพ

2) บทความวิชาการ (Academic Article) เป็นบทความที่เขียนขึ้นในลักษณะวิเคราะห์ วิจารณ์ หรือเสนอแนวคิดใหม่ จากพื้นฐานทางวิชาการที่ได้เรียบเรียงจากผลงานทางวิชาการของตนเอง หรือของผู้อื่น หรือเป็นบทความทางวิชาการที่เขียนขึ้นเพื่อเป็นความรู้ที่มีประโยชน์แก่คนทั่วไป

3) บทความวิจัย (Research Article) เป็นบทความที่มีการค้นคว้าอย่างมีระบบ และมีความมุ่งหมายชัดเจน เพื่อให้ได้ข้อมูลหรือหลักการบางอย่างที่จะนำไปสู่ความก้าวหน้า หรือการนำวิชาการมาประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ บทความวิจัยมีรูปแบบของการวิจัยตามหลักวิชาการ เช่น มีการตั้งสมมติฐานหรือมีการกำหนดปัญหาที่ชัดเจน สมเหตุ โดยจะต้องระบุวัตถุประสงค์ที่เด่นชัด แน่นนอน มีการรวบรวมข้อมูล พิจารณาวิเคราะห์ ตีความ และสรุปผลการวิจัยที่สามารถให้คำตอบหรือบรรลุวัตถุประสงค์

4) บทความปริทัศน์ (Review Article) เป็นบทความที่รวบรวมความรู้จากตำรา หนังสือ และวารสารใหม่ หรือจากประสบการณ์ของผู้นิพนธ์มาเรียบเรียงขึ้น

5) ปกิณกะ (Miscellany) ได้แก่ บทความทบทวนความรู้ เรื่องแปลย่อความจากวารสารต่างประเทศ การแสดงความคิดเห็น วิจารณ์ แนะนำเครื่องมือใหม่ ตำราหรือหนังสือใหม่ที่น่าสนใจ หรือข่าวการประชุมทั้งระดับชาติและนานาชาติ

3. รูปแบบของการจัดเตรียมต้นฉบับ

1) ต้นฉบับบทความต้องมีความยาว 8-12 หน้ากระดาษ A 4 (รวมเอกสารอ้างอิง) พิมพ์บนกระดาษหน้าเดียว ใช้ตัวอักษรแบบ TH SarabunPSK เท่านั้น ตั้งค่าหน้ากระดาษโดยเว้นขอบบนขอบซ้าย 1.5 นิ้ว และขอบขวา ขอบล่าง 1 นิ้ว กำหนดระยะห่างระหว่างบรรทัด เท่ากับ 1 และเว้นบรรทัดระหว่างแต่ละย่อหน้า การนำเสนอรูปภาพและตารางต้องนำเสนอรูปภาพและตารางที่มีความคมชัดพร้อมระบุหมายเลขกำกับรูปภาพไว้ด้านล่าง พิมพ์เป็นตัวหนา เช่น ตาราง 1 หรือ Table 1 และ รูป 1 หรือ Figure 1 รูปภาพที่นำเสนอต้องมีรายละเอียดของข้อมูลครบถ้วนและเข้าใจได้โดยไม่ต้องกลับไปอ่านที่เนื้อความอีก ลำดับของรูปภาพทุกรูปให้สอดคล้องกับเนื้อหาที่อยู่ในต้นฉบับ โดยคำอธิบายต้องกระชับและสอดคล้องกับรูปภาพที่นำเสนอ

2) ชื่อเรื่องต้องมีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษพิมพ์ไว้หน้าแรกตรงกลางหน้ากระดาษ

3) ชื่อผู้เขียน ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ จัดรูปแบบตามแบบของวารสาร พร้อมระบุหน่วยงานต้นสังกัดของผู้เขียน และ E-mail ที่สามารถติดต่อได้

4) มีบทคัดย่อภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ไม่ควรเกิน 300 คำ ต่อบทคัดย่อ

5) กำหนดคำสำคัญ (Keywords) ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

6) การเรียงหัวข้อ หัวข้อใหญ่สุด ให้พิมพ์ชิดขอบด้านซ้าย หัวข้อย่อยเว้นหัวข้อใหญ่ 3-5 ตัวอักษร พิมพ์ตัวที่ 6 และหัวข้อย่อยขนาดเดียวกันต้องพิมพ์ให้ตรงกัน เมื่อขึ้นหัวข้อใหญ่ควรเว้นระยะพิมพ์เพิ่มอีก 0.5 ช่วงบรรทัด

7) การใช้ตัวเลขคำย่อ และวงเล็บ ควรใช้ตัวเลขอารบิกทั้งหมด ใช้คำย่อที่เป็นสากลเท่านั้น (ระบุคำเต็มไว้ในครั้งแรก) การวงเล็บภาษาอังกฤษควรใช้ดังนี้ (Student Centred Learning)

บทความวิจัย ให้เรียงลำดับสาระนี้ ดังนี้

1) **บทคัดย่อ (Abstract)** เสนอวัตถุประสงค์ของการวิจัย วิธีการวิจัย และผลการวิจัยโดยสรุป มีความกะทัดรัด สั้น กระชับ และครอบคลุม

2) **บทนำ (Introduction)** ระบุความสำคัญของปัญหาการวิจัย กรอบแนวคิด และระบุวัตถุประสงค์การวิจัย

3) **ระเบียบวิธีวิจัย (Research Methodology)** ระบุแบบแผนการวิจัย การได้มาซึ่งกลุ่มตัวอย่าง และการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล

4) **ผลการวิจัย/ผลการทดลอง (Results)** เสนอผลที่พบตามวัตถุประสงค์การวิจัยตามลำดับอย่างชัดเจน ควรเสนอในรูปแบบตารางหรือแผนภูมิ

5) **อภิปรายผล/วิจารณ์ (Discussion)** เสนอเป็นความเรียง ชี้ให้เห็นถึงความเชื่อมโยงของผลการวิจัยกับกรอบแนวคิดและงานวิจัยที่ผ่านมา ไม่ควรอภิปรายเป็นข้อ ๆ ชี้ให้เห็นถึงความเชื่อมโยงของตัวแปรที่ศึกษาทั้งหมด

6) องค์ความรู้ใหม่ (Originality and Body of Knowledge) (ถ้ามี) ระบุข้อค้นพบที่เป็นองค์ความรู้ใหม่ที่เกิดจากผลการวิจัย

7) ข้อเสนอแนะ (Suggestion) ระบุข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ และประเด็นสำหรับการวิจัยต่อไป

8) เอกสารอ้างอิง (References) ต้องเป็นรายการที่มีการอ้างอิงไว้ในเนื้อหาของบทความเท่านั้น

บทความพิเศษ บทความวิชาการ บทความปริทรรศน์ ปกิณกะ บทความวิจารณ์หนังสือ ให้เรียงลำดับสาระ ดังนี้

- 1) บทคัดย่อ (Abstract)
- 2) บทนำ (Introduction)
- 3) เนื้อเรื่อง (Content) แสดงสาระสำคัญที่ต้องการนำเสนอตามลำดับ
- 4) สรุป (Conclusion)
- 5) ข้อเสนอแนะ (Suggestion) (ถ้ามี)
- 6) เอกสารอ้างอิง (Reference) การอ้างอิงในเนื้อเรื่องใช้ระบบ APA

ระบบการอ้างอิงและเอกสารอ้างอิงทางวิชาการ

เอกสารที่นำมาอ้างอิงควรได้มาจากแหล่งที่มีการตีพิมพ์ชัดเจน อาจเป็นวารสาร หนังสือ หรือข้อมูลทางอินเทอร์เน็ต ทั้งนี้ผู้เขียนบทความต้องเป็นผู้รับผิดชอบต่อความถูกต้องของเอกสารอ้างอิงทั้งหมด ก่อนส่งต้นฉบับผู้เขียนบทความควรตรวจสอบถึงความถูกต้องของการอ้างอิงเอกสาร เพื่อป้องกันความล่าช้าในการตีพิมพ์บทความ เนื่องจากบทความที่มีการอ้างอิงไม่ถูกต้องจะไม่ได้มีการส่งต่อเพื่อพิจารณาโดยผู้ทรงคุณวุฒิ จนกว่าการอ้างอิงเอกสารได้รับการแก้ไขให้ถูกต้อง

การอ้างอิงในเนื้อหาบทความ

รูปแบบการอ้างอิงในเนื้อเรื่องและท้ายเล่มใช้วิธีการอ้างอิงระบบนาม-ปี ตามรูปแบบของ American Psychological Association (APA 6th Edition) ให้ใช้ระบบตัวอักษรโดยใช้วงเล็บเปิด-ปิด แล้วระบุชื่อ-นามสกุล ของผู้เขียนและเลขหน้าของเอกสารที่นำมาอ้างอิง กำกับท้ายเนื้อความที่ใช้อ้างอิง เอกสารที่อ้างอิงในบทความจะต้องปรากฏในเอกสารอ้างอิง บทความทุกรายการและเจ้าของบทความต้องรับผิดชอบถึงความถูกต้องของเอกสารที่นำมาอ้างอิงทั้งหมด โดยรูปแบบของการอ้างอิงเอกสาร มีดังนี้

อ้างอิงจากเอกสารภาษาไทย

- 1) พระไตรปิฎกและอรรถกถา ให้อ้างอิงชื่อคัมภีร์ เล่มที่ ข้อ เครื่องหมายทวิภาค (:) และหน้าของเอกสารที่นำมาอ้างอิง เช่น (พระไตรปิฎกภาษาไทย/1516281-282), (พระไตรปิฎก พร้อมอรรถกถาแปล/15/255-319)

2) ผู้แต่งหนึ่งรายให้อ้างชื่อผู้แต่งเครื่องหมายจุลภาค (,) ตามด้วยปีที่พิมพ์เครื่องหมายทวิภาค (:) และเลขหน้าของเอกสารที่นำมาอ้างอิง เช่น (ธนุ ทดแทนคุณ, 2562 : 16)

3) ผู้แต่งสองรายให้อ้างชื่อของผู้แต่งสองรายเครื่องหมายจุลภาค (,) ตามด้วยปีที่พิมพ์เครื่องหมายทวิภาค (:) และเลขหน้าของเอกสารที่นำมาอ้างอิง เช่น (จิตาภา เร่งมีศรีสุข และชนิดาภา กระแจะจันทร์, 2561 : 9) หากมีเอกสารที่นำมาอ้างอิงมากกว่า 1 รายการ ให้ใช้เครื่องหมายอัฒภาค (;) คั่นระหว่างรายการอ้างอิง เช่น (สัมพันธ์ สุกใส, 2560 : 12-15; สมพงษ์ เกษานุช, 2561 : 12)

4) ถ้ามีผู้แต่งมากกว่า 2 ราย ให้อ้างชื่อของผู้แต่งรายแรกเว้นวรรคหนึ่งครั้งเพิ่มคำว่า และคณะ เครื่องหมายทวิภาค (:) และเลขหน้าของเอกสารที่นำมาอ้างอิง เช่น (จิตาภา เร่งมีศรีสุข และคณะ, 2558 : 39)

5) ให้เรียงลำดับการอ้างอิงตามลำดับพยัญชนะตัวแรกของชื่อผู้แต่งเช่นเดียวกับลำดับการอ้างอิงในส่วนเอกสารอ้างอิง

อ้างอิงจากเอกสารภาษาอังกฤษ

1) ถ้ามีผู้แต่งหนึ่งราย ให้ขึ้นต้นด้วยชื่อสกุล ตามด้วยตัวอักษรย่อชื่อต้น โดย เว้น 1 ระยะ และอักษรย่อชื่อกลาง (ถ้ามี) ทั้งนี้การกลับชื่อสกุลให้ใช้ตามความนิยมของคนในชาตินั้น โดยใช้เครื่องหมายจุลภาค คั่นระหว่างชื่อสกุลและอักษรย่อชื่อต้น อักษรย่อชื่อกลาง หากกรณีผู้แต่งมีคำต่อท้าย เช่น Jr. หรือคำอื่น ๆ ให้ใส่คำดังกล่าวต่อท้ายอักษรย่อชื่อต้นหรืออักษรย่อชื่อต้น (ถ้ามี) โดยคั่นด้วยเครื่องหมายจุลภาค ตามด้วยปีที่พิมพ์ และหน้าทีนำมาอ้างอิง เช่น (Hanegraaff, W., 2003 : 15)

2) ถ้ามีผู้แต่งสองราย ให้อ้างให้ขึ้นต้นด้วยชื่อสกุล ตามด้วยตัวอักษรย่อชื่อต้น และใช้เครื่องหมาย "&" ระหว่างคนที่ 1 และคนที่ 2 โดยเว้น 1 ระยะ ก่อนและหลัง ตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค ปีที่พิมพ์ และหน้าทีนำมาอ้างอิง เช่น (Cadigan, J. & Shupp, R., 2000 : 193) และให้ใช้เครื่องหมายอัฒภาค (;) คั่นกลางระหว่างเอกสารที่นำมาอ้างอิงมากกว่า 1 เอกสาร เช่น (Cadigan, J., 2013 : 190; Hanegraaff, W., 2003 : 15)

3) ถ้ามีผู้แต่งมากกว่า 2 ราย ให้ขึ้นต้นด้วยชื่อสกุล ตามด้วยตัวอักษรย่อชื่อต้น ของผู้แต่งรายแรกตามด้วย et al, ปีที่พิมพ์ และหน้าทีนำมาอ้างอิง (Hanegraaff, W. et al., 2008 : 49)

4) ให้เรียงลำดับการอ้างอิงชื่อผู้แต่งตามลำดับพยัญชนะภาษาอังกฤษ (A-Z)

หลักเกณฑ์ทั่วไปในการพิมพ์รายการสำนักพิมพ์/โรงพิมพ์

กรณีเป็นสำนักพิมพ์หรือบริษัทให้คงไว้เฉพาะชื่อ ดังตัวอย่าง

- 1) บริษัท เอ็ม อี เค จำกัด ใช้ เอ็ม อี เค
- 2) สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ใช้ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- 3) กรณีที่เป็นโรงพิมพ์ให้ใช้รูปแบบเต็ม เช่น โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

เอกสารอ้างอิง

(1) พระไตรปิฎก อรรถกถา

รูปแบบ :

ผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)./ ชื่อพระไตรปิฎกอรรถกถา./ สถานที่พิมพ์:/ สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

(2) หนังสือ

รูปแบบ :

ผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)./ ชื่อหนังสือ./ (ครั้งที่พิมพ์)./ สถานที่พิมพ์:/ สำนักพิมพ์ หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

จิตาภา เร่งมีศรีสุข. (2561). ระเบียบวิธีวิจัยทางสังคมศาสตร์. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร:
เอ็น เค การพิมพ์.

(3) บทความในหนังสือ

รูปแบบ :

ผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)./ ชื่อบทความ./ ใน ชื่อบรรณาธิการ (บรรณาธิการ)./ ชื่อหนังสือ./ (เลขหน้าอ้างอิง)./
สถานที่พิมพ์:/ สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

สัมพันธ์ สุกใส. (2561). การพัฒนาทรัพยากรบุคคล. ใน จิตาภา เร่งมีศรีสุข (บรรณาธิการ). การบริหาร
องค์กรสู่ความเป็นเลิศ. (หน้า 112-115). กรุงเทพมหานคร: เอ็น เจ ที ปริ้นติ้ง.

(4) บทความจากวารสาร

รูปแบบ :

ผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)./ ชื่อบทความ./ ชื่อวารสาร./ ปีที่/ (ฉบับที่)./ เลขหน้าแรกที่ตีพิมพ์-เลขหน้าสุดท้ายที่ตีพิมพ์.

ตัวอย่าง :

สมพงษ์ เกษานุช. (2560). กระบวนการพัฒนาชุมชนสู่ความยั่งยืนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง.
วารสาร มจร. สังคมศาสตร์ปริทรรศน์, 3 (1), 25-31.

(5) บทความในสารานุกรม

รูปแบบ :

ผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)./ ชื่อบทความ./ ใน/ ชื่อสารานุกรม./ (เล่มที่อ้าง./ หน้า/ เลขหน้าที่อ้าง)./ สถานที่พิมพ์./ สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง:

สนธิ อาจพันธ์. (2537). หม้อคอกควาย. ใน สารานุกรมของใช้พื้นบ้านไทยในอดีต เขตหัวเมืองฝ่ายเหนือ, (เล่ม 2, หน้า 274-275). กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.

Sturgeon, T. (1995). Sciencefiction. In *The encyclopaedia America*, (Vol. 24, pp. 390-392). Danbury, CT: GrolierPress.

(6) หนังสือพิมพ์

รูปแบบ :

ผู้แต่ง./ (วันที่ เดือน ปีที่พิมพ์)./ ชื่อบทความ./ ชื่อหนังสือพิมพ์./ ปีที่ (ฉบับที่)./ เลขหน้า.

ตัวอย่าง:

ชญ ทดแทนคุณ. (12 กันยายน 2561). มาตรฐานการเขียนหนังสือราชการ. *มติชน*, น. 15.

(7) วิทยานิพนธ์ สารนิพนธ์ การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง รายงานการวิจัย

รูปแบบ :

ชื่อผู้เขียน./ (ปีพิมพ์)./ ชื่อวิทยานิพนธ์./ ใน/ ระดับวิทยานิพนธ์/ สาขา./ ชื่อมหาวิทยาลัย.

ตัวอย่าง:

สมพงษ์ เกษานุช. (2561). กลยุทธ์การบริหารจัดการชุมชนเพื่อหนุนเสริมการท่องเที่ยวในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ สาขา รัฐประศาสนศาสตร์, มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.

(8) สัมภาษณ์

รูปแบบ :

ชื่อ นามสกุลผู้ที่ได้รับการสัมภาษณ์./ (วัน/เดือน/ปีที่สัมภาษณ์)./ ชื่อเรื่องที่สัมภาษณ์./ (ชื่อ/นามสกุล/ผู้สัมภาษณ์).

ตัวอย่าง :

วาสนา มะลินิน. (12 กันยายน 2562). ระบบการพัฒนานักศึกษาคณะศิลปศาสตร์ ใน มทร.สุวรรณภูมิ ศูนย์นนทบุรี. (สมพงษ์ เกษานุช ผู้สัมภาษณ์).

(9) สื่อออนไลน์

รูปแบบ :

ผู้แต่ง./ (ปีที่เผยแพร่)/ ชื่อบทความ./ เรียกใช้เมื่อ/วันที่/เดือน/ปี./ จาก/แหล่งที่มาของข้อมูล (URL).

ตัวอย่าง :

วิทยา พัฒนเมธาดา. (2560). การจัดการเชิงกลยุทธ์ (*Strategic Management*). เรียกใช้เมื่อ 12 กันยายน 2561. จาก <http://www.kansuksa.com/31/>.

หมายเหตุ: / = เว้นวรรค 1 ครั้ง

ตัวอย่างเอกสารอ้างอิง

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2556). ศธ. จัดครูปรับบทบาทใหม่ทันกับเทคโนโลยีสอนเด็ก. เรียกใช้เมื่อ 1 มกราคม 2560. จาก <http://www.moe.go.th/moe/th/news/detail.php?NewsID=34113&Key=hotnews>.

กริช แรงสูงเนิน. (2554). การวิเคราะห์ปัจจัยด้วย SPSS และ AMOS เพื่อการวิจัย. กรุงเทพมหานคร: ซีเอ็ดยูเคชั่น.

กัลยา วานิชย์บัญชา. (2551). การวิเคราะห์สถิติขั้นสูงด้วย SPSS for Windows. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ครูเชียงราย. (2560). สื่อการสอน. เรียกใช้เมื่อ 1 มกราคม 2560. จาก <http://www.kru Chiangrai.net/tagสื่อการสอน/>.

จรัญ แสงบุญ. (2552). การจัดการศึกษาของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ในอำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

จิราภา เตังไตรรัตน์. (2554). จิตวิทยาทั่วไป. (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพมหานคร: ธรรมศาสตร์.

จันทราณี สงวนนาม. (2551). ทฤษฎีและแนวปฏิบัติในการบริหารสถานศึกษา. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: บุ๊คพอยท์.

จามจุรี จำเมือง. (2553). ผู้บริหารกับการบริหารสถานศึกษา. กรุงเทพมหานคร: เจริญดีมั่นคงการพิมพ์.

ทัศนีย์ ศุภเมธี. (2542). พฤติกรรมการสอนวิชาภาษาไทยระดับมัธยมศึกษา. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์สถาบันราชภัฏธนบุรี.

- ทิภาวรรณ เลขวัฒน์ และสุนทรี จันทร์สำราญ. (2557). การประเมินผลในชั้นเรียนเพื่อวินิจฉัยข้อบกพร่องผู้เรียน (Classroom Assessment for Student Diagnostic). *วารสารชุมชนนักวัดและประเมินผลการศึกษาขั้นพื้นฐานแห่งประเทศไทย*, 1 (1), 12-25.
- ธานินทร์ ศิลป์จารุ. (2557). *การวิจัยและการวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติด้วย SPSS และ AMOS*. (พิมพ์ครั้งที่ 15). นนทบุรี: เอส.อาร์.พรินติ้ง แมสโปรดักส์.
- นิธิตา บุณจันทร. (2550). *ภาวะผู้นำของผู้บริหารที่สัมพันธ์กับประสิทธิผลองค์กรของโรงเรียนอาชีวศึกษาเอกชน*. ใน *วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์*.
- Glickman, C.D. (2004). *Supervision and Instructional Leadership : A Developmental Approach*. Boston: Allyn and Bacon.
- Lunenburg, F. C. & Ornstein, A. C. (1996). *Educational administration*. (2nd ed.). Belmont, CA: Wadsworth.
- McEwan, E. K. (2003). *Ten traits of highly effective principals : From good to great performance*. Thousand Oaks, CA: Sage.

4. หลักเกณฑ์การส่งต้นฉบับบทความเพื่อได้รับการตีพิมพ์

4.1 ส่งด้วยตนเองหรือทางไปรษณีย์ เอกสารประกอบด้วย

- 1) ต้นฉบับ จำนวน 3 ชุด จำแนกเป็น
 - ต้นฉบับที่ไม่ระบุชื่อผู้แต่ง จำนวน 2 ชุด
 - ต้นฉบับที่ระบุชื่อผู้แต่ง จำนวน 1 ชุด เอกสารต้องระบุรายละเอียด ผู้เขียนบทความ Author (s) ได้แก่ ชื่อ ตำแหน่ง และสังกัด หรือวุฒิการศึกษาสูงสุด อย่างใดอย่างหนึ่งโดยให้มีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ เฉพาะผู้รับผิดชอบบทความ (Corresponding Author) ให้ระบุที่อยู่ เบอร์โทรศัพท์ E-mail ที่สามารถติดต่อได้ ในกรณีที่ต้นฉบับดังกล่าวมาจากหรือเป็นส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์หรือหลักสูตรการศึกษาโปรดระบุชื่อหลักสูตร สาขา และสถาบันการศึกษาให้ชัดเจน
- 2) แผ่นซีดีบรรจุข้อมูลต้นฉบับ จำนวน 1 แผ่น (ระบุชื่อบทความและชื่อผู้เขียน)
- 3) แบบเสนอผลงานเพื่อตีพิมพ์ในวารสารศิลปศาสตร์ราชมงคลสุวรรณภูมิ
 - แบบฟอร์มเสนอผลงานเพื่อได้รับการตีพิมพ์ในวารสารศิลปศาสตร์ราชมงคลสุวรรณภูมิ
 - แบบฟอร์มสมัครสมาชิกวารสารศิลปศาสตร์ราชมงคลสุวรรณภูมิ

4) ส่งต้นฉบับบทความเพื่อเสนอตีพิมพ์ในวารสารศิลปศาสตรราชชมงคลสุวรรณภูมิ มายัง

กองบรรณาธิการวารสารศิลปศาสตรราชชมงคลสุวรรณภูมิ
คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ
เลขที่ 60 หมู่ 3 ถนนสายเอเชีย (กรุงเทพฯ-นครสวรรค์) ตำบลหันตรา
อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13000
โทร. 035-709208, โทรสาร. 035-709208

4.2 ส่งทางจดหมายอิเล็กทรอนิกส์ แนบไฟล์ต้นฉบับ (File attachment) ในรูปแบบ MS Word และ PDF ส่งมายัง E-mail: journalartmutsb2560@gmail.com เมื่อได้รับการยืนยันจากกองบรรณาธิการ พิจารณาให้ตีพิมพ์ลงในวารสารแล้ว ผู้เขียนจะต้องส่งแผนชีติบรรจุข้อมูลต้นฉบับจำนวน 1 แผ่น มายังกองบรรณาธิการเพื่อเข้าสู่กระบวนการตีพิมพ์ต่อไป

5. ขั้นตอนการนำบทความลงตีพิมพ์ในวารสารศิลปศาสตรราชชมงคลสุวรรณภูมิ

ต้นฉบับบทความที่เสนอเพื่อพิจารณาตีพิมพ์ในวารสารให้อยู่ในรูปแบบของไฟล์เอกสาร *.docx ของ Microsoft Word Version 2010 หรือมากกว่า หากต้นฉบับประกอบด้วยภาพ ตาราง หรือสมการ ให้ส่งแยกจากไฟล์เอกสาร รูปแบบไฟล์ภาพในสกุล *.PDF*.JPG*.GIF หรือ *.bmp. ความยาวของต้นฉบับต้องไม่เกิน 15 หน้า (รวมบทคัดย่อ ภาพ ตาราง และเอกสารอ้างอิง) กองบรรณาธิการจะพิจารณาบทความเบื้องต้น เกี่ยวกับความถูกต้องของรูปแบบทั่วไป ถ้าไม่ผ่านการพิจารณาจะส่งกลับไปแก้ไขถ้าผ่านจะเข้าสู่การพิจารณาของผู้ทรงคุณวุฒิ เมื่อผลการประเมินผ่านหรือไม่ผ่าน หรือมีการแก้ไข จะแจ้งผลให้ผู้เขียนทราบ โดยการพิจารณาบทความเพื่อลงตีพิมพ์ได้จะคำนึงถึงความหลากหลายและความเหมาะสม

6. สิทธิของบรรณาธิการ

ในกรณีที่กองบรรณาธิการหรือผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งได้รับเชิญให้เป็นผู้ทรงคุณวุฒิผู้ตรวจประเมินบทความมีความเห็นว่าควรแก้ไข กองบรรณาธิการจะส่งคืน เพื่อให้เจ้าของบทความแก้ไข โดยจะยึดถือข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ/ผู้ตรวจประเมินเป็นเกณฑ์หลัก และสงวนสิทธิ์ที่จะพิจารณาไม่ตีพิมพ์ในกรณีที่รายงานการวิจัย บทความทางวิชาการ หรือบทความวิจัย ไม่ตรงกับแนวทางของวารสารศิลปศาสตรราชชมงคลสุวรรณภูมิ หรือไม่ผ่านการพิจารณาของกองบรรณาธิการหรือผู้เชี่ยวชาญ เมื่อบทความที่ได้รับการตีพิมพ์ผู้เขียนจะได้รับวารบทความลงตีพิมพ์ผลงาน จำนวน 1 ฉบับ พร้อมกับหนังสือรับรองการตีพิมพ์บทความในวารสารศิลปศาสตรราชชมงคลสุวรรณภูมิ

ตัวอย่างการเตรียมต้นฉบับ

บทความวิจัย

ชื่อบทความ (ไทย) (20 pt)

ชื่อบทความ (อังกฤษ) (18 pt)

เว้น 1 บรรทัด (16 pt)

ชื่อ-นามสกุล ผู้เขียนบทความ (ไทย) (14 pt)

ชื่อ-นามสกุล ผู้เขียนบทความ (อังกฤษ) (12 pt)

หน่วยงานต้นสังกัด (ไทย) (14 pt)

หน่วยงานต้นสังกัด (อังกฤษ) (12 pt)

E-mail: (12 pt)

เว้น 1 บรรทัด (16 pt)

บทคัดย่อ (18 pt)

(16 pt)

เว้น 1 บรรทัด (12 pt)

คำสำคัญ: 3-5 คำ (16 pt)

(16 pt)

เว้น 1 บรรทัด (16 pt)

Abstract (18pt)

(16 pt)

เว้น 1 บรรทัด (12 pt)

Keywords: 3-5 words (16 pt)

(16 pt)

บทนำ : Introduction (18 pt)

(16.pt).....

.....

} เว้น 1 บรรทัด (16 pt)

วัตถุประสงค์การวิจัย : Research Objectives (18 pt)

1. (16.pt).....

2. (16.pt).....

} เว้น 1 บรรทัด (16 pt)

วิธีดำเนินการวิจัย : Research Methodology (18 pt)

1. หัวข้อย่อยที่ 1 (16 pt)

(16.pt).....

.....

2. หัวข้อย่อยที่ 2 (16 pt)

(16.pt).....

} เว้น 1 บรรทัด (16 pt)

ผลการวิจัย : Results (18pt)

(16.pt).....

} เว้น 1 บรรทัด (16 pt)

อภิปรายผล : Discussion (18pt)

(16.pt).....

} เว้น 1 บรรทัด (16 pt)

องค์ความรู้ใหม่ (ถ้ามี) : Originality and Body of Knowledge (18pt)

(16.pt).....

.....

.....

ข้อเสนอแนะ : Suggestion (18 pt)

1. (16.pt).....

2. (16.pt).....

เว้น 1 บรรทัด (16 pt)

เอกสารอ้างอิง : References (18 pt)

..... ไทย (16.pt).....

.....

..... Eng (16.pt).....

.....

ตัวอย่างการเตรียมต้นฉบับ
บทความวิชาการ/พิเศษ/ปริทรรศน์/ปกิณกะ

ชื่อบทความ (ไทย) (20 pt)

ชื่อบทความ (อังกฤษ) (18 pt)

เว้น 1 บรรทัด (16 pt)

ชื่อ-นามสกุล ผู้เขียนบทความ (ไทย) (14 pt)

ชื่อ-นามสกุล ผู้เขียนบทความ (อังกฤษ) (12 pt)

หน่วยงานต้นสังกัด (ไทย) (14 pt)

หน่วยงานต้นสังกัด (อังกฤษ) (12 pt)

E-mail: (12 pt)

เว้น 1 บรรทัด (16 pt)

บทคัดย่อ (18 pt)

(16 pt)

เว้น 1 บรรทัด (12 pt)

คำสำคัญ: 3-5 คำ (16 pt)

(16 pt)

เว้น 1 บรรทัด (16 pt)

Abstract (18 pt)

(16 pt)

เว้น 1 บรรทัด (12 pt)

Keywords: 3-5 words (16 pt)

(16 pt)

บทนำ : Introduction (18 pt)

(16.pt).....

.....

.....

เว้น 1 บรรทัด (16 pt)

เนื้อหา : Body (18 pt)

1. หัวข้อที่ 1 (18 pt)

(16.pt).....

.....

1.1 หัวข้อย่อยที่ 1 (16 pt)

(16.pt).....

.....

เว้น 1 บรรทัด (16 pt)

สรุป : Conclusion (18 pt)

(16.pt).....

.....

เว้น 1 บรรทัด (16 pt)

ข้อเสนอแนะ (ถ้ามี) : Suggestion (18 pt)

(16.pt).....

.....

เว้น 1 บรรทัด (16 pt)

เอกสารอ้างอิง : References (18 pt)

ไทย (16.pt).....

.....

Eng.(16.pt).....

.....